

บทความวิจัย

เรื่อง ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ

โดย

นางสาวแสงเทียน เชาวนาสัย

รหัสนักศึกษา 05610935

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย	ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ
ผู้เขียน	นางสาวแสงเทียน เขาวนาสัย
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

บทความวิจัย “ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อศึกษารูปแบบและแนวความคิดในภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ ลักษณะเฉพาะของผลงาน รวมถึงศึกษาประวัติความเป็นมาของบทกลอนในหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุที่อุตะงะวะ คุนิโยะชินำมาดัดแปลงเป็นภาพพิมพ์ โดยศึกษาจากภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีทั้งหมด 58 ภาพ ร่วมกับการศึกษาตัวบทกลอน บทวิเคราะห์ และอัตชีวประวัติของกวีที่เกี่ยวข้องกับบทกลอนในหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ รวมถึงตำนานมุขปาฐะต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาพพิมพ์ในภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีนี้

ผลการศึกษาพบว่า ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะนั้น บางส่วนมีลักษณะคล้ายกับภาพจากบันทึกซุเอะ (図絵) หรือเมะอิโอะซุเอะ (名所図会) ทั้งหมด 6 เล่มด้วยกัน ภาพพิมพ์ชุดนี้มีลักษณะเด่น คือ ภาพส่วนใหญ่จะปรากฏกวีเจ้าของกลอนบทนั้นอยู่ในภาพ ส่วนภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลอนนั้นมียู่ แต่ก็มีจำนวนน้อยกว่าภาพกวี นอกจากนี้ยังมีภาพบางส่วนที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับบทกลอน กวี คำอธิบายกลอน หรือเกี่ยวข้องกับในทางอ้อมอยู่เล็กน้อย ทั้งนี้ยังมีการนำเอาตำนาน เรื่องเล่า และอัตชีวประวัติของกวีอันได้รับแรงบันดาลใจจากกลอนบทนั้นมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ชุดนี้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงสามารถแบ่งลักษณะของภาพพิมพ์ในชุดภาพพิมพ์นี้ได้ดังนี้ คือ ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวี ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีและลักษณะเด่นของกวี ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีท่ามกลางฉากในบทกลอนของตน ภาพพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับบทกลอนโดยไม่ปรากฏกวีในภาพ ภาพพิมพ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทกลอนและกวี

คำสำคัญ : ภาพพิมพ์, อุตะงะวะ คุนิโยะชิ, เฮียะกุนินอิฉิมุ, กลอน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง “ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ” เป็นส่วนหนึ่งของ
รายวิชา 450112 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์
สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยมอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการ
ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์
ขอขอบพระคุณอาจารย์อรรธยา สุวรรณระดา ผู้แปลกลอน บทวิเคราะห์กลอน รวมถึงประวัติของกวี
ไว้ในหนังสือและบทความวารสารหลายฉบับ ขอขอบพระคุณคุณบาซิล วิลเลียม โรบินสัน (Basil
William Robinson) ผู้เขียนหนังสือ Kuniyoshi : the warrior-prints ซึ่งหนังสือเล่มนี้ทำให้การ
สืบค้นข้อมูลของข้าพเจ้าทำได้ง่ายขึ้น รวมถึงผู้รวบรวมข้อมูลในเว็บไซต์ Kuniyoshi Project ที่ลง
ภาพและข้อมูลไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งนี้ขอขอบพระคุณนางสาวสุภัทรา แนบสนิทที่เป็นที่ให้
คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยของข้าพเจ้าอยู่หลายครั้ง รวมถึงเพื่อน ๆ ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความ
ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำ สุดท้ายนี้ขอขอบคุณนางสุภาพ เขาวนาสัย มารดาของข้าพเจ้าที่แม้จะ
ไม่เข้าใจว่าข้าพเจ้ากำลังทำวิจัยอะไรอยู่แต่ก็คอยสนับสนุนและให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา ทั้งยังรับฟัง
ปัญหาและพยายามเข้าใจ ทั้งหมดนี้เป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาด
ประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

แสงเทียน เขาวนาสัย

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 เอกสารเกี่ยวกับเฮียะกุนินอิมฉุ.....	6
2.2 เอกสารเกี่ยวกับประวัติและผลงานของอุตะงะวะ คุนิโยชิ.....	8
2.3 เอกสารเกี่ยวกับศิลปะญี่ปุ่นและภาพพิมพ์สมัยเอโดะ.....	10
3 บทกลอนในเฮียะกุนินอิมฉุ.....	14
3.1 ที่มาและลักษณะของเฮียะกุนินอิมฉุ.....	14
3.1 บทกลอนและคำอธิบายกลอนในเฮียะกุนินอิมฉุ.....	18
4 ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยชิ.....	116
4.1 วิเคราะห์ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี.....	117

4.2	วิเคราะห์ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี	253
4.2.1	องค์ประกอบของภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี.....	253
4.2.2	ลักษณะของภาพพิมพ์ในภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี.....	261
5	ผลการศึกษา.....	264
	บรรณานุกรม.....	266
	ประวัติผู้วิจัย.....	271

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	บทกลอนเหี้ยะกุนินอิฉฉุและคำอธิบายกลอน.....	18
2	ตราประทับ (印鑑).....	257
3	ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน.....	260

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพหมายเลข 1.....	117
2	ภาพหมายเลข 2.....	119
3	ภาพหมายเลข 3.....	121
4	ภาพหมายเลข 4.....	123
5	ภาพหมายเลข 5.....	125
6	ภาพหมายเลข 6.....	127
7	ภาพหมายเลข 7.....	129
8	ภาพหมายเลข 8.....	131
9	ภาพหมายเลข 9.....	133
10	ภาพหมายเลข 10.....	135
11	ภาพหมายเลข 11.....	138
12	ภาพหมายเลข 12.....	140
13	ภาพหมายเลข 13.....	144
14	ภาพหมายเลข 14.....	146
15	ภาพหมายเลข 15.....	149
16	ภาพหมายเลข 16.....	151
17	ภาพหมายเลข 17.....	153
18	ภาพหมายเลข 18.....	157
19	ภาพหมายเลข 21.....	160

20	ภาพหมายเลข 22	162
21	ภาพหมายเลข 23.....	164
22	ภาพหมายเลข 24.....	166
23	ภาพหมายเลข 32.....	169
24	ภาพหมายเลข 33.....	171
25	ภาพหมายเลข 34.....	174
26	ภาพหมายเลข 38.....	177
27	ภาพหมายเลข 40.....	179
28	ภาพหมายเลข 42.....	181
29	ภาพหมายเลข 43.....	183
30	ภาพหมายเลข 44.....	185
31	ภาพหมายเลข 48.....	188
32	ภาพหมายเลข 49.....	190
33	ภาพหมายเลข 50.....	192
34	ภาพหมายเลข 53.....	194
35	ภาพหมายเลข 56.....	196
36	ภาพหมายเลข 57.....	198
37	ภาพหมายเลข 60.....	201
38	ภาพหมายเลข 61.....	205
39	ภาพหมายเลข 65.....	207
40	ภาพหมายเลข 63.....	209
41	ภาพหมายเลข 64.....	211
42	ภาพหมายเลข 67.....	213

43	ภาพหมายเลข 69.....	215
44	ภาพหมายเลข 70.....	217
45	ภาพหมายเลข 71.....	220
46	ภาพหมายเลข 72.....	222
47	ภาพหมายเลข 74.....	224
48	ภาพหมายเลข 77.....	226
49	ภาพหมายเลข 78.....	228
50	ภาพหมายเลข 79.....	231
51	ภาพหมายเลข 81.....	233
52	ภาพหมายเลข 82.....	236
53	ภาพหมายเลข 83.....	238
54	ภาพหมายเลข 86.....	241
55	ภาพหมายเลข 87.....	244
56	ภาพหมายเลข 90.....	246
57	ภาพหมายเลข 97.....	249
58	ภาพหมายเลข 99.....	251

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

กลอนญี่ปุ่นมีขึ้นครั้งแรกในสมัยยะมะโตะ-นารา โดยพัฒนาจากบทเพลงพื้นบ้านของญี่ปุ่น (歌謡) หนังสือรวมกลอนที่เก่าแก่ที่สุดคือ “มันโยชู” ซึ่งรวบรวมบทกลอนตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 จนถึงกลางศตวรรษที่ 8 หลังจากนั้นเป็นต้นมามีหนังสือรวมกลอนขึ้นอื่นๆตามมีหลายเล่ม โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงกลอนญี่ปุ่นมักจะหมายถึงกลอนประเภททังกะ (短歌) ซึ่งเป็นกลอนที่พบบ่อยที่สุด 1 บทมี 5 วรรค จำนวนพยางค์ในวรรคคือ 5 7 5 7 7 รวมเป็น 31 พยางค์ โดยกลอน 100 บทเป็นกลอนประเภททังกะที่ปรากฏในหนังสือ “เฮียกุนินอิฉุ” หนังสือรวมกลอนที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของญี่ปุ่นในสมัยคะมะคุระ

เฮียะกุนินอิฉุ (百人一首) เป็นหนังสือรวบรวมกลอนญี่ปุ่นที่รวบรวมขึ้นในช่วงต้นสมัยคะมะคุระราว ค.ศ. 1235 โดยฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ (藤原定家) หรืออีกชื่อหนึ่งคือเทะอิเกะ คำว่าเฮียะกุนินหมายถึง 100 คน และอิฉุ หมายถึง 1 บท โดยเทะอิเกะคัดเลือกบทกลอนของกวีที่มีชื่อเสียงตั้งแต่สมัยจักรพรรดิเท็นจิ (天智天皇) จนถึงจักรพรรดิจุนโตะกุ (順徳天皇) จำนวน 100 คน คนละ 1 บท เฮียกุนินอิฉุ มีจุดเริ่มต้นจาก เร็นโงะ (蓮生) ซึ่งมีศักดิ์เป็นพ่อตาของทะมะอิเอะ บุตรชายของเทะอิเกะต้องการตกแต่งประตูเลื่อนที่ใช้กันห้องในบ้านพักตากอากาศที่ภูเขาซังโอะงะระ (嵯峨小倉山) จึงขอให้เทะอิเกะช่วยคัดเลือกบทกลอนญี่ปุ่นเพื่อใช้เขียนลงบนบานประตูเลื่อน เทะอิเกะจึงคัดเลือกบทกลอนรวม 100 บท โดยใช้ชื่อว่า “เฮียะกุนินอิฉุ” ต่อมานำมาปรับปรุงเป็นหนังสือรวมกลอน “โองระเฮียะกุนินอิฉุ” หรือที่นิยมเรียกกันว่า “เฮียะกุนินอิฉุ” กวีผู้แต่งบทกลอนเป็นผู้ชาย 79 คน และผู้หญิง 21 คน ในจำนวนกวีผู้ชายทั้งหมดกวีที่เป็นพระอยู่ 13 รูป บทกลอนเหล่านี้แต่งขึ้นอย่างประณีต งดงาม เทะอิเกะคัดเลือกบทกลอนทั้งหมดมาจากหนังสือรวมกลอนที่ชื่อเสียง เฮียะกุนินอิฉุได้รับการยกย่องให้เป็นคู่มือขั้นต้นในการแต่งบทกลอนวะกะ กลอนทั้งหมดในเฮียะกุนินอิฉุยังปรากฏในไพคาคุตะ (歌留多) ของญี่ปุ่นซึ่งปัจจุบันนิยมเล่นกันในวันปีใหม่¹

¹ อรธยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 1-2.

ที่ผ่านมา มีงานวิจัยเกี่ยวกับบทกลอนเฮียะกุนินอิฉุหลายชิ้น ในด้านกลวิธีการประพันธ์ กลอนนั้น มีนักวิจัยหลายท่านให้ข้อสังเกตว่า ในเฮียะกุนินอิฉุมักพบการใช้กลวิธีการประพันธ์ ประเภทคำซ้อนทับ พ้องเสียง (掛詞) และคำสัมพันธ์ (縁語) อยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนในด้านกวีผู้แต่งกลอนนั้นก็มักมีผู้วิเคราะห์ไว้ว่ากวีที่ได้รับการคัดเลือกบทกลอนไว้ในเฮียะกุนินอิฉุ หลายคนเป็นบุคคลที่มีตำนานเล่าขาน กล่าวคือนอกจากจะเป็นกวีที่แต่งกลอนได้อย่างยอดเยี่ยมแล้ว เรื่องราวของกวีผู้นั้นยังถูกหยิบยกเล่าถึงไว้ในวรรณกรรมต่าง ๆ อย่าง เช่น นิทานพื้นบ้านหรือบทละครด้วย อย่างไรก็ตามจะพบว่ามักมีกวีหลายคนที่ไม่ได้มี ตำนานเล่าขาน แต่บทกลอนมีความโดดเด่นแสดงให้เห็นความสามารถของกวีจนเป็นที่ยอมรับและได้รับ การคัดเลือกจากเทะอิกะให้อยู่ในเฮียะกุนินอิฉุ²

ศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ (The wood-block print) อิวาสะ มาตาเบอิ จาสกุลช่างโตสะริเริ่มนำภาพวิถีชีวิตของสามัญชนมาใส่ในงานจิตรกรรม มีผู้ชื่นชอบงานมาก แต่เนื่องจากงานจิตรกรรมมีวิธีการสร้างที่ค่อนข้างแพงเนื่องจากต้องวาดทีละภาพ ทำให้เสียเวลาและมีราคาค่อนข้างแพง เพื่อให้ได้ผลงานที่สามารถผลิตได้เร็วและราคาถูก เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น จึงมีผู้นำวิธีการพิมพ์จากแม่พิมพ์ไม้แกะมาใช้สร้างงาน สามารถเลียนแบบงานจิตรกรรมใกล้เคียงเนื่องจากงานจิตรกรรมญี่ปุ่นมีส่วนคล้ายกับงานภาพพิมพ์อยู่ เช่น ความงามเชิงเส้น ภาพคนและสิ่งของอื่นเป็นภาพแบบไม่นิยมแสงเงา มักเป็นภาพ 2 มิติ อีกทั้งการทำภาพพิมพ์ของช่างชาวญี่ปุ่นนั้นเรียนรู้มาจากจีนตั้งแต่สมัยนาระและเฮอัน นิยมพิมพ์พระสูตรทางพระพุทธศาสนาจึงมีความชำนาญอยู่ก่อนแล้ว

ประเทศญี่ปุ่นในช่วงคริสต์ศักราช 1603 – 1868 สมัยเอโดะ (江戸時代, Edo period) ในสมัยนั้น โทกุงะวะ อิเอยาสุ เป็นผู้ปกครองประเทศ ซึ่งอดีตเป็นไฉเมียวตระกูลโทกุงะวะขึ้นมายึดอำนาจจักรพรรดิและปราบไฉเมียวที่สร้างความไม่สงบสุขให้บ้านเมือง ทำให้สมัยเอโดะเป็นช่วงเวลาที่บ้านเมืองในญี่ปุ่นไร้สงครามทั้งภายในและภายนอกประเทศ คนญี่ปุ่นจึงมีเวลาทำกิจกรรมอื่น ๆ มากขึ้น ที่เห็นได้ชัดคือการพัฒนาวัฒนธรรมในหลายด้าน เช่น ด้านวรรณกรรม เกิดนักกวี นักประพันธ์ที่สร้างสรรค์บทกลอน นวนิยายที่มีเนื้อหาตลก เสียตลึงสังคม เข้าถึงกลุ่มคนได้มากขึ้น ด้านสถาปัตยกรรม มีการแต่งเติม หรือบูรณะสิ่งปลูกสร้างในสมัยก่อนให้ดีขึ้น อาทิ ปราสาทนาโงยา ด้านจิตรกรรม เกิดเทคนิคสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแบบใหม่ขึ้น คือ ศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ หรือ อุกิโยะเอะ ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในสมัยเอโดะ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มจิตรกรสกุลช่างต่าง ๆ ที่มีอุดมคติ ในการสร้างผลงานเพื่อสื่อความรู้สึก วิถีชีวิต ปัญหาสังคม ความเชื่อ ความงาม ธรรมชาติ ซึ่งใน ยุคเอโดะมีสกุลช่างที่โด่งดัง

² อรรถยา สุวรรณระดา, **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 3.

อยู่หลายสำนัก เช่น สกุลช่างคาโน (狩野派, Kanou-Ha) สกุลช่างนางาซากิ (長崎派, Nagasaki-Ha) และ สกุลช่างอุตะงะวะ (歌川派, Utagawa-Ha) เป็นต้น³

อุตะงะวะ คุนิโยชิ มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1798-1861 เป็นศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้อุคิโยะของสำนักศิลปินอุตะงะวะชื่อดังในประเทศญี่ปุ่น เดิมชื่อว่าโยชิซะบุโร เข้าเรียนในสำนักโทโยคุนิ วาดภาพแบบเหมือนที่เกี่ยวกับการแสดงละครสโตร์งานแบบอุตะงะวะ ผลงานชิ้นแรก ๆ ของเขาเป็นภาพประกอบคาบุกิทั่วไป คุนิโยชิเขียนภาพนักรบภาพแรกในปีค.ศ.1818 เขาพยายามอย่างหนักให้สังคมยอมรับ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ หลังจากนั้นระหว่างปีค.ศ.1818 - 1827 คุนิโยะชิผลิตผลงานออกมาเพียงไม่กี่ชิ้น ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากไม่มีสำนักพิมพ์จ้างงาน หรือการแข่งขันระหว่างศิลปินจากสำนักศิลปินอุตะงะวะด้วย เขาทดลองสร้างผลงานหลายแบบ เช่น ทดลองการเขียนลวดลายสำหรับผ้าฝืนใหญ่ และการใช้แสงเงาที่พบในศิลปะจากทางตะวันตก คุนิโยะชิประสบความสำเร็จกับความยากลำบากจนต้องขายเสื้อหะมะมิที่ใช้แล้ว จนปีค.ศ.1827 ภาพวาดซุโยโคเด็นชุดแรกของเขาทำให้เขาโด่งดังมาก ภาพวาดซุโยโคเด็นรู้จักกันในชื่อ “108 ผู้กล้าหาญแห่งเขาเหลียงซาน” มาจากตำนานจีนที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ในภาพชุดนี้คุนิโยะชิเขียนภาพตัวเอง แต่ละตัวบนกระดาดแผ่นเดียว และวาดลายสักซึ่งเป็นของใหม่ที่ต่อมามีอิทธิพลต่อแฟชั่นของเอโดะ ภาพชุดซุโยโคเด็นกลายเป็นภาพชุดที่เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในเอโดะ ซึ่งทำให้ความต้องการงานเขียนภาพนักรบของคุนิโยะชิเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และทำให้มีโอกาสได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม “อุคิโยะ” และกลุ่มวรรณกรรมสำคัญๆ ในปีค.ศ. 1830 เขาสร้างผลงานออกมาหลายรูปแบบ เช่น ภาพสตรี ภาพทิวทัศน์ ภาพล้อเลียนขบขัน หนังสือรวมภาพ รวมไปถึงภาพนักรบเองด้วยเช่นกัน⁴

ภาพชุดร้อยบทกวี (百人一首之内) ของอุตะงะวะ เป็นชุดภาพพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ของ 100 บทกวีโดย 100 กวีที่แตกต่างกัน จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์เยบิเนะ(Yebi-Ne) ภาพพิมพ์ชุดนี้มีเพียง 58 ภาพเท่านั้น ทุกภาพเป็นภาพสี่เหลี่ยมที่มุมขอบภาพมีลักษณะโค้งมน บนภาพจะมีชื่อกวีปรากฏอยู่บนตราประทับสีแดง จำนวนที่เกี่ยวข้องกับกวีแต่ละคนจะถูกเขียนไว้ที่ขอบของภาพพิมพ์ บางภาพมีหมายเลขที่ไม่ถูกต้อง ฉากส่วนใหญ่ของภาพค่อนข้างประณีต บางภาพวาดถึงชีวิตของ

³ กัจจกร สุนพงษ์ศรี, **ประวัติศาสตร์ศิลปะญี่ปุ่น**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), 151-178.

⁴ Basil William Robinson, **Kuniyoshi: The Warrior Prints**, (Michigan: Cornell University, 1982), 10.

ผู้ประพันธ์ บางภาพวาดถึงเรื่องราวในบทกวี บางภาพวาดถึงการตีความเกี่ยวกับบทกวีที่ลึกซึ้งขึ้น โดยมีข้อความบรรยายเกี่ยวกับบทกวีบนภาพทุกภาพ⁵

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผลงานชิ้นนี้มีคล้ายคลึงกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ของอุตงะวะ เนื่องจากมีแรงบันดาลใจมาจากเรื่องราวที่มีอยู่ก่อนแล้ว และเป็นภาพวาดชุดเหมือนกัน เช่น ภาพนักรบจากตำนานซุโยโคเด็น หรือภาพที่วาดจากวรรณกรรมเรื่องเกนจิโมโนกาตาริ โดยมีแรงบันดาลใจมาจากเฮียะกุนินอิฉิมุอันเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในประเทศญี่ปุ่น ชุดภาพนี้มีปรากฏภาพกวีและบุคคลอันมีชื่อเสียง วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นในอดีต พิธีกรรม ตำนานและความเชื่อ แต่ในทางกลับกันมีการกล่าวถึงภาพชุดนี้น้อยมาก ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารายละเอียดที่ปรากฏในแต่ละภาพ ว่ามีเนื้อหาตรงกับบทกวีหรือไม่ มีลักษณะการวาดอย่างไร และภาพที่ถูกวาดออกมา มีการสอดแทรกวัฒนธรรม ประเพณี และความคิดอะไรบ้าง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษารูปแบบและแนวความคิดในภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตงะวะ คุนิโยชิ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี
2. ทราบถึงที่มาและความหมายของบทกวีเฮียะกุนินอิฉิมุ
3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกวีและบุคคลอันมีชื่อเสียง วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นในอดีต พิธีกรรม ตำนานและความเชื่อที่ปรากฏในภาพชุดร้อยบทกวี

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ภาพชุดร้อยบทกวี (百人一首之内/ One Hundred Poets) ของอุตงะวะ คุนิโยชิ

⁵ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 112.

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดหัวข้อและประเด็นที่ต้องการศึกษา
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี และบทวิเคราะห์บทกวี
เสียดุลินิพนธ์
3. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกวีและบุคคลอันมีชื่อเสียง วิถีชีวิตของคณูปุ่นในอดีต พิธีกรรม
ตำนานและความเชื่อที่ปรากฏในภาพชุดร้อยบทกวีและบทกวีเพื่อเป็นแนวทางดำเนินการวิจัย
4. วิเคราะห์ภาพพิมพ์ตามข้อมูลที่สืบค้นได้
5. รวบรวมข้อมูลและสรุปในรูปแบบงานวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เอกสารเกี่ยวกับเฮียะกุนินอิฉิมุ

อรรถยา สุวรรณระดา (2555) เขียนหนังสือเรื่อง “เรียนรู้ 100 บทกวีโบราณ” โดยกล่าวถึงประวัติของเฮียะกุนินอิฉิมุไว้ว่า เฮียะกุนินอิฉิมุเป็นหนังสือรวมกลอน 100 บทเป็นกลอนประเภททังกะ (短歌) เป็นหนังสือที่ชื่อเสียงมากที่สุดของญี่ปุ่นในสมัยคะมะคุระ ลักษณะของกลอนทังกะคือ 1 บทมี 5 วรรค จำนวนพยางค์ในวรรคคือ 5 7 5 7 7 รวมเป็น 31 พยางค์ โดยกลอนญี่ปุ่นมีขึ้นครั้งแรกในสมัยยะมะโตะ-นารา หนังสือรวมกลอนที่เก่าแก่ที่สุดคือ “มันโยฉุ” ซึ่งรวบรวมบทกลอนตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 จนถึงกลางศตวรรษที่ 8 หลังจากนั้นเป็นต้นมามีหนังสือรวมกลอนตามมาอีกหลายเล่ม เฮียะกุนินอิฉิมุก็เป็นหนึ่งในนั้น

เฮียะกุนินอิฉิมุ (百人一首) ถูกรวบรวมขึ้นในช่วงต้นสมัยคะมะคุระราว ค.ศ. 1235 โดยฟูจิ วะระ โนะ ซะตะอิเอะ (藤原定家) หรือเทะอิกะ เฮียะกุนินหมายถึง 100 คน อิฉิมุหมายถึง 1 บท เทะอิกะคัดเลือกบทกลอนของกวีที่มีชื่อเสียงตั้งแต่สมัยจักรพรรดิเท็นจิ (天智天皇) จนถึงจักรพรรดิ จุนโตะกุ (順徳天皇) จำนวน 100 คน คนละ 1 บท โดยเฮียะกุนินอิฉิมุมีจุดเริ่มต้นจากเร็นโงะ (蓮生) ซึ่งมีศักดิ์เป็นพ่อตาของทะมะอิเอะซึ่งเป็นบุตรชายของเทะอิกะต้องการตกแต่งประตูเลื่อนที่ใช้กั้นห้องในบ้านพักตากอากาศที่ภูเขาชะงะโอะงุระ (嵯峨小倉山) จึงขอให้เทะอิกะช่วยคัดเลือกบทกลอนญี่ปุ่นเพื่อใช้เขียนลงบนบานประตูเลื่อน เทะอิกะจึงคัดเลือกบทกลอนรวม 100 บท โดยใช้ชื่อว่า “เฮียะกุนินอิฉิมุ” ต่อมานำมาปรับปรุงเป็นหนังสือรวมกลอน “โองุระเฮียะกุนินอิฉิมุ” หรือที่นิยมเรียกกันว่า “เฮียะกุนินอิฉิมุ” กวีผู้แต่งบทกลอนเป็นผู้ชาย 79 คน และผู้หญิง 21 คน ในจำนวนกวีผู้ชายทั้งหมดมีกวีที่เป็นพระอยู่ 13 รูป บทกลอนเหล่านี้แต่งขึ้นอย่างประณีตงดงาม เทะอิกะคัดเลือกบทกลอนทั้งหมดมาจากหนังสือรวมกลอนที่ชื่อเสียง โดยเฮียะกุนินอิฉิมุได้รับการยกย่องให้เป็นคู่มือขั้นต้นในการแต่งบทกลอนวะกะ กลอนทั้งหมดในเฮียะกุนินอิฉิมุยังปรากฏบนไฟคารุตะ (歌留多) ของญี่ปุ่นซึ่งปัจจุบันนิยมเล่นกันในวันปีใหม่อีกด้วย

อรรถยา สุวรรณระดา (2559) เขียนบทความเรื่อง “บทกลอนของกวีหญิงในเฮียะกุนินอิฉิมุ” โดยกล่าวถึงลักษณะของบทกลอนของกวีหญิงในเฮียะกุนินอิฉิมุไว้ว่า นักวิจัยหลายคนให้ข้อสังเกตวิธีการประพันธ์กลอนในเฮียะกุนินอิฉิมุไว้ในงานวิจัยว่า ในเฮียะกุนินอิฉิมุมักพบการใช้กลวิธีการประพันธ์ประเภทคำซ้อนทับพ้องเสียง (掛詞) และคำสัมพันธ์ (縁語) อยู่เป็นจำนวนมาก ใน

ขณะเดียวกันมีผู้วิเคราะห์การคัดเลือกกวีผู้แต่งกลอนไว้ว่า ในด้านกวีนั้นกวีที่ได้รับการคัดเลือกบทกลอนไว้ในเฮียะกุนินอิฉิมุ หลายคนเป็นบุคคลที่มีตำนานเล่าขาน นอกจากจะเป็นกวีที่แต่งกลอนได้อย่างยอดเยี่ยมแล้วเรื่องราวของกวีผู้นั้นยังถูกหยิบยกเล่าถึงไว้ในวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น นิทานพื้นบ้านหรือบทละครด้วย มีบทกลอนที่แต่งโดยกวีหญิงในเฮียะกุนินอิฉิมุทั้งสิ้น 20 บท (ถ้านับรวมกลอนของจักรพรรดินีจิโตจะเป็น 21 บท) ส่วนใหญ่เป็นบทกลอนหมวดความรักที่มีเนื้อหาตัดพ้อคนรักหรือแสดงความผิดหวังและความทุกข์เพราะความรัก ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของหญิงที่เฝ้ารอคอยคนรักและความทุกข์ความผิดหวังในความรักอย่างลึกซึ้ง วิธีการประพันธ์ที่พบบ่อยที่สุดในกลอนของกวีหญิงในเฮียะกุนินอิฉิมุ คือ การใช้ชื่อสถานที่โยงถึงสิ่งอื่น การใช้คำซ้อนทับพ้องเสียงและคำ โดยใช้คำเพื่อสื่อความหมายหลายทางด้วยกัน การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของกวีหญิงน่าจะที่ทำให้บทกลอนได้รับการยอมรับและถูกคัดเลือกจากเทะอิกะให้อยู่ในเฮียะกุนินอิฉิมุ เช่น กวีหญิงที่มีชื่อเสียงและมีตำนานเล่าขานเป็นที่รู้จักกันดี เช่น โอะโนะ โนะ โคะมะชิ(小野小町) มีกวีหลายคนที่ไม่ได้มีตำนานเล่าขาน แต่บทกลอนมีความโดดเด่นแสดงให้เห็นความสามารถของกวีจนเป็นที่ยอมรับและได้รับการคัดเลือกจากเทะอิกะให้อยู่ในเฮียะกุนินอิฉิมุ

อรรถยา สุวรรณระดา (2558) เขียนบทความเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของสัตว์ในบทกลอนญี่ปุ่นเฮียะกุนินอิฉิมุ” กล่าวถึงลักษณะของเฮียะกุนินอิฉิมุไว้ว่า บทกวีในเฮียะกุนินอิฉิมุมีสัตว์ปรากฏอยู่หลายบท สัตว์ที่ปรากฏอยู่ใน เฮียะกุนินอิฉิมุถูกใช้เพื่อสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น อารมณ์ความรู้สึกของกวี ตำนานเรื่องเล่า และช่วยสื่อการเปรียบเทียบกับภาพต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน การบรรยายถึงเสียงร้องของสัตว์ในบทกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุมีลักษณะร่วมกัน คือ เสียงร้องของสัตว์ในกลอนช่วยสื่อภาพบรรยากาศอันเศร้าสร้อยหรือสื่ออารมณ์ความเจ็บเหงาเปล่าเปลี่ยวของกวีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในหนังสือรวมกลอนอื่นมักมีภาพของสัตว์ที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกในด้านที่สดใสรื่นเริงในกลอนบางบทด้วย ทว่าในเฮียะกุนินอิฉิมุกลับไม่ปรากฏบทกลอนที่ใช้สัตว์เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกในด้านที่สดใสรื่นเริงเลย อาจกล่าวได้ว่าสัตว์ในเฮียะกุนินอิฉิมุมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากในหนังสือรวมกลอนอื่น การใช้สัตว์สื่ออารมณ์เศร้าสร้อยเปลี่ยวเหงาในใจยังสะท้อนให้เห็นลักษณะแนวทางกลอนของเทะอิกะผู้เรียบเรียงเฮียะกุนินอิฉิมุ ที่นิยมกลอนที่แฝงไว้ด้วยอารมณ์ความรู้สึกอันลึกซึ้งหรือที่เรียกว่าอุฉิมิน (有心) เช่นกัน

Rexroth Kenneth (2507) เขียนหนังสือ “One hundred poems from the Japanese” โดยกล่าวถึงลักษณะของกวีญี่ปุ่นและเฮียะกุนินอิฉิมุไว้ว่า กวีญี่ปุ่นเป็นกลอนที่วิเคราะห์เนื้อความและอธิบายความหมายได้ยาก ค่อนข้างมีนัยยะลึกซึ้ง การพยายามอธิบายความหมายของบทกวีมักทำให้อารมณ์ที่แฝงอยู่ในบทกวีน้อยลง ดังนั้นการแปลบทกวีญี่ปุ่นจึงต้องแปลแบบขยายความ โดยสิ่งที่ต้อง

คำนี้ถึงเป็นอันดับแรกเมื่อแปลกวีญี่ปุ่นคืออารมณ์ของผู้ประพันธ์ หากมีการแปลแบบขยายความบทกวีโดยลดทอนอารมณ์เหล่านั้นลงเนื้อหาในกวีก็เหล่านั้นก็จะโดนลดทอนลงไปเช่นกัน อีกทั้งกลอนญี่ปุ่นนั้นยังมีลักษณะเด่นคือแต่ละบทจะสั้นมาก มีทั้งกลอนสี่บรรทัดหรือโคลงบทละสองบรรทัด สิ่งเหล่านี้ทำให้กลอนญี่ปุ่นแตกต่างจากกลอนตะวันตกอย่างเห็นได้ชัด เฮียะกุนินอิฉิมุเป็นหนังสือรวมกลอนทั้งกะญี่ปุ่นในสมัยต้นคามาคุระ ทั้งที่ในสมัยต้นคามาคุระกลอนทั้งกะของญี่ปุ่นค่อย ๆ เสื่อมลงและถูกแทนที่ด้วยกลอนไฮกุ โดยผู้เขียนกล่าวถึงลักษณะของเฮียะกุนินอิฉิมุไว้ว่า เป็นชุดรวมกวีนิพนธ์ญี่ปุ่นคลาสสิกที่ดีที่สุด แม้ภายในมีเนื้อหากระจัดกระจายไม่สม่ำเสมอแต่ก็เป็นชุดรวมกวีที่ได้รับการแปลอยู่บ่อยครั้งเช่นกัน

William N. Porter (2522) เขียนหนังสือ “A hundred verse from old Japan” โดยอธิบายถึงลักษณะของเฮียะกุนินอิฉิมุไว้ว่า เฮียะกุนินอิฉิมุถูกรวบรวมรวมในปีค.ศ.1235 โดยฟูจิوارะซาตะอิเอะ ซึ่งรวบรวมกับผลงานของตัวเองเข้าไปด้วย 1 บท เป็นบทกวีหมายเลข 97 การเรียงลำดับของเฮียะกุนินอิฉิมุจะเรียงตามเวลา อยู่ในช่วงเวลาศตวรรษที่ 670 ขึ้นไป ผู้เขียนลงความเห็นว่าชาวญี่ปุ่นอุทิศตัวให้กวีนิพนธ์มากกว่าชาวตะวันตก พวกเขาทุ่มเทให้บทกวีจนในปัจจุบันเฮียะกุนินอิฉิมุก็ยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่น เช่น เกมไพ่คารุตะ ลักษณะกวีนิพนธ์ของญี่ปุ่นที่ต่างจากของตะวันตกคือกวีญี่ปุ่นไม่มีความคล้องจอง และสั้นมาก เช่น กวีทั้งกะ ทั้งกะมีทั้งหมดห้าส่วน แบ่งเป็น 5 7 5 7 7 ลักษณะการประพันธ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชาวตะวันตกไม่คุ้นหู เฮียะกุนินอิฉิมุมีลักษณะเด่นอีกอย่างคือในบทกวีไม่มีคำภาษาจีนที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในภาษาพูดสมัยใหม่อยู่เลย ในบทกวีแต่ละบทประกอบด้วยแนวความคิดเชิงกวีที่แต่งด้วยภาษาสละสลวย เป็นระเบียบ และเล่นคำได้อย่างสง่างามไว้ซึ่งคำหยาบคาย

2.2 เอกสารเกี่ยวกับประวัติและผลงานของอุตะงะวะ คุนิโยชิ

Basil William Robinson (2525) เขียนหนังสือเรื่อง “Kuniyoshi : The Warrior Prints” โดยกล่าวถึงประวัติและผลงานของอุตะงะวะ คุนิโยชิว่า คุนิโยชิเป็นลูกขายร้านย้อมผ้า เข้าเรียนในสำนักโทโยคุนิ วาดภาพแบบเหมือนที่เกี่ยวกับการแสดงละครสโตร์งานแบบอุตะงะวะ ผลงานชิ้นแรก ๆ ของเขาเป็นภาพประกอบคาบูกิทั่วไป คุนิโยชิเขียนภาพนักรบภาพแรกในปีค.ศ.1818 เขาพยายามอย่างหนักให้สังคมยอมรับ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ หลังจากนั้นระหว่างปีค.ศ.1818 - 1827 คุนิโยชิผลิตผลงานออกมาเพียงไม่กี่ชิ้น ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากไม่มีสำนักพิมพ์จ้างงาน หรือการแข่งขันระหว่างศิลปินจากสำนักศิลปินอุตะงะวะด้วย เขาทดลองสร้างผลงานหลายแบบ เช่น ทดลองการเขียนลวดลายสำหรับผ้าผืนใหญ่ และการใช้แสงเงาที่พบในศิลปะจากทางตะวันตก คุนิโยชิประสบความสำเร็จ

ยากลำบากจนต้องขายเสื้อห่มที่ใส่แล้ว จนปีค.ศ.1827 ภาพวาดซุซุโคเด็นชุดแรกของเขาทำให้เขาโด่งดังมาก ภาพวาดซุซุโคเด็น(水滸伝) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “108 ผู้กล้าหาญแห่งเขาเหลียงซาน” มาจากตำนานจีนที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ในภาพชุดนี้คุนิโยะชิเขียนภาพตัวเอง แต่ละตัวบนกระดาษแผ่นเดียว และวาดลายสักซึ่งเป็นของใหม่ที่ต่อมามีอิทธิพลต่อแฟชั่นของเอโดะ ภาพชุดซุซุโคเด็นกลายเป็นภาพชุดที่เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในเอโดะ ซึ่งทำให้ความต้องการงานเขียนภาพนักรบของคุนิโยะชิเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และทำให้มีโอกาสได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม “อุคิโยะ” และกลุ่มวรรณกรรมสำคัญๆ ในปีค.ศ. 1830 เขาสร้างผลงานออกมาหลายรูปแบบ เช่น ภาพสตรี ภาพทิวทัศน์ ภาพล้อเลียนขบขัน หนังสือรวมภาพ รวมไปถึงภาพนักรบเองด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ Basil William Robinson ยังกล่าวถึง ภาพวาดชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ ไว้ในหนังสือเรื่อง “Kuniyoshi : The Warrior Prints” อีกว่า ภาพชุดร้อยบทกวี (百人一首之内/ The Hundred Poets) ของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ เป็นชุดภาพพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ของ 100 บทกวีโดย 100 กวีที่แตกต่างกัน จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์เยบิเนะ(Yebi-Ne) ภาพพิมพ์ชุดนี้มีเพียง 58 ภาพเท่านั้น เป็นภาพสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มุมขอบภาพโค้งมน บนภาพจะมีชื่อกวีปรากฏอยู่บนตราประทับสีแดง จำนวนที่เกี่ยวข้องกับกวีแต่ละคนจะปรากฏที่ขอบของภาพพิมพ์ บางภาพมีหมายเลขที่ไม่ถูกต้อง ฉากส่วนใหญ่ของภาพค่อนข้างประณีต บางภาพวาดถึงชีวิตของผู้ประพันธ์ บางภาพวาดถึงเรื่องราวในบทกวี บางภาพวาดถึงการตีความเกี่ยวกับบทกวีที่ลึกซึ้ง โดยมีข้อความบรรยายปรากฏบนภาพแต่ละภาพ

กุลภัทร กล้าธนาภรณ์ (มปป.) เขียนหนังสือเรื่อง “UTAGAWA KUNIYOSHI” โดยกล่าวถึงประวัติของอุตะงะวะ คุนิโยะชิว่าเป็นศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้อุคิโยะชิในสำนักศิลปินอุตะงะวะ ชื่อตั้งในญี่ปุ่น เดิมชื่อว่าโยะชิซะบุโร เกิดในปี 1797 และเติบโตมาพร้อมกับพรสวรรค์ เขาช่วยกิจการของบิดาเป็นผู้ออกแบบลาย ในช่วงอายุเจ็ดขวบเขาได้รับแรงบันดาลใจจากภาพพิมพ์นักรบและภาพช่างฝีมือ โดยมีข้อสันนิษฐานว่าแรงบันดาลใจดังกล่าวมีอิทธิพลต่อภาพพิมพ์ที่เขาสร้างในเวลาต่อมา ผลงานออกแบบที่เขาสร้างขึ้นตอนอายุ 12 ปีนั้นได้รับความสนใจจากอุตะงะวะ โทะโยะคุนิ จิตรกรภาพพิมพ์แกะไม้อุคิโยะชิผู้มีชื่อเสียงทำให้ในปีค.ศ.1811 โยะชิซะบุโรได้เข้าไปฝึกงานการเขียนภาพในห้องเขียนภาพของ 13 โทะโยะคุนิจนได้กลายเป็นลูกศิษย์เอก เขาฝึกงานจนถึงปี ค.ศ.1814 จนได้รับชื่อว่า “คุนิโยะชิ” แล้วออกมาเป็นศิลปินอิสระ

2.3 เอกสารเกี่ยวกับศิลปะญี่ปุ่นและภาพพิมพ์สมัยเอโดะ

กัจจกร สุรพงษ์ศรี (2558) เขียนหนังสือเรื่อง “ประวัติศาสตร์ศิลปะญี่ปุ่น” โดยกล่าวถึงศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ไว้ว่า ประเทศญี่ปุ่นในช่วงคริสต์ศักราช 1603 – 1868 สมัยเอโดะ (江戸時代, Edo period) ในสมัยนั้นโตกุงะวะ อิเอยาสุเป็นผู้ปกครองประเทศ อดีตเป็นโตเมียวตระกูลโตกุงะวะยึดอำนาจจักรพรรดิและปราบโตเมียวที่สร้างความไม่สงบสุขให้บ้านเมืองทำให้สมัยเอโดะเป็นช่วงเวลาที่บ้านเมืองในญี่ปุ่นไร้สงครามทั้งภายในและภายนอกประเทศ คนญี่ปุ่นจึงมีเวลาทำกิจกรรมอื่น ๆ มากขึ้น ที่เห็นได้ชัดคือการพัฒนาวัฒนธรรมในหลายด้าน เช่น ด้านวรรณกรรม เกิดนักกวี นักประพันธ์ที่สร้างสรรค์บทกลอน นวนิยายที่มีเนื้อหาตลก เสียดสีสังคม เข้าถึงกลุ่มคนได้มากขึ้น ด้านสถาปัตยกรรม มีการแต่งเติมหรือบูรณะสิ่งปลูกสร้างในสมัยก่อนให้ดีขึ้น อาทิ ปราสาทนางาโย ด้านจิตรกรรม เกิดเทคนิคสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแบบใหม่ขึ้น คือ ศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ หรือ อุคิโยเอะ ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในสมัยเอโดะ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มจิตรกรสกุลต่าง ๆ ที่มีอุดมคติในการสร้างผลงานเพื่อสื่อความรู้สึก วิถีชีวิต ปัญหาสังคม ความเชื่อ ความงาม ธรรมชาติ ซึ่งใน ยุคเอโดะมีสกุลช่างที่โด่งดังอยู่หลายสำนัก เช่น สกุลช่างคานโน (狩野派, Kanou-Ha) สกุลช่าง นางาซากิ (長崎派, Nagasaki-Ha) และ สกุลช่างอุตะงะวะ (歌川派, Utagawa-Ha) เป็นต้น

ช่างชาวญี่ปุ่นเรียนรู้วิธีทำภาพพิมพ์แกะไม้จากจีนมาตั้งแต่สมัยนาระและเฮอันแล้ว โดยนิยมพิมพ์พระสูตรของศาสนาพุทธ ช่างญี่ปุ่นจึงมีความเชี่ยวชาญในการพิมพ์อยู่แล้ว ภายหลังเทคนิคการพิมพ์ภาพได้รับความนิยมมากขึ้นในยุคเอโดะ เนื่องจากในสมัยนั้นภาพอุคิโยเอะเป็นที่ต้องการสูง แต่การวาดทีละภาพเป็นกรรมวิธีที่เชื่องช้า เสียเวลา และราคาสูง จึงมีผู้นำวิธีการพิมพ์ภาพไม้แกะมาใช้สร้างงาน สามารถเลียนแบบจิตรกรรมได้ใกล้เคียงเพราะจิตรกรญี่ปุ่นมีส่วนที่คล้ายคลึงกับงานพิมพ์อยู่ เช่น งานจิตรกรรมญี่ปุ่นเป็นภาพที่มีความงามเชิงเส้น ภาพคนและสิ่งอื่นๆเป็นภาพแบน ไม่นิยมสร้างเงา มักเป็นภาพสองมิติ เริ่มแรกทำเป็นภาพขาวดำไม่ซับซ้อนก่อน เช่น ภาพคนสีดำนบนพื้นสีขาว แล้วจึงเริ่มมีการสอดสีแดงอมส้มก่อน จากนั้นจึงเพิ่มขึ้นอีกหลายสีในเวลาต่อมา

Nine-thing glass (2556) เขียนบทความเรื่อง “ศิลปะของญี่ปุ่น” โดยกล่าวถึงภาพพิมพ์แกะไม้ว่า ภาพพิมพ์แกะไม้ในประเทศญี่ปุ่น (木版画) เป็นวิธีที่ใช้ในการสร้างงาน “อุคิโยเอะ” และใช้การพิมพ์หนังสืออย่างแพร่หลายในช่วงเวลาเดียวกัน การพิมพ์แกะไม้เป็นกรรมวิธีที่ใช้พิมพ์หนังสือในประเทศจีนมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จะมีการประดิษฐ์แท่นพิมพ์เพื่อใช้พิมพ์

หนังสือที่พิมพ์ด้วยวิธีการพิมพ์แกะไม้จากวัดพุทธศาสนาในประเทศจีนพบในญี่ปุ่นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 8 ตัวอย่างการพิมพ์แกะไม้ที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีหลักฐานปรากฏในญี่ปุ่น คือ ม้วนกระดาษเล็กที่มีคำสวดมนต์ที่อยู่ในเจดีย์เล็กๆ หนึ่งล้านองค์ (百万塔陀羅尼) ที่ถูกสั่งทำขึ้นโดย

จักรพรรดินีโชเซตูกุเมื่อค.ศ. 764 มีการแจกจ่ายไปยังวัดวาอารามทั่วประเทศเพื่อเป็นการฉลองการปราบกบฏเอมิ (藤原仲麻呂) ต่อมาเมื่อมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ 11 วัดในประเทศญี่ปุ่นก็เริ่มพิมพ์หนังสือพุทธศาสนาและภาพของตนเอง แต่เนื่องจากเป็นกรรมวิธีที่มีราคาสูงเกินกว่าที่จะผลิตเป็นจำนวนมากได้จึงพิมพ์เฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเท่านั้น และในขณะนั้นก็ยังไม่มีความรู้พอที่จะอ่านหนังสือที่พิมพ์ได้อย่างกว้างขวาง จึงไม่ค่อยมีตลาดสำหรับสิ่งพิมพ์เท่าไรนัก

กระทั่งเมื่อค.ศ. 1590 จึงเริ่มมีการพิมพ์งานที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาขึ้นเป็นครั้งแรกในญี่ปุ่น งานที่พิมพ์คือ “เซสึโยชู(節用集/Setsuyo-shu)” ซึ่งเป็นพจนานุกรมจีน-ญี่ปุ่นสองเล่ม ต่อมา มีการสร้างแท่นพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้ไม้เป็นส่วนประกอบแทนที่จะเป็นโลหะ โดคุงะวะ อิเอยาสุเป็นผู้ควบคุมการสร้างแม่แบบตัวอักษร 100,000 ชิ้นสำหรับใช้พิมพ์เอกสารการเมืองและประวัติศาสตร์ ทว่าการพิมพ์ในช่วงนี้ไม่ได้นำโดยสถาบันโชกุนแต่เป็นสำนักพิมพ์เอกชนที่เริ่มปรากฏขึ้นในเกียวโตเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ต่อมาในปี ค.ศ. 1598 มีการพิมพ์คัมภีร์พื้นฐานของสำนักปรัชญาขงจื๊อ “หลุนอวี่(Analects)” โดยใช้แท่นพิมพ์เกาหลีตามพระบรมราชโองการของสมเด็จพระจักรพรรดิโกโยเซ (後陽成天皇) ซึ่งเป็นหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือฉบับที่เก่าที่สุดในญี่ปุ่นที่พิมพ์ด้วยแท่นพิมพ์ แม้ว่าการใช้แท่นพิมพ์จะดูว่ามีความสะดวกแต่ก็เป็นที่ตกลงกันว่าการพิมพ์อักษรญี่ปุ่นที่มีลักษณะเป็นแบบ อักษรกึ่งตัวเขียนหรือที่รู้จักในชื่ออักษรที่ใช้เขียนมือ(Semi-cursive script) จึงพิมพ์โดยวิธีแกะไม้ได้ดีกว่า ฉะนั้นกลับไปใช้การใช้การพิมพ์ด้วยพิมพ์แกะไม้ จนกระทั่ง ค.ศ. 1640 ก็ใช้วิธีพิมพ์ด้วยพิมพ์แกะไม้แทบทุกอย่าง

หลังจากนั้นการพิมพ์ด้วยพิมพ์แกะไม้เริ่มเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในบรรดาศิลปิน ใช้สำหรับการพิมพ์งานที่มีขนาดเล็ก ราคาถูก และการพิมพ์หนังสือ ผู้ที่เป็นผู้ริเริ่มและผู้นำในการสร้างหนังสือศิลปะด้วยวิธีนี้โอะนะมิ โคเอตซุ (本阿弥光悦) และ ชูมิโนะคุระ โอะอัน (角倉素庵) จากสำนักพิมพ์ที่ชะกะ ทั้งสองคนก็สร้างพิมพ์ไม้สำหรับงานคลาสสิกของญี่ปุ่นที่รวมทั้งเนื้อหาและภาพประกอบ ซึ่งเท่ากับเป็นการเปลี่ยนจาก ม้วนหนังสือ(絵巻物) มาเป็นหนังสือสำหรับตลาด สำนักพิมพ์ต่างๆ ได้รับการก่อตั้งขึ้นมาและขยายตัวกันอย่างรวดเร็วที่พิมพ์ทั้งหนังสือและใบปลิว การพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์แกะดำเนินต่อมาจนกระทั่งความนิยมภาพอุคิโยะเริ่มลดถอยลง และการใช้แท่นพิมพ์และวิธีการพิมพ์แบบอื่นเข้ามาแทนที่ในการพิมพ์งานศิลปะที่เป็นแบบใหม่

James Jackson Jarves (2545) เขียนหนังสือเรื่อง “ข้าเลี้ยงแลศิลปะญี่ปุ่น” แปลโดย กิติมา อมรทัต ได้กล่าวถึงศิลปะญี่ปุ่นว่า ศิลปะของญี่ปุ่นเอาใจใส่ต่อส่วนประกอบของศิลปะน้อย แต่เอาใจใส่แรงบันดาลใจที่จะสร้างงานศิลปะตามอุดมคติมากที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือชาวญี่ปุ่นถือว่าศิลปะคือหน้าที่ทางด้านจิตวิญญาณสูงสุดของมนุษย์ที่จะกระตุ้นความรู้สึกทางจิตใจของเขามากกว่าความรู้สึกทางร่างกายและจะทำหน้าที่ของตนได้อย่างดีที่สุดเมื่อศิลปะเหล่านั้นมีผลกระทบต่อจินตนาการนั่นเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงประวัติของเฮียะกุนินอิฉิมุว่า เป็นบทกวีทั้งกะที่ถูกรวบรวมขึ้นโดยฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ (藤原定家) หรือเทะอิกะ ในช่วงต้นสมัยคะมะคุระทั้งที่ในช่วงต้นคามะคุระกลอนทั้งกะของญี่ปุ่นค่อย ๆ เสื่อมลงและถูกแทนที่ด้วยกลอนไฮกุ เป็นชุดรวมกวีนิพนธ์ญี่ปุ่นคลาสสิกที่ดีที่สุด แม้ภายในมีเนื้อหากระจายไม่สม่ำเสมอแต่ก็เป็นชุดรวมกวีที่ได้รับการแปลอยู่บ่อยครั้งเช่นกัน เฮียะกุนินหมายถึง 100 คน อิฉิมุหมายถึง 1 บท เทะอิกะคัดเลือกบทกลอนของกวีที่มีชื่อเสียงตั้งแต่สมัยจักรพรรดิเท็นจิ (天智天皇) จนถึงจักรพรรดิจุนโตะกุ (順徳天皇) จำนวน 100 คน คนละ 1 บท โดยเฮียะกุนินอิฉิมุ มีจุดเริ่มต้นคือพ่อตาของบุตรชายต้องการกลอนเพื่อตกแต่งประبانเลื่อน เทะอิกะจึงคัดเลือกบทกลอนรวม 100 บท โดยใช้ชื่อว่า “เฮียะกุนินอิฉิมุ” ต่อมานำมาปรับปรุงเป็นหนังสือรวมกลอน “โองระเฮียะกุนินอิฉิมุ” หรือที่นิยมเรียกกันว่า “เฮียะกุนินอิฉิมุ” โดยมีบทกลอนที่แต่งโดยกวีหญิงในเฮียะกุนินอิฉิมุทั้งสิ้น 20 บท (ถ้านับรวมกลอนของจักรพรรดินีจิโตะจะเป็น 21 บท ส่วนใหญ่เป็นบทกลอนหมวดความรักที่มีเนื้อหาตัดพ้อคนรักหรือแสดงความผิดหวังและความทุกข์เพราะความรัก ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของหญิงที่เฝ้ารอคอยคนรักและความทุกข์ความผิดหวังในความรักอย่างลึกซึ้ง บทกวีในเฮียะกุนินอิฉิมุมีสัตว์ปรากฏอยู่หลายบท สัตว์ที่ปรากฏอยู่ในเฮียะกุนินอิฉิมุถูกใช้เพื่อสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น อารมณ์ความรู้สึกของกวี การบรรยายถึงเสียงร้องของสัตว์ในบทกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุช่วยสื่อภาพบรรยากาศอันเศร้าสร้อยหรือสื่ออารมณ์ความเจ็บเหงาเปล่าเปลี่ยวของกวีให้ชัดเจน เฮียะกุนินอิฉิมุมีลักษณะเด่นอีกอย่างคือในบทกวีไม่มีคำภาษาจีนที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในภาษาพูดสมัยใหม่อยู่เลย ในบทกวีแต่ละบทประกอบด้วยแนวความคิดเชิงกวีที่แต่งด้วยภาษาสละสลวย เป็นระเบียบ และเล่นคำได้อย่างสง่างามไร้ซึ่งคำหยาบคาย

ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและผลงานของอุตะงะวะ คุนิโยะชิพบว่าอุตะงะวะ คุนิโยะชิ เป็นศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้บุกิโยะของสำนักศิลปินอุตะงะวะ เป็นบุตรช่างย้อมไหม เกิดในปี ค.ศ.1797 ตอน 7 ขวบ เขาได้แรงบันดาลใจจากภาพพิมพ์นักรบบุกิโยะรวมถึงภาพช่างฝีมือ สิ่งเหล่านี้ถูกสันนิษฐานว่ามีอิทธิพลต่อภาพพิมพ์ที่เขาสร้างในอีกหลายผลงาน ต่อมากุนิโยะชิ ได้รับความสนใจจากอุตะงะวะ โทะโยะคุนิ และได้เข้าไปฝึกเขียนภาพและกลายเป็นศิษย์เอก หลังจากนั้นคุนิโยะชิก็ออกมาเป็นศิลปินอิสระ ในปี ค.ศ. 1827 คุนิโยะชิก็ได้รับจ้างให้ทำงานชิ้นสำคัญชุด “108 ผู้กล้าหาญแห่งซุอิโคะเด็น” ทำให้เขามีชื่อเสียงเพิ่มมากขึ้นหลายเท่าตัว ความต้องการงานเขียนภาพนักรบของคุนิโยะชิเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้เขายังได้ผลิตผลงานชุดร้อยบทกวี (The Hundred Poets) เป็นชุดภาพพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกวีนิพนธ์เฮียะกุนินอิฉิมุ จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์เยบิเนะ(Yebi-Ne) ภาพ

พิมพ์ชุดนี้มีเพียง 58 ภาพเท่านั้น เป็นภาพสีเหลี่ยมผืนผ้าที่มุมขอบภาพโค้งมน บนภาพจะมีชื่อกวีปรากฏ อยู่บนตราประทับสีแดง บางภาพมีหมายเลขที่ไม่ถูกต้อง ฉากส่วนใหญ่ของภาพค่อนข้างประณีต บางภาพวาดถึงชีวิตของผู้ประพันธ์ บางภาพวาดถึงเรื่องราวในบทกวี บางภาพวาดถึงการตีความเกี่ยวกับ บทกวีที่ลึกซึ้ง

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับศิลปินญี่ปุ่นและภาพพิมพ์ไม้ในสมัยเอโดะนั้น พบว่าการพิมพ์แกะไม้เป็น สิ่งที่ทำในประเทศจีนมาเป็นเวลาหลายร้อยปีในการพิมพ์หนังสือก่อนที่จะมีการประดิษฐ์แท่นพิมพ์ ช่างชาวญี่ปุ่นเรียนรู้วิธีทำภาพพิมพ์แกะไม้จากจีนมาตั้งแต่สมัยนาระและเฮอันแล้ว โดยนิยมพิมพ์พระ สูตรของศาสนาพุทธ ช่างญี่ปุ่นจึงมีความเชี่ยวชาญในการพิมพ์อยู่แล้ว ภายหลังเทคนิคการพิมพ์ภาพ ได้รับความนิยมนมากขึ้นในยุคเอโดะ เนื่องจากในสมัยนั้นภาพอุคิโยเอะเป็นที่ต้องการสูง จึงใช้เพื่อ ประหยัดเวลาในการวาดที่ละรูปและประหยัดต้นทุน

บทที่ 3

บทกลอนในเฮียะกุนินอิฉิมุ

3.1 ที่มาและลักษณะของเฮียะกุนินอิฉิมุ

เฮียะกุนินอิฉิมุ (百人一首) หรือโองระเฮียะกุนินอิฉิมุ (小倉百人一首) เป็นหนังสือรวมกลอนที่รวบรวมขึ้นในสมัยคะมะคุระราว ค.ศ.1235 โดยฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ (藤原定家) หรืออีกชื่อหนึ่งคือเทะอิเกะ เฮียะกุนินหมายถึง 100 คน และอิฉิมุหมายถึง 1 บท เทะอิเกะคัดเลือกบทกลอนของกวีที่มีชื่อเสียงตั้งแต่สมัยจักรพรรดิเท็นจิ (天智天皇)¹ จนถึงจักรพรรดิจุนโตะกุ (順徳天皇)² จำนวน 100 คน คนละ 1 บท การรวบรวมบทกลอนจนกลายเป็นเฮียะกุนินอิฉิมุ มีจุดเริ่มต้นจากเร็นโอมุ (蓮生) ผู้มีศักดิ์เป็นพ่อตาของ ทะมะอิเอะ (為家)³ ซึ่งเป็นบุตรชายของเทะอิเกะต้องการตกแต่งประตูเลื่อนที่ใช้กันห้องในบ้านพักตากอากาศที่ภูเขาซะงะโอะงะระ (嵯峨小倉山) จึงขอให้เทะอิเกะช่วยคัดเลือกบทกลอนญี่ปุ่นเพื่อใช้เขียนลงบนบานประตูเลื่อน เทะอิเกะจึงคัดเลือกบทกลอนรวม 100 บท โดยใช้ชื่อว่า “เฮียะกุนินอิฉิมุ (百人秀歌)” ต่อมานำมาปรับปรุงเป็นหนังสือรวมกลอน “โองระเฮียะกุนินอิฉิมุ⁴” หรือที่นิยมเรียกกันว่า “เฮียะกุนินอิฉิมุ” มาจนถึงปัจจุบัน เฮียะกุนินอิฉิมุได้รับการยกย่องให้เป็นคู่มือขั้นต้นในการแต่งบทกลอนวะกะ กลอนทั้งหมดในเฮียะกุนินอิฉิมุยังปรากฏบนไฟคารุตะ (歌留多) ของญี่ปุ่นซึ่งปัจจุบันนิยมเล่นกันในวันปีใหม่⁵

บทกลอนในเฮียะกุนินอิฉิมุแต่งขึ้นอย่างประณีตและงดงาม เทะอิเกะคัดเลือกบทกลอนทั้งหมดมาจากหนังสือรวมกลอนที่ชื่อเสียง กวีผู้แต่งบทกลอนเป็นผู้ชาย 79 คน และผู้หญิง 21 คน ในจำนวนกวีผู้ชายทั้งหมดกวีที่เป็นพระอยู่ 13 รูป เจ้าของบทกวีที่ถูกคัดเลือกล้วนเป็นกวีเอกที่มีชื่อเสียง หากแต่เทะอิเกะไม่ได้เลือกกลอนจากชื่อเสียงของกวีผู้แต่งหรือคัดเลือกเฉพาะกลอนที่ได้รับคำยกย่องชมเชยอย่างสูงมาใส่ไว้ ในจำนวน 36 กวีที่ได้รับการคัดเลือกจากฟูจิวะระ โนะ คินโตะให้เป็นกวีเอกสมัยเฮอันนั้น มีอยู่ถึง 11 คนที่เทะอิเกะไม่ได้คัดเลือกเอากลอนมา นอกจากนี้ในกลุ่มกวีที่เทะอิเกะเลือกนั้นบางคนมีบทกลอนที่ได้รับคำชื่นชมยกย่องอย่างสูงจากกวีคนอื่น แต่เทะอิเกะกลับคัดเลือกเอากลอน

¹ จักรพรรดิองค์ที่ 38 ของญี่ปุ่น ครองราชย์ช่วง ค.ศ. 668 - 671

² จักรพรรดิองค์ที่ 84 ของญี่ปุ่น ครองราชย์ช่วง ค.ศ. 1210 - 1221

³ กวีเอกช่วงกลางสมัยคะมะคุระ

⁴ บางทฤษฎีกล่าวว่า เทะอิเกะรวบรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุขึ้นก่อนที่จะคัดเลือกบทกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ

⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 1-2.

บทอื่นมาแทน แทนที่จะเป็นบทกลอนที่ได้รับคำชมเชยนั้น อันแสดงให้เห็นว่าทะเลอิกะมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลอนเป็นแบบฉบับของตัวเอง

กลอน 100 บทในเฮียะกุนินอิฉิมุเรียงลำดับตามยุคของกวีผู้แต่งกลอนตั้งแต่ศตวรรษที่ 7-13 เป็นกลอนจากหนังสือรวมกลอนที่จักรพรรดิมีพระบรมโองการให้เรียบเรียงขึ้นหรือที่เรียกว่าโชะกุเซ็งวะกะฉุ (勅撰和歌集) ทั้งหมด 10 เล่ม เรียงลำดับตามปีที่เรียบเรียงได้ดังนี้

1. โคะกิงวะกะฉุ (古今和歌集) หนังสือรวมกลอนวะกะที่จักรพรรดิเตะฮิโงะ (醍醐天皇) มีพระบรมราชโองการให้รวบรวมขึ้นเป็นเล่มแรก โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้กวี 4 คนรวบรวมขึ้น ได้แก่ คิ โนะ ทซุรุยุกิ (紀貫之) คิ โนะ โทะโมะโนะริ (紀友則) โออิโกชิ โนะ มิทซุเนะ (凡河内躬恒) และ มิบุ โนะ ทะตะมิเนะ (壬生忠岑) เรียบเรียงเสร็จในปี ค.ศ. 905 มีทั้งหมด 20 เล่ม จำนวนบทกลอนประมาณ 1,100 บท ส่วนใหญ่เป็นกลอนทั้งกะ มีคำนำเขียนด้วยตัวอักษรจีนหรือมะนะโจะ (真名序) โดยคิ โนะ โทะโมะโนะริ และคำนำที่เขียนด้วยตัวอักษรญี่ปุ่นหรือคะนะโจะ (仮名序) โดยคิ โนะ ทซุรุยุกิ

2. โคะเซ็งวะกะฉุ (後撰和歌集) จักรพรรดิวะกะมิโปรดเกล้าฯ ให้กลุ่มกวีนะมิทซุโอะ 5 คน ประกอบด้วย มินะโมะโตะ โนะ นิตะโก (源順) โอนะกะโตะมิ โนะ โยะมิโนะบุ (大中臣能宣) คิโยะฮะระ โนะ โมะโตะซุเกะ (清原元輔) คิ โนะ โทะกิฟุมิ (紀時文) ซะกะ โนะ อุเอะโนะโมะชิกิ (坂上望城) รวบรวมบทกลอนขึ้น เรียบเรียงเสร็จในปี ค.ศ. 951 มีทั้งหมด 20 เล่ม จำนวนบทกลอนทั้งสิ้น 1,426 บท ในจำนวนนั้นไม่มีบทกลอนของผู้รวบรวมอยู่เลย

3. ฉุอิวะกะฉุ (拾遺和歌集) สันนิษฐานว่าผู้รวบรวมคือจักรพรรดิคะซัง (花山天皇) หรืออาจเป็นฟูจิวะระ โนะ คินโตะ (藤原公任) เรียบเรียงเสร็จในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1005-1007 มีทั้งหมด 20 เล่ม จำนวนบทกลอนประมาณ 1,300 กว่าบท เป็นการเก็บตกเอากลอนที่ยังไม่ได้ถูกรวบรวมเอาไว้ในโชะกุเซ็งวะกะฉุสองชิ้นแรกมารวบรวมเอาไว้

4. โคะฉุอิวะกะฉุ (後拾遺和歌集) จักรพรรดิวะกะวะ (白河天皇) โปรดเกล้าฯ ให้ฟูจิวะระ โนะ มิชิโตะมิ (藤原通俊) เป็นผู้รวบรวม เรียบเรียงเสร็จในปี ค.ศ. 1087 มีจำนวน 20 เล่ม จำนวนบทกลอนประมาณ 1,200 บท ในโคะฉุอิวะกะฉุนี้กลอนของเหล่ากวีหญิงถูกรวบรวมไว้อย่างโดดเด่น เช่น บทกลอนของอิสุมิชิบุ (和泉式部) หรืออะกะโสะเมะเอะมอน (赤染衛門)

5. คินโยะวะกะฉุ (金世和歌集) อดีตจักรพรรดิวะกะวะ (白河天皇) โปรดเกล้าฯ ให้มินะโตะ โนะ โทะมิโยริ (源俊賴) เป็นผู้รวบรวมขึ้น เรียบเรียงเสร็จในปี ค.ศ. 1127 มีจำนวน 10 เล่ม จำนวนบทกลอนประมาณ 700 บท ชื่อของหนังสือรวมกลอน การแบ่งหัวเรื่องและจำนวนเล่มต่างไป

จากหนังสือรวมกลอนที่เคยมีมา เนื้อหากว้างขึ้น ลักษณะของกลอนมีชีวิตชีวามากขึ้น หลีกหนีรูปแบบเดิม ๆ ที่มักพบในโชะกุเซ็งวะกะฉุ 3 ชิ้นแรก

6. ฉิกะอิวะฉุ (詞花和歌集) อดีตจักรพรรดิชูโตะกุ (崇徳天皇) โปรดเกล้าฯ ให้ฟูจิวะระ โนะ อะกิซุเกะ (藤原顕輔) รวบรวมขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1144 มีจำนวน 10 เล่ม จำนวนบทกลอนประมาณ 400 บท ซึ่งนับว่าน้อยที่สุดในบรรดาโชะกุเซ็งวะกะฉุ 8 ชิ้นแรก

7. เซ็นสะอิวะกะฉุ (千載和歌集) อดีตจักรพรรดิโกะฉิระกะวะ (後白河法皇) โปรดเกล้าฯ ให้ ฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริ (藤原野敏則) เป็นผู้รวบรวมขึ้นในปี ค.ศ. 1183 เรียบเรียงเสร็จในปี ค.ศ. 1188 ก่อนเริ่มสมัยรัฐบาลทหารที่คะมะคุระ มีจำนวน 20 เล่ม จำนวนบทกลอนประมาณ 1,290 บท ฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริ หรือที่มักเรียกกันสั้น ๆ ว่าฉุโนะอินั้นเป็นกวีผู้สร้างค่านิยมความงามแบบยูเงิน (幽玄) ซึ่งเป็นความงามแบบสูงส่งและประณีต มีการวิพากษ์วิจารณ์กลอนและเน้นอารมณ์ความรู้สึกของกวีโดยเน้นถึงค่าความงามแบบยูเงิน

8. ฉิงโกะกิงวะกะฉุ (新古今和歌集) อดีตจักรพรรดิโกะโตะบะ (後鳥羽天皇) โปรดเกล้าฯ ให้กวี 6 คนรวบรวม รวบรวมเสร็จในปี ค.ศ. 1201 มีจำนวนเล่มทั้งหมด 20 เล่ม มีบทกลอนทั้งสิ้นประมาณ 1,980 บท บทกลอนเน้นความงามแบบลึกลับซึ่งกินใจ (有心) และค่านิยมความงามแบบยูเงิน (幽玄) เน้นการใช้สัญลักษณ์และการบรรยายให้เกิดมโนภาพ รวมถึงกลอนแบบ “ฮงกะโดะริ (本歌取り)” คือการนำที่มีก่อนหน้านี้มาดัดแปลงใหม่ โดยมีความหมายเกี่ยวเนื่องกับกลอนเก่า

9. ฉินโชะกุเซ็งวะกะฉุ (新勅撰和歌集) หรืออีกชื่อคือ “อุจิงวะฉุ (宇治川集)” จักรพรรดิโกะอิริกะวะโปรดเกล้าฯ ให้ฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ (藤原定家) รวบรวมขึ้น เรียบเรียงเสร็จเมื่อปี ค.ศ. 1235 มีจำนวนเล่มทั้งหมด 20 เล่ม มีบทกลอนประมาณ 1,370 บท มีการตัดหมวดกลอนที่เกี่ยวกับการพลัดพรากออก โดยนำไปรวมไว้กับหมวดการเดินทางและหมวดเบ็ดเตล็ดแทน กวีผู้แต่งกลอนในส่วนใหญ่ฉินโชะกุเซ็งวะกะฉุส่วนใหญ่จะเป็นขุนนางที่เป็นพวกเดียวกับฝ่ายรัฐบาลทหารคะมะคุระ เช่น มินะโมะโตะ โนะ ซะเนะโตะโมะ (源実朝)

10. โฉะกุโงะเซ็งวะกะฉุ (勅撰和歌集) อดีตจักรพรรดิโกะชะงะ (後嵯峨天皇) โปรดเกล้าฯ ให้ฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอิเอะ (藤原為家) รวบรวมขึ้น เรียบเรียงเสร็จเมื่อปี ค.ศ. 1251 มีจำนวนเล่มทั้งหมด 20 เล่ม มีบทกลอนประมาณ 1,400 บท กลอนที่ถูกคัดเลือกรวบรวมไว้ในหนังสือรวมกลอนนี้ส่วนใหญ่เป็นกลอนสมัยฉิงโกะวะกะฉุ

หมวดหมู่กลอนในเฮียกุกุฉินอิฉุแบ่งตามเนื้อหากลอนเป็นหมวดความรัก 43 บท หมวดที่เกี่ยวกับฤดูกาลทั้งสิ้น 32 บท หมวดเบ็ดเตล็ด 20 บท หมวดการเดินทาง 4 บท หมวดการพลัดพราก 1 บท กลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและกลอนบรรยายธรรมชาติที่ฤดูมีจำนวนมากที่สุด ฤดูกาลทั้ง

สี่หมื่นเวียนไปไม่หยุดนิ่ง กวีผู้แต่งกลอนต่างก็รู้สึกถึงความเป็นอนิจจังของธรรมชาติ และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตนออกมาในกลอน กลอนเหล่านี้จึงเป็นเสมือนสื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกของกวีที่หวนไหว้ไปเพราะธรรมชาตินั้น เช่นเดียวกับกลอนรักที่กวีถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตนที่หวนไหว้สั่นคลอนไปเพราะความรักออกมา ถ้อยคำภาษาที่ถูกขัดเกลาจนสละสลวย แผงด้วยไหวพริบปฏิภาณของกวีในการใช้เทคนิคการประพันธ์แบบต่าง ๆ นั้น ถ่ายทอดสิ่งที่อยู่ในก้นบึ้งจิตใจของกวีออกมาให้ผู้อ่านรับรู้ได้อย่างงดงาม

เทคนิคการประพันธ์กลอนในเฮียะกุนินอิฉิมุที่พบบ่อยที่สุดคือ การใช้ชื่อสถานที่เชื่อมโยงถึงสิ่งอื่น มีจำนวน 36 บท ถัดมาคือการใช้คำพ้องเสียงมีจำนวน 26 บท ซึ่งจะสังเกตได้ว่าทั้งสองเทคนิคเป็นเทคนิคใช้คำเพื่อสื่อความหมาย 2 นัย เป็นการใช้คำเพื่อสื่อความหมายที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่แค่เพียงเพื่อปรับระดับตกแต่งกลอนให้ดูงดงาม จุดนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นลักษณะแนวทางกลอนของเทะอิกะซึ่งเป็นผู้คัดเลือกที่มุ่งเน้นที่ความลึกซึ้งกินใจ⁶

⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 281-287.

3.1 บทกลอนและคำอธิบายกลอนในเฮียะกุนินอิฉิมุ

อรรถยา สุวรรณระดาได้แปลบทกลอนในเฮียะกุนินอิฉิมุทั้ง 100 บท เขียนกำกับหมวดหมู่และแหล่งที่มาของบทกลอน รวมถึงอธิบายความหมายและกลวิธีการแต่งกลอนไว้ดังนี้

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
1	จักรพรรดิเท็นจิ 天智天皇	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 32 จากหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะฉุ	秋の田の かりほの庵の 苫をあらみ わが衣手は 露にぬれつつ กระท่อมริมนาในฤดูใบไม้ร่วงมุง หลังคาด้วยใบจากอย่างหยาบๆ ชายแขนเสื้อของฉันเปียกปอนไป ด้วยน้ำค้าง	หลังคากระท่อมมุงด้วยใบจากอย่างหยาบๆ ทำ ให้น้ำค้างตกลงมาจากช่องว่างของใบจากที่มุงจนชาย แขนเสื้อเปียกปอน เป็นการบรรยายภาพในช่วงฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งตรงกับฤดูเก็บเกี่ยว ให้อารมณ์ความงามของฤดูใบไม้ ร่วง ในหนังสือมันโยฉุมีบทกลอนที่คล้ายคลึงกัน กล่าว กันว่าเป็นกลอนต้นแบบของบทกลอนนี้ แต่ในมันโยฉุ ระบุว่า เป็นกลอนที่ไม่ทราบผู้แต่ง กลอนดังกล่าวถูก ดัดแปลงถ่ายทอดสืบต่อมา และถูกรวบรวมไว้ในโกะ เซ็งวะกะฉุ โดยระบุว่าผู้แต่งคือจักรพรรดิเท็นจิ สื่อว่า พระองค์ทรงเป็นจักรพรรดิที่เข้าใจความทุกข์ยากของ ประชาชน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
2	จักรพรรดินีจิโต 持統天皇	ฤดูร้อน	กลอนบทที่ 175 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะณู	春過ぎて 夏来にけらし 白妙の 衣ほすてふ 天の香具山 ฤดูใบไม้ร่วงผ่านพ้นไป ฤดูร้อนอย่างกรายมาถึงแล้ว ภูเขาคะงุแห่งสรวงสวรรค์ มีคำกล่าวแต่โบราณว่าพอจะถึงหน้า ร้อนก็จะตากผ้าขาวเอาไว้	กลอนบทนี้บรรยายภาพอันงดงามของภูเขา คะงุในฤดูร้อน สีเขียวคฉิของต้นไม้ตัดกับสีของผ้าขาวที่ ตากไว้บนภูเขา เป็นกลอนที่แสดงให้เห็นภาพของช่วงต้น ฤดูร้อน ในหนังสือรวมกลอนมันโยณูมีบทกลอนดังกล่าว ปรากฏอยู่เช่นกัน แต่เนื้อความในวรรคที่ 4 เป็น 衣ほしたり ซึ่งมีความหมายว่า “ผ้าที่กำลังตากไว้อยู่” ต่างจากกลอนบทนี้ที่เป็น 衣ほすてふ หมายถึง “กล่าวกันว่าจากผ้าเอาไว้” โดยอ้างอิงคำกล่าวโบราณ ที่ว่า พอถึงหน้าร้อนจะมีธรรมเนียมตากผ้าไว้บนภูเขา นี้ ภูเขาคะงุเป็นภูเขาที่มีตำนานกล่าวขานกันมาแต่ โบราณว่าเป็นภูเขาที่ลงมาจากสวรรค์ คำว่า 白妙の ในวรรคที่ 3 เป็นคำประดับของ คำว่า 衣 (ผ้า) ในวรรคที่ 4 กลอนบทนี้มีการตัดจบ ประโยคที่วรรคที่ 2 กล่าวคือ เมื่อนำวรรคแรกกับวรรคที่ 2 มารวมกันจะได้ว่า “ฤดูใบไม้ ฤดูร้อนอย่างกรายมาถึง แล้ว” ซึ่งเป็นข้อความจบหนึ่งประโยคก่อนที่จะขึ้น

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ประโยคใหม่ในวรรคที่ 3 นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิค จบด้วยนาม ซึ่งในที่นี้คือคำว่า 天の香具山 (ภูเขาคะงุ แห่งสรวงสวรรค์)
3	คะคิโนะโมะโตะ โนะ อิโตะมะโระ 柿本人麻呂	ความรัก	กลอนบทที่ 778 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะฉุ	あしびきの 山鳥の尾の しだり尾の ながながし夜を ひとりかも寝む ฉันจะต้องนอนคนเดียวในค่ำคืน ที่ยาวนาน ดุจตั้งความยาวของหาง นกป่าที่ห้อยย้อยลงมากระนั้นหรือ	กลอนบทนี้แสดงถึงความโศกเศร้าอ้างว้างที่ไม่ อาจจะพบกับคนรักได้ ต้องนอนอยู่คนเดียวในค่ำคืนอัน ยาวนานในฤดูใบไม้ร่วง คำว่า あしびきの ในวรรคแรก เป็นคำประดับหน้า (枕詞) ของคำว่า 山 (ภูเขา) ใน วรรคที่ 2 ข้อความในสามวรรคแรกคือ あしびきの 山鳥の尾の しだり尾の (หางนกป่าที่ห้อยย้อยลง มา) เป็นกลุ่มคำขยายนำ (序詞 โจะโกะโตะบะ) ของคำ ว่า ながながし (ยาวนาน) ในวรรคที่ 4 กล่าวคือช่วย ขยายความหมายให้เกิดภาพพจน์ว่า “ยาวดุจตั้งหางนก ป่าที่ห้อยย้อยลงมา” โดยเป็นการเปรียบระยะเวลาที่ ยาวนานของค่ำคืนที่ต้องนอนคนเดียว กับความยาวของ หางนกป่า คำว่า 長い夜 (ค่ำคืนที่ยาวนาน) นั้นในกลอน ญี่ปุ่นมักใช้เป็นคำที่บ่งชี้ถึงฤดูใบไม้ร่วงซึ่งช่วงเวลา กลางคืนจะยาวนานกว่าปกติ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					นกป่า (山鳥) เพศผู้และเพศเมียจะอยู่ร่วมกันในตอนกลางวัน แต่พอตกกลางคืนจะแยกกันนอนอยู่คนละที่ โดยจะบินแยกไปอยู่คนละหุบเขา จึงมักใช้เปรียบกับสามีภรรยาหรือคู่รักที่ต้องแยกกันอยู่หรือการนอนคนเดียว นกป่าในกลอนบทนี้จึงสื่ออารมณ์อ้างว้างของกวีที่ต้องนอนคนเดียวในค่ำคืนอันยาวนานของฤดูใบไม้ร่วง
4	ยะมะเบะ โนะ อะกิฮิโตะ 山辺赤人	ฤดูหนาว	กลอนบทที่ 675 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉู	田子の浦に 打ち出でてみれば 白妙の 富士の高嶺に 雪はふりつつ เมื่อออกไปยังริมชายหาด อ่าวทะโงะ ก็ได้เห็นภาพภูเขาไฟฟูจิ ที่มีหิมะตกอยู่ตลอด	กลอนบทนี้ก็ริมองข้ามทิวทัศน์ของเวียงอ่าวทะโงะที่ตัวเองอยู่ โดยบรรยายถึงภูเขาไฟฟูจิที่ห่างไกลแทนว่าหิมะกำลังตกอยู่ ราวกับว่าเห็นมากับตาในระยะใกล้ เป็นบทกลอนที่มีชื่อเสียงและมักถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะตัวอย่างของกลอนบรรยายทิวทัศน์ (叙景歌) คำว่า 白妙の ในวรรคที่ 3 เป็นคำประดับหน้าของสิ่งที่มีสีขาว ซึ่งในที่นี้ก็คือคำว่า 雪 (หิมะ) ในวรรคสุดท้าย ในหนังสือรวมกลอนมันโยฉูก็มีบทกลอนดังกล่าวนี้ แต่เนื้อความในวรรคที่ 3 เป็น 真白にぞ คือการบรรยายตรง ๆ ว่าขาวโพลน ต่างกับกลอนบทนี้ซึ่งใช้เทคนิคคำประดับหน้าแทน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					นอกจากนี้ในมันโยฉุวรรคสุดท้ายจะลงท้ายด้วยคำกริยา ける คือ 雪は降りける ซึ่งแฝงความรู้สึกประทับใจของกวีที่เห็นภาพอันงดงามของภูเขาไฟฟูจิในขณะนั้น แต่ในกลอนบทที่ 4 นี้จะลงท้ายด้วยคำว่า つつ คือ 雪はふりつつ ซึ่งให้ภาพในจินตนาการของภูเขาไฟฟูจิที่มีหิมะตกอยู่ตลอด
5	ชะรุมะรุตะยู 猿丸大夫	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 215 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุ	奥山に 紅葉踏み分け 鳴く鹿の 声聞く時ぞ 秋は悲しき พอได้ยินเสียงร่ำร้องของกวาง ที่เดินย่ำฝ่าใบเมเปิลที่ร่วงหล่น อยู่ในหุบเขาลึก ก็ชวนให้รู้สึก ถึงความอ้างว้างเศร้าสร้อยของฤดู ใบไม้ร่วง	กลอนบทนี้บรรยายภาพอันงดงามของใบเมเปิลในช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วงชวนให้รู้สึกอ้างว้างเศร้าสร้อยเสียงร่ำร้องของกวางตัวผู้ที่เรียกหากวางตัวเมียช่วยเสริมอารมณ์เศร้าของฤดูใบไม้ร่วงอันเป็นลักษณะเด่นของกลอนบทนี้ คำเกริ่นนำของกลอนบทนี้ในโคะกิงวะกะฉุเขียนไว้ว่าเป็นกลอนที่แต่งขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนที่ตำหนักของเจ้าชายโคะระระชะตะ (是貞親王家歌合) งานประชันกลอนนี้จัดขึ้นราวปลายศตวรรษที่ 9 อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าความคิด

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ที่ว่าฤดูใบไม้ร่วงเป็นฤดูแห่งความเศร้าสร้อยนั้นมีมานานตั้งแต่ยุคสมัยนั้นแล้ว หนังสือรวมกลอนมันโยมในสมัยนาราเป็นต้นมาก็มีกล่าวถึงเสียงร้องของกวางอยู่บ่อยครั้ง เสียงของกวางตัวผู้ที่ร้องเรียกหากวางตัวเมียสื่อถึงความคะนองหาภรรยาหรือคนรักซึ่งอยู่ห่างไกล และมักใช้สื่อถึงความเศร้าสร้อยเจ็บเหงาของฤดูใบไม้ร่วงด้วย
6	ขุนนางตำแหน่ง ขุนงน ยะกะโมะชิ 中納言家持	ฤดูหนาว	กลอนบทที่ 620 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะณู	かささぎの 渡せる橋に 置く霜の 白きを見れば 夜ぞ更 สะพานแห่งสวรรค์ซึ่ง นกคะชะชะงิสยายปีก เป็นสะพานให้ทอดข้าม เมื่อเห็นสีขาวของน้ำค้างแข็ง ที่เกาะอยู่บนบันได (สะพาน) ก็ทำให้ตระหนักว่า	มองเห็นบันไดพระราชวังเป็นสะพานคะชะชะงิแห่งสรวงสวรรค์ คะชะชะงิเป็นชื่อนกชนิดหนึ่ง ตามตำนานทะนะบะตะของจีนนั้นนกคะชะชะงิได้สยายปีกกลายเป็นสะพานทอดข้ามแม่น้ำแห่งสรวงสวรรค์ (ทางข้างเผือก) เพื่อให้สาวทอผ้าและหนุ่มเลี้ยงวัวได้มาเจอกัน ส่วนญี่ปุ่นนั้นในกลอนญี่ปุ่นต้นสมัยเออันมักจะมีเปรียบเทียบวังหลวงเป็นสรวงสวรรค์ และเปรียบบันได (สะพาน) วังหลวงกับปีกนกคะชะชะงิที่สยายเป็นสะพานในตำนาน และในกลอนญี่ปุ่นสมัยคะมะกุระมักกล่าวถึงสะพานคะชะชะงิแห่งสรวงสวรรค์กับน้ำค้างแข็งในฤดู

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				เป็นยามดึกแล้ว	หนาว นอกจากนี้สะพานคะชะชะงิยังใช้ในความหมายว่าเป็นสะพานในจินตนาการที่เชื่อมความสัมพันธ์ของชายหญิงด้วย กลอนบทนี้จึงเป็นการบรรยายภาพคำคืนในฤดูหนาวที่มีน้ำค้างแข็งเกาะอยู่บนบันไดพระราชวังโดยซ้อนทับกับภาพในจินตนาการคือภาพสะพานคะชะชะงิแห่งสรวงสวรรค์ น้ำค้างแข็งจะเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงตกตึกจนถึงก่อนรุ่งสาง สีขาวของน้ำค้างแข็งนอกจากจะสื่อถึงความหนาวเหน็บในฤดูหนาวแล้ว ยังเป็นสิ่งช่วยบ่งชี้เวลายามดึกด้วย ภาพน้ำค้างแข็งสีขาวในฤดูหนาวนี้แม้จะดูงดงามแต่ก็แฝงอารมณ์ความรู้สึกอันเปลี่ยวเหงาเศร้าสร้อยเอาไว้ด้วย
7	อะเบะ โนะ นะกะมะโระ 安倍仲磨	การเดินทาง	กลอนบทที่ 406 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌู	天の原 ふりさけ見れば 春日なる 三笠の山に 出でし月かも	กวีแต่งกลอนนี้ขึ้นขณะที่จะเดินทางกลับบ้านเกิดหลังจากถูกส่งไปศึกษาที่ประเทศจีนเป็นเวลากว่า 30 ปี เพื่อนชาวจีนจึงได้มาชุมนุมกันจัดงานเลี้ยงส่ง กวีจึงแต่งกลอนญี่ปุ่นซึ่งมีเนื้อความว่า พระจันทร์ที่กำลังมองอยู่คือพระจันทร์ที่กำลังฉายแสงเหนือภูเขามิกะชะที่บ้าน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				เมื่อแหงนมองดูท้องฟ้าอันกว้างใหญ่ ก็เห็นพระจันทร์ซึ่งเป็นดวงเดียวกับที่ ปรากฏอยู่เหนือภูเขาเมิกะซะที่เมือง คะซุงะ (อันเป็นบ้านเกิด)	เกิด กลอนบทนี้ แฝงความอาลัยอาวรณ์ที่ต้องจาก เพื่อน ๆ เหล่านั้น และแฝงความคิดถึงถึงบ้านเกิดของ ตนด้วย
8	พระคิเซ็น 喜撰法師	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 983 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะณู	わが庵は 都のたつみ しかぞ住む 世をうち山と 人はいふなり กระท่อมของฉันอยู่ทาง ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองหลวง ฉันใช้ชีวิตอย่างสงบสุขเช่นนี้ (ในที่ซึ่งกวางอาศัยอยู่) บนภูเขาที่ผู้คนเรียกกันว่าภูเขาอูจิ (ภูเขาแห่งความทุกข์ระทม)	ภูเขาอูจิจู่ทางทิศตะวันออกของเมืองอูจิ จังหวัด เกียวโต ปัจจุบันมีชื่อว่า ภูเขาคิเซ็น (喜撰山) ในสมัย เฮอันพวกขุนนางนิยมหลบหนีเรื่องวุ่นวายต่างๆ มาพัก ร้อนกันที่นี่ จึงมีบ้านพักตากอากาศของพวกขุนนางอยู่ เป็นจำนวนมาก ในวรรคที่ 3 นั้นหมายถึง “เช่นนี้ ตามที่วามานี้” แต่ก็อาจตีความในอีกนัยหนึ่งว่าหมายถึง กวาง (鹿) ซึ่งถ้าเป็นในความหมายหลังนี้ วรรคที่ 3 จะได้ว่าความว่า “ที่ซึ่งกวางอาศัยอยู่” อันเป็นการแสดงภาพว่ากระท่อม อยู่ในป่าเขาซึ่งพวกสัตว์ป่าอย่างกวางอาศัยอยู่ กลอนบท นี้มีการตัดจบประโยคที่วรรคที่ 3 โดยจบด้วยคำกริยา すむ (อาศัยอยู่)

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ภาพการใช้ชีวิตอย่างสันโดษในป่าเขาในกลอนบทนี้ให้อารมณ์ความรู้สึกที่เปลี่ยวเหงา คำว่า ㄥ ㄎ ซึ่งตีความหมายว่า “กวาง” ได้นั้น ก็เป็นคำที่เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเจ็บเหงาเศร้าสร้อยด้วย ในกลอนญี่ปุ่นนั้นเสียงร้องของกวางที่เรียกหาคู่รักมักปรากฏบ่อยในกลอนหมวดฤดูใบไม้ร่วงโดยจะสื่ออารมณ์อันเศร้าสร้อยเปลี่ยวเหงา กลอนบทนี้จึงเป็นการบรรยายภาพการใช้ชีวิตอย่างสันโดษในป่าเขาของพระคิเซ็นโดยแฝงความรู้สึกที่เจ็บเหงาเอาไว้
9	โอะโนะ โนะ โคะมะชิ 小野 小町	ฤดูใบไม้ ผลิ	กลอนบทที่ 113 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉู	花の色は うつりにけりな いたづらに わが身世にふる ながめせしまに ดอกซากุระสีซีดจางลงเสียแล้ว หลังจากที่ต้องฝนเป็นเวลานาน เหมือนกับตัวฉันที่สังขารร่วงโรยไป ระหว่างที่ใช้ชีวิตผ่านไป	คำว่า ふる ในวรรคที่ 4 สามารถตีความได้ 2 แบบคือ 降る (ฝนตก) กับ 経る (ใช้เวลานานไป) ส่วนคำว่า ながめ ในวรรคสุดท้ายก็สามารถตีความได้ 2 แบบเช่นกันคือ 長雨 (ฝนที่ตกอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน) กับ 眺め (ครุ่นคิดคำนึง) เป็นการเปรียบเทียบดอกซากุระที่ต้องฝนเป็นเวลานาน จนสีซีดจางกับตัวกวีเองที่สังขารร่วงโรยไปในขณะที่ผ่านวันเวลาครุ่นคิดคำนึงเรื่องราวต่าง ๆ ข้อความ 3 วรรคหลังที่หมายถึง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				อย่างว่างเปล่า ครุ่นคิดคำนึงถึงเรื่องราวต่างๆ	“หลังจากที่ต้องฝนเป็นเวลานาน” เป็นส่วนขยายของ เนื้อความ 2 วรรคแรกซึ่งตามไวยากรณ์ที่ถูกต้องแล้ว ข้อความส่วนขยายนี้ควรจะอยู่ข้างหน้า 2 วรรคแรก
10	เซะมิเมะรุ 蝉丸	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1089 จากหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะฉุ	これやこの 行くも帰るも 別れては 知るも知らぬも 逢坂の関 ที่แห่งนี้เป็นด่านโอชะกะ ที่ซึ่งทั้งคนที่ออกเดินทางไป และคนที่กลับมา ทั้งคนที่รู้จัก และคนที่ไม่รู้จัก พრაจากกันไป และกลับมาพบกัน	เนื้อความของกลอนกล่าวถึงด่านโอชะกะซึ่งมี ผู้คนสัญจรผ่านไปมา บ้างก็ออกเดินทางไปบ้างก็เดินทาง กลับมา มีทั้งคนรู้จักและคนที่ไม่รู้จัก คำว่า “โอ” (逢) ในชื่อด่านโอชะกะหมายถึง “พบกัน” เมื่อรวมกับ 別れては ในวรรคที่ 3 จึงสื่อความหมายว่า เมื่อพบก็ ต้องมีจากกัน และเมื่อจากกันไปแล้วก็กลับมาเจอกัน ใหม่อีก อันแสดงถึงสัจธรรมของชีวิต
11	โอะโนะ โนะ ทะกะมูระ 参議篁	การเดินทาง	กลอนบทที่ 407 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุ	わたの原 八十島かけて こぎ出ぬと 人には告げよ 海人の釣船	คำเกริ่นนำกลอนบทนี้จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุอธิบายไว้ว่าเป็นกลอนที่ทะกะมูระแต่ง เพื่อส่งข่าวแจ้งให้คนที่เมืองหลวงทราบว่าตัวเขาซึ่งถูก เนรเทศไปยังเกาะโอะกิ (隠岐) กำลังจะลงจากเรือออก จากการเดินทางไปแล้ว จากคำเกริ่นนำนี้ทำให้ทราบว่า

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				เจ้าเรือตกปลาของชาวประมงเอ๋ย ฝากบอกผู้คนที่ทั้งหลายด้วยว่าฉันได้ พายเรือออกเดินทางไปแล้ว โดยมี จุดหมายอยู่ที่ท่ามกลางเกาะแก่ง มากมายในท้องทะเลอันกว้างใหญ่นี้	จุดหมายปลายทางของการเดินทางในกลอนบทนี้ก็คื เกาะโอะกิ ซึ่งเกาะนี้อยู่ในจังหวัดชิมิเนะ (島根) ใน ปัจจุบัน กลอนบทนี้มีการตัดประโยคที่วรรคที่ 4 กล่าวคือ ตั้งแต่วรรคแรกจนถึงวรรคที่ 4 เมื่อรวมกันจะได้ความว่า “ฝากบอกผู้คนที่ทั้งหลายด้วยว่าฉันได้พายเรือออก เดินทางไปแล้ว โดยมีจุดหมายอยู่ที่ท่ามกลางบรรดาเกาะ แก่งทั้งหลายในท้องทะเลอันกว้างใหญ่” ซึ่งจะได้ ข้อความจบ 1 ประโยค ส่วนวรรคสุดท้าย 海人の釣船 (เจ้าเรือตกปลาของชาวประมง) นั้น กวี ขอให้เรือตกปลาช่วงแจ้งข่าวให้ รวากับว่าเรือตกปลา เป็นมนุษย์ที่สามารถพูดส่งข่าวบอกต่อให้ได้ การให้ สิ่งไม่มีชีวิตแสดงอาการปฏิกิริยาแบบมนุษย์เช่นนี้เป็นการใช้ เทคนิคบุคลาธิษฐาน นอกจากนี้คำว่า 海人 (ชาวประมง) และ釣船 (เรือตกปลา) ในวรรคสุดท้ายนั้นโดยมากมัก ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความอ้างว้างเปลี่ยวเหงาใน ระหว่างการเดินทาง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
12	พระเอ็นโจ 僧正遍昭	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 872 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌู	天つ風 雲の通ひ路 吹きとちよ をとめの姿 しばしとどめむ ลมที่พัดอยู่บนท้องฟ้าเอ๋ย จงพัดก่อนเมฆปิดเส้นทางผ่าน สู่สวรรค์ ข้าจะได้เชยชมการร่ายรำ ของนางฟ้าต่อไปอีกสักครู่หนึ่ง	ในคำเกริ่นนำกลอนบทนี้ในโคะกิงวะกะฌูเขียนไว้ว่า กลอนบทนี้แต่งขึ้นขณะที่ชม การร่ายรำที่ว่าจะจัดแสดงในพิธีนนะเมะ (新嘗) ในเดือน 11 ซึ่งจัดขึ้นในพระราชวัง พิธีนนะเมะเป็นพิธีบวงสรวงเทพโดยนำเอาธัญพืชที่เก็บเกี่ยวได้ครั้งแรกของปีไปบวงสรวงถวายแก่เทพเจ้าหญิงสาวที่ร่ายรำในงานนี้จะคัดเลือกมาจากธิดาของพวกขุนนางชั้นสูงหรือธิดาของผู้ดูแลหัวเมือง โดยจะต้องเป็นหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน หญิงสาว 4-5 คนที่ถูกเลือกมาต่างก็แข่งขันประชันความงามกันในงานนี้ กวีจึงใช้เทคนิคการมองเหมือนเปรียบบรรดาสาวงามที่กำลังร่ายรำเหล่านี้ว่าเป็นนางฟ้าที่ลงมาจากสวรรค์ เส้นทางผ่านสู่สวรรค์ที่กล่าวถึงในกลอนนี้มาจากความเชื่อที่ว่าบนท้องฟ้ามีเส้นทางที่ชาวสวรรค์กับโลกมนุษย์อยู่ในหม่อมเมฆ ในที่นี้กวีจึงขอให้ลมช่วยพัดก่อนเมฆเพื่อปิดกั้นเส้นทางเหล่านั้นไม่ให้นางฟ้าที่กำลังร่ายรำอยู่บนโลกมนุษย์นี้กลับขึ้นสวรรค์ไป ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					แสดงความรู้สึกเสียดายของกวีที่อยากจะชมการร้ายรำ โกะเซะซึต่อหลังจากที่การร้ายรำนี้จบลงไปแล้ว
13	จักรพรรดิโยฮิเสะ 陽成院	ความรัก	กลอนบทที่ 776 จากหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะณู	筑波嶺の 峰より落つる みな の 川 恋ぞつもりて 淵となりぬる แม่น้ำมินะที่ตกลงมาจากเทือกเขา ทซูกุบะ ไหลรวมกลายเป็นลำน้ำลึก เหมือนดั่งกับความรักสมทรวงของ ฉันทที่ทัตถมลึกมากขึ้นเรื่อย ๆ	เทือกเขาทซูกุบะเป็นเทือกเขาในเมืองฮิตะชิหรือ จังหวัดอิบะระกิ (茨城) ในปัจจุบัน ประกอบด้วยภูเขา 2 ลูก คือ ภูเขาตันตะอิ (男体山 ภูเขาผู้ชาย) และ ภูเขาเนียวตะอิ (女体山 ภูเขาผู้หญิง) มักปรากฏใน กลอนญี่ปุ่นโบราณและเป็นที่ยุ้จักกันดีเนื่องจากมี ประเพณีอุตะงะกิที่หนุ่มสาวจะเดินทางมายังบนภูเขา ทซูกุบะนี้เพื่อทำพิธีบวงสรวงเทพและหาคู่กัน ส่วนแม่น้ำ มินะ (女男川) ในวรรคที่ 3 นั้น เป็นแม่น้ำที่ไหลมาจาก ภูเขาตันตะอิและภูเขาเนียวตะอิ ดังนั้น ข้อความในวรรค ที่ 1 และวรรคที่ 2 ที่ว่า 筑波嶺の 峰より落つる (ตกลงมาจากเทือกเขาทซูกุบะ) จึงเป็นการขยายความ อธิบายเกี่ยวกับแม่น้ำมินะในวรรคที่ 3 เป็นการใช้ เทคนิคกลุ่มคำขยายนาม ส่วนข้อความ 2 วรรคสุดท้าย นั้น เป็นการกล่าวเปรียบเทียบความรักในใจของกวีที่นับ มาวันก็ยิ่งสมทรวงมากขึ้นเรื่อย ๆ ว่าเหมือนกับน้ำใน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					แม่น้ำมินะซึ่งเป็นเพียงลำน้ำแคบ ๆ แล้วปริมาณน้ำก็ค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นกระแสเชี่ยวตกลงมาจากภูเขา และกลายเป็นลำน้ำลึกในที่สุด
14	มินะโมะโตะ โนะ โทรุ 河原左大臣	ความรัก	กลอนบทที่ 724 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉู	みちのくの しのぶもちずり 誰故に 乱れそめにし 我ならなくに ใจของฉันสับสนวุ่นวายเหมือนกับ ลวดลายบนผ้าโมะจิสุริของเมือง มิโนะบุทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ที่ใจฉันฉันเริ่มวุ่นวายเช่นนี้ เพราะผู้ใดกัน ไม่ใช่เพราะตัวฉันเอง แต่เป็นเพราะเธอ	กลอนบทนี้บรรยายสภาพจิตใจของกวีที่สับสนวุ่นวายเพราะความรัก โดยเปรียบเทียบกับลวดลายอันซับซ้อนของผ้าย้อมสีโมะจิสุริที่ขึ้นชื่อของเมืองมิโนะบุ (信夫) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของญี่ปุ่นซึ่งที่ตั้งของเมืองอยู่ในจังหวัดฟุกุชิมะ (福島) คำว่ามิโนะบุในวรรคที่ 2 นั้นมี 2 ความหมาย ความหมายแรกคือเมืองมิโนะบุ ส่วนอีกความหมายคือชื่อเรียกพืชชนิดหนึ่งที่ใช้ในการย้อมสีผ้า (忍草) ซึ่งคำว่า 忍 (shinobu) นั้นมีความหมายว่า “หลบซ่อน” จึงมักสื่อถึงความรักที่เก็บซ่อนเร้นเอาไว้ใจ ข้อความแรกและวรรคที่ 2 จึงเป็นการบรรยายสภาพจิตใจที่สับสนวุ่นวายเพราะความรัก (乱れそめにし) ในวรรคที่ 4 ให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น กลอนบทที่ 4 จบท้ายประโยคด้วยคำกริยา乱れそめにし (เริ่มสับสนวุ่นวายใจ) ส่วนวรรค

เลขที่กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					สุดท้ายนั้นเป็นการขยายความเสริมว่า สาเหตุที่จิตใจสับสนเช่นนี้ เป็นเพราะหลงรักเธอ กลอนบทนี้ถูกอ้างอิงถึงในตอนต้นเรื่องของวรรณกรรมสมัยเฮอันเรื่อง อิเซะโมะโนะงะตะริ (伊勢物語) ด้วย โดยใช้บรรยายถึงสภาพจิตใจของตัวเอกขณะพบสองสาวพี่น้องที่เมืองคะซุงะ (春日) จังหวัดนารา และเกิดตกหลุมรัก 2 สาวพี่น้องนี้
15	จักรพรรดิโคโก 光孝天皇	ฤดูใบไม้ผลิ	กลอนบทที่ 21 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะณู	君がため 春の野に出でて 若菜つむ わが衣手に 雪はふりつつ หิมะกำลังโปรยปรายตกใส่แขนเสื้อ ของฉันทที่กำลังออกไปเก็บวะกะนะ (ยอดอ่อนสมุนไพร) ในท้องทุ่ง ฤดูใบไม้ผลิเพื่อนำมามอบให้เธอ	กลอนบทนี้บรรยายภาพสัติดักันระหว่างสี่ขา ของหิมะและสีเขียวของต้นหญ้าอ่อน อันเป็นสัญลักษณ์ แสดงถึงช่วงเวลาที่เพิ่งผ่านพ้นฤดูหนาว อย่างเข้าสู่ต้นฤดู ใบไม้ผลิ วะกะนะ (若菜) ในที่นี้หมายถึงพืชจำพวก สมุนไพรที่จะแตกยอดอ่อนเมื่อเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิ จากคำเกริ่นของกลอนโคะกิงวะกะณูทำให้ทราบ ว่ากลอนบทนี้จักรพรรดิโคโกทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นตั้งแต่ สมัยที่ยังทรงไม่ได้ขึ้นครองราชย์ เพื่อแนบกลอน พระราชทานแก่ผู้คนที่พระองค์ทรงเก็บวะกะนะมาให้ ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าผู้ที่พระองค์พระราชทาน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					กลอนบทนี้ให้เป็นใคร แต่อาจเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีความสำคัญอย่างมากสำหรับพระองค์ เนื่องจากการเก็บวะกะนะให้อีกฝ่ายนั้นเป็นการแสดงถึงจิตใจอันอ่อนโยนที่ปรารถนาให้อีกฝ่ายมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีอายุยืนยาว แต่โดยปกติแล้วผู้ที่มิหน้าที่เก็บต้นวะกะนะจะเป็นผู้หญิง ดังนั้นจึงมีข้อสันนิษฐานว่าจักรพรรดิโคโกอาจจะแค่ทรงจินตนาการถึงจิตใจอันอ่อนโยนของผู้หญิงที่เก็บต้นวะกะนะมาให้
16	อะริวะระ โนะ ยูกิฮะระ 中納言行平	การพลัด พราก	กลอนบทที่ 365 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะณู	立ち別れ いなばの山の 峰に生ふる まつとしきかば 今帰り来む ฉันต้องพรากจากท่าน ไปยังเมืองอินะบะ ภูเขามือเมืองอินะบะมีต้นสน (มะทึซุ) ขึ้นอยู่ หากได้ยินว่าท่านกำลัง รอคอยฉันอยู่ (มะทึซุ)	ยูกิฮะระผู้แต่งกลอนบทนี้ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ไปปฏิบัติราชการที่เมืองอินะบะ กลอนบทนี้จึงแสดงอารมณ์อาลัยอาวรณ์ของเขามืออยากพรากจากเมืองหลวงและบุคคลอันเป็นที่รักไป คำว่าอินะบะ (いなば) ในวรรคที่ 2 ถูกใช้ใน 2 ความหมาย ความหมายแรกหมายถึง “เทือกเขาอินะบะ (因幡)” ซึ่งเป็นจุดหมายที่กวีกำลังจะเดินทางไป และความหมาย 2 คือ “ถึงคราวต้องจากไป (往女)” ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับ 立ち別れ ในวรรคที่ 1

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ฉันก็จะรีบกลับมาในบัดดล	นอกจากนี้คำว่า まつ (มะทซุ) ในวรรคที่ 4 ก็เช่นกัน หากอ่านต่อเนื่องกับวรรคแรกจะหมายถึง “ต้นสน (松)” ถ้าอ่านต่อเนื่องกับวรรคหลังหมายถึง “รอคอย (待つ)”
17	อะริวะระ โนะ นะริอิระ 在原業平朝臣	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 294 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะณู	千早ふる 神代もきかず 龍田川 からくれないに 水くくるとは แม้แต่ในเรื่องเล่าสมัยยุคแห่งเทพ ที่มีเรื่องราวแปลกประหลาดมากมาย ก็ไม่เคยได้ยินเรื่องราวเช่นนี้มาก่อน ว่าแม่น้ำทะเลชุตะจะทำการย้อมสี ของน้ำในแม่น้ำจนเป็น สีแดงเข้มเช่นนี้	นะริอิระแต่งกลอนบทนี้ขึ้นขณะไปยังพระ ตำหนักของพระนางนิโจ (二条の后) มเหสีของ จักรพรรดิเซะอิวะ (清和天皇) และได้เห็นภาพเขียนบน ฉากร้านห้องในพระตำหนักนั้นซึ่งเป็นภาพของแม่น้ำทะเล ชุตะที่มีใบเมเปิลลอยอยู่ จึงนำเอามาเป็นหัวเรื่องในการ แต่งกลอนบทนี้ขึ้น กลอนที่แต่งขึ้นโดยนำหัวเรื่องมาจาก ภาพเขียนบนฉากร้านห้องเช่นนี้เรียกว่า เปียวบุคุตะ (屏風歌) ซึ่งกลอนประเภทนี้เป็นที่นิยมกันมากตั้งแต่ ปลายศตวรรษที่ 9 เป็นต้นมา คำว่า 千早ふる (chihayafuru) ในวรรคแรกที่ เป็นคำประดับหน้าของคำว่า 神 (kami) ในวรรคที่ 2 ข้อความในวรรคแรกและวรรคที่ 2 เมื่อรวมกันจะได้ ความว่า “แม้แต่ในเรื่องสมัยยุคแห่งเทพก็ไม่เคยได้ยินมา

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ก่อน” ซึ่งจะได้ข้อความจบ 1 ประโยคโดยจบท้ายด้วยคำกริยา せ かす” จึงเป็นการตัดจบประโยคที่วรรคที่ 2 ส่วนข้อความตั้งแต่วรรคที่ 3 เป็นต้นมานั้นจะเป็นการกล่าวขยายความต่อว่าเรื่องที่ไม่เคยได้ยินมาก่อนที่กล่าวถึงนั้นคือเรื่องอะไร แม่น้ำทะทซุตะ (龍田川) ในวรรคที่ 3 เป็นแม่น้ำที่ไหลอยู่บริเวณริมภูเขาทะทซุตะ (龍田山) ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในอำเภออิโกะมะ (生駒郡) จังหวัดนารา เป็นสถานที่ที่ขึ้นชื่อสำหรับการไปชมใบไม้แดง ส่วนคำว่า から く ん ぐ へ 在 ในวรรคที่ 4 หมายถึง “สีแดงเข้ม” ซึ่งก็คือสีของใบเมเปิล ส่วนวรรคสุดท้ายคำว่า く く ゑ หมายถึงการย้อมสี เป็นการใช้เทคนิคการมองเหมือนโดยเปรียบเทียบใบเมเปิลสีแดงเข้มที่ไหลลอยอยู่ในแม่น้ำ มองดูคล้ายกับว่าแม่น้ำทะทซุตะกำลังทำการย้อมสีของน้ำในแม่น้ำด้วยใบเมเปิล แต่บ้างก็ตีความว่าเป็นตัวของใบเมเปิลเองที่กำลังทำการย้อมสีของน้ำในแม่น้ำอยู่

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
18	ฟูจิواره โนะ โทชิยุกิ 藤原敏行朝臣	ความรัก	กลอนบทที่ 559 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุ	住の江の 岸よる波 よるさへや 夢の通ひ路 人目よくらむ คลื่นสาดซัดเข้าสู่ชายฝั่งซุมิโนะเอะ ไม่เพียงแค่วันกลางวันเท่านั้น แม้แต่ในยามค่ำคืนเหตุไฉน ท่านจึงยังคงหลบเลี่ยงสายตาผู้คน ไม่ยอมมาปรากฏตัวให้ฉันเห็นในฝัน ด้วยเล่า	ญี่ปุ่นโบราณเชื่อว่า หากคนที่เรารักกำลังคิดถึง เราอยู่ เขาหรือเธอผู้นั้นก็จะปรากฏตัวให้เราเห็นในฝัน กลอนบทนี้เป็นการกล่าวตักต้อนคนรักว่าในตอนกลางวัน ท่านอาจจะกลัวสายตาคนไม่ยอมมาหาฉัน แต่แม้ในยาม กลางคืนท่านก็ยังไม่มาปรากฏตัวในฝันของฉันอีก แสดง ให้เห็นว่าท่านคงไม่ได้คิดถึงฉันเลย สังคมญี่ปุ่นในยุคนั้น ผู้ชายจะเป็นฝ่ายมาหาผู้หญิง ดังนั้น กลอนบทนี้กวีซึ่ง เป็นชายจึงแต่งขึ้นมาโดยจินตนาการอารมณ์ความรู้สึก ของผู้หญิงที่เฝ้ารอคอยคนรักมาหา จากคำเกริ่นนำของ กลอนบทนี้ในหนังสือรวมกลอนโคะกิงวะกะฉุทำให้ ทราบว่า กลอนบทนี้ถูกแต่งขึ้นในงานแข่งขันประชัน กลอนคิชะอิโนะมิยะในช่วงปลายศตวรรษที่ 9 คำว่า 住の江 (suminoe) ในวรรณคดีแรกเป็นคำ เรียกบริเวณชายฝั่งในตำบลซุมิโยมิ (住吉区) จังหวัด โอซากา ชายฝั่งซุมิโนะเอะเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียง เนื่องจากมีต้นสนขึ้นเรียงรายอยู่เต็มไปหมด คำว่า “ต้นสน” (杉 matsu) ในภาษาญี่ปุ่นนั้นจะพ้องเสียงกับ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					คำว่า “เฝ้ารอ” (待つ matsu) ดังนั้นคำว่า “ซุมิโนะเอะ” จึงสื่อความหมายเกี่ยวโยงไปถึง “การเฝ้ารอคอยคนรัก” ด้วย คำว่า よる (yoru) ในวรรคที่ 2 และ 3 ในที่นี้ถูกใช้ใน 2 ความหมายคือ 寄る(yoru) ที่แปลว่า “สาดซัดเข้าหา” และ 夜(yoru) ที่แปลว่า “กลางคืน” กล่าวคือข้อความที่ 2 วรรคแรก 住の江の岸に よる 波 (คลื่นสาดซัดเข้าสู่ชายฝั่งซุมิโนะเอะ) ซึ่งมีคำว่า よる (yoru สาดซัด) อยู่ นั้น ถูกใช้เป็นกลุ่มคำขยายนำโดยขยายภาพพจน์ของคำว่า よる (yoru กลางคืน) ในวรรคที่ 3 ซึ่งมีเสียงอ่านที่พ้องกัน นอกจากนี้การใช้คำว่า よる (yoru) ซ้ำไปมาในวรรคที่ 2 และ 3 นั้นยังเป็นการสื่อถึงคำคืน (夜 yoru) ที่ผ่านไปคืนแล้วคืนเล่าอีกด้วย
19	อิเซะ 伊勢	ความรัก	กลอนบทที่ 1049 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉุ	難波瀬 みじかき声の ふしの間も 逢はでこの世を 過ぐしてよとや	คำว่า ふしの間 ในวรรคที่ 3 ถูกใช้ใน 2 ความหมาย คือ “ช่วงระหว่างปล้อง” และ “ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ” เมื่ออ่านต่อเนื่องกับวรรคที่ 1 และ 2 ซึ่งกล่าวถึง “ต้นอะมิที่อยู่ริมอ่าวนะนิวะ” แล้วจะสื่อ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ท่านจะบอกให้ฉันใช้ชีวิต ผ่านไปบนโลกใบนี้ โดยไม่ได้พบเจอกับท่านเลย แม้จะเป็นเพียงแค่ช่วงเวลาสั้น ๆ เหมือนกับช่วงสั้น ๆ ระหว่างปล้อง ของต้นอะมิที่ขึ้นอยู่ริมอ่าวนะนิวะ กระนั้นหรือ	ความหมายแรกคือ “ช่วงสั้น ๆ ระหว่างปล้องของต้นอะมิ” แต่ถ้าอ่านต่อเนื่องกับวรรคที่ 4 จะสื่อความหมายหลังคือหมายถึง “ไม่ได้เจอกับท่านเลยแม้จะเป็นเพียงแค่ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ” วรรคที่ 1 และ 2 ขยายภาพพจน์ของวรรคที่ 3 โดยเป็นการขยายภาพพจน์ให้เห็นว่า “ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เหมือนกับช่วงสั้น ๆ ระหว่างปล้องของต้นอะมิที่ อยู่ริมอ่าวนะนิวะ” คำว่า 世 (โลก, ชีวิต, ความสัมพันธ์ชายหญิง) ในวรรคที่ 4 เป็นคำที่สัมพันธ์กับคำว่า 箇 (ปล้อง) ทั้งนี้เนื่องจากคำว่า 箇 ก็สามารถอ่านว่า yo ได้ เหมือนกับคำว่า 世 นอกจากนี้คำว่า 世 ยังเกี่ยวโยงไปถึงคำว่า 芦 (ต้นอะมิ) ด้วยเนื่องจาก คำว่า 芦 (ต้นอะมิ) เป็นคำสัมพันธ์กับคำว่า 箇 (ปล้อง) อ่าวนะนิวะ (難波) เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียง เนื่องจากมีต้นอะมิ (พืชจำพวกต้นกกหรือต้นอ้อ) ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น จึงมักถูกเอ่ยอ้างถึงบ่อย ๆ ในกลอนญี่ปุ่นที่บรรยายภาพทิวทัศน์ของต้นอะมิ ภาพกอ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ต้นอะณินั้นมักนิยมใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวของกวี
20	เจ้าชาย โมะโตะโยะมิ 元良親王	ความรัก	กลอนบทที่ 960 จากหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะฉุ	わびぬれば 今はた同じ 難波なる みをつくしても 逢はむとぞ思ふ จิตใจทุกข์โศกตรมของฉันทอนนี้ ก็คล้ายกับไม้ปักเขตในทะเลนะนิวะ แม้ชีวิตจะต้องมอดม้วย ฉันทก็จะขอพบเจอเธอ	กลอนบทนี้เป็นกลอนของเจ้าชายโมะโตะโยะมิ ซึ่งมีสัมพันธ์รักอย่างลับ ๆ กับนางสนมเคียวโงะกุ (京極御息所) ซึ่งเป็นนางสนมคนโปรดของจักรพรรดิ อูตะ (宇多天皇) แต่เรื่องกลับรั่วไหล เจ้าชายโมโตะ โยมิจึงพระราชนิพนธ์กลอนบทนี้พระราชทานแก่นาง โดยบรรยายสภาพจิตใจที่ทุกข์โศกตรมตรมของตน พร้อมกับตรัสแสดงความรักอันร้อนแรงต่ออีกฝ่ายว่า ถึงแม้จะต้องตายก็จะขอพบเจอเธอ คำว่า みをつくし ในวรรคที่ 4 เป็นการใช้ เทคนิคคำซ้อนทับพ้องเสียง โดยใช้สื่อ 2 ความหมาย คือ “ไม้ปักเขตในทะเล” และ “ห่มชีวิตให้” กวีบรรยายภาพ ไม้ปักเขตในทะเลนะนิวะพร้อมแสดงอารมณ์ความรู้สึก ของคนที่ไม่อาจตัดใจจากนางได้ถึงแม้ชีวิตจะต้องมอด ม้วยก็ตาม

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
21	พระโษะเซะอิ 素性法師	ความรัก	กลอนบทที่ 691 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌู	今来むと いひしばかりに 長月の 有明の月を 待ち出でつるかな ท่านผู้นั้นบอกว่าจะมาหาในทันที ฉันจึงเฝ้ารอตลอดคำคืนอันยาวนาน ของเดือนเก้า จนกระทั่งพระจันทร์ ในยามรุ่งสางเผล่ออกมาให้เห็น	กลอนบทนี้กวีซึ่งเป็นชายแต่งขึ้นโดยจินตนาการ ถึงจิตใจของของหญิงที่เฝ้ารอคอยชายคนรัก โดยฝ่าย บอกว่าจะมาหาในทันที ฝ่ายหญิงจึงเฝ้ารออยู่ตลอดจน ทั้งคืนจนกระทั่งรุ่งสาง ซึ่งยังคงมองเห็นพระจันทร์ ปรากฏอยู่บนท้องฟ้า คำว่า長月 หมายถึง “เดือน 9 ตามปฏิทิน จันทรคติ” ซึ่งเป็นช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วงและมีช่วงเวลา กลางคืนยาวนาน ส่วน 有明の月 หมายถึง “พระจันทร์ ในยามเช้า” ซึ่งจะปรากฏให้เห็นหลังวันแรม 1 คำเป็น ต้นไป โดยแม้ฟ้าจะสว่างแล้วแต่พระจันทร์ก็ยังหลงเหลือ ปรากฏให้เห็นอยู่บนท้องฟ้า เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่าย หญิงรอคอยฝ่ายชายนานมาก คือรอตลอดคำคืนอัน ยาวนานของเดือน 9 จนได้เห็นพระจันทร์ในยามเช้า
22	บุนยะ โนะ ยะซุอิเคะ 文屋康秀	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 249 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌู	吹くからに 秋の草木の しをるれば むべ山風を 嵐といふらむ	ในคำเกริ่นนำของกลอนบทนี้ในโคะกิงวะกะฌู เขียนว่า เป็นกลอนที่แต่งขึ้นเนื่องในงานแข่งขันประชัน กลอนที่ดำเนินของเจ้าชายโคะโระเซะตะ (是貞の親王) เป็นกลอนที่ใช้ไหวพริบในการเล่นคำ โดยตัวอักษรคันจิ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				พอลมพัด ต้นหญ้าในฤดูใบไม้ร่วงก็เอนล้มไป คงจะด้วยเหตุนี้เองกระมัง ลมภูเขาจึงถูกเรียกเป็นลมพายุ	ของคำว่า 山風 (ลมภูเขา) ในวรรคที่ 4 นั้นเมื่อนำตัวอักษรคันจิทั้ง 2 ตัวมารวมกันเป็นตัวอักษรเดียวจะได้คำว่า嵐 (ลมพายุ) ซึ่งเป็นคำที่อยู่ต้นวรรคสุดท้ายของกลอนนี้ เทคนิคการเล่นตัวอักษรคันจิเป็นการรวมตัวอักษรคันจิของคำว่า 木 (ต้นไม้) กับคำว่า毎 (แต่ละทุกๆ) กลายเป็นคำว่า 梅 (ดอกบ๊วย) กลอนบทที่ 22 นี้ยังใช้เทคนิคคำพ้องเสียงด้วย คำว่า 嵐 (ลมพายุ) พ้องเสียงกับคำว่า 荒らし (รุนแรง) ทำให้มีความหมายซ้อนทับ หมายถึง ลมที่พัดแรงมากถึงขนาดที่ทำให้ต้นหญ้าเอนล้มลงไปได้ เป็นการบรรยายภาพของท้องทุ่งในฤดูใบไม้ร่วงที่ต้นไม้อ่อนโยนกำลังถูกสายลมของฤดูใบไม้ร่วงพัดกระหน่ำจนเหี่ยวเฉาตายในที่สุด
23	โอเอะ โนะ ชิซะโตะ 大江千里	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 193 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌุ	月見れば ちぢにもものこそ 悲しけれ わが身ひとつの 秋にはあらねど	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่แต่งขึ้นเนื่องในงานแข่งขันประชันกลอนที่ตำหนักของเจ้าชายโคะระเซะตะ เช่นเดียวกับกลอนบทที่ 22 โดยแสดงอารมณ์อันเศร้าสร้อยของฤดูใบไม้ร่วง ความคิดที่ว่าฤดูใบไม้ร่วงเป็นฤดู

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				พอมองดูพระจันทร์ ก็ทำให้คิดถึงเรื่องราวต่างๆ ที่ชวนให้รู้สึกเปลี่ยวเหงาเศร้าใจ ทั้ง ๆ ที่ฤดูใบไม้ร่วงไม่ได้มาเยือนฉัน เพียงคนเดียวสักหน่อย	แห่งความโศกเศร้านั้นเริ่มมาตั้งแต่สมัยเฮอัน โดยได้รับ อิทธิพลมาจากกลอนจีน ความคิดที่ว่าถ้ามองพระจันทร์แล้วจะทำให้เกิด ความคิดฟุ้งซ่านนึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ชวนให้รู้สึก เปลี่ยวเหงาเศร้าใจนั้นปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมญี่ปุ่น สมัยเฮอันบ่อย ๆ เช่น ตำนานเจ้าหญิงจากดวงจันทร์ (竹取物語) หรือตำนานเจ้าชายเคนจิ (源氏物語) กลอนบทนี้มีการตัดประโยคที่วรรคที่ 3 คือ 3 วรรคแรก เมื่อรวมกันจะมีความหมายว่า “พอมองดูพระจันทร์ก็ทำ ให้คิดถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ชวนให้รู้สึกเปลี่ยวเหงาเศร้า ใจ” ซึ่งจะได้ข้อความจบประโยค ส่วน 2 วรรคนั้นตาม หลักไวยากรณ์แล้วควรจะอยู่ข้างหน้า 3 วรรคแรกโดย เป็นการเสริมความว่า “ทั้ง ๆ ที่ฤดูใบไม้ร่วงไม่ได้มา เยือนฉันเพียงคนเดียวเสียหน่อย” แต่กวีใช้เทคนิคการ สลับตำแหน่งเพื่อเป็นการเน้นอารมณ์ทั้งถ่ายทอดให้ดู เด่นชัด

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
24	ซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะ 菅原道真	การเดินทาง	กลอนบทที่ 420 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะณู	このたびは 幣も取りあへず 手向山 紅葉のにしき 神のまにまに การเดินทางครั้งนี้ ไม่อาจบวงสรวงไม้โนะซุได้ จะขอบวงสรวง กิ่งเมเปิลบนภูเขานี้แทน ขอเทพยดาโปรดจงรับเอาไว้ด้วยเถิด	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่แต่งขึ้นขณะที่ซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะติดตามจักรพรรดิอูตะ (宇多天皇) เสด็จ ประพาสเมืองมิมะตะกิ (宮滝) ซึ่งปัจจุบันคือบริเวณเขต ภูเขาโยะมิโนะในเมืองนารา การเสด็จประพาสครั้งนี้มี กวีหลายคนติดตามไปด้วย ระหว่างเดินทางก็มีการแต่ง กลอนกันหลายบทซึ่งกลอนบทนี้ก็เป็นหนึ่งในกลอน เหล่านั้น โนะซุเป็นผ้าทอหรือกระดาษที่ตัดเป็นริ้วหยักติด ไว้บนปลายไม้เอาไว้ใช้บวงสรวงเทพเจ้า ในสมัยโบราณ ตอนที่ออกเดินทางไกลจะมีธรรมเนียมบวงสรวงไม้โนะ ซุเพื่อขอพรจากเทพเจ้าให้การเดินทางเป็นไปโดย สวัสดิภาพ ในที่นี้กวีใช้เทคนิคการมองเหมือน โดย มองเห็นใบเมเปิลบนกิ่งไม้เป็นผ้าทอที่ติดอยู่บนปลายไม้ โนะซุ พร้อมทั้งชื่นชมความงามของใบเมเปิลว่างดงาม มากจนไม่อาจบวงสรวงไม้โนะซุได้ ต้องขอบวงสรวงกิ่ง เมเปิลที่งดงามนี้แทน แต่ก็อาจตีความอีกนัยหนึ่งได้ว่า เนื่องจากการเสด็จประพาสครั้งนี้เกิดขึ้นกะทันหันจึง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ไม่ได้เตรียมไม้ซุงเอาไว้ กวีจึงกล่าวว่าจะขอบวงสรวง กิ่งใบเมเปิลแทน กลอนนี้มีการตัดจบประโยคที่วรรคที่ 2 โดย 2 ประโยคแรกรวมกันจะได้ความว่า “การเดินทาง ครั้งนี้ไม่อาจบวงสรวงไม้ซุงได้” ซึ่งจะได้ข้อความจบ ประโยค
25	ฟูจิวะระ โนะ ชะตะกะตะ 三条右大臣	ความรัก	กลอนบทที่ 700 จากหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะฉุ	名にしおはば 逢坂山の さねかづら 人に知られで くるよしもがな ต้นชะเนะกะสุระแห่งภูเขาโอชะกะ ซึ่งมีชื่อเสียงถึงการพบเจอ และร่วมหลับนอนกัน หากมีวิธีที่ฉันจะเข้าหาเธอได้ โดยไม่มีใครรู้เหมือนการสาวดึงเอา เถาชะเนะกะสุระเข้าหาตัวก็คงจะดี	ในบทเกริ่นนำกลอนบทนี้ในหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะฉุเขียนไว้ว่า กวีแต่งกลอนบทนี้เพื่อส่งมอบ ให้สาวคนรัก เนื้อหาของกลอนเกี่ยวกับความรักที่ต้อง แอบซ่อนเอาไว้ไม่ให้ใครรู้ กวีอยากจะทำเข้าป่าหาและพา ตัวคนรักออกมา จึงกล่าวเปรียบว่าหากมีวิธีการเข้ามา หาและพาตัวคนรักออกมาได้ เหมือนกับการสาวเอาเถา ของต้นชะเนะกะสุระเข้ามาหาตัวได้ก็คงจะดี แต่ในความ เป็นจริงแล้วก็ไม่อาจทำได้ เป็นกลอนที่แสดงความรัก อันร้อนแรงที่ไม่อาจสมหวังได้ แต่ถึงจะไม่สมหวังก็ขอ แค่ให้คนรักได้รับรู้ความรู้สึกของตนที่ต้องทนทุกข์ ทรมานกับความรักครั้งนี้

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ภูเขาโอชะกะเป็นภูเขากันเมืองยะมะมิโระ (山城) ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดเกียวโตในปัจจุบันกับเมืองโอมิ (近江) ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดมิงะในปัจจุบัน กลอนบทนี้ใช้เทคนิคคำซ้อนทับพ้องเสียง กล่าวคือ 逢 (ou) ในชื่อภูเขาพ้องกับคำว่า 逢ふ (ou) ซึ่งหมายถึง “การพบกัน” ส่วนคำว่า さね (sane) ในต้นชะเนะกะสุระนั้นพ้องเสียงกับคำว่า さ寝 (sane) ที่แปลว่า “ร่วมหลับนอนกัน” ซึ่งคำว่า さね นั้นยังคงสัมพันธ์กับคำว่า 逢ふ ด้วย ส่วนคำว่า くろ (kuru มา) ในวรรคสุดท้ายก็พ้องเสียงกับคำว่า 繰る (kuru) ที่แปลว่า “สาวดั่ง” ซึ่งคำคำนี้เป็นคำสัมพันธ์ของคำว่า さねかづら ในวรรคที่ 3 ด้วย
26	ฟูจิวะระ โนะ ทะตะฮิระ 藤原忠平	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1128 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะฉุ	小倉山 峰のもみぢ葉 心あらば 今ひとたびの みゆき待たなむ	กลอนบทนี้กวีแต่งขึ้นขณะติดตามจักรพรรดิอุตะเมื่อคราวเสด็จประพาสบริเวณแม่น้ำโออิงะวะ (大堰川) จักรพรรดิอุตะทรงประทับใจในความงามของใบเมเปิลที่นั่นมาก จึงทรงอยากให้จักรพรรดิอะโงะผู้เป็นพระราชโอรสได้มีโอกาสมาเห็นใบเมเปิลนี้ด้วย ทะตะฮิระจึง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				เจ้าไบเมเปิดบนเทือกเขาโงะระเอะ หากเจ้ามีจิตใจเหมือนกับมนุษย์ แล้วละก็ ของจรรอให้องค์จักรพรรดิ เสด็จเยือนเจ้าอีกครั้งก่อนเกิด (อย่าเพิ่งร่วโรยราไปเสียก่อน)	แต่งกลอนซึ่งมีเนื้อความแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก นั้นแทน กลอนบทนี้ใช้เทคนิคบุคลาธิษฐาน คือสมมติให้ ไบเมเปิดมีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ โดยกวีได้ ขอให้ไบเมเปิดรอคอยจนจักรพรรดิเสด็จโงะเสด็จ ทอดพระเนตรก่อนแล้วจึงค่อยร่วโรยไป เป็นการแสดง ความชื่นชมความงามของไบเมเปิดทางอ้อม ไม่ได้กล่าว ออกมาโดยตรง แต่ก็ทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้ว่าคงจะ งดงามมากถึงขนาดที่ต้องขอร้องให้ไบเมเปิดอยู่รอก่อน อย่าเพิ่งร่วโรยไป ภูเขาโงะระ (小倉山) อยู่ในเขตเมืองชะงะ (嵯峨) จังหวัดเกียวโต มีแม่น้ำโองิงะวะไหลผ่านเป็น แนวเขตกั้นระหว่างภูเขาโงะระกับภูเขาอะระชิ (嵐山) ภูเขาทั้งสองต่างก็เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงในการชมไบ เมเปิด
27	ฟูจิวะระ โนะ คะเนะซุเกะ 中納言兼輔	ความรัก	กลอนบทที่ 996 จากหนังสือรวมกลอน	みかの原 わきて流るる いづみ川 いつみきとてか	เนื้อหาของกลอน 3 บรรทัดแรกบรรยายภาพของ แม่น้ำอัสุมิที่ไหลคั่นท้องทุ่งมิกะออกเป็น 2 ส่วน โดยชื่อ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
			ฉิ่งโกะกิงวะกะณู	恋しかるらむ แม่น้ำอิสุมิ(น้ำพุ) ซึ่งไหลคั่นท้องทุ่งมิกะ ตัวฉันได้พบเจอท่านตั้งแต่เมื่อใดกัน เหตุใดใจฉันจึงเอ้อล้นไปด้วย ความคิดถึงท่านถึงเพียงนี้	แม่น้ำอิสุมิ (泉川) ในวรรคที่ 3 นั้นหมายถึง “น้ำพุ” ซึ่งเป็นคำสัมพันธ์กับคำว่า わき (waki) ในวรรคที่ 2 โดยคำว่า わき ในที่นี้ใช้เทคนิคคำซ้อนทับพ้องเสียง กล่าวคือ สื่อความหมายได้ 2 อย่าง ได้แก่ 湧き (เอ้อล้นผุดขึ้นมา) กับ 分き (แบ่งคั่น) แม่น้ำอิสุมิ ในกลอนนั้นปัจจุบันคือแม่น้ำคิสุ (木津川) ในจังหวัดเกียวโต ส่วนทุ่งมิกะที่กล่าวถึงในวรรคแรกของกลอนนั้นตั้งอยู่บริเวณตอนเหนือของแม่น้ำนี้ ข้อความตั้งแต่วรรคแรกเรื่อยมาจนถึงวรรคที่ 3 เป็นการใช้เทคนิคกลุ่มคำขยายนำโดนบรรยายถึงแม่น้ำอิสุมิ เพื่อเป็นการขยายภาพพจน์ของคำว่า いつ (itsu เมื่อไหร่) ในวรรคที่ 4 ซึ่งมีเสียงพ้องกับ 2 พยางค์ต้นชื่อของแม่น้ำอิสุมิ (泉) ส่วนเนื้อหา 2 วรรคหลังเป็นการบรรยายสภาพจิตใจซึ่งเอ้อล้นไปด้วยความคิดถึงคนรัก ซึ่งคล้ายกับน้ำพุซึ่งไหลพุ่งเอ้อล้นออกมาดังที่กวีได้บรรยายภาพไปแล้วใน 3 วรรคแรก ข้อความวรรคที่ 4 いつ見きとてか (ตัวข้าจะได้พบเจอท่านตั้งแต่เมื่อไหร่) แสดงให้เห็นว่า กวี

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					หลงรักสาวคนนั้นโดยที่ยังไม่เคยได้พบหน้ากันมาก่อน ในสมัยเฮอันส่วนใหญ่ผู้ชายจะส่งกลอนรักโต้ตอบกับฝ่าย หญิงก่อน หากดูท่าว่าจะมีใจให้แกกันแล้ว ฝ่ายชายจึง ค่อยเข้าไปพบเจอหน้าฝ่ายหญิง ในที่นี้กวีก็กล่าวแสดง ความรู้สึกไม่เข้าใจตัวเองว่าทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเจออีกฝ่ายมา ก่อน เหตุใดจึงจึงเกิดความรู้สึกคิดถึงอีกฝ่ายขนาดนี้
28	มินะโมะโตะะ โนะ มุเนะยุกิ 源宗于朝臣	ฤดูหนาว	กลอนบทที่ 996 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉุ	山里は 冬ぞさびしさ まさりける 人めも草も かれぬと思へば หมู่บ้านในหุบเขา ยามฤดูหนาวยิ่งเงียบเหงา เปล่าเปลี่ยวทวิคุณ เพราะไม่มีคนมาเยี่ยมกราย อีกทั้งต้นไม้ก็มีแต่จะเหี่ยวแห้งไป	กวีบรรยายภาพความเงียบเหงาเปล่าเปลี่ยวของ หมู่บ้านในหุบเขา ซึ่งปกติไม่มีใครผ่านมาแวะเวียน พอ ถึงฤดูหนาวก็ยิ่งไม่มีคนมาเยี่ยมเยียน อีกทั้งบรรยากาศ ของฤดูหนาวที่ต้นไม้แห้งเหี่ยวเหลือแค่กิ่งก้อยิ่งทำให้รู้สึก เงียบเหงามากยิ่งขึ้น กลอนบทนี้ใช้เทคนิคการสลับตำแหน่ง โดยตัด ประโยคที่วรรคที่ 3 กล่าวคือ ข้อความ 3 วรรครวมกันมี ใจความว่า “หมู่บ้านในหุบเขาในยามฤดูหนาวยิ่งเงียบ เหงาเปล่าเปลี่ยวเป็นทวิคุณ” ซึ่งจะได้ข้อความจบ ประโยค ส่วน 2 วรรคหลังนั้นกล่าวถึงสาเหตุที่หมู่บ้าน เงียบเหงามากขึ้นในฤดูหนาวว่า “เพราะไม่มีคนมา

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					เยี่ยมกราย อีกทั้งต้นไม้ก็มีแต่จะเหี่ยวแห้งไป” ซึ่งตามหลักไวยากรณ์แล้วข้อความ 2 วรรคหลังนี้ควรจะอยู่หน้า 3 วรรคแรก ส่วนคำว่า かんぬ (karenu) ในวรรคสุดท้ายนั้นผันมาจากคำกริยา かる (karu) ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคคำซ้อนทับพ้องเสียง โดยตีความได้ 2 อย่าง ความหมายแรกคือ 離る (ห่างหายไป) ซึ่งตีความรวมกับคำว่า 人目 (เยี่ยมเยียน) ในวรรคที่ 4 จะให้ภาพของผู้คนที่มาเยี่ยมกรายหมู่บ้านลดน้อยลง ส่วนความหมายหนึ่งคือ 枯る (เหี่ยวเฉา) ซึ่งตีความรวมกับคำว่า 草 (หญ้า) ในวรรคที่ 4 แล้วจะเป็นการบรรยายภาพต้นไม้ที่เหี่ยวแห้งในฤดูหนาว
29	โอมิโกชิ โนะ มิทซึเนะ 凡河内躬恒	ใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 227 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุ	心あてに 折らばや折らむ 初霜の おさまどはせる 白菊の花 หากจะลองสู่มหกกิ่งของมัน ก็เชิญลองดูเถิด	กลอนบทนี้บรรยายภาพดอกเบญจมาศขาวซึ่งถูกน้ำค้างแข็งปกคลุม สีขาวของน้ำค้างแข็งให้ความรู้สึกบริสุทธิ์งดงามผสมกลมกลืนไปกับสีขาวของดอกเบญจมาศ ข้อความในวรรคที่ 2 วรรคแรก 心あてに折らばや折らむ (หากจะลองสู่มหกกิ่งของมันก็เชิญลองดูเถิด) เป็นคำกล่าวที่ช่วยเน้นถึงสีขาวของ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ดอกเบญจมาศสีขาวที่น้ำค้างแข็ง คลุมจนมองแบ่งแยกไม่ออกว่า ดอกไม้อยู่ที่ใด	ดอกเบญจมาศกับน้ำค้างแข็งซึ่งกลมกลืนกันไปจนไม่ อาจมองแบ่งแยกได้ว่าดอกไม้อยู่ตรงไหนกันแน่ ทำให้ ลำบากที่จะหักกิ่งของมันเพราะมองเห็นได้ไม่ชัดเจน กลอนบทนี้ตัดประโยควรรคที่ 2 คือไปด้วยคำกริยา 折らむ (เชิญลองหักดู) การใช้เทคนิคสลับตำแหน่งทำ ให้กลอนบทนี้บ่งชี้ด้วยคำว่า 白菊の花 (ดอก เบญจมาศสีขาว) ซึ่งเป็นการช่วยเน้นและประทับภาพ ดอกเบญจมาศขาวในใจของผู้อ่านกลอน น้ำค้างแข็งเป็น สิ่งที่ช่วยบ่งบอกฤดูกาลว่าเป็นช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วง
30	มิบุ โนะ ทะตะมิเนะ 壬生忠岑	ความรัก	กลอนบทที่ 625 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุ	有明の つれなく見えし 別れより 暁ばかり うきものはなし ตั้งแต่แยกจากท่านในยามเช้ามีด ที่พระจันทร์ทอแสงอันเย็นชานั้น ไม่มีช่วงเวลาใดที่ฉันจะรู้สึกขมขื่น ต่อชีวิตเท่ากับยามเช้ามีดเช่นนี้	กลอนบทนี้บรรยายภาพพระจันทร์ในยามเช้ามีด ของเดือนแรมตามธรรมเนียมญี่ปุ่นสมัยโบราณนั้น ฝ่าย ชายที่มาค้างคืนกับฝ่ายหญิงจะต้องรีบจากไปก่อนรุ่งสาง ดังนั้น ยามเช้ามีดจึงเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากที่ต้องจาก กัน ในที่นี้กวีบรรยายภาพพระจันทร์ที่ทอแสงสาดส่อง ขณะที่กวีต้องจากกับคนรักว่าช่างดูเย็นชา ขวนให้รู้สึก ขื่นขมต่อชะตาชีวิตของตัวเอง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					เนื้อความของกลอนบทนี้อาจตีความได้อีกนัยหนึ่งคือ กวีไปหาหญิงคนรัก แต่ทว่ากลับถูกหญิงคนรักเมินใส่ ไม่ยอมเข้าพบ กวีจึงเปรียบเทียบท่าทีของฝ่ายหญิงกับพระจันทร์ที่ทอแสงอันเย็นชา แต่นักวิชาการส่วนใหญ่มักตีความในแบบแรกมากกว่าคือ กวีรู้สึกอาลัยอาวรณ์ที่ต้องจากกับหญิงคนรักจึงทำให้มองเห็นพระจันทร์ที่กำลังสาตส่องในยามนั้นว่าช่างดูเย็นชา
31	ชะกะโนะอะเอะ โนะ โคะระโนะริ 坂上是則	ฤดูหนาว	กลอนบทที่ 332 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉู	朝ぼらけ 有明の月と 見るまでに 吉野の里に ふれる白雪 ท้องฟ้ายามเช้าค่อย ๆ สว่างขึ้น มองเห็นแสงพระจันทร์ในยามเช้า แต่แท้จริงแล้วคือแสงของหิมะสีขาว ที่ตกปกคลุมดินแดนโยมิโนะ	กลอนบทนี้บรรยายภาพในยามเช้าที่ท้องฟ้าค่อย ๆ เริ่มสว่างขึ้น แสงสะท้อนของหิมะสีขาวชวนให้นึกว่าเป็นแสงของพระจันทร์ในยามเช้า การเปรียบสีขาวของแสงจันทร์กับสีขาวของหิมะหรือน้ำค้างแข็งนั้นแสดงให้เห็นอิทธิพลของกลอนแบบจีน ซึ่งลักษณะความเปรียบที่ว่านี้เริ่มนิยมนำคำว่า 白雪 (หิมะสีขาว) เป็นการประทับภาพหิมะสีขาวของดินแดนโยมิโนะทิ้งท้ายไว้ในใจของผู้อ่าน โยมิโนะเป็นสถานที่ที่ขึ้นชื่อในด้านการไปชมดอกซากุระในฤดูใบไม้ผลิ ส่วนในฤดูหนาวก็มีทิวทัศน์

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					หิมะที่งดงาม ในสมัยเฮอันโยมิโนะเป็นดินแดนในหุบเขาที่อยู่ห่างไกลจากเมืองหลวง ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตอำเภอโยะมิโนะ จังหวัดนารา
32	ฮะรุมิชิ โนะ ที่ซุระกิ 春道列樹	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 303 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุ	山川に 風のかけたる しからみは 流れもあへぬ もみちなりけり แฝงไม้สานฉิมะระมิที่สายลม ก้าวข้ามผ่านไปในลำธาร แท้จริงแล้วคือใบเมเปิล ที่ไหลล่อยไปติดค้างอยู่	ฉิมะระมิเป็นแฝงไม้สานที่ทำโดยการปักหลักไม้ลงในแม่น้ำแล้วสานไม้ไผ่ต่อออกไปในแนวขวางเพื่อใช้กั้นกระแสน้ำในลำธาร กลอนบทนี้ใช้เทคนิคการมองเหมือน กล่าวคือ แฝงไม้สานฉิมะระมิที่กวีกล่าวถึงนั้นแท้จริงแล้วก็คือใบเมเปิลที่ถูกสายลมพัดร่วงหล่นไหลล่อยเป็นแพติดค้างอยู่ในลำธาร แลดูคล้ายกับแฝงไม้สานฉิมะระมิที่ใช้กั้นกระแสน้ำ นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคบุคลาธิษฐาน โดยกล่าวถึงสายลม “พัดผ่าน” แฝงไม้นี้ไป ซึ่งกริยา “ก้าวข้าม” นั้นเป็นกริยาอาการของมนุษย์ กลอนบทนี้ในคำเกริ่นนำกลอนในโคะกิงวะกะฉุเขียนไว้ว่า กวีแต่งขึ้นขณะเดินทางข้ามภูเขาแถบฉิมะ (志賀) ซึ่งเส้นทางที่ว่าเป็นเส้นทางจากเกียวโตเมืองข้ามภูเขาไปยังเมืองโอทซุ (大津) ผู้คนในเมืองหลวงมักใช้เส้นทางสายนี้เพื่อเดินทางไปไหว้พระที่วัดฉิมะ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					(志賀寺) หรือในอีกชื่อหนึ่งคือวัดชูฟูกุจิ (聖福寺) ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 668 และเป็นวัดที่สำคัญที่สุด 1 ใน 10 แห่งในสมัยนารา
33	คิ โนะ โทะโมะโนะริ 紀友則	ฤดูใบไม้ผลิ	กลอนบทที่ 84 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉู	ひさかたの 光のどけき 春の日に しづ心なく 花の散るらむ วันในฤดูใบไม้ผลิที่พระอาทิตย์ ทอแสงอันอบอุ่นแจ่มใส เจ้าดอกซากุระคงสงบใจ ไว้ไม่อยู่กระมัง จึงได้ร่วงหล่นปลิวปรายเช่นนี้	3 วรรคแรกของกลอนบทนี้เป็นการบรรยายภาพอันเจียบสงบและอบอุ่นฤดูใบไม้ผลิ แต่ 2 วรรคหลังเป็นภาพดอกซากุระปลิวโปรยปรายโดยกล่าวเปรียบดอกซากุระว่าเหมือนกับคนที่จิตใจไม่สงบ กลอนบทนี้ให้บรรยากาศของฤดูใบไม้ผลิ ที่ดอกบานสะพรั่ง พลังก็สะท้อนความเป็นอนิจจังของธรรมชาติไปด้วยพร้อมกัน คำว่า ひさかた ในวรรคแรกเป็นคำประดับหน้าของคำว่า 光 (แสง) ในวรรคที่ 2 ส่วน 2 วรรคหลังที่กล่าวถึงดอกซากุระนั้นเป็นการใช้เทคนิคบุคลาธิษฐานโดยกล่าวเปรียบดอกซากุระราวกับว่าดอกซากุระมีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับมนุษย์ โดยกวีให้เหตุผลที่ดอกซากุระร่วงหล่นว่า ในวันที่ แสงแดดอบอุ่นแจ่มใสเช่นนี้ ดอกซากุระคงสงบใจไว้ไม่อยู่ จึงร่วงหล่นปลิวปรายลงมา

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
34	ฟูจิواره โนะ โอะกิกะเสะ 藤原興風	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 909 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌู	誰をかも 知る人にせむ 高砂の 松もむかしの 友ならなくに จะนับเอาใครมาเป็นเพื่อนที่รู้ใจเรา แม้แต่ต้นสนแห่งทะเลชะงะ (ที่มีอายุยืนยวนั้น) ก็ไม่อาจจะนับได้ว่า เป็นเพื่อนเก่าแก่ของเรา	กลอนบทนี้บรรยายอารมณ์ความรู้สึกที่เสียเปรียบเปล่าเปลี่ยวของกวีในบ้านปลายชีวิตที่เพื่อนฝูงและคนสนิทที่คบหากันมานานต่างก็เสียชีวิตไปก่อนเหลือแต่ตัวกวีเองอยู่โดดเดี่ยวเพียงลำพัง ต้นสนแห่งทะเลชะงะที่มีอายุยืนยวนเห็นมาตั้งแต่เก๋าก่อนนั้นเป็นเพียงแค่ต้นสน ไม่อาจจะพูดคุยปรับทุกข์หรือยึดถือว่าเป็นเพื่อนเก่าแก่ได้ ทะเลชะงะเป็นสถานที่ขึ้นชื่อเรื่องต้นสน อยู่ในเมืองฮะริมะ ปัจจุบันอยู่ในอำเภอทะเลชะงะ จังหวัดเฮียวกะ ต้นสนแห่งทะเลชะงะมักถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการมีอายุยืนยวน ปกติแล้วการมีอายุยืนยวนถือเป็นเรื่องมงคล แต่ในที่นี้กวีกลับรู้สึกเปล่าเปลี่ยวเพื่อนฝูงที่เคยคบหากันมาล้วนตายจากไปก่อน ในวัยชราเช่นนี้จะหาเพื่อนใหม่ที่รู้ใจก็ไม่อาจหาได้โดยง่าย กลอนบทนี้ตัดประโยคที่วรรคที่ 2 กล่าวคือ 2 วรรคแรก 誰をかも 知る人にせむ รวมกันจะได้ความว่า “จะนับเอาใครมาเป็นเพื่อนที่รู้ใจเรา” ซึ่งจะได้รับข้อความ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					จบประโยค ตามหลักไวยากรณ์แล้วข้อความส่วนนี้จะต้องอยู่ข้างท้ายของกลอน กล่าวคือ จะต้องอยู่ต่อท้ายข้อความที่ 3 วรรคหลัง 高砂の松もむかしの友ならなくに (แม้แต่ต้นสนแห่งทะเลชะงะงะก็ไม่อาจจะนับได้ว่าเป็นเพื่อนเก่าแก่ของเรา) กล่าวคือ เป็นการใช้เทคนิคสลับตำแหน่งวลีในประโยค
35	คิ โนะ ทซุระยะกิ 紀貫之	ฤดูใบไม้ผลิ	กลอนบทที่ 42 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌู	人はいさ 心も知らず ふるさとは 花ぞむかしの 香ににほひける จิตใจมนุษย์ (จิตใจของท่าน) เป็นเช่นไรนั้นยากจะหยั่งรู้ได้ แต่ในหมู่บ้านที่เคยอาศัยอยู่นี้ ดอกบ๊วยก็ยังส่งกลิ่นหอมเช่นเดิม	ในคำเกริ่นนำกลอนบทนี้ในโคะกิงวะกะฌูเขียนไว้ว่า เป็นกลอนที่แต่งขณะที่กวีเดินทางไปไหว้พระที่วัดอะเซะเดะระ (長谷寺) และได้ไปพักผ่อนที่บ้านที่เคยขอพักอาศัยเป็นประจำ ในขณะนั้นดอกบ๊วยกำลังบาน สะพรั่งเจ้าของบ้านที่กวีไปพักอาศัยเป็นประจำ ในขณะนั้นดอกบ๊วยกำลังบานสะพรั่ง เจ้าของที่กวีไปพักอยู่ด้วยได้กล่าวตัดพ้อกวีที่ทางหายไปนานไม่มาเยี่ยมเยือน กวีจึงแต่งกลอนบทนี้ตอบกลับไป คำว่า 人 ในวรรคแรกบ่งชี้ถึงตัวเจ้าบ้านที่พูดตัดพ้อต่อกวี และยังมีความหมายรวมไปถึงคนทั่วไปอีกด้วย กลอนบทนี้มีการตัดประโยคที่วรรคที่ 2 กล่าวคือ 2

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					วรรคแรก 人はいさ心も知らず เมื่อรวมกันจะได้คำว่า “จิตใจมนุษย์ (จิตใจของท่าน) เป็นเช่นไรนั้นยากจะหยั่งรู้ได้” ซึ่งจะได้ข้อความจบประโยคก่อนที่จะขึ้นประโยคใหม่ในวรรคที่ 3 ส่วนคำว่า 花 (ดอกไม้) ในวรรคที่ 4 นั้นในปกติจะหมายถึงดอกซากุระ แต่ในที่นี้หมายถึงดอกบ๊วย ซึ่งกวีได้บ่งบอกไว้แล้วในคำเกริ่นนำกลอนคำกริยา へはる ในวรรคสุดท้ายนั้น เดิมหมายถึงสีสันอันสดใส แต่นับตั้งแต่สมัยเฮอันเป็นต้นมา คำคำนี้ถูกใช้สื่อความหมายในแง่ของกลิ่นด้วย กวีได้ยกเอาดอกบ๊วยซึ่งไม่ว่าเวลาจะผ่านไปเท่าใดก็ยังส่งกลิ่นหอมเช่นเดิม มาเปรียบให้เห็นต่างกับจิตใจมนุษย์ที่แปรเปลี่ยนไปตลอดไม่อาจหยั่งรู้แน่ชัด
36	คิโนะฮะระ โนะ ฟุกะยะบุ 清原深養父	ฤดูร้อน	กลอนบทที่ 162 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฌู	夏の夜は まだよひながら 明けぬるを 雲のいづこに 月やどるらむ	ในฤดูร้อนช่วงเวลากลางคืนจะสั้น ทั้งที่ยังเป็นช่วงเวลากลางคืนอยู่แต่พระอาทิตย์ก็เริ่มขึ้นแล้ว พระจันทร์ยังคงอยู่บนท้องฟ้าแก่เห็นเพียงราง ๆ ไม่ชัดนัก กลอนบทนี้แต่งไว้ด้วยอารมณ์ความประทับใจของกวีที่มีต่อพระจันทร์ กวีเฝ้าชมความงามของพระจันทร์และ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				คำคืนแห่งฤดูร้อน ทั้งยังเป็นเวลากลางคืน แต่ท้องฟ้าเริ่มสว่างแล้ว พระจันทร์พักแรม อยู่ตรงไหนของหมู่เมฆกันนี้	รู้สึกเสียดายที่ช่วงเวลากลางคืนช่างสั้นนักทำให้ไม่อาจชมจันทร์ได้นานเท่าที่ควร กวีใช้เทคนิคบุคลาธิษฐาน โดยกล่าวถามถึงพระจันทร์ที่กำลังเลื่อนหายไปจากท้องฟ้าว่า “พักแรมอยู่ที่ไหนของหมู่เมฆ” ซึ่งคำว่า やどる (พักแรม) เป็นกริยาที่ใช้กับมนุษย์ นอกจากนี้อารมณ์ความรู้สึกของกวีที่มีต่อพระจันทร์ที่กำลังจะหายไปจากท้องฟ้าก็ให้อารมณ์ความรู้สึกราวกับว่ากวีรู้สึกหายที่เพื่อนที่อยู่ด้วยกันมาตลอดทั้งคืนกำลังจะจากไปอีกด้วย
37	คิโยะฮะระ โนะ ฟุกะยะบุ 文屋朝康	ฤดูร้อน	กลอนบทที่ 308 จากหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะณู	白露に 風の吹きし 秋の野は つらぬきとめぬ 玉ぞ散りける ท้องทุ่งในฤดูใบไม้ร่วงที่สายลมพัด ต้องหยาดน้ำค้าง ระลอกแล้วระลอกเล่า ไข่มุกที่ไม่ได้ถูกร้อยด้ายเอาไว	ลมพัดพาน้ำค้างบนยอดหญ้าปลิวร่วงหล่น มองดูคล้ายกับไข่มุกที่ร่วงหล่นกระจัดกระจายไม่ได้ถูกร้อยเข้าด้วยกัน ให้ภาพบรรยากาศของฤดูใบไม้ร่วงที่ดูงดงามแต่แฝงไว้ด้วยความเป็นอนิจจัง กลอนบทนี้แต่งขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนในช่วงปีคัมเปียว (寛平御時后宮歌合) ประมาณช่วง ค.ศ. 889-893 กวีที่ใช้เทคนิคในการมองเหมือน โดยเปรียบเทียบน้ำค้างบนยอดหญ้าเป็นไข่มุก การมอง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ร่วงหล่นปลิวปราย	เปรียบน้ำค้างว่าเป็นไข่มุกและกล่าวว่าจะเอาเส้นด้ายมา ร้อยเรียงไข่มุกขึ้นก็นั้นปรากฏให้เห็นบ่อยๆ ในกลอนสมัย เฮอัน ซึ่งในที่นี่กวีได้กล่าวเปรียบหยาดน้ำค้างที่โดนลม พัดแรงจนปลิวกระจายไปว่ามองเห็นเหมือนกับไข่มุกที่ กระจัดกระจายไม่ได้ถูกร้อยด้ายเอาไว้
38	อุกน 右近	ความรัก	กลอนบทที่ 870 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะฉุ	忘らるる 身をば思は ず誓ひてし 人の命の 惜しくもあるかな ฉันไม่ได้นึกพะวงถึงตัวเอง ซึ่งเป็นฝ่ายถูกลืม แต่รู้สึกเสียดายชีวิตของท่านผู้นั้น ที่เคยให้คำสัตย์สาบานเอาไว้ (ว่าจะรักฉันตลอดไป)	ชายคนรักซึ่งเคยให้คำสัตย์สาบานเอาไว้กับกวีว่า จะรักกันตลอดไปนั้นกลับผิดคำสาบานโดยไปมีคนรัก ใหม่กวีจึงกล่าวว่ารู้สึกเสียดายชีวิตของชายคนรักที่คง จะต้องถูกเทพยดาฟ้าดินลงโทษเอาชีวิตไป โทษฐานผิด คำสาบานเป็นแน่ เป็นการกล่าวประชดเสียดสีชายคนรัก ที่ทอดทิ้งตนไปมีคนใหม่ แต่ในอีกทางหนึ่งก็มองได้ว่ากวี ยังคงมีเยื่อใยต่อชายคนรักอยู่จึงได้กล่าวแสดงความรู้สึก เสียดายชีวิตของชายคนรักนั้นโดยไม่ได้นึกพะวงถึง ตัวเองที่เป็นฝ่ายถูกทอดทิ้ง ในวรรณกรรมเรื่องยะมะโตะโมะโนะงะตะริ (大和物語) ตอนที่ 84 ก็ปรากฏกลอนบทนี้โดยตัวละคร

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					หญิงในตอนดังกล่าวได้เอ่ยกลอนบทนี้ประชดเสียดสีชายคนรักที่ผิดคำสาบานรักที่เคยให้แก่นักไว้
39	มินะโมะโจะ โนะ ฮิโตะฉิ 参議等	ความรัก	กลอนบทที่ 577 จากหนังสือรวมกลอน โกะเซ็งวะกะฉุ	浅茅生の をのしの原 しのぶれど あまりてなどか 人の恋しき ทุ่งฉิโนะแห่งเมืองโอะโนะ ซึ่งมีต้นหญ้าคาขึ้นอยู่ ทั้ง ๆ ที่ตัวฉิโนะพยายามแอบซ่อน เก็บกตความรู้สึกเอาไว้ แต่เหตุไหนความรู้สึกคิดถึงท่าน จึงมากมายเช่นนี้	จากคำเกริ่นกลอนในโกะเซ็งวะกะฉุทำให้ทราบว่ากลอนบทนี้เป็นกลอนที่ กวี ส่งให้หญิงคนรัก กวีพยายามแอบซ่อนความรักเอาไว้ในใจไม่ให้ใครรู้ แต่ความรักนั้นรุนแรงเกินกว่าที่กวีจะเก็บซ่อนเอาไว้ในใจได้ กวีจึงกล่าวด้วยความสงสัยว่าเหตุใดจึงหลงรักอีกฝ่าย ได้มากมายถึงเพียงนี้ ฉิโนะ (篠) เป็นชื่อต้นไผ่ชนิดหนึ่งที่มีรูปทรงเรียวยาว เล็ก ในที่นี้กวีใช้เทคนิคกลุ่มคำขยายนำ โดยข้อความ 2 บรรทัดแรก 浅茅生の をのしの原 (ทุ่งฉิโนะแห่งเมืองโอะโนะซึ่งมีต้นหญ้าคาขึ้นอยู่) เป็นกลุ่มคำขยายนำของคำกริยา しの (shino) นั้นพ้องเสียงกับคำชื่อต้นไผ่ฉิโนะ กวีจึงขยายภาพพจน์ของคำว่า しの ในคำกริยานี้โดยกล่าวบรรยายถึงทุ่งฉิโนะ (篠原)

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
40	ทะอิระ โนะ คะเนะโมะริ 平兼盛	ความรัก	กลอนบทที่ 622 จากหนังสือรวมกลอน ฉูอิวะกะฉู	しのぶれど 色に出でにけり わが恋は ものや思ふと 人の問ふまで พยายามแอบซ่อนความรัก เอาไว้ในใจ แต่กลับแสดงออกมาทางสีหน้าเสีย จนถึงขนาดมีคนทักถามขึ้นมา ว่าหลงรักใครอยู่หรือ	กวีพยายามแอบซ่อนความรักเอาไว้ในใจ แต่กลับ ถูกคนรอบข้างทักขึ้นมา กวีจึงรู้สึกตัวว่าได้แสดงอารมณ์ ความรู้สึกออกไปให้คนอื่นเห็นเสียแล้ว ทั้ง ๆ ที่ได้ พยายามเก็บซ่อนความรู้สึกเอาไว้เต็มที่ กลอนบทนี้ ตัดประโยคที่วรรคที่ 2 กล่าวคือวรรคที่ 2 色に出でにけり (แต่กลับแสดงออกมาทางสีหน้าเสีย นี่) เป็นส่วนของกริยาจบท้ายประโยค เป็นการใช้เทคนิค การสลับตำแหน่ง คือตามหลักไวยากรณ์แล้ววรรคนี้ควร จะต้องอยู่ท้ายสุดของกลอน จากคำเกริ่นนำกลอนในฉูอิวะกะฉูทำให้ทราบว่ากลอนบทนี้แต่งขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนเห็น โตะกะตะอิริ (天徳内裏歌合) ที่จัดขึ้นโดยจักรพรรดิมุ ระกะมิ (村上天皇) เมื่อ ค.ศ.960 คะเนะโมะริได้รับ หัวข้อให้แต่งกลอนเกี่ยวกับความรักที่แอบซ่อน (忍ぶ恋) จึงได้แต่งกลอนบทนี้ขึ้นมา โดยที่ฝ่ายคู่แข่งคือ มิบุ โนะ ทะดะมิ (壬生忠見) ก็ได้แต่งกลอนในหัวข้อ เดียวกันนี้ขึ้นมาประชันกัน กลอนของทะดะมิที่แต่ง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ขึ้นมาในตอนนั้นก็ถูกรวบรวมไว้ในเฮียะกุนินอิฉิมุ ต่อท้ายจากกลอนบทนี้ด้วย กลอนทั้ง 2 บทต่างก็แต่งได้ดีพอ ๆ กัน จนกรรมการไม่อาจตัดสินใจลงไปได้ว่าจะให้ฝ่ายใดชนะ แต่เนื่องจากจักรพรรดิได้ตรัสเอื้อนเอ่ยกลอนของคะเนะโมะริออกมา กรรมการจึงตัดสินใจให้กลอนของคะเนะโมะริเป็นฝ่ายชนะ
41	มิบุ โนะ ทะตะมิ 壬生忠見	ความรัก	กลอนบทที่ 621 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะฉุ	恋すてふ わが名はまだき 立ちにけり 人知れずこそ 思ひそめしか ข้าวลือว่าฉันกำลังหลงรักท่านอยู่ แพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว ทั้ง ๆ ที่ฉันเพิ่งจะแอบหลงรักท่าน และกะว่าจะไม่ให้ใคร รู้ความในใจนี้แท้ ๆ	เนื้อหาของกลอนกล่าวถึงกวีที่เพิ่งแอบหลงรักสาว และตั้งใจว่าจะเก็บซ่อนความรักไว้ไม่ให้ใครรู้ แต่แล้วก็ต้องตกใจเมื่อรู้ว่าข่าวได้แพร่สะพัดออกไปแล้ว กลอนบทนี้ตัดประโยคที่วรรคที่ 3 กล่าวคือข้อความ 3 วรรคแรกเมื่อนำมารวมกันจะได้ความว่า “ทั้ง ๆ ที่ฉันเพิ่งจะแอบหลงรักท่านและกะว่าจะไม่ให้ใครรู้ความในใจนี้แท้ ๆ” ซึ่งตามหลักแล้วจะต้องอยู่ข้างหน้า 3 วรรคแรก กล่าวคือ เป็นการใช้เทคนิคการสลับตำแหน่งวลีในประโยค

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
42	คิโยะฮะระ โนะ โมะโตะซุเกะ 清原元輔	ความรัก	กลอนบทที่ 621 จากหนังสือรวมกลอน โกะญูอิวะกะญู	契りきな かたみに袖を しぼりつつ 末の松山 波こさじとは เราเคยสัญญากันไว้แล้ว ต่างปีบชายแขนเสื้อ ที่เปียกชุ่มไปด้วยน้ำตาพลางสัญญา ว่าจะรักกันยืนยงไม่เปลี่ยนแปลง เหมือนดังภูเขาซุเอะโนะมะทะซุยะมะ ที่คลื่นยักษ์ก็ไม่อาจข้ามผ่านได้	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่กวีแต่งขึ้นแทนชายคน หนึ่งที่ถูกหญิงคนรักเปลี่ยนใจไปมีคนใหม่ เนื้อความ แสดงการตัดพ้อต่อฝ่ายหญิงและแสดงความมีเยื่อใยใน ตัวฝ่ายหญิงอยู่ โดยกล่าวทวนนึกถึงช่วงเวลาเก่าก่อนที่ เคยสัญญากันไว้ว่าจะรักกันยืนยงตลอดไป เหมือนกับ ภูเขาซุเอะโนะมะทะซุยะมะที่ยังคงตั้งยืนยง ไม่ว่าคลื่นจะ ลูกใหญ่แค่ไหนก็ไม่อาจข้ามผ่านภูเขาไปได้ เป็นการ อ้างอิงถึงกลอนบทที่ 1093 “หากฉันเปลี่ยนใจจากท่าน ไปมีคนใหม่ละก็ เห็นที่คลื่นคงจะข้ามภูเขาซุเอะโนะมะทะ ซุยะมะได้เป็นแน่ (ไม่มีทางที่จะเกิดเหตุการณ์อย่างนั้น ได้)” ส่วนวนที่กล่าวถึงคลื่นว่า “ไม่อาจข้ามภูเขาซุ เอะโนะมะทะซุยะมะได้” จึงมักถูกใช้เปรียบเทียบกับ ความรักที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ในทางกลับกันส่วนวนที่ กล่าวว่า “คลื่นข้ามภูเขาซุเอะโนะมะทะซุยะมะ” ก็จ เป็นการเปรียบถึงการนอกใจไปมีคนรักใหม่ ภูเขา ซุเอะโนะมะทะซุยะมะที่กล่าวถึงนี้ตั้งอยู่ในอำเภอทงะงะโจ (多賀城) จังหวัดมิยะงิ (宮城) ในปัจจุบัน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ในวรรคที่ 2 และ 3 ที่กล่าวถึงการที่ต่างฝ่ายต่างก็ “บิบบายแขนเสื้อ” นั้น หมายถึงการที่ทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็ร้องไห้จนชายแขนเสื้อเปียกชุ่มไปหมด เป็นการบรรยายภาพให้เห็นว่าในตอนนั้นต่างฝ่ายต่างก็รู้สึกจริงใจกับสัญญานั้นเพียงใด แต่แล้วสุดท้ายฝ่ายหญิงกลับเปลี่ยนใจไปมีคนอื่น
43	ฟูจิวะระ โนะ อะทซุตะตะ 権中納言敦忠	ความรัก	กลอนบทที่ 710 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะฉุ	逢ひ見ての 後の心に くらぶれば 昔はものを 思はざりけり เมื่อเทียบกับความรู้สึกหลังจาก ที่ได้ผ่านคำคืนร่วมกับท่านแล้ว ความรู้สึกก่อนหน้านี้ ก็ดูเหมือนว่าจะไม่ได้หนักหนาสาหัส สักเท่าไรเลย (ไม่อาจเทียบกับ ความรู้สึกในขณะนี้ได้)	ในคำเกริ่นนำกลอนเขียนไว้ว่า เป็นกลอนที่กวี แต่งขึ้นส่งให้หญิงคนรักหลังจากที่ได้ผ่านคำคืนร่วมกัน เป็นครั้งแรก ธรรมเนียมในสมัยเอโดะหลังจากที่ฝ่ายชาย ไปหาฝ่ายหญิงและผ่านคำคืนร่วมกันเป็นครั้งแรกแล้ว พอเช้าวันรุ่งขึ้นฝ่ายชายก็จะกลับไปยังบ้านของตนและ ส่งกลอนมาให้ฝ่ายหญิง กลอนที่ฝ่ายชายส่งให้ฝ่ายหญิง ในเช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากที่ได้มีสัมพันธ์กันนั้นเรียกว่า คินุจิโนะอูตะ (後朝の歌) หลังจากทีความรัก สมปรารถนาโดยได้ผ่านคำคืนร่วมกันกับหญิงคนรักแล้ว แทนที่กวีจะรู้สึกปลอดโปร่งสบายใจ แต่กลับรู้สึกกระวน กระวายคิดถึงอีกฝ่ายมากกว่าแต่ก่อน ก่อหน้าที่จะ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					สมปรารถนาในรัก กวีเคยทุกซึ้งเพราะความคิดถึงคะนึ่ง หาคนรักมาแล้ว แต่ความทุกซึ้งในตอนนั้นก็ไม้อาจเทียบ ได้เลยกับความทุกซึ้งในตอนนี้ จนดูราวกับว่าก่อนหน้านั้น ไม่ได้รู้สึกอะไรสักเท่าไรเลย
44	ฟูจิวะระ โนะ อะซะตะตะ 中納言朝忠	ความรัก	กลอนบทที่ 678 จากหนังสือรวมกลอน ฉูอิวะกะฉู	逢ふことの 絶えてしなくは なかなか 人をも身をも うらみざらまし หากฉันไม่ได้พบท่าน มาก่อนเลยแล้วละก็ ฉันก็คงจะไม่รู้สึกแค้นเคืองท่าน และไม่รู้สึกคับแค้นต่อชะตาชีวิต ของตัวเองเช่นนี้	จากคำเกริ่นนำกลอนบทนี้ในฉูอิวะกะฉูทำให้ ทราบว่าเป็นกลอนที่ฟูจิวะระ โนะ อะซะตะตะแต่ง กลอนขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนเท็นโตะกุดะอิริ (天徳内裏歌合) ไม่ใช่กลอนที่ส่งให้หญิงคนรักจริง ๆ แต่ก็บรรยายจิตใจที่ทุกซึ้งระทมของชายหนุ่มที่ไม่อาจเจอ หญิงคนรักได้อย่างสมจริง จากเนื้อความกลอนที่ให้ตีความสถานการณ์ได้ หลายแบบ เช่น ฝ่ายชายได้เคยพบเจอและผ่านคำคืน ร่วมกันมากับฝ่ายหญิงแล้ว แต่กลับมีเหตุที่ทำให้ไม่ สามารถพบเจอกันได้บ่อย ๆ หรือไม่ก็อาจเป็น สถานการณ์ที่ว่าฝ่ายชายหลงรักฝ่ายหญิงที่มีเจ้าของแล้ว และเคยได้แอบลักลอบพบปะกัน แต่ก็ไม่สามารถเจอกัน ได้บ่อย ๆ เพราะต้องคอยหลบซ่อนสายตาผู้คน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					เนื้อความ 2 วรรคแรกของกลอน 逢ふことの 絶えてしなくは (หากฉันไม่ได้พบท่านมาก่อนเลย แล้วละก็) เป็นการสมมติสถานการณ์ซึ่งตรงข้ามกับความ เป็นจริง โดยในความเป็นจริงแล้วฝ่ายชายได้เคยพบเจอ ฝ่ายหญิงมาก่อน ส่วนวรรคที่ 3 なかなかに (ครึ่ง ๆ กลาง ๆ) เป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ของทั้งสอง อันเป็นการบ่งบอกให้ทราบว่าคงมี เหตุอันใดทำให้ทั้งสองไม่อาจเจอกันได้บ่อยเท่าที่ควร ทำให้ก็รู้สึกว่าจะหากไม่เคยพบเจอกันมาก่อนเลยก็ยังจะ ดีกว่า ความสัมพันธ์แบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ เช่นนี้ และตน จะได้ไม่ต้องรู้สึกแค้นเคืองอีกฝ่าย และไม่ต้องรู้สึกคับ แค้นใจในชะตาชีวิตของตนเอง ดังที่กล่าวไว้ 2 วรรค สุดท้ายของกลอน
45	ฟูจิวะระ โนะ โคะระมาซะ 藤原伊尹	ความรัก	กลอนบทที่ 950 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะฉุ	あはれとも いふべき人は 思ほえで 身のいたづらに なりぬべきかな	คำเกรินนำกลอนบทนี้บอกไว้ว่า หญิงที่ กวี พยายามจะสานความสัมพันธ์ด้วยนั้น พอเวลาผ่านไป กลับแสดงท่าทีเย็นชา ไม่ยอมให้ได้พบเจอเหมือน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ฉันคงจะจบชีวิตไป อย่างไรคุณค่าความหมาย นี่ก็ไม่ออกเลยว่าจะมีใคร ที่จะกล่าวแสดงความสงสารในตัวฉัน	แต่ก่อน กวีจึงแต่งกลอนบทนี้ขึ้นมาเป็นการตัดพ้อและ แสดงความท้ออาลัยต่อทำที่เย็นชา ข้อความวรรคแรกถึงวรรคที่ 3 あはれとも いふべき人は 思ほえて เป็นการกล่าวตัดพ้อว่า “นี่ก็ไม่ออกเลยว่าจะมีใครที่จะกล่าวแสดงความสงสาร ในตัวฉัน” ส่วนคำว่า 身のいたづらに ในวรรคที่ 4 และวรรคสุดท้ายหมายถึง “ฉันคงจะจบชีวิตไปอย่างไร คุณค่าความหมาย” เป็นการกล่าวท้ออาลัยว่า ถึงแม้ ต้นจะตายไปก็คงจะตายอย่างเปล่าประโยชน์เนื่องจาก หญิงที่ตนรักมีแต่ความเย็นชา ไม่เห็นใจสงสารตนเลย แม้แต่น้อย กวีอยากให้ฝ่ายหญิงเห็นใจสงสารตนบ้าง แต่ ก็ไม่เป็นดังที่หวังไว้ กวีจึงรู้สึกเจ็บปวดผิดหวังในความรัก และรู้สึกอ่อนแอทั้งกายและใจราวกับว่าจะตายไปเสีย เดี๋ยวนั้น

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
46	โษะเนะ โนะ โยะมิตะตะ 曾祢好忠	ความรัก	กลอนบทที่ 1071 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉู	由良のとを わたる舟人 かぢをたえ ゆくへも知らぬ 恋の道かな ไม่อาจจะรู้ว่าหนทางรักของฉัน จะดำเนินต่อไปเช่นไร เหมือนดั่งกับคนเรือ ที่พายข้ามปากแม่น้ำยูระ ที่ได้พายตกหล่นหายไป (ต้องล่องลอยไปโดยไม่รู้จุดหมาย)	กวีกล่าวถึงหนทางรักข้างหน้าของตนซึ่งไม่รู้ว่า จากนี้จะเป็นเช่นไร โดยเปรียบสภาพเหมือนกับคนเรือที่ ทำพายตกหายไปใ้ในกระแสน้ำเชี่ยวที่ต้องล่องลอยไปโดย ไม่รู้จุดหมาย ข้อความ 3 บรรทัดแรก 由良のとを わたる舟人 かぢをたえ เป็นการบรรยายภาพคน เรือที่ทำพายตกหายนั้น โดยเป็นการใช้เทคนิคกลุ่มคำ ขยายนำเพื่อขยายภาพพจน์ของข้อความในวรรคที่ 4 ゆくへも知らぬ (ไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป) แม่น้ำยูระที่กล่าวถึงในกลอนบทนี้อยู่ในเมือง ทังโงะ (丹後国) ปัจจุบันอยู่ในอำเภอมิยะสุ (宮津) จังหวัดเกียวโต ปากแม่น้ำยูระเป็นบริเวณที่มีกระแสน้ำ ไหลเชี่ยว ภาพคนเรือที่ทำพายตกหายไปใ้ในกระแสน้ำ เชี่ยวต้องล่องลอยไปอย่างไม่รู้จุดหมายนั้น สะท้อนภาพ ของกวีที่เป็นห่วงและกังวลว่าหนทางรักข้างหน้าของตน จะเป็นเช่นไรต่อไป

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
47	พระเอะเงียว 惠慶法師	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 140 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะณู	八重葎 しげれる宿の さびしきに 人こそ見えぬ 秋は来にけり บ้านที่ปกคลุมไปด้วยไม้เลื้อย หนาแน่นช่างเจ็บเหงา ไม่มีใครมาเยี่ยมเยือน แต่ทว่าฤดูใบไม้ร่วงได้มาเยือนแล้ว	จากคำนำเกริ่นนำกลอนบทนี้ในฉุอิวะกะณูทำให้ทราบว่าเป็นกลอนบรรยายสภาพอันรกร้างของคฤหาสน์คะวะระโนะอิน (河原院) ในยามฤดูใบไม้ร่วงมาเยือน คฤหาสน์ดังกล่าวสร้างขึ้นโดยมินะโมะโตะ โนะ โทะโอะระรุ (源融) ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉุอิบทที่ 14 หลังจากที่ เขาเสียชีวิตไปแล้วคฤหาสน์รกร้าง ต่อมาพระอันโบได้เข้าไปอาศัยอยู่และได้ใช้สถานที่นั้นเป็นที่พบปะของเหล่ากวีด้วยกัน ซึ่งพระเอะเงียวผู้แต่งกลอนบทนี้ก็ เป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มนั้นด้วย คำว่า 葎 (mugura) ในวรรคแรกเป็นคำเรียกชื่อพืชประเภทไม้เลื้อยซึ่งมักจะขึ้นตามที่รกร้าง ส่วนคำว่า 八重 (yae) หมายถึง “หลายชั้น” เมื่อรวมเข้าด้วยเป็น 八重葎 ก็มักจะถูกใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงบ้านรกร้าง คฤหาสน์คะวะระโนะอินที่รกร้างนั้นปกติก็ดูเจ็บเหงาไม่ ค่อยมีใครมาเยี่ยมอยู่แล้ว มาบัดนี้ฤดูใบไม้ร่วงได้มา เยือนแล้ว ทำให้คาดเดาต่อไปได้ว่าบรรยายกาศคงจะยิ่ง ดูเจ็บเหงามากขึ้น

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
48	มินะโมะโตะ โนะ ฉิมะงะยุกิ 源重之	ความรัก	กลอนบทที่ 211 จากหนังสือรวมกลอน ฉิมะวะกะฉุ	風をいたみ 岩うつ波の おのれのみ 砕けてものを 思ふころかな คลื่นที่ถูกลมพัดไปกระทบโขดหิน (จนตัวมันเองแตกสลายไปนั้น) ก็เหมือนกับตัวฉันที่จิตใจแตกสลาย เพราะหลงรักท่านอยู่ฝ่ายเดียว	กลอนบทนี้กล่าวเปรียบตัวกวีที่มีความรักอัน ร้อนแรงต่อฝ่ายหญิงว่าเหมือนกับคลื่นที่ถูกลมพัดไป กระทบโขดหิน ส่วนฝ่ายหญิงที่มีท่าทีเฉยชาไม่ไยดีนั้นก็ เปรียบเหมือนกับโขดหินที่ไม่ว่าจะถูกคลื่นซัดกระแทก อย่างไรก็ยังคงอยู่อย่างไม่สะทกสะท้าน สุดท้ายแล้วคลื่น ที่มากระทบก็แตกสลายไปเหมือนกับตัวกวีที่จิตใจแตก สลายเพราะหลงรักฝ่ายหญิงอยู่ข้างเดียว
49	โอนะกะโตะมิ โนะ โยะฉิมิโนะบุ 大中臣能宣	ความรัก	กลอนบทที่ 225 จากหนังสือรวมกลอน ฉิมะวะกะฉุ	みかきもり 衛士のたく火の 夜はもえ 昼は消えつつ ものをこそ思へ ไฟที่ทหารเฝ้าประตู่วังจุดขึ้นนั้น ในยามกลางคืนก็ลุกโชน ในยามกลางวันก็มอดดับ เหมือนกับความรู้สึกในใจฉัน	เนื้อหากลอนบรรยายสภาพจิตใจคนที่อยู่ในห้วงรัก โดยในยามกลางคืนซึ่งเป็นยามที่ได้อยู่ร่วมกับคนรักนั้น ไฟรักก็ลุกโชน ส่วนยามกลางวันที่ต้องอยู่ห่างจากคนรัก นั้น จิตใจก็ทุกข์ตรมด้วยความคิดคะเนิงหา เปรียบ เหมือนกับไฟที่มอดดับ เป็นเช่นนี้หมุนเวียนเปลี่ยนไป ทุกวัน คำว่า みかきもり ในวรรคแรกหมายถึง “ทหาร ยามที่คอยเฝ้ารักษาประตู่วัง” ส่วน 衛士 (eji) ในวรรค ที่ 2 หมายถึง “ทหารที่ถูกเกณฑ์มาจากมาจากที่ต่าง ๆ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				(ที่ยามกลางคืนไฟรักลุกโชน ยามกลางวันก็ได้แต่จมดิ่ง อยู่ในความคิดคะนึ่งหา)	เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในวัง” ข้อความ 2 วรรคแรก みかきもり 衛士のたく火の (ไฟที่ทหารเฝ้าประตู วังจุดขึ้น) เป็นกลุ่มคำขยายนำของของ 夜はもえ 昼は消えつつ (ในยามกลางคืนก็ลุกโชน ในยาม กลางวันก็มอดดับ) ในวรรคที่ 3 และ 4 โดยเป็นการ ขยายภาพพจน์เปรียบเทียบไฟรักในใจกับไฟที่ทหารยาม จุดขึ้น
50	ฟูจิวะระ โนะ โยมิตะกะ 藤原義孝	ความรัก	กลอนบทที่ 669 จากหนังสือรวมกลอน โกะฌูอิวะกะฌู	君がため 惜しからざりし 命さへ ながくもかなと 思ひけるかな ชีวิตของฉันทันทีเคยคิดว่าสละทิ้ง เพื่อท่านได้โดยไม่เสียดายนั้น มาบัดนี้ (ที่สมปรารถนาในรักแล้ว) กลับรู้สึกอาลัย อยากรจะมีชีวิต ยืนยาวต่อไป (เพื่ออยู่ร่วมกับท่าน)	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่กวีแต่งขึ้นเพื่อส่งให้หญิง คนรักในตอนเช้าวันรุ่งหลังจากที่ได้ร่วมคำคืนกันเป็นครั้ง แรก ก่อนหน้านั้นกวีเคยคิดว่าเพื่อหญิงคนรักแล้ว แม้แต่ ชีวิตของตนก็ยอมสละให้ได้โดยโดยไม่เสียดาย แต่ หลังจากที่สมปรารถนาได้ร่วมคำคืนกับหญิงคนรักแล้ว ก็ มีความรู้สึกอยากจะมีชีวิตยืนยาวต่อไปเพื่อจะได้อยู่ ร่วมกับคนรัก เนื้อความ 3 วรรคแรกเป็นการบรรยาย ความรู้สึกก่อนที่จะสมหวังในรัก ส่วน 2 วรรคหลังเป็น การบรรยายความรู้สึกก่อนที่จะสมหวังในรักแล้ว ความสุขสมหวังในรักทำให้ความคิดความรู้สึกของกวี

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					เปลี่ยนไป คือเกิดความอาลัยอาวรณ์ต่อชีวิตอยากจะมมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขร่วมกับคนรักเช่นนี้ แทนที่จะรู้สึกไม่อาลัยไยดีต่อชีวิตเหมือนก่อน
51	ฟูจิวะระ โนะ ซะเนะกะตะ 藤原実方	ความรัก	กลอนบทที่ 612 จากหนังสือรวมกลอน โกะฉุอิวะกะฉุ	かくとだに えやは伊吹の さしも草 さしも知らじな 燃ゆる思ひを ฉันรักท่านถึงเพียงนี้ แต่ก็ไม่อาจกล่าวออกมาได้ ต้นหญ้าซะมิโมะแห่งภูเขาอิบุกิ ท่านคงไม่ตระหนักว่า ไฟรักได้แผดเผาฉันถึงเพียงนี้	จากคำเกรินนำกลอนบทนี้ ในโกะโกะฉุอิวะกะฉุ ทำให้ทราบว่าเป็นกลอนที่กวีส่งให้หญิงที่ตนหมายปอง เพื่อเผยความรู้สึกในใจของอีกฝ่ายรับรู้ วรรคที่ 3 さしも草 หมายถึง “หญ้าซะมิโมะ” หรืออีกชื่อหนึ่งคือ ต้นโยะโมะจิ (蓬) ซึ่งเป็นสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคแผนโบราณโดยใช้ความร้อน ข้อความวรรคที่ 2 และ 3 เป็นกลุ่มคำขยายนำของคำว่า さしも (ถึงเพียงนั้น) ในวรรคที่ 4 โดยที่จริงแล้วข้อความที่กล่าวถึงต้นหญ้าซะมิโมะแห่งภูเขาอิบุกินั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับเนื้อหลักของกลอน เพียงแต่ชื่อต้นหญ้าพ้องเสียงกับคำว่า さしも ในวรรคที่ 4 กวีจึงกล่าวถึงต้นหญ้านี้เพื่อใช้เป็นกลุ่มคำขยายนำ นอกจากนี้ เนื่องจากต้นหญ้านี้ถูกใช้เป็นสมุนไพรโดยการนำมาเผาไอลความร้อนเพื่อใช้รักษาโรค

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					จึงให้ภาพของการเผาไหม้ซึ่งสอดรับกับภาพ “ไฟรักแผดเผา” ที่กวีต้องการสื่อถึง
52	ฟูจิวะระ โนะ มิชิโนะบุ 藤原道信	ความรัก	กลอนบทที่ 672 จากหนังสือรวมกลอน โกะญูอิวะกะญู	明けぬれば 暮るるものとは 知りながら なほ恨めしき 朝ぼらけかな มียามฟ้าสาง ก็ย่อมต้องมียามฟ้ามืด ทั้ง ๆ ที่รู้ (ว่าจะได้เจอท่านอีก) แต่ก็ยังรู้สึกเกลียดชังยามฟ้าสางอยู่ดี	จากคำเกริ่นนำกลอนทำให้ทราบว่าเป็นกลอนที่ กวีแต่งขึ้นเพื่อส่งให้แก่หญิงรักในเช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากที่ ได้อยู่ร่วมค่ำคืนด้วยกันมา เนื้อความของกลอนกล่าวถึง ยามฟ้าสางซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ชายซึ่งนอนค้างคืนที่บ้าน ฝ่ายหญิงจะต้องกลับไปยังบ้านของตน และยามฟ้ามืดซึ่ง เป็นช่วงเวลาที่ผู้จะมาหาและค้างคืนที่บ้านของฝ่ายหญิง โดยกวีกล่าวว่า ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าถึงแม้จะต้องจากกันยามฟ้า สางนี้ และยังไม่กี่ก็จะได้พบกันอีกอยู่ดีในยามฟ้ามืด แต่ก็ อดไม่ได้ที่จะรู้สึกเกลียดชังยามฟ้าสางซึ่งเป็นช่วงเวลา ที่ตนจะต้องจากกับหญิงคนรัก ในคำเกริ่นนำกลอนได้บอกไว้ด้วยว่า ในเช้าวันที่ กวีกลับมาจากบ้านของฝ่ายหญิงนั้นหิมะได้ตกลงมา แสดงให้เห็นว่าเป็นช่วงเวลาฤดูหนาว ฤดูหนาวเป็นฤดู ที่มีช่วงเวลากลางวันที่สั้นที่สุด ดังนั้นช่วงเวลากลางวันที่ กวีจะต้องอยู่ห่างจากคนรักนั้นก็ช่วงเวลาเพียงสั้น ๆ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					แต่ถึงอย่างนั้นกวีก็ยังกล่าวว่าจะไม่ชอบยามฟ้าสาง ซึ่งเป็น การเน้นย้ำให้เห็นถึงความอาลัยอาวรณ์ของกวีที่มีต่อ ฝ่ายหญิง
53	มารดาของ ฟูจิวะระ โนะ มิชิทซึนะ 藤原道綱母	ความรัก	กลอนบทที่ 912 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะฉุ	嘆きつつ ひとり寝る夜の 明くる間は いかに久しき ものとかは知る ช่วงเวลาค่ำคืนที่ฉันต้องทุกข์ ทรมานนอนคนเดียวจนถึงเช้าวัน ทำนทราบหรือไม่ว่า มันช่างยาวนานเพียงใด	คำเกริ่นนำบทนี้ในฉุอิวะกะฉุเขียนไว้ว่าเป็น กลอนที่แต่งขึ้นตอนที่สามีของกวี ฟูจิวะระ โนะ คะเนะอิ อะ (藤原兼家) มาหา โดยในขณะที่สามีเคาะประตู และรอให้กวีมาเปิดประตูรับนั้น สามีก็ได้บ่นว่า “รอน เหนื่อย” ออกมา ซึ่งเป็นบันทึกที่กวีเขียนเกี่ยวกับชีวิตที่ ผ่านมาของตนนั้น กวีได้เขียนกลอนถึงกลอนบทนี้ แต่ รายละเอียดของเหตุการณ์ที่ทำให้กวีแต่งกลอนบทนี้ ขึ้นมานั้นต่างออกไป คือสามีไปมีหญิงคนรักใหม่ ตอนที่ สามีมาหาและเคาะประตูเรียก กวีจึงไม่ยอมเปิดประตู รับเพราะรู้สึกน้อยใจ พอเช้าวันรุ่งขึ้นกวีจึงแต่งกลอนบท นี้ส่งไปให้สามี เป็นการตัดพ้อสามีว่าตนได้แต่เป็นฝ่าย เฝ้ารอคอยให้สามีมาหา ช่วงเวลายามค่ำคืนที่ต้องนอน คนเดียวเฝ้ารอคอยสามีนั้นมันช่างยาวนานนัก ซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนที่มีความทุกข์ใจหรือกำลังเฝ้ารอ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					อะไรอยู่ ^{นั้น} นั้นจะรู้สึกกว่าวันเวลายาวนานกว่าปกติ ภาพของภรรยาที่ต้องทนทุกข์รอคอยให้สามีมาหา ^{นั้น} เป็นการสะท้อนสภาพสังคมในสมัยเอันที่ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน และภรรยาต้องจำทนยอมรับสภาพ ^{นั้น} นั้นโดยได้แต่เฝ้ารอคอยว่าเมื่อไหร่สามีจะมาหา ^{ตนบ้าง}
54	มารดาของ ฟูจิวะระ โนะ โคะระชิกะ 儀同三司母	ความรัก	กลอนบทที่ 1149 จากหนังสือรวมกลอน โกะกิงวะกะฦ	忘れじの 行く末までは かたければ 今日を限りの 命ともがな ที่ว่าจะไม่ลืมฉันตลอดไป จนถึงวันข้างหน้า ยากที่จะเชื่อถือได้ ฉันจึงอยากจะมีชีวิตอยู่ ถึงเพียงแค่วันนี้ (ที่ท่านกล่าวคำมั่น สัญญานั้นออกมา) เท่านั้น	กวีแต่งกลอนบทนี้ในคำคืนแรกของการแต่งงานสามีของกวีคือ ฟูจิวะระ โนะ มิชิตะกะ (藤原道隆) เนื้อหาของกลอนกล่าวถึงคำมั่นสัญญาของสามีที่บอกว่า จะรักตลอดไปไม่ลืมนั้นว่าคงไม่อาจจะเชื่อถือได้ กวีจึงอยากจะมีชีวิตอยู่ถึงเพียงแค่วันนี้ที่ตนรู้สึกสุขสมหวังในรัก เพราะหากมีชีวิตอยู่ต่อไปในภายหน้าก็คงจะไม่รู้สึกสุขสมหวังเช่นนี้เนื่องจากสามี ก็คงจะต้องไปมีภรรยาคนใหม่อีก และกวีก็จะต้องรู้สึกเจ็บช้ำและต้องจำทนต่อสภาพ ^{นั้น} นั้น เนื่องจากสังคมสมัย ^{นั้น} นั้นผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
55	ฟูจิวะระ โนะะ คินโต (藤原公任)	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1035 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะณู	滝の音は 絶えて久しく なりぬれど 名こそ流れて なほ聞こえけれ เสียงของน้ำตกนั้นขาดหาย ไม่ได้ยินมานานแล้ว แต่ชื่อของน้ำตกยังคง ไหลมาให้ได้ยินอยู่	กวีแต่งกลอนบทนี้ขึ้นระหว่างที่กำลังชมทิวทัศน์ แถบชะงะ ขณะผ่านวัดตะอิโอะกะกุจิ ซึ่งในอดีตเคยเป็นที่ แปรพระราชฐานของจักรพรรดิชะงะ ก็ได้เห็นร่องรอย ของน้ำตกที่เคยสร้างขึ้นมาในสวนของวัดแห่งนี้ รวมทั้ง พระตำหนักที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ชื่นชมความ งามของน้ำตก ตอนนี้น้ำตกได้แห้งหายไปหมดแล้ว เหลือ เพียงร่องรอยและคำเล่าขานในอดีต กวีจึงแต่งกลอนนี้ เพื่อรำลึกถึงคำเล่าขานนั้น
56	อิสุมิ มิทากุ 和泉式部	ความรัก	กลอนบทที่ 763 จากหนังสือรวมกลอน โอะกะณูอิวะกะณู	あらざらむ この世のほかの 思ひ出に 今ひとたびの 逢ふこともがな ฉันคงจะไม่อาจจะมีชีวิต อยู่ต่อไปในโลกใบนี้ อยากจะพบเจอท่านอีกสักครั้ง เพื่อจะได้เป็นความทรงจำ ติดไปยังโลกโน้น	กวีลืมนป่วยและรู้ตัวว่าคงจะไม่อาจมีชีวิตยืนยาว อยู่ต่อไปได้ จึงแต่งกลอนบทนี้ส่งไปถึงคนรัก ข้อความใน วรรคแรกและวรรคที่ 2 หมายถึง “ฉันคงจะไม่อาจมีชีวิต อยู่ต่อไปในโลกใบนี้” และ “ฉันคงจะต้องไปยังโลกอื่นที่ ไม่ใช่โลกนี้(โลกหลังความตาย)” อันแสดงให้เห็นว่ากวี รู้ตัวว่าความตายใกล้จะมาถึงแล้ว ส่วนข้อความ 3 วรรค หลัง กวีแสดงความปรารถนาที่จะพบเจอคนรักอีกสัก ครั้งก่อนตาย เพื่อที่จะได้เป็นความทรงจำติดตัวไปยัง ภพโน้น เนื้อหาของกลอนสมกับที่เป็น กลอนขอ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					อิสุมิฉิบูกุที่ผ่านชีวิตรักมากอย่างโชกโชน แม้กระทั่งก่อนตายก็ยังคงปรารถนาที่จะได้เจอกับคนรัก
7	มูระซะกิ ฉิบูกุ 紫式部	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 763 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฌู	めぐりあひて 見しやそれとも わかぬ間に 雲がくれにし 夜半の月かな ได้พบเจอคนที่ห่างหายกันมานาน ขณะที่ไม่แน่ใจว่าใช่คนนั้นหรือไม่ คน ๆ นั้นก็หลบหายเข้ากลีบเมฆไป เหมือนกับพระจันทร์ในยามกลางคืน	คำว่า 月 (พระจันทร์) สัมพันธ์กับคำว่า めぐり (เวียนมาพบเจอ) กวีได้พบเพื่อนสมัยเด็กที่ไม่ได้เจอกันมานาน แต่เจอแค่เพียงแวบเดียวเพื่อนคนนั้นก็กลับไปเสียก่อน กวีจึงแต่งกลอนบทนี้ขึ้นมาโดยกล่าวเปรียบเพื่อนที่รีบกลับไปนั้นกับพระจันทร์ที่หลบหายเข้าหมู่เมฆ เนื้อความกลอนแสดงความรู้สึกเสียตายที่ไม่ได้มีโอกาสได้อยู่พูดคุยกับเพื่อนคนนั้น พร้อม ๆ กับแสดงความรู้สึกเสียตายที่พระจันทร์หลบหายเข้าหมู่เมฆไปทำให้ไม่อาจชื่นชมความงามของพระจันทร์ได้
58	ฟูจิวะระ โนะ คะตะโกะ 藤原賢子	ความรัก	กลอนบทที่ 709 จากหนังสือรวมกลอน โกะฌูอิวะกะฌู	有馬山 猪名の笹原 風吹けば いでそよ人の 忘れやはする	ภูเขาอะริมะ (有馬山) ในวรรณคดีแรกเป็นภูเขาที่อยู่ในตำบลอะริมะ (有馬町) เมืองเซ็ทท์ซุ (摂津) ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดเฮียวโงะ (兵庫県) ส่วนทุ่งไผ่ชะชะหรือทุ่งอินะในวรรณคดีที่ 2 เป็นทุ่งราบริมแม่น้ำอินะในเมืองเซ็ทท์ซุ ซึ่งคำว่า 猪名 (อินะ) และคำว่า 有馬山 (ภูเขาอะริมะ) มักจะถูกกล่าวไว้ด้วยกันในกลอน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				พอลมพัดทุ่งอินะ ที่อยู่บริเวณภูเขาอะริมะ ใบไม้สะเซะก็ส่งเสียงพลิ้วไหว ฉันทนะหรือจะลืมท่าน (ท่านต่างหากที่เป็นฝ่ายลืมฉันท)	ข้อความ 3 วรรคแรกที่กล่าวถึงใบไม้สะเซะแห่ง ทุ่งอินะ ที่ถูกลมพัดนั้น เป็นกลุ่มคำขยายนำของคำว่า ๕ ในวรรคที่ 4 คำว่า ๕ นอกจากจะแสดงเสียง พลิ้วไหว (๕ ๕) ของใบไม้สะเซะแล้ว ยังมี ความหมายว่า “เรื่องนั้น” (๕ ๕) ซึ่งเป็นการพาตึง ถึงเรื่องที่ชายคนรักของกวีซึ่งห่างหายไปนาน เวลานานได้กล่าวออกมาว่ากวีคงจะเปลี่ยนใจไปจากตน แล้ว กวีจึงแต่งกลอนบทนี้ตอบกลับไป โดยข้อความใน ตอนท้ายของกลอนคือ “ฉันทนะหรือจะลืมท่าน” (人を忘れやはする) เป็นการโต้กลับฝ่ายชายว่าท่าน ต่างหากที่เป็นฝ่ายลืมฉันท ไม่ยอมมาหาฉันทเลย
59	อะกะ โสะเมะเอะมอน 赤染衛門	ความรัก	กลอนบทที่ 680 จากหนังสือรวมกลอน โกะญูอิวะกะญู	やすらはで 寝なましものを さ世ふけて かたぶくまでの 月を見しかな	ชายคนรักของพี่สาว (หรืออาจจะเป็นน้องสาว) ของกวีได้บอกว่าจะมาหาแต่สุดท้ายกลับไม่มา กวีจึงแต่ง กลอนตัดพ้อส่งไปยังชายคนนั้นแทนพี่สาว(หรือน้องสาว) ของตน ชายคนที่ว่านี้คือ ฟุจิวะระ โนะ มิชิทะกะ (藤原道隆) เป็นการกล่าวสมมติเหตุการณ์ที่ตรงข้ามกับ ที่เป็นจริงคือ “หากรู้แต่แรก ฉันทก็คงจะไม่รั้งรอที่จะเข้า

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ถ้าหากทราบแต่แรก (ว่าท่านจะไม่มาหา) ละก็ ฉันคงจะไม่ร่ำรอที่จะเข้านอนไปแล้ว คงจะไม่อยู่จนตีกตี้น จนมองเห็นพระจันทร์ กำลังจะจมภูเขา อยู่ทางทิศตะวันตกเช่นนี้	นอนไปแล้ว” ซึ่งในความเป็นจริงนั้น ฝ่ายหญิงไม่รู้ว่า ฝ่ายชายจะไม่มาหา และได้อยู่เฝ้ารอคอยฝ่ายชายจนตีก ตี้นจนมองเห็นพระจันทร์กำลังจะจมภูเขาอยู่ทางทิศ ตะวันตกซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้ฟ้าสาง
60	นางกำนัล โคะฉิกิบุ 小式部内侍	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 550 จากหนังสือรวมกลอน คินโยวะกะฉู	大江山 いく野の道の 遠ければ まだふみもみず 天の橋立 เส้นทางข้ามภูเขาโอเอะ และตัดผ่านทุ่งอิกุนั้นช่างยาวไกลนัก ฉันยังไม่เคยได้เหยียบย่ำ ดินแดนอะมะโนะอะมิตะเตะ และยังไม่เคยได้เห็น จดหมาย (ของแม่) เลย	คำว่า “อิกุ” นอกจากจะเป็นชื่อทุ่งแล้ว ยังสื่อ ความหมายว่า “ไป” (行く) ซึ่งในที่นี้กวีกำลังเดินทาง ไปเมืองทังโงะซึ่งต้องผ่านภูเขาโอเอะและผ่านทุ่งอิกุ นอกจากนี้คำว่า ふみ ในวรรคที่ 4 ก็มี 2 ความหมาย ได้แก่ 踏み ที่แปลว่า “เหยียบย่ำ” และ 文 ที่แปลว่า “จดหมาย” ในที่นี้จึงตีความได้ 2 อย่างคือ “ยังไม่เคยได้ เหยียบย่ำไปยังที่นั่นเลย” และ “ยังไม่เคยได้เห็นจดหมาย เลย” คำว่า 踏み (เหยียบย่ำ) สัมพันธ์กับคำว่า 橋 (สะพาน) ในวรรคสุดท้าย

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					อะมะโนะสะฉิมิตะเตะ (天橋立) เป็นชื่อสถานที่ในเมืองทังโงะซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น 1 ใน 3 สถานที่ที่งดงามที่สุดของญี่ปุ่น กวีใช้ชื่อสถานที่นี้สื่อถึงเมืองทังโงะซึ่งมารดาได้อาศัยอยู่ วรรคสุดท้ายคืออะมะโนะสะฉิมิตะเตะ (天橋立) นั้น ตามหลักแล้ววรรคนี้ควรจะต้องอยู่ก่อนหน้าวรรคที่ 4 ซึ่งมีคำกริยาจบท้ายประโยค แต่กวีสลับตำแหน่งเพื่อทิ้งท้ายกลอนด้วยภาพของอะมะโนะสะฉิมิตะเตะซึ่งเป็นสถานที่ที่มีทิวทัศน์ทะเลอันงดงามตอนที่มารดาของกวีคืออัสุมิฉิมิกิบุได้เดินทางไปยังเมืองทังโงะพร้อมกับสามีแล้วนั้น กวีถูกสั่งให้เข้าร่วมงานแข่งขันประชันกลอนในตอนนั้นฟูจิวะระ โนะซะตะโยะริ (藤原定頼) ได้มาหาและแกล้งพูดแหย่ว่า “ส่งข่าวไปเมืองทังโงะให้แม่ช่วยแต่งกลอนแทนแล้วหรือยังคนที่ไปส่งจดหมายยังไม่กลับมาอีกหรือ” กวีจึงแต่งกลอนบทนี้ตอบกลับเพื่อเป็นการแสดงให้ซะตะ โยะริเห็นถึงความสามารถและไหวพริบในการแต่งกลอนของตนซึ่งไม่จำเป็นต้องพึ่งแม่

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
61	นางกำนัลอิเซะ 伊勢大輔	ฤดูใบไม้ผลิ	กลอนบทที่ 29 จากหนังสือรวมกลอน ฉิกะวะกะณู	いにしへの 奈良の都の 八重桜 けふ九重に にほひぬるかな ดอกยะเอะซากุระ จากเมืองหลวงเก่านารา มาวันนี้กลับแบ่งบานงดงามยิ่งกว่า เก่าในพระราชวังแห่งนี้	ในสมัยจักรพรรดิอิชิโจ (一条天皇) มีคนถวาย ต้นยะเอะซากุระจากเมืองนาราเพื่อมาปลูกไว้ใน พระราชวังกวีซึ่งเป็นนางกำนัลในวังได้รับมอบหมาย หน้าที่ให้เป็นผู้รับมอบเอาต้นยะเอะซากุระจากนารานั้น มา และได้เอ่ยกลอนบทนี้ขึ้นในตอนนั้น โดยหน้าที่อัน สำคัญนี้ก็ได้รับโอนมาจากมูระซะกิฉิกิบุนางำนัลรุ่นพี่ ต้นยะเอะซากุระเป็นซากุระชนิดหนึ่งซึ่งพบมากในเมือง นารา แต่สำหรับเมืองหลวงเกียวโตแล้วนับเป็นพันธุ์ไม้ หายาก ดอกมีขนาดค่อนข้างใหญ่กลีบดอกจะซ้อนกัน เป็นชั้น ๆ ซึ่งเป็นที่มาของคำเรียกดอกซากุระชนิดนี้ว่า “ยะเอะ” (八重) ซึ่งหมายถึง “ซ้อนกันหลายชั้น” ส่วน คำว่า (九重) ในวรรคที่ 4 นั้นหมายถึง “พระราชวัง” และเนื่องจากในตัวอักษรมีคำว่าเลข 9 (九) ซึ่งเป็น ตัว เลขที่มีจำนวนมากกว่าเลข 8 (八) ในคำว่า “ยะเอะ” ดังนั้นจึงสื่อความหมายว่า “มากยิ่งขึ้น” อีกด้วย โดยใน ที่นี่เป็นการกล่าวชื่นชมดอกยะเอะซากุระว่า ดอกยะเอะ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ซากุระที่เป่งบานอยู่ในวังดงามมากยิ่งขึ้นกว่าก่อนเป็น การใช้คำโดยมีความหมายแฝงลึกซึ้ง
62	เซอิโณ นะงน 清少納言	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 939 จากหนังสือรวมกลอน ฉุอิวะกะณู	夜をこめて 鳥のそらねは はかるとも よに逢坂の 関はゆるさじ ถึงแม้คิดจะมาหลอกกัน โดยเลียนเสียงไก่ขัน ทั้ง ๆ ที่ฟ้ายังมีที่อยู่ ด่านโอชะกะแห่งนี้ยังงักไม่อนุญาต ให้ท่านผ่านเข้ามาหรอก	กวีสนทนากับฟูจิวะระ โนะ ยูกินะริ (藤原行成) ในวังจนดึกตื่น ยูกินะริ ได้ขอตัวกลับและพอเช้า วันรุ่งขึ้น ยูกินะริได้ส่งจดหมายมาหากวีโดยเขียนว่า “เสียงไก่ขันเร่งจึงต้องรีบกลับ” กวีจึงตอบจดหมายกลับ โดยกล่าวว่า “เสียงไก่เมื่อคืนคงจะเป็นเสียงไก่ขันที่ด่าน หันกุกวนสินะ” โดยเป็นการอ้างอิงประวัติศาสตร์จีน สมัยปลายยุคจั้นกั๋วคือเรื่องของเมิ่งฉางจวิน (孟嘗君) แห่งรัฐฉีที่ถูกฮ่องฉูฉินเชิญไปยังรัฐฉิน ฮ่องฉูฉินคิดกัก ตัวเมิ่งฉางจวินเอาไว้ แต่เมิ่งฉางจวินรู้ทันจึงหลบหนีมา ในเวลากลางคืนจนถึงด่านหันกุกวน (函谷関) ตาม ระเบียบต้องรอจนยามฟ้าสางเมื่อไก่เริ่มขันแล้วประตู ด่านจึงจะเปิดออก บรรหารของเมิ่งฉางจวินจึงเลียนเสียง ไก่ขัน นายด่านจึงเปิดด่านให้คณะของเขาผ่านไป เมิ่ง ฉางจวินจึงกลับถึงรัฐฉีโดยปลอดภัย กวีได้อ้างอิงเรื่อง เสียงไก่ที่ด่านหันกุกวนนี้ ยูกินะริจึงตอบจดหมายกลับมา

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ว่า “เป็นด้านก็จริง แต่เป็นด้านโอชะกะเพื่อจะพบเจอท่าน” กวีจึงแต่งกลอนบทนี้ตอบต๋อรอนอีกฝ่าย คำว่า 逢 ในชื่อด่าน “โอชะกะ” พ้องเสียงกับคำว่า 逢ふ ซึ่งหมายถึงการได้พบเจอและมีสัมพันธ์กันของชายหญิง ดังนั้นในที่นี้จึงสื่อได้ 2 ความหมายคือ “ยังไงก็ไม่ยอมเปิดด่าน” และ “ยังไงก็ไม่ยอมให้ท่านเข้าหา” ชื่อด่าน “โอชะกะ” (逢坂) สื่อถึงการได้พบเจอและมีสัมพันธ์กันของชายหญิง
63	ฟูจิวะระ โนะ มิชิมะชะ 藤原道雅	ความรัก	กลอนบทที่ 750 จากหนังสือรวมกลอน โกะฌุอิวะกะฌุ	今はただ 思ひ絶えなむ とばかりを 人づてならで 言ふよしもがな มาถึงตอนนี้ฉันก็ได้แต่ตัดใจ จะมีวิธีใดที่จะได้พูดคุยกับท่าน โดยไม่ต้องผ่านคนกลางบ้างไหม	เจ้าหญิงโทมิ (当子内親王) พระราชธิดาของจักรพรรดิซันโจ (三条天皇) ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นชะอิงู (斎宮 หญิงสาวเชื้อพระวงศ์ที่เป็นพรหมจรรย์ซึ่งทำหน้าที่รับใช้เทพที่ศาลเจ้าอิเซะ) ได้เสด็จกลับจากเมืองอิเซะและมีสัมพันธ์รักกับฟูจิวะระ โนะ มิชิมะชะ (藤原道雅) จักรพรรดิทรงทราบเรื่องจึงรับสั่งให้นางกำนัลคอยเฝ้าจับตาไว้ มิชิมะชะจึงไม่มีโอกาสได้พบกับเจ้าหญิงโทมิ และได้แต่งกลอนบทนี้ออกมา

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					เนื้อความกลอนแสดงถึงความท้อแท้หมดหวังในความรัก แน่อย่างน้อยก็อยากจะพบเจอและได้พูดคุยกันกับคนรักอีกครั้ง ถึงกระนั้นก็ไม่อาจจะทำได้ในวรรณกรรมเรื่องอะอิงะโมะโนะงะตะริ (米花物語) ได้เล่าเกี่ยวกับเรื่องราวความรักของทั้งสองนี้ไว้ด้วยว่าถึงแม้ทั้งสองจะรักกันหลังจากที่ฝ่ายหญิงได้สิ้นสุดหน้าที่กลับจากเมืองอิเซะแล้วก็ตาม แต่จักรพรรดิกริ้วมากและได้รับสั่งห้ามไม่ให้ทั้งสองพบเจอกัน สุดท้ายเจ้าหญิงโทมิก็ออกบวชและสิ้นพระชนม์ทั้ง ๆ ที่พระชนมายุยังน้อย
64	ฟูจิวะระ โนะ ชะตะโยะริ 藤原定頼	ฤดูหนาว	กลอนบทที่ 420 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉู	朝ぼらけ 宇治の川霧 たえだえに あらはれわたる 瀬々の網代木 พอท้องฟ้ายามเช้าค่อย ๆ สว่างขึ้น หมอกปกคลุมแม่น้ำอุจิกิ ค่อย ๆ จางหายไป หลักไม้ตกปลาที่ปักไว้ในแม่น้ำ	กลอนบรรยายทิวทัศน์บริเวณแม่น้ำอุจิกิ (宇治川) ในฤดูหนาว แม่น้ำอุจิกิเป็นแม่น้ำอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดเกียวโต ต้นน้ำเริ่มมากทางตอนใต้ของทะเลสาบบิวะโกะ (琵琶湖) โดยมีชื่อว่าแม่น้ำเซตะ (瀬田川) และเปลี่ยนชื่อเป็นแม่น้ำอุจิกิตั้งแต่ช่วงก่อนเข้าสู่จังหวัดเกียวโตเล็กน้อยจนถึงจุดที่ไหลรวมกับแม่น้ำคิสุ (木津川) และแม่น้ำคะทซุระ (桂川) เมืองอุจิกิเป็นเมืองที่ขุนนางชั้นสูงสมัยเฮอันนิยมไปพักตากอากาศกัน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ก็ปรากฏขึ้นให้เห็นเป็นหย่อม ๆ	หลักไม้ตกลา (綱代木) ที่กล่าวในกลอนคือหลักไม้ที่ ตกลงไปในแม่น้ำไว้ใช้ติดตั้งเครื่องมือตกลาที่ทาไม้ ไผ่สาน เป็นภาพที่พบเห็นได้ทั่วไปบริเวณแม่น้ำอุจิวะในฤดู หนาวซึ่งนิยมตกลาฮิโอะ (氷魚) ซึ่งเป็นปลาขนาดเล็ก ยาว 2-3 เซนติเมตร มีสีขาวกิ่งโปร่งแสง ภาพหลักไม้ตกลา ฮิโอะเป็นภาพทิวทัศน์ฤดูหนาวของเมืองอุจิวะ ซึ่งเป็น ของดูหายากสำหรับคนเมืองหลวง
65	ชะงะมิ 相模	ความรัก	กลอนบทที่ 815 จากหนังสือรวมกลอน โกะฉุอิวะกะฉุ	恨みわび ほさぬ袖だに あるものを 恋に朽ちなむ 名こそ惜しけれ คับแค้นใจ จนหมดเรี่ยวแรงที่จะคับแค้นแล้ว ถึงจะรู้สึกเสียดายชายแขนเสื้อ ที่เปียกชุ่มน้ำตา จนไม่มีเวลาจะตากให้แห้ง	กลอนบทนี้แต่งขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนที่ จัดขึ้นในพระราชวังใน ค.ศ. 1051 (永承六年 内裏歌合) ขณะที่กวีมีอายุ 50 กว่าปีแล้ว เนื้อความ กลอนวรรคแรก หมายถึง “รู้สึกคับแค้นใจจนหมด เรี่ยวแรงที่จะคับแค้นแล้ว” ส่วนวรรคที่ 2 และ 3 หมายถึง “ ร้องให้จนชายแขนเสื้อที่เปียกชุ่มน้ำตา จนถึง กับไม่มีเวลาจะตากให้แห้ง” และเมื่ออ่านต่อเนื่องกับ 2 วรรคหลัง จะได้ความว่า “รู้สึกเสียดายชายแขนเสื้อที่ ต้องเปียกชุ่มไปเพราะน้ำตา แต่ก็รู้สึกเสียดายชื่อเสียงที่ เสื่อมเสียไปเพราะถูกคนเอาไปพูดลือเรื่องความรักยิ่ง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				แต่รู้สึกเสียดายชื่อเสียงที่เสื่อมเสียไป เพราะข่าวลือเรื่องความรักนี้ยิ่งกว่า	กว่า” ถึงแม้จะเป็นเพียงกลอนที่แต่งขึ้นตามหัวข้อที่ ได้รับ แต่ก็บรรยายจิตใจของผู้หญิงที่เจ็บช้ำเพราะความ ความรักได้อย่างสมจริง
66	พระสังฆราช เงียวชน 前大僧正行尊	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 521 จากหนังสือรวมกลอน คินโยะกะวะกะณู	もろともに あはれと思へ 山桜 花よりほかに 知る人もなし ของงมารักและสงสารเห็นใจกันเกิด เจ้าดอกซากุระป่าเอย นอกจากเจ้าแล้ว ฉันก็ไม่มีคนรู้ใจอื่นอีก	กลอนบทนี้แต่งขึ้นขณะที่กวีกำลังฝึกนบบำเพ็ญตน ในเทือกเขาโอมิเนะ (大峰山) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก ของแม่น้ำโทะสุ (十津川) อำเภอโยะมิโนะ เมือง ยะมะโตะหรือจังหวัดนาราในปัจจุบัน เทือกเขาโอมิเนะ เป็นสถานที่ซึ่งพระนิกายฉูเง็นโด (修験道) นิยมไป ฝึกฝนเพ็ญตนระหว่างที่อยู่ในป่า กวีเหลือบไปเห็นดอก ซากุระป่าจึงแต่งกลอนบทนี้ขึ้นมา กลอนบทนี้ใช้เทคนิคบุคลาธิษฐานคือ กวีพูดกับ ดอกซากุระราวกับว่าดอกซากุระมีชีวิตจิตใจเหมือนกับ มนุษย์ โดยแสดงถึงความรู้สึกเปลี่ยวเหงาของกวีที่ต้อง ฝึกบำเพ็ญตนเพียงลำพัง
67	ซูโอะ โนะะ นะอิฉิ 周防内侍	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 964 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะณู	春の夜の 夢ばかりなる 手枕に かひなく立たむ 名こそ惜しけれ	ในคำคืนที่พระจันทร์ฉายแสงส่องสว่างในเดือน 2 ขณะที่ผู้คนกำลัง พุดคุยสนทนากันอยู่ในตำหนักนิโจอิน (二条院) อันเป็นที่ประทับของพระนางโฌฉิ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				รู้สึกเสียดายหากชื่อเสียง จะต้องเสื่อมเสียไปโดยสูญเปล่า เพราะท่อนแขนที่ใช้หนุนนอน เพียงช่วงเวลาสั้นๆ เหมือนดังความฝัน ในคำคืนฤดูใบไม้ผลิ	(章子内親王) มเหสีของจักรพรรดิโกะระเออิเสะอิ (後冷泉天皇) นางกำนัลชูโอได้เอนตัวลงพลางก็กล่าวออกมาเบา ๆ ว่า “อยากจะได้หมอนจิ้ง” ฟุจิวะระ โนะ ทะตะอิเอะ (藤原忠家) ได้ยินดังนั้นจึงยื่นแขนของตนเข้ามาในฉากกั้นพลางกล่าวว่า “ขอเชิญใช้เป็นหมอนหนุน” นางกำนัลชูโอ จึงแต่งกลอนบทนี้ตอบปฏิเสธกลับไปคำว่า かひ女 < ในวรรคที่ 4 หมายถึง “เปล่าประโยชน์สูญเปล่า” ในที่นี้ถูกใช้เป็นคำซ้อนทับพ้องเสียงกับคำว่า 腕 ที่แปลว่า “ท่อนแขน” โดยสื่อความหมายว่า “หากหนุนนอนท่อนแขนของท่านแล้วชื่อเสียงของฉันทันทีก็ต้องเสื่อมเสียไปโดยสูญเปล่า”
68	จักรพรรดิซันโจ 三条院	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 860 จากหนังสือรวมกลอน โกะญูอิวะกะญู	心にも あらでうき世に ながらへば 恋しかるべき 夜半の月かな	กลอนบทนี้จักรพรรดิซันโจทรงพระราชนิพนธ์ขณะกำลังประชวรด้วยโรคตาและทรงดำริที่จะสละราชบัลลังก์ ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่พระองค์ทรงเป็นจักรพรรดินั้นเกิดเพลิงไหม้วังหลวงถึง 2 ครั้ง นอกจากนี้ขุนนางซึ่งกุมอำนาจใหญ่ในขณะนั้นคือ ฟุจิวะระ โนะ มิชิโนะงะ ก็คิดจะยกหลานของตนเป็นจักรพรรดิ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				หากฉันจำเป็นต้องมีชีวิตยืนยาว ในโลกที่ทุกข์ตรมขมขื่นนี้ต่อไป ฉันคงต้องหวนคิดถึง พระจันทร์ในคำคืนนี้เป็นแน่	จักรพรรดิซันโจจึงตกอยู่ในสภาวะที่ถูกบีบคั้นให้สละบัลลังก์ ในวรรณกรรมอะโงะโมโนะงะตะริกกล่าวว่า ในคำคืนที่พระจันทร์ส่องสว่างในคืนวันที่ 10 กว่า ๆ ของเดือน 12 จักรพรรดิซันโจทรงพระราชนิพนธ์กลอนบทนี้ขณะประทับอยู่กับพระนางเค็นนิผู้เป็นมเหสี เนื้อความกล่าวชมความงามของพระจันทร์พร้อมกับแสดงความรู้สึกสิ้นหวังในชีวิต
69	พระโนอิน 能因法師	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 366 จากหนังสือรวมกลอน โกะฌูอิวะกะฌู	あらし吹く 三室の山の もみぢ葉は 龍田の川の にしきなりけり ใบเมเปิลบนภูเขาามิมุโระ ที่สายลมพัดร่วงหล่น ก็คือผืนผ้าทอที่ไหลลอยอยู่ บนแม่น้ำทะทึซุตะ	กลอนบทนี้แต่งขึ้นเนื่องในงานแข่งขันประชันกลอนที่จัดขึ้นในวันที่ 9 เดือน 11 ค.ศ. 1049 (永承四年内裏歌合) ในรัชสมัยจักรพรรดิโกะเระฮิสะอิ หัวข้อกลอนคือใบเมเปิล (紅葉) กลอนบทนี้ใช้เทคนิคการมองเหมือนเปรียบใบเมเปิลบนภูเขาที่ถูกลมพัดจนร่วงไหลลอยไปในแม่น้ำ โดยกล่าวถึงสถานที่ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านการไปชมความงามของใบเมเปิล 2 แห่ง คือ ภูเขาามิมุโระ (三室山) และแม่น้ำทะทึซุตะ (竜田山) โดยนำมาเรียงร้อยเข้าด้วยกันในกลอน ภาพ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ใบเมเปิลบนภูเขามิโมโระที่ร่วงหล่นไหลลอยอยู่ในแม่น้ำ ทะที่ซุตะจันดูเหมือนกับผืนผ้าทอลายใบเมเปิลนั้น เป็น ภาพที่กวีจินตนาการแต่งขึ้นเอง ไม่ใช่กลอนบรรยาย ทิวทัศน์ที่เห็นตรงหน้าจริง ๆ แต่กวีก็ใช้ชื่อสถานที่ บรรยายให้เห็นใบเมเปิลอันงดงาม
70	พระเรียวเซ็น 良暹法師	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 333 จากหนังสือรวมกลอน โกะฉูอิวะกะฉู	さびしさに 宿を立ち出でて ながむれば いづこもおなじ 秋の夕暮れ รู้สึกเจียบเหงาจึงออกมานอกบ้าน พอมองไปไม่ว่าที่ไหน ก็ล้วนแต่เป็นภาพยามเย็น ในฤดูใบไม้ร่วงที่เจียบเหงา เช่นเดียวกัน	ในหนังสือรวมกลอน โกะฉูอิวะกะฉูบอกไว้ว่า กลอนบทนี้เป็นกลอนที่ไม่ทราบที่มา แต่ในหนังสือรวม กลอนฉิกะวะกะฉูบอกว่า เป็นกลอนที่แต่งขึ้นตอนที่กวี เพิ่งเข้าไปอาศัยอยู่ที่โอฮะระ (大原) ทางตอนเหนือของ เกียวโต กวีซึ่งอาศัยอยู่ในกระท่อมคนเดียวรู้สึกเหงาจึง ออกไปข้างนอกเพื่อแก้เหงา แต่พอมองออกไปไม่ว่าที่ ไหนก็ล้วนเป็นภาพยามเย็นของฤดูใบไม้ร่วงที่ชวนรู้สึก เปเลี้ยวเหงา

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
71	มินะโมะโตะ โนะ ทซุเนะโนะบุ 大納言経信	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 173 จากหนังสือรวมกลอน คินโยวะกะฉุ	夕されば 門田の稲葉 おとづれて 葦のまろやに 秋風ぞ吹く พอดตกเย็น ต้นข้าวในนาที่อยู่นอกประตูบ้าน ก็พริ้วไหวส่งเสียงเสียดสีกัน ลมฤดูใบไม้ร่วงพัดผ่านบ้าน ที่มุ่งหลังคาด้วยใบอะมิ	กลอนนี้ กวีแต่งขึ้นขณะไปที่บ้านพักของมินะโมะโตะ โนะ โมะโระกะตะ (源師房) ที่อุเมะสุ (梅津) ทางทิศตะวันตกของเกียวโต ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านซ้ายของแม่น้ำคะทซุระ หัวข้อกลอนคือ บ้านในทุ่งนากับสายลมในฤดูจันใบต้นข้าวพลิ้วไหวเป็นระลอกส่งเสียงเสียดสีกัน นอกจากนี้สายลมยังพัดผ่านบ้านพักที่กวีอยู่โดยให้ภาพราวกับว่าลมเย็นกำลังพัดผ่านลูกเนื้อต้องตัวอีกด้วย เป็นการบรรยายทั้งภาพ เสียง สัมผัสไปพร้อม ๆ กัน คำว่า 門田の稲葉 ในวรรคที่ 2 หมายถึง “ใบต้นข้าวในนาบริเวณใกล้บ้าน” ซึ่งบริเวณรอบบ้านเป็นที่ที่เหมาะสมและสะดวกแก่การปลูกพืชทำนามากที่สุด ส่วนคำว่า 葦のまろやに ในวรรคที่ 4 หมายถึง “กระท่อมที่มุงด้วยใบอะมิ” แต่ในที่นี้เป็นคำเรียกบ้านพักของมินะโมะโตะ โนะ โมะโระกะตะ ซึ่งปลูกสร้างอยู่ในทุ่งนาเพื่อที่จะได้ใช้เป็นสถานที่สำหรับชื่นชมทิวทัศน์ธรรมชาติ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
72	คิอิ นางกำนัลรับใช้ เจ้าหญิงยูมิ 祐子内親王 家紀伊	ความรัก	กลอนบทที่ 469 จากหนังสือรวมกลอน คินโยวะกะฉุ	音に聞く 高師の 浜の あだ波は かけじや袖の ぬれもこそすれ ฉันจะไม่อาบคลื่นที่ชายหาด ทะเลกะฉิซึ่งมีชื่อเสียงอันเลื่องลือ (ฉันจะไม่สนใจคำพูดของท่าน ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นคนเจ้าชู้) เพราะคงจะลำบากหากชายแขนเสื้อ จะต้องเปียกคลื่น (เปียกน้ำตา)	ฟูจิวะระ โนะ โทะฉิตะตะ (藤原俊忠) ได้ส่ง กลอนมาให้นางกำนัล คิอิความว่า “ฉันแอบหลงรักท่าน อยู่อยากจะไปหาและพุดคุยกับท่านในคืนนี้” โดย โทะฉิตะตะได้เปรียบตัวเองเป็นคลื่นที่ถูกลมพัดซัดสาด ใส่โขดหินนางกำนัลคิอิจึงแต่งกลอนบทนี้ตอบกลับไปซึ่ง เนื้อหากลอนเป็นการกล่าวตัดรอนอีกฝ่ายโดยบรรยาย ภาพคลื่นบริเวณชายหาดซึ่งสอดรับกับกลอนของอีกฝ่าย คำว่า あだ波 ในวรรคที่ 3 หมายถึง “คลื่นที่ก่อ ตัว” ซึ่งในที่นี้สื่อความหมายอีกนัยหนึ่งคือหมายถึง “คำพูดของชายเจ้าชู้” ส่วนคำว่า かけじ ในวรรคที่ 4 ก็สื่อได้ 2 ความหมายคือ “ไม่อาบคลื่น” และ “ไม่สนใจ คำพูดของคนเจ้าชู้ของท่าน” ข้อความในตอนท้ายของ กลอน 袖のぬれもこそすれ ก็ตีความได้ 2 อย่างคือ “กลัวว่าชายแขนเสื้อจะเปียกคลื่น” และ “กลัวว่าชาย แขนเสื้อจะเปียกปอนไปด้วยน้ำตา” คำว่า 浜 (ชายหาด) สัมพันธ์กับคำว่า 波 (คลื่น) และ ぬれ (เปียก)

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
73	โอเอะ โนะ มะซะฟูซะ 大江匡房	ฤดูใบไม้ผลิ	กลอนบทที่ 120 จากหนังสือรวมกลอน โกะญูอิวะกะญู	高砂の 尾の上の桜 咲きにけり 外山の霞 たたずもあらなむ ซากุระบานบนยอดเขาสูง กำลังบานสะพรั่ง ไม่ยากให้หมอกปกคลุม บริเวณภูเขาด้านล่างนี้เลย	กลอนบทนี้แต่งขึ้นที่คฤหาสน์ของเสนาบดีฝ่ายใน ฟูจิวะระ โนะ โมะโระมิชิ (藤原師通) ในหัวข้อ “ซากุระ บนภูเขาซึ่งมองเห็นไกลๆ” คำว่า 高砂 ในวรรคแรก หมายถึง “สถานที่ซึ่งมีทรายกองสูงอยู่สูง” ซึ่งหมายถึง “ภูเขา” ส่วน 尾の上 หมายถึง “ปลายยอด” ดังนั้น ข้อความ 3 วรรคแรก 高砂の 尾の上の桜 咲きにけり จึงหมายถึง “หมอกฤดูใบไม้ผลิที่ปกคลุม บริเวณภูเขาด้านล่างบริเวณที่ติดกับหมู่บ้าน” ซึ่งเมื่อ รวมกับวรรคสุดท้ายก็จะได้ว่าความว่า “ไม่ยากให้หมอก ปกคลุมบริเวณภูเขาด้านล่างนี้เลย” ทั้งนี้เพราะถ้าหมอก ปกคลุมภูเขาด้านล่างบริเวณใกล้ ๆ หมู่บ้านนี้แล้ว หมอก ก็จะบดบังสายตาทำให้มองไม่เห็นภาพดอกซากุระบน ยอดเขา ถึงแม้ว่าด้านบนภูเขาที่ซากุระบานอยู่จะไม่มีหมอก ปกคลุมก็ตาม

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
74	มินะโมะโตะะ โนะ โทะมิโยะริ 源俊頼	ความรัก	กลอนบทที่ 708 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉุ	うかりける 人を初瀬の 山おろしよ はげしかれとは 祈らぬものを อธิษฐานขอให้เจ้าแม่กวนอิม แห่งอะทึซุเซะช่วยคลาย ให้คนที่ฉันรักมีใจให้ฉันบ้าง เจ้าลมภูเขาเอ๋ย ฉันไม่ได้ขอให้เจ้าพัด หนาวรุนแรงเช่นนี้สักหน่อย (ไม่ได้ขอให้คนรักมีท่าทีเย็นชา เช่นนี้)	กวีอธิษฐานขอพรต่อเจ้าแม่กวนอิมแห่งอะทึซุเซะ ให้ช่วยคลายบันดาลให้คนรักมีใจให้ตนบ้าง แต่คำอธิษฐาน ไม่สัมฤทธิ์ผล คนรักกลับยังมีท่าทีเฉยชาไม่ใยดีตอบ กวี จึงกล่าวตัดพ้อกับลมภูเขาว่าไม่ได้อธิษฐานขอลมพัดพา ความหนาวเย็นมาเช่นนี้สักหน่อย คำว่า 初瀬 ในวรรค ที่ 2 เป็นชื่อสถานที่ในเมืองยะมะโตะะหรือจังหวัดนาราใน ปัจจุบัน เป็นที่ตั้งของวัดอะเซะเดะระ (長谷寺) ซึ่งมีเจ้า แม่กวนอิมองค์ใหญ่ซึ่งมีชื่อเสียงในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ผู้คนต่างก็พากันกราบไหว้ขอพรมาตั้งแต่สมัยโบราณ
75	ฟูจิวะระ โนะ โมะโตะะโตะะฉิ 藤原基俊	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1026 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉุ	契りおさし させもが露を 命にて あはれ今年の 秋もいぬめり	ในคำเกริ่นนำอธิบายไว้ว่า กวีปรารถนาให้ลูกชาย คือ พระโคกะกุได้รับเลือกให้เป็นพระที่ขึ้นเทศน์ในงาน เทศน์ ยูอิเมะอะะที่วัดโคฟูกุจิ กวีขอร้องฟูจิวะระ โนะ ทะ ดะมิชิซึ่งเป็นผู้คัดเลือกพระที่จะเทศน์ในงานนี้ ซึ่งทะดะ มิชิก็ได้ตอบรับกลับมา โดยกล่าวถึง “ทุ่งมิเมะจิ” ซึ่ง เป็นการกล่าวอ้างอิงกลอนในฉิมโกะกิงวะกะฉุบทที่

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ยึดเอาหยาดน้ำแห่งความกรุณา ของท่านที่เคยสัญญาว่าจะเป็นที่พึ่ง ให้ฉันนั้นมาเป็นที่พึ่งของชีวิต แต่ดูเหมือนฤดูใบไม้ร่วงของปีนี้ ก็ผ่านไปอย่างว่างเปล่าอีก	1916 ซึ่งมีเนื้อความว่า “หากท่านรู้สึกจิตใจร้อนรน เหมือนต้นหญ้าโยะโมะจิแห่งทุ่งมิเมะจิ (สมุนไพรรักษาโรค) ก็จงยึดเอาฉันเป็นที่พึ่ง เถิด” กวีจึงวาดหวังในคำสัญญาที่ทะเลาะมิชิรับปากว่าจะ ช่วยเหลือฉัน แต่แล้วงานเทศน์ในฤดูใบไม้ร่วงของปีนี้ พระโคกะกุกลับไม่ได้รับเลือก กวีจึงรู้สึกผิดหวังและแต่ง กลอนนี้ขึ้นมา
76	ฟูจิวะระ โนะ ทะเลาะมิชิ 藤原忠通	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 382 จากหนังสือรวมกลอน ฉิกะวะกะฉู	わたの原 漕ぎ出でて見れば ひさかたの 雲居にまがふ 沖つ白波 พายเรือข้ามท้องทะเลอันกว้างใหญ่ พอมองไปก็เห็นคลื่นสีขาวกลางทะเล ชวนให้มองผิดเป็นเมฆบนท้องฟ้า	กลอนบทนี้แต่งขึ้นต่อหน้าเบื้องพระพักตร์ของ จักรพรรดิชูโตะกุ (崇徳天皇) ในหัวข้อกลอน “มอง ทะเลจากที่ห่างไกล” เนื้อความกลอนบรรยายทิวทัศน์ ของทะเล สีขาวของเมฆบนท้องฟ้า ดูกลมกลืนกันไปจน มองแยกไม่ออก คำว่า ひさかたの ในวรรคที่ 3 เป็นคำ ประดับหน้าของคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่บน ท้องฟ้า ซึ่งในที่นี้ก็คือคำว่า 雲居 (เมฆ) ในวรรคที่ 4 ส่วน วรรคสุดท้ายเป็นการใช้เทคนิคจับด้วยนามคือ 沖つ白波 เป็นการประทับทึงท้ายภาพคลื่นสีขาวไว้ใน ใจของผู้อ่านกลอน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
77	จักรพรรดิชูโตะกุ 崇徳院	ความรัก	กลอนบทที่ 229 จากหนังสือรวมกลอน ฉิกะวะกะฉู	瀬をはやみ 岩にせかるる 滝川の われても末に 逢はむとぞ思ふ กระแสน้ำไหลเชี่ยวตกกระทบบโหดหิน ที่ขวางกันจนแยกเป็น 2 สาย แต่สุดท้ายก็ไหลมาบรรจบกันอีก แม้ตอนนี้เราจะต้องจากกัน แต่อย่างไรก็จะได้พบเจอกันอีก	กลอนบทนี้ แต่งขึ้นในงานประชันกลอน คิอันเฮียะกุฉู (久安百首) ซึ่งจักรพรรดิชูโตะกุทรงเป็น ผู้จัดขึ้น เนื้อความกล่าวเปรียบความสัมพันธ์กับคนรักว่า ถึงแม้ตอนนี้จะต้องแยกจากกัน แต่ถึงอย่างไรก็จะได้พบ กันอีก เหมือนกระแสน้ำเชี่ยวที่ตกกระทบบโหดหินจนแยก ออกเป็น 2 สายแต่สุดท้ายก็ไหลมาบรรจบกันอีก ข้อความ 3 วรรคแรก 瀬をはやみ 岩にせかるる 滝川の เป็นการบรรยายภาพกระแสน้ำไหลเชี่ยวตก กระทบบโหดหินที่ขวางกันอยู่ ซึ่ง 3 วรรคนี้เป็นกลุ่มคำ ขยายนำของคำว่า われ (แยกจากกัน) ในวรรคที่ 4 โดย คำว่า われ ตีความได้ 2 อย่าง คือสายน้ำที่แยกออกจาก กัน และตัวกวีกับคนรักที่ต้องแยกจากกัน ส่วนโหดหินที่ ขวางกันสายน้ำก็เปรียบเหมือนกับอุปสรรคขวางกัน ความรัก ส่วน 2 วรรคสุดท้ายเป็นการบรรยายภาพ สายน้ำไหลมาบรรจบกัน โดยคำว่า あはむ ในวรรค สุดท้ายสื่อความหมายได้ 2 อย่าง คือ สายน้ำมาบรรจบ กัน และเราสองได้มาพบเจอกันอีก

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
78	มินะโมะโตะ โนะ คะเนะมะซะ 源兼昌	ฤดูหนาว	กลอนบทที่ 270 จากหนังสือรวมกลอน คินโยวะกะฉุ	淡路島 かよふ千鳥の なく声に 幾夜寝覚めぬ 須磨の関守 ก็คืนกันที่ทหารเฝ้าด่านซุมะ ต้องตื่นขึ้นมาเพราะ เสียงร้องของนกชิโตะริ ที่บินมาจากเกาะอะวะจิ	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่แต่งขึ้นในหัวข้อ “นกชิโตะริที่ทางผ่านด่าน” (関道千鳥) ในสมัยที่คะเนะมะซะมีชีวิตอยู่ ด่านซุมะ (須磨の関守) ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว ในฤดูหนาวคนที่เดินทางผ่านเส้นทางนี้ในตอนกลางคืนก็จะได้ยินเสียงร้องของนกชิโตะริที่บินมาจากเกาะอะวะจิ (淡路島) ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามเกาะอะวะจิเป็นเกาะที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองซุมะ (須磨) ในจังหวัดเฮียวโงะ นกชิโตะริมักถูกกล่าวถึงในกลอนที่บรรยายทิวทัศน์ชายฝั่งทะเลในฤดูหนาว เสียงร้องหาคู่หรือหาพวกพ้องของมันมักถูกใช้เพื่อสื่อถึงความอ้างว้างเดียวดาย กลอนในมันโยฉุมักกล่าวถึงเสียงนกชิโตะริว่าชวนให้นึกถึงความหลังครั้งก่อน ในกลอนที่กล่าวถึงนกชิโตะริมักจะกล่าวถึงเมืองซุมะ (須磨) และเมืองอะกะมิ (明石) ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับเกาะอะวะจิ อย่างเช่น ในวรรณกรรมเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ (源氏物語) ในตอนซุมะก็มีกลอนที่เอ่ยถึงนกชิโตะรินี้ ในสมัยเฮอัน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					เมืองซุเมะอยู่ไกลจากเมืองหลวง เป็นเมืองชายทะเลที่ เงียบเหงา มองไปไกลๆ ก็เห็นเกาะอะวะจิ เสียงร้อง ของนกชิโตรีในตอนกลางคืนทำให้นอนไม่หลับและรู้สึก อ้างว้างเดียวดาย ในกลอนบทนี้เสียงร้องของมันชวนให้ เกิดความรู้สึกเงียบเหงาเปล่าเปลี่ยว ทำให้หวนนึกถึง สมัยก่อนที่บริเวณนั้นเคยเป็นด่านที่ผู้คนจำนวนมาก สัญจรผ่านไปมา
79	ฟูจิวะระ โนะ อะกิซุเกะ 藤原顕輔	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 413 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉุ	秋風に たなびく雲の 絶え間より もれ出づる月の 影のさやけさ แสงจันทร์ส่องสกา ว เผยลอดออกจากช่องว่างของกลุ่ม เมฆที่ถูกสายลมฤดูใบไม้ร่วงพัด จนเคลื่อนคล้อยแยกออกจากกัน	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่แต่งขึ้นในงานประชัน กลอนคิวอันเฮียะกุกุ (久安百首) ซึ่งเป็นจักรพรรดิ ชูโตะกุงทรงเป็นผู้จัดขึ้นเช่นเดียวกับกลอนบทที่ 77 เนื้อหาของกลอนเป็นการบรรยายความงามของ พระจันทร์ในคำคืนฤดูใบไม้ร่วง กลุ่มเมฆบนท้องฟ้าถูก สายลมพัดพาจนเคลื่อนคล้อยแยกออกจากกัน เผยให้ เห็นพระจันทร์ส่องแสงสกาจากช่องว่างระหว่าง หมู่เมฆนั้น กลอนบทนี้ใช้เทคนิคการจับด้วยนาม คือ 月の影のさやけさ (แสงสกาของพระจันทร์) เป็น การจับท้ายกลอนด้วยภาพแสงจันทร์ส่องสกาอันงดงาม

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
80	โษะริกะวะ นางกำนัลรับใช้ พระนางทะอิ เก็มมอนอิน 待賢門院堀河	ความรัก	กลอนบทที่ 802 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะณู	長からむ 心も知らず 黒髪の 乱れて今朝は ものをこそ思へ ฉันไม่อาจจะหยั่งรู้ใจของท่าน ว่าจะรักฉันยืนนาน ไม่เปลี่ยนแปลงได้จริงหรือไม่ จึงได้แต่เฝ้าครุ่นคิดยุ่งเหยิง เหมือนกับผมสีดำ ที่พันกันยุ่งเหยิงเมื่อเช้านี้ (ตอนรุ่งสางที่ท่านกลับไป)	เนื้อหากกลอนเป็นการแต่งกลอนตอบกลับกลอน ของฝ่ายชายที่ส่งมาให้หลังจากที่ได้อยู่ร่วมค้ำคินด้วยกัน มา โดยฝ่ายหญิงไม่เชื่อใจว่าฝ่ายชายจะรักตนได้ยืนนาน หลังจากที่ฝ่ายชายกลับไปในตอนเช้าแล้ว ฝ่ายหญิงจึงได้ แต่ครุ่นคิดสับสน และได้เปรียบสภาพจิตใจที่สับสนยุ่ง เหยิงของตนว่าเหมือนกับเส้นผมที่พันกันยุ่งเหยิงในตอน เช้าหลังจากที่นอนคิดว่า 長し (ยาวนาน) ในวรรคแรก และคำว่า 乱れ (ยุ่งเหยิง) ในวรรคที่ 4 ต่างก็สัมพันธ์ กับคำว่า 黒髪 (ผมสีดำ) ในวรรคที่ 3
81	ฟูจิวะระ โนะ ซะเนะซะตะ 藤原実定	ฤดูร้อน	กลอนบทที่ 161 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะณู	ほととぎす 鳴きつる方を ながむれば ただ有明の 月ぞ残れる	เนื้อความ 2 วรรคแรกของกลอน ほととぎす 鳴きつる方を เป็นการบรรยายเสียงร้องของนก ส่วน 2 วรรคหลัง ただ有明の 月ぞ残れる เปลี่ยนจาก การบรรยายเสียงนกมาเป็นการบรรยายภาพของ พระจันทร์ในยามเช้ามืด โดยมีวรรคที่ 3 ของกลอน ながむれば (พอมองไป) คั่นกลางเอาไว้ นก

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				พอมองไปทางที่นกโอะโตะโตะจิซุส่งเสียงร้อง ก็เห็นแต่เพียงพระจันทร์ ในยามเข้ามิดเท่านั้น	โอะโตะโตะจิซุส่งเสียงร้องแล้วบินจากไป เหลือไว้เพียงภาพของพระจันทร์บนท้องฟ้าในยามเช้านกโอะโตะโตะจิซุมักจะส่งเสียงร้องในตอนก่อนรุ่งสางขณะที่ท้องฟ้ายังมีดอยู่ คนที่เฝ้ารอคอยฟังจึงต้องตื่นแต่เช้าเพื่อรอคอยฟังเสียงร้องนั้น ในกลอนญี่ปุ่นมักหยิบยกนกโอะโตะโตะจิซุมารายายคู่กับภาพพระจันทร์ที่ยังคงอยู่บนท้องฟ้าในยามเช้า กลอนบทนี้กวีแสดงความรู้สึกยินดีที่ได้ยินเสียงร้องของมัน แต่พอหันมองไปก็ไม่พบตัวนกโอะโตะโตะจิซุ เห็นเพียงแต่ภาพพระจันทร์ที่ยังคงอยู่บนท้องฟ้าในยามเข้ามิดของฤดูร้อน ซึ่งแฝงไว้ด้วยความรู้สึกเศร้าเสียดายของกวี
82	พระโตอิน 道因法師	ความรัก	กลอนบทที่ 818 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะณู	思ひわび さても命は あるものを 憂さに堪へぬは 涙なりけり	กลอนบทนี้บรรยายความทุกข์ตรมเพราะความรักโดยกวียกเอา “ชีวิต” (命) และ “น้ำตา” (涙) มาแสดงเปรียบเทียบกันว่า ทั้ง ๆ ที่ทุกข์ตรมขมขื่นถึงเพียงนี้ แต่ชีวิตก็ยังอยู่ยืนยาวมาได้ แต่น้ำตากลับร่วงหล่นไปไม่อาจทนทานต่อความทุกข์ระทมนี้ได้ “ชีวิตที่ยังคงอยู่” ในที่นี้สื่อถึงร่างกายที่ยังคงอยู่ไม่บอบสลาย ส่วน “น้ำตาที่

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ทั้ง ๆ ที่ทุกข์ตรมขมขื่นถึงเพียงนี้ แต่ชีวิตก็ยังคงยืนยาวต่อไปได้ สิ่งที่ทันทานความทุกข์ตรมนี้ไม่ได้ กลับเป็นน้ำตาที่ร่วงหล่นไป	ร่วงหล่นไป” สื่อถึงจิตใจที่แหลกสลายไปแล้วเพราะ ความผิดหวังในความรักนั้น นอกจากนี้ยังอาจตีความ กลอนบทนี้ในอีกแง่หนึ่งได้ว่าเป็นกลอนที่แสดงอารมณ์ ความรู้สึกของกวีในวัยชราซึ่งหวนนึกถึงอดีตอันทุกข์ตรม ของตน กวีผ่านความทุกข์ยากลำบากนานามา แต่ชีวิตก็ สามารถอยู่ยืนยาวมาจนถึงบั้นปลายชีวิตได้ แต่กระนั้นก็ ต้องสูญเสียน้ำตาไปมากมายเพราะจิตใจไม่อาจทนทาน ต่อความทุกข์ระทมที่ผ่านมาได้
83	ฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริ 皇太后宮大夫 俊成	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1151 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉุ	世の中よ 道こそなけれ 思ひ入る 山の奥にも 鹿ぞ鳴くなる ในโลกนี้ไม่มีหนทางใด ที่ฉันสมควรจะก้าวเดินไป แม้แต่ในหุบเขาลึก ที่ฉันปรารถนาจะเข้ามาอาศัยอยู่นี้ เสียงร้องคร่ำครวญของกวาง	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่ฉุนเฉียวแต่งขึ้นในงาน ประชันกลอนจุกกะอิเฮียะกุกุ (述懐百首) ขณะที่เขา อายุประมาณ 28 ปี ตอนนั้นบิดาของเขาเสียชีวิตแล้ว และในขณะนั้นเพื่อนพ้องคนรู้จักที่สนิทสนมกันเช่น ชะอิเงียว (西行) ต่างก็พากันออกบวช ฉุนเฉียวจึงอยู่ ในช่วงที่ครุ่นคิดจริงจังเกี่ยวกับหนทางข้างหน้าของตนว่า สมควรจะเดินไปบนเส้นทางใดดี ข้อความ 2 บรรทัดแรก 世の中よ 道こそなけれ เป็นการแสดงความรู้สึก นึกคิดของกวีที่คิดว่าไม่มีเส้นทางใดที่ตนสมควรจะก้าว

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ก็ยั้งแว่วเข้ามาให้ได้ยิน	เดินไป ซึ่งเป็นการตัดจบประโยคก่อนที่จะขึ้นประโยคใหม่ในวรรคที่ 3 ส่วน 3 วรรคหลัง 思ひ入る山の奥にも 鹿ぞ鳴くなる เป็นการบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของกวีที่ได้ยินเสียงร้องคร่ำครวญของกวางว่า แม้แต่ในหุบเขาลึกซึ่งกวีปรารถนาจะละทิ้งชีวิตทางโลกและเข้ามาอาศัยอยู่นั้น ก็ยังหลีกหนีความทุกข์ไปไม่พ้น
84	ฟูจิวะระ โนะ คิโยะซุเกะ 藤原清輔朝臣	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1843 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉู	ながらへば またこの頃や しのばれむ 憂しと見し世ぞ 今は恋しき ถ้าหากมีชีวิตยืนยาวอยู่ต่อไป ก็คงจะหวนนึกถึงเวลาที่กำลัง ทุกข์ระทมอยู่ในตอนนี้ เช่นเดียวกับที่ตอนนี้ กำลังหวนนึกถึงอดีตอันขมขื่น	ข้อความ 3 วรรคแรกของกลอนเป็นการคาดเดาเหตุการณ์ข้างหน้าว่า หากมีชีวิตอยู่ยืนยาวต่อไป วันข้างหน้าตนเองก็จะต้องกลับมาหวนนึกถึงช่วงเวลาที่กำลังทุกข์ระทมอยู่ในตอนนี้ ส่วน 2 วรรคหลังของกลอนเป็นการบรรยายสภาพปัจจุบันของกวีว่า ในตอนนี้ตนกำลังหวนนึกถึงอดีตอันขมขื่นอยู่ ซึ่งทำให้ทำนายต่อไปได้ว่า ในอนาคตตนเองก็คงจะตกอยู่ในสภาพนี้เช่นเดียวกันคือกลับมาหวนนึกถึงช่วงเวลาในตอนนี้ กลอนนี้ไม่ทราบรายละเอียดแน่ชัดว่ากวีแต่งขึ้นใน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					สถานการณ์เช่นไร แต่กล่าวกันว่ากวีมีความสัมพันธ์ที่ระหองระแหงกับบิดา และผ่านช่วงเวลาในวัยเด็กที่ไม่ดี
85	พระณนเอะ 俊恵法師	ความรัก	กลอนบทที่ 766 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉุ	夜もすから もの思ふ頃は 明けやらで ぬやのひまさへ つれなかりけり ช่วงเวลาที่เฝ้าครุ่นคิดคำนึง ตลอดคืนเช่นนี้ ท้องฟ้ากลับไม่ยอมสว่างเสียที แม้แต่ช่องลอดประตูห้องนอน ที่ไม่มีแสงลอดเข้ามา ก็ดูเย็นชาสียนี่กระไร	กวีซึ่งเป็นพระได้แต่งกลอนบทนี้ขึ้นตามหัวข้อกลอนที่ได้รับคือ หัวข้อเรื่องความรัก โดยแต่งขึ้นจากมุมมองของผู้หญิงที่กำลังทุกข์ใจเพราะความรัก ชายคนรักไม่มาหา จึงต้องนอนคนเดียวและครุ่นคิดวิตกกังวลต่างๆ นานาไปตลอดทั้งคืน สำหรับคนที่กำลังทุกข์แล้ว มักจะรู้สึกเวลาผ่านไปอย่างช้า ๆ เหมือนกับผู้หญิงในกลอนบทนี้ที่รู้สึกว่าเวลากลางคืนมันช่างยาวนาน ท้องฟ้าไม่ยอมสว่างเสียที จึงกล่าวตัดพ้อว่า ไม่ใช่แค่ชายคนรักเท่านั้น แม้แต่ช่องลอดประตูก็ยังดูเฉยชา
86	พระชะอิจิเียว 西行法師	ความรัก	กลอนบทที่ 929 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉุ	なげけとて 月やは物を 思はする かこち顔なる わが涙かな	กลอนบทนี้ตัดจบที่วรรคที่ 3 โดย 3 วรรคแรก なげけとて 月やは物を 思はする (พระจันทร์สั่ง ให้ฉันร้องไห้คร่ำครวญเช่นนี้หรือ) เป็นการกล่าวถึง พระจันทร์โดยใช้เทคนิคบุคลาธิษฐานให้พระจันทร์พูดสั่ง ได้เหมือนมนุษย์ ซึ่งคำว่า なげけ ในที่นี้เป็นรูปคำสั่ง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				พระจันทร์ส่งให้ฉัน ร้องไห้คร่ำครวญเช่นนี้หรือ ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่อย่างนั้น แต่กลับไปโทษพระจันทร์ ว่าเป็นเหตุทำให้ฉันน้ำตานองเช่นนี้	หมายถึง “จงร้องไห้คร่ำครวญ” ในสมัยเฮอันมีความเชื่อว่า หากมองพระจันทร์จะทำให้โชคไม่ดี และจะทำให้รู้สึกโศกเศร้าหรือครุ่นคิดอะไรไปต่าง ๆ นานา ซึ่งในกลอนบทนี้เป็นการกล่าวถึงพระจันทร์ว่าเป็นเหตุให้จิตใจโศกเศร้า ส่วน 2 วรรคหลัง かこち顔なるわが涙かな เป็นการบรรยายภาพน้ำตาที่ไหลอาบหน้า โดยคำว่า かこち顔 หมายถึง “หน้าตาที่ดูโศกเศร้า” และคำว่า かこち ยังหมายถึง “กล่าวโทษโยนความผิด” อีกด้วย ในที่นี้จึงหมายความว่า “โทษพระจันทร์ว่าเป็นเหตุทำให้ฉันน้ำตานองเช่นนี้” ซึ่งความจริงแล้วที่ร้องไห้นั้นเป็นเพราะผิดหวังในความรัก ไม่ใช่สาเหตุเพราะพระจันทร์
87	พระจะกุเร็น 寂蓮法師	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 491 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉุ	村雨の 露もまだひぬ 真木の葉に 霧たちのぼる 秋の夕暮れ	กลอนบทนี้เป็นการบรรยายภาพยามเย็นของฤดูใบไม้ร่วง โดยไม่ได้บรรยายภาพใบเมเปิลหรือพรรณไม้ผลัดใบที่เป็นสัญลักษณ์ของฤดูนี้ แต่กลับบรรยายภาพพรรณไม้ไม่ผลัดใบที่คงความเขียวชอุ่มตลอดปี (真木) หลังต้องฝนในฤดูใบไม้ร่วงเข้าฤดูหนาว (村雨) ซึ่ง

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ยามเย็นในฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งหมอกกำลังปกคลุมใบไม้เขียวชอุ่ม ที่หยาดฝนยังคงเกาะพรราว	ในขณะที่ฝนได้หยุดตกแล้ว ข้อความ 3 บรรคแรก 村雨の露もまだひぬ 真木の葉に เป็นการบรรยาย ภาพในระยะใกล้คือเป็นภาพหยาดน้ำฝนที่ยังคงเกาะอยู่ ตามใบไม้ ส่วนข้อความ 2 บรรคหลัง 霧たちの暮る 秋の夕暮れ เป็นการบรรยายภาพระยะไกล คือภาพ หมอกที่กำลังปกคลุมต้นไม้ในยามเย็นของฤดูใบไม้ร่วง
88	หัวหน้านางกำนัล รับใช้พระนาง โคะกะมนอิน 皇嘉門院別当	ความรัก	กลอนบทที่ 807 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉู	難波江の 芦のかりね のひとよゆゑ みをつくしてや 恋ひわたるべき ฉันจะต้องทนทุกข์ อยู่ในห้วงรักเจียนตาย เพียงเพราะช่วงเวลา แค่คืนเดียวสั้น ๆ ที่นอนพักแรม เหมือนกับช่วงสั้น ๆ ปล้องเดียว ของต้นอะมิที่ขึ้นอยู่บริเวณ ปากอ่าวนะนิวะกระนั้นหรือ	อ่าวนะนิวะอยู่ในเมืองเซ็ทท์ซุหรือจังหวัดโอซาก้า ในปัจจุบัน เป็นบริเวณที่มีต้นอะมิขึ้นอยู่เยอะ และใน สมัยนั้นบริเวณปากอ่าวนะนิวะจะมีหญิงให้บริการอาศัย อยู่เป็นจำ นวนมาก ชื่ออ่าวนะนิวะในที่นี้จึงเป็นการสื่อ โยงถึงหญิงให้บริการ กวีสมมติมุมมองเป็นหญิงให้บริการ ซึ่งเกิดความรักกับแขกที่เดินทางมาใช้บริการซึ่งก็เป็น ช่วงเวลาสั้น ๆ เพียงแค่คืนเดียว แต่จากนี้ไปฝ่ายหญิง กลับต้องทนทุกข์เจียนตายเนื่องด้วยความรักนั้น かりねのひとよ เป็นคำซ่อนทับพ้องเสียงมี 2 ความหมายคือ 刈根の一節 (ปล้องเดียวตรงช่วงโคนต้น ที่ตัดเก็บเกี่ยว) ซึ่งจะมีความหมายเกี่ยวโยง กับภาพ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ต้นอะฉิมในกลุ่มคำขยายนำ ช่วงต้นของกลอนส่วนอีก ความหมายหนึ่งคือ 仮寝の一夜 (คำคืนเดียวที่นอนพัก แรมชั่วคราว) ซึ่งความหมายจะต่อเนื่องกับข้อความครึ่งหลังของกลอนที่กล่าวถึงความรักที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ พักแรมชั่วคราวนั้นนอกจากนี้คำว่า 身を尽くす ใน วรรณคดี 4 ก็เป็นคำซ้อนทับพ้องเสียงมี 2 ความหมายคือ “ไม่ปักเขตในทะเล”(溼標) ซึ่งความหมายจะสัมพันธ์กับ ภาพอ่าววนะนิวะในตอนต้นของกลอนและอีกความหมาย หนึ่งคือ “พลีชีวิตทุ่มชีวิตให้”(身を尽くす) ซึ่งจะมี ความหมายต่อเนื่องกับข้อความวรรคสุดท้ายของกลอน ที่กล่าวถึงความรักโดยจะหมายถึง “ตายเพราะรัก”
89	โอะกะกุฉิ นะอิฉินโน 式子内親王	ความรัก	กลอนบทที่ 1034 จากหนังสือรวมกลอน ฉิมโกะกิงวะกะฉุ	玉の緒よ 絶えなば絶 えねながらへば 忍ぶことの よわりもぞする	กลอนบทนี้แต่งขึ้นในหัวข้อเรื่อง “ความรักที่เก็บ ซ่อนเอาไว้ในใจ”(忍恋) คำว่า 玉の緒 ในวรรคแรกนั้น เดิมทีหมายถึง “เชือกที่ร้อยแก้วมณีหรือไข่มุก (玉)” แต่ในที่นี้หมายถึง “เชือกที่ร้อยดวงวิญญาณ (魂) ให้ผูกติดอยู่กับร่างกาย” ซึ่งหมายถึง “ชีวิต” ข้อความ 3 วรรคหลังเป็นการสมมติคาดเดาเหตุการณ์ข้างหน้าที่ว่า

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ชีวิตของฉัน หากจะต้องขาดสะบั้นลงแล้ว ก็ขอจงขาดสะบั้นไปเสียเถิด หากอยู่ยืนยาวต่อไป จิตใจฉันคงจะไม่เข้มแข็งพอที่จะ อดทนเก็บซ่อนความรักเอาไว้ในใจได้	ถ้าหากตัวเองมีชีวิตรอยู่ยืนยาวต่อไป จิตใจคงจะไม่ เข้มแข็งพอที่จะอดทนเก็บซ่อนความรักเอาไว้ในใจ คงจะ เผยความในใจออกมาให้คนอื่นรับรู้เป็นแน่
90	นางกำนัลรับใช้ พระนางอิมปุ มนอิน 殷富門院大輔	ความรัก	กลอนบทที่ 886 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉู	見せばやな 雄島のあ まの袖だにも ぬれにぞぬれし 色はかはらず อยากให้ท่านเห็นชายแขนเสื้อของฉัน (ที่เปลี่ยนสีไปเพราะน้ำตา ที่กลายเป็นสายเลือด) ชายแขนเสื้อของชาวประมงที่ เกาะโอะจิมะเปียกแล้วเปียกเล่า อยู่ตลอดเวลา แต่ถึงกระนั้นสีก็ยังไม่เปลี่ยน	เกาะโอะจิมะ (雄島) เป็นเกาะ หนึ่งในเขตอ่าว มะทซุชิมะ จังหวัดมิยะงิ (宮城) เป็นสถานที่ขึ้นชื่อด้าน การประมง กลอนบทนี้เป็นการนำกลอนเก่ามาแต่งเพิ่มใหม่ โดยกลอนเดิมคือ กลอนของมินะโมะโตะโนะฉิมะงะยุกิ (源重之) ที่ว่า “ชายแขนเสื้อของชาวประมงที่เกาะโอะ จิมะในเขตมะทซุชิมะ (ที่เปียกชุ่มน้ำทะเลตลอด) ก็ เหมือนกับชายแขนเสื้อของฉันที่ต้องเปียกชุ่มตลอด เพราะน้ำตา” (松島や 雄島の磯に あさりせし あまの袖こそ かくはぬれしか) แต่กลอนบทนี้ เหมือนกับเป็นกลอนที่พูดได้ต่อกลอนของฉิมะงะยุกิ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					ข้างต้นทำนองว่า “ชายแขนเสื้อของฉะยุกิก็แค่เปียกเหมือนชายแขนเสื้อของชาวประมง แต่ชายแขนเสื้อของฉันไม่ใช่แค่เปียกอย่างเดียว แต่สีก็ยังไม่เปลี่ยนไปด้วย เพราะน้ำตาที่กลายเป็นสายเลือด” ซึ่งสำนวนที่กล่าวว่า ร้องไห้จนน้ำตากลายเป็นสายเลือดนั้นเป็นสำนวนที่ได้รับอิทธิพลมาจากกลอนจีน
91	อัครมหาเสนาบดี ผู้สำเร็จราชการ โกะเกียวโงะกุ 後京極摂政前 太政大臣	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 518 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะฉุ	きりぎりす 鳴くや霜夜の さむしろに 衣方敷き ひとりかも寝む ในคำคืนที่หนาวเหน็บ จนน้ำค้างแข็งลงจับ และจิ้งหรีดส่งเสียงร่ำร้อง ฉันจะต้องปูชายแขนเสื้อข้างเดียว นอนอยู่บนเสื้ออย่างเดียวตาย กระนั้นหรือ	กลอนบทนี้นำเอาเนื้อหาในกลอนเก่า 2 บทมา แต่งใหม่ โดยกลอนเก่าที่ว่าก็คือ กลอนของ คะกิโนะโมะโตะ โนะ อิโตะมะโระ ที่ว่า “ฉันจะต้องนอน คนเดียวในคำคืนที่ยาวนานดุจดั่งหางของนกป่าที่ห้อย ย้อยลงมากระนั้นหรือ” (กลอนบทที่ 3 ในเฮียะกุ นินอิฉุ) และกลอนบทที่ 689 ในโคะกิงวะกะฉุ ที่ว่า “คืนนี้เธอผู้นั้นก็คงจะปูชายแขนเสื้อข้างเดียวนอนรอฉัน อยู่บนเสื้ออย่างเดียวตาย” ส่วนกลอนที่แต่งใหม่นั้นได้เสริมภาพของจิ้งหรีด (きりぎりす) ลงไปซึ่งทำให้จินตนาการโยงไปถึงการ นอนพักแรมอยู่คนเดียวในป่า การเอาชายแขนเสื้อมาปู

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					บนเสื้อเพื่อใช้เป็นผ้าปูนอนนั้น สมัยก่อนหากชายหญิงนอนร่วมกัน ต่างฝ่ายต่างก็จะใช้ชายแขนเสื้อของตนปูให้อีกฝ่ายนอน แต่ในกลอนบทนี้กวีใช้ชายแขนเสื้อข้างเดียวปูนอนอยู่อย่างเดียวตาย กลอนบทนี้จึงสะท้อนอารมณ์เศร้าและเจ็บเหงาของกวีที่เพิ่งจะสูญเสียภรรยาไป เสียงร่ำร้องของจิ้งหรีดในกลอนก็ช่วยเสริมอารมณ์เศร้าและเจ็บเหงาของกวีให้เด่นชัดยิ่งขึ้น
92	นิโจอิน โนะ ชะนุกิ 二条院讃岐	ความรัก	กลอนบทที่ 760 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะฉุ	わが袖は 潮干に見 えぬ沖の石の 人こそし らぬかわく間もなし ชายแขนเสื้อของฉันที่ไม่เคย มีเวลาแห้ง (เปียกน้ำตาตลอด) ซึ่งไม่มีใครมารู้เห็นนั้น ก็เหมือนกับก้อนหินที่อยู่กลางทะเล (เปียกน้ำทะเลตลอด)	กลอนบทนี้นำเอากลอนของอิสุมิฉิกิบุมาแต่งใหม่ กลอนเดิมมีใจความว่า “ชายแขนเสื้อของฉันก็เหมือนกับก้อนหินที่อยู่ใต้น้ำ ไม่มีใครได้พบเห็นว่ามันเปียกชุ่มตลอด ไม่มีเวลาใดเลยที่จะแห้ง” แต่ในกลอนที่แต่งใหม่นี้เปลี่ยนจาก “หินที่อยู่ใต้น้ำ” (水の下なる石) มาเป็น “หินที่อยู่กลางทะเลซึ่งแม้ว่าน้ำทะเลจะลดลงแล้วก็ยังมองไม่เห็น” (潮干に見えぬ沖の石) ข้อความในวรรค ที่ 2 และ 3 ที่กล่าวถึงหินกลางทะเลหลังน้ำลดนั้น เป็นกลุ่มคำขยายนำของข้อความในวรรคที่ 4 และ 5 ไม่มีใครรู้เห็นว่ามันไม่เคยมีเวลาแห้ง)

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ซึ่งแม่น้ำทะเลจะลดลงแล้ว ก็ยังมองไม่เห็น	โดยเป็นการขยายภาพพจน์เปรียบชายแขนเสื้อที่เปียก น้ำตาตลอดซึ่งไม่มีใครมองเห็น กับหินที่อยู่กลางทะเลซึ่ง เปียกน้ำทะเลตลอดและไม่มีใครมองเห็นได้แม่น้ำทะเล จะลดลงแล้วเพราะว่าอยู่กลางทะเล
93	มินะโมะโตะ โนะ ซะเนะโตะโมะ 源実朝	การเดินทาง	กลอนบทที่ 525 จากหนังสือรวมกลอน ฉินโซะกุเซ็งวะกะฉู	世の中は 常にもがもな 渚こぐ あまの小舟の 綱手かなしも อยากให้โลกนี้ คงอยู่เป็นนิรันดร์ไม่เปลี่ยนแปลง ภาพขาวประมงที่พายเรือ ผ่านแหลมในทะเล ที่กำลังใช้โซ่ลากจูงเรื่อนั้น ช่างเป็นภาพที่สั่นคลอนจิตใจฉันนัก	2 วรรคแรกของกลอนบทนี้ที่กล่าวว่า “อยากจะ ให้โลกนี้คงอยู่เป็นนิรันดร์” นั้นมาจากกลอนในหนังสือ รวมกลอนมันโยฉูที่ว่า “อยากจะคงความสาวไว้ให้คงอยู่ เป็นนิรันดร์ เหมือนกับก้อนหินใหญ่ริมแม่น้ำที่ไม่มีพีชขึ้น เกาะซ่อนไซ” ส่วน 3 วรรคหลังจากกลอนบทที่ 1088 ในหนังสือรวมกลอนโคะกิงวะกะฉูที่ว่า “ไม่ว่าที่ไหนในมิ ชิโนะกุก็เป็นเช่นเดียวกัน แต่ภาพเรือที่พายข้ามอ่าว ฉิโอะซะมะที่กำลังถูกลากจูงด้วยโซ่นั้น ช่างเป็นภาพที่ สั่นคลอนจิตใจฉันนัก” ในกลอนที่แต่งขึ้นมาใหม่นี้ กวี น่าจะมองภาพชีวิตประจำวันของชาวประมงแถบคะมะ คุระแล้วเกิดความประทับใจ ซึ่งคำว่า かなし ใน ตอนท้ายของกลอนนั้นไม่ได้หมายถึง “โศกเศร้า” แต่ หมายถึง “จิตใจหวนไหว” ไปกับภาพนั้น

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
94	ฟูจิวะระ โนะ มะซะทซุเนะ 藤原雅経	ฤดูใบไม้ร่วง	กลอนบทที่ 483 จากหนังสือรวมกลอน ฉิงโกะกิงวะกะณู	み吉野の 山の秋風 小夜ふけて ふるさと寒く 衣うつなり สายลมในฤดูใบไม้ร่วง บนภูเขาโยะมิเนะ พอดตึกก็พัดผ่านเมืองเก่า (โยะมิเนะ) จนหนาวเย็นยะเยือก พร้อม ๆ กับเสียงตีผ้าที่ตั้งแว่วมา	กลอนบทนี้แต่งขึ้นในหัวข้อ “การตีผ้า” คนญี่ปุ่น สมัยก่อนจะใช้ไม้หรือหินตีผ้าเพื่อให้ผ้านุ่มและเงางาม ซึ่งกล่าวกันว่าได้รับอิทธิพลมาจากจีน การตีผ้ามีปรากฏ ให้เห็นอยู่ในกลอนจีน และต่อมาก็มาปรากฏอยู่ในกลอน ญี่ปุ่นด้วยโดยเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงฤดูใบไม้ร่วง กลอน บทนี้น่ากลอนในโคะกิงวะกะณูบทที่ 325 มาแต่งใหม่ ซึ่งกลอนเดิมจะเป็นภาพภูเขาโยะมิเนะในฤดูหนาว แต่ ในกลอนที่แต่งใหม่นี้จะเปลี่ยนเป็นฤดูใบไม้ร่วงแทน และ ได้เปลี่ยนจากบรรยายภาพหิมะมาเป็นการบรรยายเสียง ลมพัดกับเสียงตีผ้า แต่ก็ยังคงกล่าวถึงความหนาวเย็นที่ เมืองเก่าโยะมิเนะเช่นเดิม เมืองโยะมิเนะปัจจุบันอยู่ใน จังหวัดนารา สมัยก่อนเป็นที่แปรพระราชฐานของ จักรพรรดิ ในที่นี้จึงถูกเรียกเป็นเมืองเก่า (ふるさと)
95	พระจิเ็น 慈円	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1137 จากหนังสือรวมกลอน เซ็นสะอิวะกะณู	おほけなく うき世の民に おほふかな わがたつ袖に すみぞめの袖	กลอนบทนี้เป็นการเอากลอนบทเก่ามาแต่งใหม่ โดยกลอนเดิมเป็นกลอนของพระชะอิโซ ผู้ก่อตั้งนิกาย เท็นดะอิ กลอนบทที่แต่งใหม่นี้เป็นการแสดงความ กระตือรือร้นของกวีที่เพิ่งยังเป็นพระหนุ่มและได้มา

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				ถึงฉันจะยังไม่แกร่งกล้าพอ แต่ก็จะขอปกป้องคุ้มครอง ผู้คนทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในโลก ที่เต็มไปด้วยความทุกข์นี้ ด้วยชายแขนเสื้อสีดำของฉันที่เพิ่ง จะย้ายเข้ามาอาศัยในภูเขาอิเอะฮิ	อาศัยในวัดเอ็นเรียวะกุจิ โดยกวีปรารถนาที่จะสวดมนต์ ภาวนาให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยปกป้องคุ้มครองผู้คนที่ตกทุกข์ ได้ยากทั้งหลายบนโลกใบนี้
96	ฟูจิวะระ โนะ คินท์ซุเนะ 藤原公経	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1052 จากหนังสือรวมกลอน มินโซะกุเซ็งวะกะฉุ	花さそふ あらしの庭の 雪ならで ふりゆくものは 我が身なりけり ลมแรงพัดชวนดอกไม้ในสวน ให้ร่วงหล่นปลิวปรายเหมือนหิมะ แต่แท้จริงแล้วที่ร่วงนั้นไม่ใช่หิมะ แต่เป็นสังขารของฉันที่ร่วงโรยรา	กวีแต่งกลอนบทนี้ขึ้นขณะที่กำลังมองดอก ซากุระที่ร่วงหล่นเพราะลมพัด ข้อความครึ่งแรกของ กลอนเป็นการบรรยายภาพดอกซากุระที่ถูกลมพัดร่วง หล่นโดยใช้เทคนิคการมองเหมือนเปรียบดอกซากุระที่ ร่วงหล่นว่ามองเห็นเหมือนหิมะ และยังใช้เทคนิค บุคลาธิษฐานโดยให้ลม “ซึกซวน” ดอกซากุระให้ร่วง หล่น ซึ่งกริยา “ซึกซวน” นั้นปกติจะไม่ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิต ส่วนครึ่งหลังของกลอนเป็นการเปลี่ยนมากล่าวถึงตัวกวี ที่แก่ชราลงว่า “ไม่ใช่หิมะหรือที่ร่วงไป แต่เป็นสังขาร ของตนเองที่ร่วงโรยรา” โดยใช้เทคนิคคำซ้อนคำพ้อง เสียงของคำว่า ふりゆく ซึ่งสื่อได้ 2 ความหมายคือ

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					“แก่ชราลง” (古りゆく) และ “ร่วงหล่นลงไป” (降りゆく)
97	ฟูจิวะระ โนะ ชะตะอิเอะ 藤原定家	ความรัก	กลอนบทที่ 849 จากหนังสือรวมกลอน ฉินโซะกุเซ็งวะกะณู	来ぬ人を まつほの浦の 夕なぎに 焼くや藻塩の 身もこがれつつ เฝ้ารอคอยคนรักที่ไม่มาหาสักที ตัวฉันจิตใจร้อนรุ่มเพราะความรัก เหมือนกับเกลือโมะมิเอะ ซึ่งทำมาจากพืชทะเลที่ถูกเผาผลาญไฟ ในยามเย็นของอ่าวมะทึซุโอะ	กวีแต่งกลอนนี้ขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอน โดยจินตนาการถึงจิตใจอันร้อนรุ่มของหญิงสาวที่เฝ้ารอ คอยคนรักที่ไม่ยอมมาหาเสียที เป็นการนำกลอนเก่ามา แต่งใหม่ โดยกลอนเดิมคือ กลอนบทที่ 940 ในหนังสือ รวมกลอนมันโยณู ซึ่งเป็นกลอนประเภทยาว (長歌) มี เนื้อหากล่าวถึงเกลือโมะมิเอะ (藻塩) ที่ทำมาจากพืช ทะเลที่เอาไปเผาผลาญไฟในยามเช้าของอ่าวมะทึซุโอะใน เกาะอะวะจิ ส่วนกลอนที่แต่งใหม่นี้เปลี่ยนจากภาพยาม เช้าเป็นยามเย็น โดยยกมาเปรียบกับจิตใจที่ร้อนรุ่ม กระวนกระวายของหญิงที่เฝ้ารอคอยคนรัก เกลือโมะมิ เอะนั้นทำโดยการนำพืชทะเลที่ซึมซับความเค็มของน้ำ ทะเลไว้มากไปตากแดด แล้วนำไปเผาผลาญไฟ จากนั้นจึง นำไปแช่ในน้ำแล้วตม้น้ำนั้นจนเกลือออกมา ภาพควันไฟ จากการเผาพืชทะเลเพื่อทำเกลือบริเวณริมอ่าวในยาม เย็นอันเงียบสงบนั้นเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงจิตใจที่ร้อน

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					รุ่มตั้งไฟลนของหญิงสาวที่รอคอยคนรัก ซึ่งสุดท้ายการรอคอยก็สูญเปล่าเนื่องจากคนรักไม่มาหา เปรียบเหมือนควีนไฟที่ลอยหายไปบนท้องฟ้า
98	ฟูจิวะระ โนะ อิเอะตะกะ 藤原家隆	ฤดูร้อน	กลอนบทที่ 192 จากหนังสือรวมกลอน ฉินโชะกุเซ็งวะกะฉุ	風そよぐ ならの小川の 夕暮れは みそぎぞ夏の しるしなりける ยามเย็นบริเวณแม่น้ำ นะระโนะโอะสะวะวะที่ สายลมกำลังพัดใบของต้นนะระ จนเกิดเสียงพริ้วไหว (จนรู้สึกเหมือนอยู่ในฤดูใบไม้ร่วง) มีเพียงพิธีชำระล้างบาปในเดือน 6 ที่เป็นสิ่งบ่งบอกว่าเป็นฤดูร้อน	กลอนบทนี้เป็นกลอนที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ติดกำกับภาพบนฉากกั้นห้องในตอนที่พระนางฉุณฉิมได้เข้าถวายตัวเป็นสนมของจักรพรรดิโกะฉิมิระกะวะ การติดกลอนกำกับภาพบนฉากกั้นห้องเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนที่ จะเข้าถวายตัวเป็นสนม กลอนบทนี้ถูกเขียนลงบนกระดาษสีติดกำกับไว้บนภาพพิธีชำระล้างบาปในเดือน 6 บนฉากกั้นห้อง โดยนำเอากลอนเก่า 2 บทมาผสมผสานแต่งใหม่ คือกลอนบทที่ 118 ในหนังสือรวมกลอนโคะกิงโระกุโจ (古今六帖) และกลอนบทที่ 231 ในโกะฉุอิวะกะฉุ
99	จักรพรรดิ โกะโตะบะ 後鳥羽院	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1020 จากหนังสือรวมกลอน โอะกะกุโงะเซ็งวะกะฉุ	人も惜し 人も恨めし あぢきなく 世を思ふゆゑに もの思ふ身は	กลอนบทนี้แต่งขึ้นในงานประชันกลอนที่จัดขึ้นในเดือน 12 ค.ศ. 1212 ในหัวข้อเรื่อง “เล่าถึงความหลัง” โดยจักรพรรดิโกะโตะบะทรงพระราชนิพนธ์

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				โลกนี้ช่างไม่น่ารื่นรมย์เอาเสียเลย ตัวฉันคงคิดโน่นคิดนี่วุ่นวาย บ้างก็รู้สึกรัก บ้างก็รู้สึกเกลียด	ขึ้นซึ่งขณะนั้นมีพระชนมายุ 33 พรรษา คำว่า 世 (โลก) ในวรรคที่ 4 นั้นในที่นี้เป็นการกล่าวถึงโลกในแวดวง การเมือง ซึ่งในขณะนั้นจักรพรรดิโกะโตะบะทรง ตระหนักถึงความสัมพันธ์อันเลวร้ายของพระองค์กับ รัฐบาลทหารคะมะกูระ และอีก 9 ปีต่อมาจักรพรรดิ โกะโตะบะก็มีพระราชโองการให้ล้มล้างรัฐบาลทหารคะ มะกูระ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ กลับกันทำให้ขุนนาง และชนชั้นสูงเสื่อมอำนาจลง พวกทหารที่เป็นฝ่ายชนะ ในครั้งนั้นกลับขึ้นมาใช้อำนาจแทน จักรพรรดิโกะโตะบะ เองก็ต้องถูกเนรเทศไปยังเกาะโอะกิ กลอนบทนี้แสดงให้เห็นถึงความวุ่นวายพระทัยของจักรพรรดิโกะโตะบะที่ กำลังจะสูญเสียอำนาจทางการเมืองไป ข้อความ 2 วรรคแรก คือ หมายถึง 人も惜し 人も恨めし “บ้างก็รู้สึกรัก บ้างก็รู้สึกเกลียด” โดยคน ที่จักรพรรดิโกะโตะบะรู้สึกรักและเกลียดในที่นี้อาจ ตีความได้ว่าเป็นคนเดียวกันหรืออาจจะเป็นคนละคนกัน ก้ ไต่ ส' ว น ขั อ ค ว ม ใน วั ร ร ค ที่ 3 แ ล

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
					4 あぢきなく世を思ふゆゑに もの思ふ身は หมายถึง “รู้สึกโลกไม่น่ารื่นรมย์” ซึ่งเป็นการกล่าวถึง โลกในแวดวงการเมืองที่รัฐบาลทหารคะมะกุระเป็นผู้กุม อำนาจทางการเมือง ส่วนวรรคสุดท้าย もの思ふ身は เป็นการกล่าวถึงตัวพระองค์เองที่ครุ่นคิดวุ่นวาย เดิมกลอนบทนี้ไม่ได้ถูกคัดเลือกใส่ใน เฮียะกุนินอิฉฉุ (ไม่มีปรากฏในร่างต้นฉบับเฮียะกุนินอิฉฉุ) เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองที่กล่าวไป ข้างต้น แต่หลังจากทรงสวรรคตแล้วกลอนบทนี้ก็ถูก นำมาใส่ไว้โดยผู้ที่นำมานั้นสันนิษฐานว่าเป็นลูกชายของ เทะอิกะ ฟุจิวะระ โนะ ทะเมะอิเอะ แต่บ้างก็ว่าเทะอิกะ เป็นผู้นำมาใส่ไว้เอง
100	จักรพรรดิ จุนโตะกุ 順徳院	เบ็ดเตล็ด	กลอนบทที่ 1025 จากหนังสือรวมกลอน โอะกะงะเซ็งวะกะฉุ	百敷や 古き軒端の しのぶにも なほあまりある 昔なりけり	ข้อความในวรรคแรกถึงวรรคที่ 3 กล่าวถึง ต้นหญ้ามิโนบุที่ขึ้นอยู่ตรงริมชายคาเก่า ๆ ของ พระราชวัง โดยเป็นสัญลักษณ์แสดงอำนาจขอทาง การเมืองของพวกเชื้อพระวงศ์ที่กำลังเสื่อมถอยไป คำ ว่า しのぶ ใช้สื่อได้ 2 ความหมาย คือ “ต้นหญ้า

เลขที่ กลอน	ชื่อกวี	หมวด	แหล่งที่มา	ต้นฉบับกลอน คำแปล	คำอธิบาย
				พอมองต้นหญ้ามิโนะบุ ที่ขึ้นอยู่ตรงริมชายคาเก่า ๆ ของพระราชวังก็อดไม่ได้ ที่จะหวนนึกถึงอดีต (ที่เคยรุ่งเรือง)	มิโนะบุ” และเก็บซ่อนไว้ในใจ” ถ้าอ่านต่อเนื่องกับ 2 วรรคหลังก็จะสื่อความหมายว่า “แม้จะพยายามอดทน ซ่อนเก็บไว้ในใจ แต่ก็ยังอดไม่ได้ที่จะหวนนึกถึงอดีต” อดีตในที่นี้หมายถึง อดีตอันรุ่งโรจน์ของเชื้อพระวงศ์ที่ เคยเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมือง แต่บัดนี้อำนาจ ทางการเมืองได้ถูกถ่ายโอนไปยังรัฐบาลทหารคณะราษฎร แล้ว

ตารางที่ 1 บทกลอนเสียดสีกษัตริย์และคำอธิบายกลอน

บทที่ 4

ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ

อุตะงะวะ คุนิโยะชิว่า คุนิโยะชิเป็นลูกขายร้านย้อมผ้า เข้าเรียนในสำนักโทโยคุนิ วาดภาพเหมือนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงละคร ผลงานของอุตะงะวะในช่วงแรก เป็นภาพประกอบคาบูกิทั่วไป ต่อมาในปี ค.ศ. 1818 - 1827 คุนิโยะชิเริ่มเขียนภาพนักรบขึ้นในช่วงเวลานี้ เขาพยายามอย่างหนักให้สังคมยอมรับ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ หลังจากนั้นระหว่างปีค.ศ.1818 - 1827 คุนิโยะชิผลิตผลงานออกมาเพียงไม่กี่ชิ้น ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากไม่มีสำนักพิมพ์จ้างงาน ประกอบกับการแข่งขันระหว่างศิลปินจากสำนักศิลปินอุตะงะวะด้วย ดังนั้นเขาจึงทดลองสร้างผลงานหลายแบบ เช่น ทดลองการเขียนลวดลายสำหรับผ้าผืนใหญ่ และการใช้แสงเงาที่พบในศิลปะจากทางตะวันตก ในช่วงเวลานี้คุนิโยะชิประสบความสำเร็จกับความยากลำบากจนต้องขายเสื้อหิมะที่ใส่แล้ว จนปีค.ศ.1827 ภาพวาดซุยโคเด็นชุดแรกของเขาก็ทำให้เขาโด่งดังมาก โดยภาพวาดซุยโคเด็น (水滸伝) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “108 ผู้กล้าหาญแห่งเขาเหลียงซาน” มาจากตำนานจีนที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ในภาพชุดนี้คุนิโยะชิเขียนภาพตัวเอง แต่ละตัวบนกระดาษแผ่นเดียว และวาดลายสักซึ่งเป็นของใหม่ที่ต่อมามีอิทธิพลต่อแฟชั่นของเอโดะ ภาพชุดซุยโคเด็นกลายเป็นภาพชุดที่เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในเอโดะ ซึ่งทำให้ความต้องการงานเขียนภาพนักรบของคุนิโยะชิเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และทำให้มีโอกาสได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม “อุคิโยะ” และกลุ่มวรรณกรรมสำคัญๆ ในปีค.ศ. 1830 เขาสร้างผลงานออกมาหลายรูปแบบ เช่น ภาพสตรี ภาพทิวทัศน์ ภาพล้อเลียนขบขัน หนังสือรวมภาพ รวมไปถึงภาพนักรบเองด้วยเช่นกัน (Robinson, 1982: 10-11)

ภาพชุดร้อยบทกวี (百人一首之内/The Hundred Poets) ของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ เป็นชุดภาพพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ของ 100 บทกวีโดย 100 กวีที่แตกต่างกัน จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์เยบิเนะ (Yebi-Ne) ภาพพิมพ์ชุดนี้มีเพียง 58 ภาพเท่านั้น เป็นภาพสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มุมขอบภาพโค้งมน บนภาพจะมีชื่อกวีปรากฏอยู่บนตราประทับสีแดง จำนวนที่เกี่ยวข้องกับกวีแต่ละคนจะปรากฏที่ขอบของภาพพิมพ์ บางภาพมีหมายเลขที่ไม่ถูกต้อง ฉากส่วนใหญ่ของภาพค่อนข้างประณีต บางภาพวาดถึงชีวิตของผู้ประพันธ์ บางภาพวาดถึงเรื่องราวในบทกวี บางภาพวาดถึงการตีความเกี่ยวกับบทกวีที่ลึกซึ้ง โดยมีข้อความบรรยายปรากฏบนภาพแต่ละภาพ (Robinson, 1982: 112) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี

ภาพหมายเลข 1

ภาพที่ 1

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 30 มกราคม 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 1

ประพันธ์โดย จักรพรรดิเท็นจิ (天智天皇)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน กระทั่งมริมนาในฤดูใบไม้ร่วงมุงหลังคาด้วยใบจากอย่างหยาบๆ ชายแขนเสื้อของฉันทเปียกปอนไปด้วยน้ำค้าง (秋の田の かりほの庵の 苫をあらみ わが衣手は 露にぬれつつ)

ภาพที่ 1 นี้เป็นภาพชาราวนาทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่กำลังช่วยกันเก็บเกี่ยวข้าวโดยมีพระราชวังและทะเลเป็นฉากหลัง จากภาพจุดที่โดดเด่นที่สุดคือหญิงชาราวนา สวมกิโมโนทับด้วยกางเกงสะกะมะและผ้าโพกหัวตรงกลางภาพ สายตาของหญิงสาวกำลังมองไปด้านซ้ายของตน สันนิษฐานว่าอาจมองลงไปที่ยายแขนเสื้อ เนื่องจากบทกลอนนั้นมีท่อนหนึ่งที่กล่าวว่า “ยายแขนเสื้อของฉันเปียกปอนไปด้วยน้ำค้าง” หากแต่ไม่มีกระท่อมปรากฏอยู่ในภาพเลยทั้งที่ตัวบทกลอนมีท่อนที่กล่าวว่า “กระท่อมริมนาในฤดูใบไม้ร่วงมุงหลังคาด้วยใบจากอย่างหยาบๆ” มีเพียงพระราชวังที่ตั้งอยู่ติดกับทะเลเป็นฉากหลังแทน โดยในตัววังมีขุนนางกำลังนั่งล้อมวงกันอยู่ ด้านซ้ายของภาพมีซำรับใช้ที่กำลังยกบางอย่างเดินไปตามทางเดิน ซึ่งอาจมองได้ว่า พระราชวังดังกล่าวเป็นวังของจักรพรรดิเท็นจิผู้แต่งกลอนที่มองลงมาเห็นถึงความทุกข์ยากของประชาชนด้านล่างเสมอ มุมขวาของภาพปรากฏตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน รวมถึงตราประทับของโรงพิมพ์ ภาพการเก็บเกี่ยวข้าวในนาเป็นการแสดงให้เห็นฉากหนึ่งของฤดูใบไม้ร่วงซึ่งเป็นหมวดหมู่ของกลอนบทนี้ รวมไปถึงในบทวิเคราะห์กลอนกล่าวว่า จักรพรรดิเท็นจิผู้แต่งต้องการสื่อว่าพระองค์ทรงเป็นจักรพรรดิที่เข้าใจความทุกข์ยากของประชาชน ในที่นี้การทำงานอย่างยากลำบากอาจเป็นการสื่อถึงความทุกข์ยากของประชาชนก็เป็นได้ ทั้งสองฉากถูกคั่นด้วยกลุ่มเมฆตรงกลางภาพ อาจเป็นการบอกว่าทั้งสองฉากไม่ได้อยู่ในสถานที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน มุมขวาของภาพปรากฏชื่อผู้แต่งคือจักรพรรดิเท็นจิ ที่มาของกลอนคือหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉุ รวมถึงกลอนและคำอธิบายกลอนอันเป็นที่มาของภาพพิมพ์นี้

ภาพหมายเลข 2

ภาพที่ 2

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 30 มกราคม 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 2

ประพันธ์โดย จักรพรรดินีจิโต (持統天皇)

หมวดหมู่ ฤดูร้อน

เนื้อหาของกลอน ฤดูใบไม้ร่วงผ่านพ้นไปฤดูร้อนย่างกรายมาถึงแล้ว ภูเขาคุงะแห่งสรวงสวรรค์ มีคำกล่าวแต่โบราณว่าพอจะถึงหน้าร้อนก็จะตากผ้าขาวเอาไว้(春過ぎて夏来にけらし白妙の衣ほすてふ天の香具山)

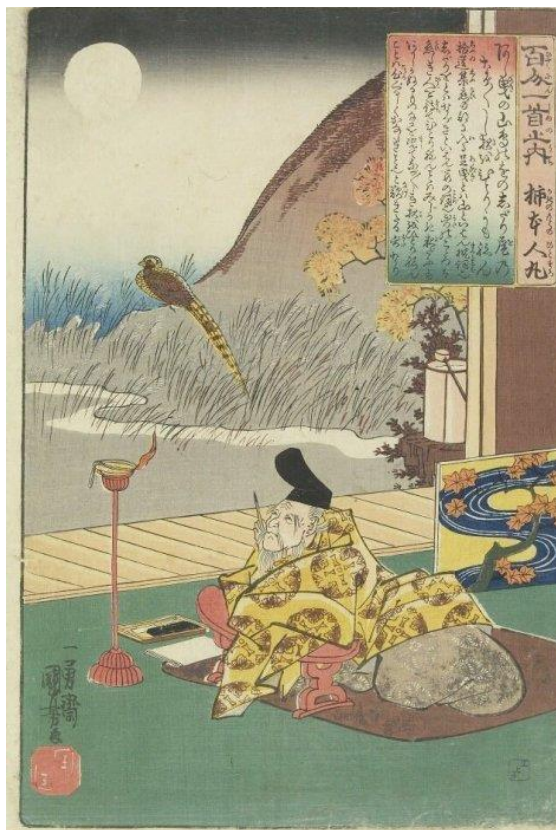
ภาพที่ 2 นี้มีจักรพรรดินีจิโตผู้ประพันธ์กลอนเป็นจุดเด่นของภาพ ชุดของจักรพรรดินีจิโตมีลวดลายคล้ายนกโฮโอ (鳳凰) หรือนกฟีนิกซ์ อยู่ในอิริยาบถที่ทอดสายตามองออกไปยังภูเขาคุงะซึ่งมี

ต้นไม้ขึ้นอยู่บนส่วนยอดและริมภูเขาเล็กน้อยที่นอกประตูโดยมีหมู่เมฆคั่นอยู่ตรงกลาง ด้านขวาของจักรพรรดินีจิโตเป็นหญิงสาวรับใช้ที่ถือกระดาษและแท่นหมึกไว้ในมือพร้อมหันหน้าไปยังจักรพรรดินีคล้ายกำลังฟังคำกล่าวของพระนาง มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึเอะกิผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน โดยด้านหลังของกรอบตัวหนังสือดังกล่าวเป็นบ้านประตูเลื่อนสี่เหลี่ยมเปิดอ้าไว้ ด้านบนมีม้วนมู่ลี่ที่ถูกม้วนเก็บห้อยอยู่เหนือจักรพรรดิจิโตและสาวรับใช้ ด้านซ้ายของภาพปรากฏตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน มุมซ้ายล่างสุดของภาพเป็นตราประทับโรงพิมพ์สี่เหลี่ยมขนาดเล็ก ภาพนี้เป็นการบรรยายฉากที่พระนางจิโตกำลังประพันธ์กลอนบทนี้ขณะที่กำลังมองไปยังภูเขาคุงะหรือกำลังจินตนาการถึงภูเขาคุงะอันมีสีเขียวจีเป็นจุดเด่นของฤดูร้อนตามบทกลอน หากแต่ไม่ปรากฏผ้าขาวที่กล่าวในกลอนข้างต้นในภาพแม้แต่น้อย

จักรพรรดินีจิโต (ค.ศ. 645-702) เป็นจักรพรรดิองค์ที่ 41 ของญี่ปุ่น ทรงเป็นพระราชธิดาของจักรพรรดิเท็นจิ และเป็นพระมเหสีของจักรพรรดิเท็มมุ (天武天皇) ในสมัยของพระจักรพรรดิเท็นจิ และพระมเหสีของจักรพรรดิจิโต เมืองหลวงของญี่ปุ่นคือฟูจิระเกียว (藤原京) ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ทะเลโคะโนะ อำเภอกะมิฮะระ จังหวัดนารา เป็นบริเวณที่ล้อมรอบด้วยภูเขา 3 ลูกคือภูเขาคะงุ (香具山) ภูเขา มิเนะมิ (耳成山) ภูเขาอุเนะบิ (畝傍山) ภูเขาคะงุที่ปรากฏในกลอนบทนี้ที่อยู่ห่างออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของฟูจิระเกียวซึ่งจักรพรรดินีจิโตประทับอยู่ กลอนบทนี้จึงเป็นการบรรยายภาพของภูเขาคะงุในระยะไกลโดยมองจากเมืองหลวงฟูจิระเกียว¹

¹ อรรถยา สุวรรณระดา, **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 11.

ภาพหมายเลข 3

ภาพที่ 3

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 30 มกราคม 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 3

ประพันธ์โดย คะคิโนะโมะโตะ โนะ ฮิโตะมะโระ (柿本人麻呂)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ฉันจะต้องนอนคนเดียวในค่ำคืนที่ยาวนานดุจตั้งความยาวของหางนกป่าที่ห้อยย้อยลงมากะนั้นหรือ (あしびきの 山鳥の尾の しだり尾の ながながし夜を ひとりかも寝む)

ภาพที่ 3 นี้มีคะคิโนะโมะโตะ โนะ ฮิโตะมะโระที่นั่งอยู่ในห้องแบบญี่ปุ่นตรงกลางภาพเป็นจุดเด่น คะคิโนะโมะโตะ โนะ ฮิโตะมะโระเป็นกวีเอกสมัยนารา มีชีวิตอยู่ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 7 จนถึงศตวรรษที่ 8 เป็นขุนนางชั้นผู้น้อยไม่ทราบประวัติแน่ชัด กลอนของเขาหลายบทถูกรวบรวมไว้

ในหนังสือรวมกลอนหลายเล่ม เช่น มัณโณฎ นอกจากกลอนญี่ปุ่นประเภททั้งกะแล้วยังเชี่ยวชาญด้านการแต่งกลอนยาวอีกด้วย² ข้างตัวมีกระดาษและน้ำหมึกวางไว้ในมือถือพู่กันเท้าคางแขนวางพาดที่วางแขน (脇息) ดวงตาจ้องมองไปที่ตะเกียงน้ำมัน ด้านหลังเป็นฉากกั้นลายต้นเมเปิลและสายน้ำ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนิอิฉิมุ ซ็อกิวี่ผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและอธิบายกลอนโดยด้านล่างของกรอบตัวหนังสือดังกล่าวเป็นภาพของบานประตูที่เลื่อนเปิดออกเผยให้เห็นทิวทัศน์นอกห้อง ใกล้กับประตูบานเลื่อนมีต้นไม้อ้อ พุ่มไม้ ถังน้ำและกระบวยตักน้ำวางอยู่บนตอไม้ ข้างนอกมีนกป่าหางยาวที่กำลังเกาะบนเนินดิน รอบเนินมีต้นหญ้าที่ถูกวาดเป็นเส้น ๆ ขึ้นสูง มีดวงจันทร์บนท้องฟ้าเป็นฉากหลังบ่งบอกเวลากลางคืน มุมซ้ายของภาพปรากฏตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ส่วนมุมขวาล่างสุดของภาพเป็นตราประทับโรงพิมพ์สี่เหลี่ยมขนาดเล็ก

จากภาพพิมพ์ฉบับนี้ คะคิโนะโนะโมะโตะ โนะ อิโตะมะโระผู้ประพันธ์กลอนบทนี้อาจกำลังอยู่ในบรรยากาศเดียวกับกลอนที่ตนประพันธ์ ตัวกลอนกล่าวถึงความโศกเศร้าอ้างว้างที่ไม่อาจจะพบกับคนรักได้ ต้องนอนอยู่คนเดียวในค่ำคืนอันยาวนานในฤดูใบไม้ร่วง หน้ากระดาษข้างตัวของกวีวางเปล่าไม่มีอะไรเขียนไว้แสดงให้เห็นว่าภาพพิมพ์นี้อาจเป็นภาพของกวีผู้แต่งกลอนที่กำลังพิจารณาและพยายามแต่งกลอนอยู่นั่นเอง ในขณะที่ฉากกั้นลายเมเปิลข้างตัวกวีอาจสื่อถึงฤดูใบไม้ร่วงที่แฝงอยู่ในกลอนตามในวรรคที่ 4 ของกลอน

女が女がし ในวรรคที่ 4 ของกลอนช่วยขยายความหมายให้เกิดภาพพจน์ว่า “ยาวดุจตั้งหางนกป่าที่ห้อยย้อยลงมา” โดยเป็นการเปรียบระยะเวลาที่ยาวนานของค่ำคืนที่ต้องนอนคนเดียว กับความยาวของหางนกป่า คำว่า 長夜 (ค่ำคืนที่ยาวนาน) นั้นในกลอนญี่ปุ่นมักใช้เป็นคำที่บ่งชี้ถึงฤดูใบไม้ร่วงซึ่งช่วงเวลากลางคืนจะยาวนานกว่าปกติ นอกจากนี้หางป่าที่กำลังเกาะอยู่บนเนินดินหรือภูเขาเพียงตัวเดียวนั้นอาจมีที่มาจากที่นกป่าเพศผู้และเพศเมียจะอยู่ร่วมกันในตอนกลางวัน แต่พอตกกลางคืนจะแยกกันนอนอยู่คนละที่โดยจะบินแยกไปอยู่คนละหุบเขา จึงมักใช้เปรียบกับสามีภรรยาหรือคู่รักที่ต้องแยกกันอยู่หรือการนอนคนเดียว นกป่าในกลอนบทนี้จึงสื่ออารมณ์อ้างว้างของกวีที่ต้องนอนคนเดียวในค่ำคืนอันยาวนานของฤดูใบไม้ร่วง³

² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 13.

³ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 13.

ภาพหมายเลข 4

ภาพที่ 4

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 30 มกราคม 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 4

ประพันธ์โดย ยะมะเบะ โนะ อะกิอิโตะ (山辺赤人)

หมวดหมู่ ฤดูหนาว

เนื้อหาของกลอน เมื่อออกไปยังริมชายหาดอ่าวทะโงะ ก็ได้เห็นภาพภูเขาไฟฟูจิที่มีหิมะตกอยู่ตลอด
(田子の浦に 打ち出でてみれば 白妙の 富士の高嶺に 雪はふりつつ)

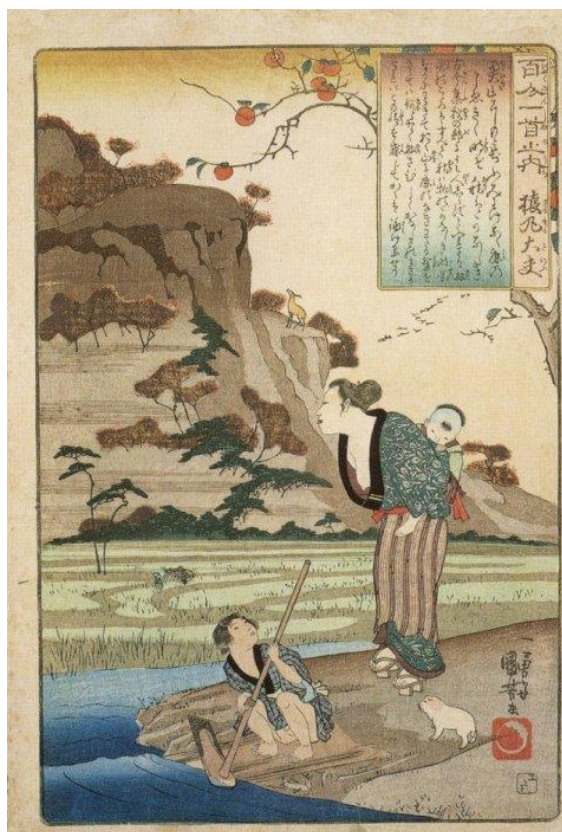
ภาพที่ 4 นี้เป็นภาพของยะมะเบะ โนะ อะกิอิโตะบนเนินเขา ยะมะเบะ โนะ อะกิอิโตะเป็นกวีที่มีชื่อเสียงในช่วงกลางศตวรรษที่ 8 เป็นขุนนางชั้นผู้น้อย ไม่ทราบประวัติที่แน่ชัด มีชื่อเสียงในด้าน

การแต่งกลอนบรรยายธรรมชาติ⁴ ด้านหลังคืออ่าวทะเลและภูเขาสูงเล็กและภูเขาไฟ พูจีซึ่งถูกบดบังด้วยชั้นบรรยากาศสีว่าตั้งอยู่ไกลออกไปมาก ด้านข้างของยะมะเบะ โนะ อะกิอิโตะมีเด็กผู้ชายที่ไม่สวมรองเท้าในมือถือดาบเล่มหนึ่งยืนอยู่ข้างกัน ด้านหลังของทั้งสองคนเป็นต้นสนหนึ่งต้นที่สูงขึ้นไปจนเลยกรอบภาพ ด้านริมอ่าวทะเลที่อยู่ไกลออกไปปรากฏชายหญิงสองคนอยู่ ฝ่ายผู้หญิงนั้นกำลังลากบางอย่างไปทางทะเล ในขณะที่ชายวิ่งไปด้านขวาของภาพพร้อมทั้งถือก้อนในมือไปด้วย ด้านซ้ายของภาพหลังต้นสนมีกระท่อมฟางตั้งอยู่บนชายหาด ไกลออกไปมีเรือใบจำนวนสองลำแล่นอยู่ในอ่าว มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของกรอบคำอธิบายกลอนปรากฏตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน ส่วนมุมขวาล่างสุดของภาพเป็นตราประทับโรงพิมพ์สี่เหลี่ยมขนาดเล็ก กลอนบทนี้ก็วิมวามิซึทซึนของเว็งอ่าวทะเลที่ตัวเองอยู่ โดยบรรยายถึงภูเขาไฟฟูจิที่ห่างไกลแทนหิมะกำลังตกอยู่ ราวกับว่าเห็นมากับตาในระยะใกล้ โดยในกลอนบทที่ 4 จะมีการบรรยายให้ภาพจินตนาการถึงภูเขาไฟฟูจิที่มีหิมะตกอยู่ตลอด⁵ ดังนั้นชั้นบรรยากาศที่ปกคลุมภูเขาไฟฟูจิในภาพอาจเป็นเมฆหิมะตามคำบรรยายบทกลอนก็เป็นได้

⁴ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 15.

⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 15.

ภาพหมายเลข 5

ภาพที่ 5

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 30 มกราคม 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 5

ประพันธ์โดย ชะรุมะรุตะยู (猿丸大夫)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน พอได้ยินเสียงร่ำร้องของกวางที่เดินย่ำฝ่าใบเมเปิลที่ร่วงหล่นอยู่ในหุบเขาลึก ก็ชวนให้รู้สึกถึงความอ้างว้างเศร้าสร้อยของฤดูใบไม้ร่วง (奥山に紅葉踏み分け鳴く鹿の声聞く時ぞ秋は悲しき)

ภาพที่ 5 เป็นภาพของหญิงสาวชาวบ้านและลูกทั้งสองคนริมลำธาร มีฉากหลังเป็นทุ่งนา ไกลออกไปเป็นภูเขาที่มีต้นเมเปิลขึ้นอยู่มากมายพร้อมกวางหนึ่งตัวที่กำลังแหงนหน้าส่งเสียงร้อง หญิง

ชาวบ้านสวมกิโมโนที่แหวกอกจนเห็นหน้าอก สวมรองเท้าเกียะไม รวบผมทรงเรียบง่ายไว้ที่ท้ายทอย ข้างหลังแบกเด็กทารกพร้อมมองไปทางภูเขาห่างไกล ส่วนลูกอีกคนนั่งมองแม่ของตนอยู่ในขณะที่มือถือจอบทำท่าทางคล้ายกำลังกวาดเล่นดินอยู่ริมลำธาร ด้านข้างเป็นปรากฏลูกสุนัขตัวเล็กที่ยืนหงนหน้าไปทางเด็กที่กำลังนั่งอยู่ริมแม่น้ำ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมู ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านหลังของกรอบคำอธิบายกลอนเป็นต้นส้มที่กำลังออกผลส้มเต็มต้น มุมขวาล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นต์ที่เขียนด้วยพู่กัน ตราประทับโรงพิมพ์สี่เหลี่ยมขนาดเล็ก

กลอนบทนี้บรรยายภาพอันงดงามของใบเมเปิลในช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วงชวนให้รู้สึกอ้างว้าง เศร้าสร้อย เสียงร่ำร้องของกวางตัวผู้ที่เรียกหากวางตัวเมียช่วยเสริมอารมณ์เศร้าของฤดูใบไม้ร่วงอันเป็นลักษณะเด่นของกลอนบทนี้ หนังสือรวมกลอนมันโยฉุในสมัยนาราเป็นต้นมามากกล่าวถึงเสียงร้องของกวางอยู่บ่อยครั้ง เสียงของกวางตัวผู้ที่ร้องเรียกหากวางตัวเมียสื่อถึงความคะนองหาภรรยาหรือคนรักซึ่งอยู่ห่างไกล และมักใช้สื่อถึงความเศร้าสร้อยเจ็บเหงาของฤดูใบไม้ร่วงด้วย⁶ ภาพของหญิงสาวชาวบ้านนี้อาจสื่อถึงจิตใจของภรรยาที่ต้องรอสามีกลับมาเหมือนกวางที่กำลังร้องอยู่บนภูเขาก็เป็นได้

กวาง (鹿) เป็นสัตว์ที่มีชื่อปรากฏอยู่ในวรรณกรรมญี่ปุ่นมาอย่างยาวนาน ในโคะจิกิซึ่งเป็นวรรณกรรมที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่นก็มีกวางปรากฏอยู่บ่อยครั้ง โดยกล่าวถึงกวางว่าเป็นสัตว์รับใช้ของเทพ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงเรื่องราวที่เทพแปลงร่างเป็นกวางขาวมาปรากฏตัวให้เห็นและยังมีตำนานเกี่ยวกับกวางซึ่งบอกเล่าถึงที่มาของชื่อสถานที่ต่างๆ ของญี่ปุ่นด้วย⁷

⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 18.

⁷ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 18.

ภาพหมายเลข 6

ภาพที่ 6

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 6

ประพันธ์โดย ชุนนางตำแหน่งชุนงงน ยะกะโมะชิ (中納言家持)

หมวดหมู่ ฤดูหนาว

เนื้อหาของกลอน สะพานแห่งสวรรค์ซึ่งนกคะชะชะงิขยายปีกเป็นสะพานให้ทอดข้าม เมื่อเห็นสีขาวของน้ำค้างแข็งที่เกาะอยู่บนบันได (สะพาน) ก็ทำให้ตระหนักว่าเป็นยามดึกแล้ว (かささぎの渡せる橋に 置く霜の 白きを見れば 夜ぞ更)

ภาพที่ 6 เป็นภาพโอริอิเมะและหนุ่มเลี้ยงวัวบนหมู่เมฆที่คล้ายกับสะพานท่ามกลางหมู่ดาว ตามตำนานทนะนะบะตะ กลอนบทที่ 6 เป็นการบรรยายภาพคำคืนในฤดูหนาวที่มีน้ำค้างแข็งเกาะอยู่

บนบันไดพระราชวังโดยซ้อนทับกับภาพในจินตนาการคือภาพสะพานคะชะซะจิแห่งสรวงสวรรค์ น้ำค้างแข็งจะเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงตกตึกจนถึงก่อนรุ่งสาง สีขาวของน้ำค้างแข็งนอกจากจะสื่อถึงความหนาวเหน็บในฤดูหนาวแล้ว ยังเป็นสิ่งช่วยบ่งชี้เวลายามตึกด้วย ภาพน้ำค้างแข็งสีขาวในฤดูหนาวนี้แม้จะดูงดงามแต่ก็แฝงอารมณ์ความรู้สึกอันเปลี่ยวเหงาเศร้าสร้อยเอาไว้ด้วย⁸ จึงอาจเป็นสาเหตุที่ภาพหมายเลข 6 นี้แม้จะเป็นภาพประกอบกลอนในหมวดฤดูหนาวแต่กลับเป็นภาพตำนานทะเลนะบะตะที่เป็นตำนานในฤดูร้อน โอริฮิเมะสวมชุดแบบจีนที่มีลวดลายเมฆและดอกไม้ถือพัดที่มีลวดลายกลุ่มดาวไว้ในมือ อยู่ในอิริยาบถยกมือซ้ายขึ้นมาปิดริมฝีปากเอาไว้ จ้องไปยังหนุ่มเลี้ยงวัว ด้านหนุ่มเลี้ยงวัวนั้นสวมชุดแบบจีน ทรงผมรวบสูง กำลังนั่งพาดขาไปด้านซ้ายของวัว มือซ้ายจับหัวเข้าส่วนมือขวาจับตัววัวเอาไว้ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึ่กิวี่ผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของกรอบคำอธิบายกลอนปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ในขณะที่เดียวกันด้านซ้ายล่างของรูปปรากฏตราประทับสำนักพิมพ์เล็ก ๆ

ทานาบาตะเป็นเทศกาลที่ได้รับอิทธิพลมาจากจีนโดยมีตำนานความเชื่อว่าดาวสองดวง ซึ่งเป็นตัวแทนของเจ้าหญิงนักทอผ้าธิดาของเทพเจ้าแห่งท้องฟ้า คือ โอริฮิเมะ (Orihime) และชายเลี้ยงวัว คือ ฮิกโอบชิ (Hikoboshi) ได้พบรักและแต่งงานอยู่กินกันอย่างมีความสุขจนลืมทำหน้าที่ของตน เจ้าหญิงละเลยหน้าที่ไม่ทอผ้าให้ผู้เป็นบิดา ส่วนฮิกโอบชิก็ไม่ยอมไปเลี้ยงวัว ทำให้วัวเดินพ่นพานไปทั่วสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนบนแดนสวรรค์ เมื่อเทพเจ้าแห่งท้องฟ้ารู้เข้าก็โกรธมากและสั่งทำโทษทั้งคูให้พราวจากกันตลอดกาลโดยมีแม่น้ำสวรรค์หรือทางช้างเผือกกั้นขวางทั้งคู่ไว้ อย่างไรก็ตาม ด้วยความสงสารธิดา เทพเจ้าแห่งท้องฟ้าทรงอนุญาตให้ทั้งคู่มาพบกันได้เพียงปีละ 1 ครั้ง คือ คำคืนของวันที่เจ็ดเดือนเจ็ด ที่ทั้งคู่ต้องเดินทางข้ามแม่น้ำแห่งสวรรค์ที่ชื่ออามาโนะกาวาเพื่อมาพบกัน ทุกปีฝูงนกนางเขนอาสาใช้ปีกเป็นสะพานให้เจ้าหญิงเดินข้ามไปพบคนรัก หากปีไหนที่ฝนตกฝูงนกนางเขนไม่สามารถมาพาเจ้าหญิงข้ามแม่น้ำแห่งสวรรค์ได้ ทั้งคู่ก็ต้องรออีกปีเพื่อพบกัน⁹

คะชะซะจิเป็นชื่อนกชนิดหนึ่ง ตามตำนานทะเลนะบะตะของจีนนั้นนกคะชะซะจิได้สยายปีกกลายเป็นสะพานทอดข้ามแม่น้ำแห่งสรวงสวรรค์ (ทางช้างเผือก) เพื่อให้สาวทอผ้าและหนุ่มเลี้ยงวัวได้มาเจอกัน ส่วนญี่ปุ่นนั้นในกลอนญี่ปุ่นต้นสมัยเฮอันมักจะมีมอมเพรียบวังหลวงเป็นสรวงสวรรค์และเปรียบบันได (สะพาน) วังหลวงกับปีกนกคะชะซะจิที่สยายเป็นสะพานในตำนาน นอกจากนี้

⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 21.

⁹ ชากุระ เมืองร้อน, “รู้จักดวงดาว 2 ดวงซึ่งเกี่ยวข้องกับเทศกาลทานาบาตะ,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2564, Anngle, สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2565, <https://th.anngle.org/j-culture/tanabata-festival-stars.html>.

สะพาน คะชะชะงิยังใช้ในความหมายว่าเป็นสะพานในจินตนาการที่เชื่อมความสัมพันธ์ของชายหญิง
ด้วย¹⁰

ภาพหมายเลข 7

ภาพที่ 7

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 7

ประพันธ์โดย อะเบะ โนะ นะกะมะโระ (安倍仲磨)

หมวดหมู่ การเดินทาง

¹⁰ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 21.

เนื้อหาของกลอน เมื่อแหงนมองดูท้องฟ้าอันกว้างใหญ่ก็เห็นพระจันทร์ซึ่งเป็นดวงเดียวกับที่ปรากฏอยู่เหนือภูเขามิกะซะที่เมืองคะซุสะ (อันเป็นบ้านเกิด) (天の原 ふりさけ見れば 春日なる 三笠の山に 出でし月かも)

ภาพที่ 7 เป็นภาพของอาเบะ โนะ นะกะมะโระที่กำลังเงยหน้ามองดวงจันทร์ในชุดขุนนางแบบญี่ปุ่นสวมกางเกงยาวปิดเท้าบนระเบียงริมทะเลในประเทศจีน อะเบะโนะ นะกะมะโระได้รับคัดเลือกให้ไปศึกษาที่ประเทศจีนเมื่อ ค.ศ. 717 และใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นเป็นเวลากว่า 50 ปี ในระหว่างนั้นเคยเดินทางกลับบ้านเกิด แต่เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยในที่สุดจึงต้องย้อนเรือกลับไปยังที่เดิม กลอนบทนี้แต่งขึ้นขณะออกเดินทางในครั้งนั้น แต่ในที่สุดนะกะมะโระก็ไม่มีโอกาสได้กลับบ้านเกิด และเสียชีวิตลงที่ประเทศจีน¹¹ ด้านข้างมีขุนนางจีนและเด็กรับใช้สองคนที่ถือพัดและพู่ทอยไว้ในมือ ด้านหลังเป็นภาพของเกาะน้อยใหญ่สองเกาะพร้อมมีดวงจันทร์ลอยอยู่บนฟ้า มุมซ้ายล่างปรากฏต้นสนพาดผ่าน ด้านบนภาพมีกิ่งของต้นเดียวกันพาดลงมา มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิมฉุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ใกล้กับตราประทับสีแดงปรากฏเป็นตราประทับสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กวีแต่งกลอนนี้ขึ้นขณะที่จะเดินทางกลับบ้านเกิดหลังจากถูกส่งไปศึกษาที่ประเทศจีนเป็นเวลากว่า 30 ปี เพื่อนชาวจีนจึงได้มาชุมนุมกันจัดงานเลี้ยงส่ง กวีจึงแต่งกลอนญี่ปุ่นซึ่งมีเนื้อความว่า พระจันทร์ที่กำลังมองอยู่คือพระจันทร์ที่กำลังฉายแสงเหนือภูเขามิกะซะ¹²ที่บ้านเกิด กลอนบทนี้แฝงความอาลัยอาวรณ์ที่ต้องจากเพื่อน ๆ เหล่านั้น และแฝงความคิดถึงถึงบ้านเกิดของตนด้วย¹³ ดังนั้นภูเขาที่เป็นฉากหลังอาจเป็นภูเขามิกะซะที่กวีคิดคำนึงถึงอยู่ในบทกลอน รวมไปถึงขุนนางจีนข้างกาย อาเบะ โนะ นะกะมะโระอาจเป็นหนึ่งในสหายที่กำลังร่วมงานเลี้ยงส่งก็เป็นได้

¹¹ อรรถยา สุวรรณระดา, **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 23.

¹² ภูเขามิกะซะ (三笠山) หรือที่รู้จักกันในชื่อ ภูเขาอะคะคุสะ (若草山) เป็นภูเขาที่ตั้งอยู่ในเมืองนาระ จังหวัดนาระ ประเทศญี่ปุ่น อยู่บริเวณทิศตะวันออกของสวนนาระ สูง 342 เมตร (1,122 ฟุต)

¹³ อรรถยา สุวรรณระดา, **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 23.

ภาพหมายเลข 8

ภาพที่ 8

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 8

ประพันธ์โดย พระคิเซ็น (喜撰法師)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน กระท่อมของฉันอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองหลวง ฉันใช้ชีวิตอย่างสงบสุข
เช่นนี้ (ในที่ซึ่งกว้างอาศัยอยู่) บนภูเขาที่ผู้คนเรียกกันว่าภูเขาอุจิ (ภูเขาแห่งความทุกข์ระทม)
(わが庵は 都のたつみしかぞ住む 世をうち山と人はいふなり)

ภาพที่ 8 เป็นภาพพระคิเซ็นนั่งมองทะเลสาบอยู่ในกระท่อมบนภูเขา โดยมีคนรับใช้กวาดเศษใบไม้อยู่ด้านข้าง¹⁴ พระคิเซ็นมีชีวิตอยู่ครึ่งหลังของศตวรรษที่ 9 ไม่ทราบประวัติแน่ชัด ทราบเพียงว่าเป็นพระอาศัยอยู่ที่ภูเขาอูจิ เป็น 1 ใน 6 กวีเอกของยุคนั้น (六歌仙) ซึ่งถูกวิจารณ์โดยคิโนะทซุระยุกิ ในคำนำในหนังสือรวมกลอนโคะกิงวะกะฉุว่า “บทกลอนใช้คำได้ดี แต่ตอนเริ่มต้นและตอนจบของกลอนไม่มีความสอดคล้องกัน เปรียบเสมือนกับการมองดูพระจันทร์ในฤดูใบไม้ร่วงแล้วมีเมฆมาบดบัง” บทกลอนที่หลงเหลือมาถึงปัจจุบันและมีหลักฐานที่แน่ชัดว่าเป็นบทกลอนของพระคิเซ็นมีเพียงบทกลอนนี้เท่านั้น¹⁵ กระท่อมที่พระคิเซ็นนั่งอยู่นั้นด้านบนมีฟักทองแขวนไว้หนึ่งลูก บนหลังคามีฝูงแมงมุมฝูงหนึ่ง โดยมีจอกขาหนึ่งใบวางอยู่ด้านหลังพระคิเซ็น ถัดออกไปบนสะพานข้ามลำธารใกล้กับกระท่อมปรากฏสามแม่ลูกที่กำลังข้ามสะพาน บนหลังของผู้เป็นแม่สะพายเด็กทารกเอาไว้ ในขณะที่เดียวกันมือข้างขวาก็จูงลูกชายอีกคนที่มองไปยังทิวทัศน์ทะเลสาบและภูเขา ด้านขวาของภาพถัดจากกระท่อมเป็นป่าริมทะเลสาบ ที่ด้านหน้าของป่าคือหญิงชราที่กำลังเดินในท่าค้อมหลัง ตรงข้ามทะเลสาบปรากฏหมู่บ้านใกล้ภูเขาน้อยใหญ่ที่เรียงรายกันอยู่ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของภาพระหว่างกระท่อมของพระคิเซ็นและซำรับใช้ปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน มุมขวาล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์

ภูเขาอูจิอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองอูจิ จังหวัดเกียวโต ปัจจุบันมีชื่อว่า ภูเขาคิเซ็น (喜撰山) ในสมัยเฮอันเป็นสถานที่สำหรับสร้างบ้านพักตากอากาศสำหรับขุนนาง ในวรรคที่ 3 นั้นตีความในอีกนัยหนึ่งว่าหมายถึง กวาง (鹿) ซึ่งถ้าเป็นในความหมายหลังนี้ วรรคที่ 3 จะตีความว่า “ที่ซึ่งกวางอาศัยอยู่” อันเป็นการแสดงภาพว่ากระท่อมอยู่ในป่าเขาซึ่งพวกสัตว์ป่าอย่างกวางอาศัยอยู่ ภาพการใช้ชีวิตอย่างสันโดษในป่าเขาในกลอนบทนี้ให้อารมณ์ความรู้สึกที่เปลี่ยวเหงา คำว่า しか ซึ่งตีความหมายว่า “กวาง” ได้นั้น ก็เป็นคำที่เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเจียมเจียมเศร้าสร้อยด้วย ในกลอนญี่ปุ่นนั้นเสียงร้องของกวางที่เรียกหาคู่รักมักปรากฏบ่อยในกลอนหมวดฤดูใบไม้ร่วงโดยจะสื่อ

¹⁴ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

¹⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 25.

อารมณ์อันเศร้าสร้อยเปลี่ยวเหงา กลอนบทนี้จึงเป็นการบรรยายภาพการใช้ชีวิตอย่างสันโดษในป่าเขาของพระคิเซ็นโดยแฝงความรู้สึกที่เจียบเหงาเอาไว้¹⁶

ภาพหมายเลข 9

ภาพที่ 9

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 9

ประพันธ์โดย โอะโนะ โนะ โคะมะชิ (小野 小町)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ผลิ

¹⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 25.

เนื้อหาของกลอน ดอกซากุระสีซีดจางลงเสียแล้วหลังจากที่ต้องฝนเป็นเวลานาน เหมือนกับตัวฉันที่
สังขารร่วงโรยไประหว่างที่ใช้ชีวิตผ่านไปอย่างว่างเปล่าครุ่นคิดคำนึงถึงเรื่องราวต่างๆ (花の色は
うつりにけりないたづらにわが身世にふるながめせしまに)

ภาพที่ 9 เป็นภาพโอะโนะ โนะ โคะมะชิที่นั่งข้างโต๊ะทำงานของตนพลางชมดอกซากุระ ที่ร่วง
หล่นในสายลม¹⁷ โอะโนะ โนะ โคะมะชิมีชีวิตอยู่ช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 9 เป็นกวีหญิงที่ขึ้นชื่อว่ามี
ความงามเป็นเลิศในยุคนั้น ไม่ทราบประวัติแน่ชัด บ้างก็ว่าเป็นหลานของโอะโนะ โนะ ทะกะมะระ กวีผู้
แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉุทที่ 11 บ้างก็ว่าเป็นคนรักของอะริวะระ โนะ นะระฮิระ ผู้แต่งกลอนเฮียะกุน
นอิฉุทที่ 17 โอะโนะ โนะ โคะมาชิเป็น 1 ใน 6 กวีเอกของยุคนั้น (六歌仙) ซึ่งถูกวิจารณ์โดยคิ
โนะ ทัซุระยูกิว่า “บทกลอนมีลักษณะจมอยู่กับความคิดของตัวเอง ขาดความเข้มแข็ง เปรียบเสมือน
หญิงสูงศักดิ์ที่ป่วยและจมอยู่กับความทุกข์”¹⁸ ชุติโกโมโนะของโอะโนะ โนะ โคะมะชิเป็นเป็นลายดอก
ซากุระ บนศีรษะสวมเครื่องประดับดอกไม้ ด้านหลังของโอะโนะ โนะ โคะมะชิปรากฏต้นซากุระที่
กำลังออกดอกบานสะพรั่งและถูกลพัดเข้าไปในงอนกลีบดอกร่วงหล่น บางกลีบตกลงบนटकของโอะโนะ
โนะ โคะมะชิ ไกลออกไปเป็นฉากของหน้าผาและคลื่นทะเล มุมขวาของภาพเป็นชื่อนั่งสี่รวมกลอน
เฮียะกุนินอิฉุท ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านซ้ายของภาพลายเซ็นที่เขียน
ด้วยฟู่กัน มุมขวาล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ โดยไม่ปรากฏตราประทับสีแดงบนภาพพิมพ์นี้

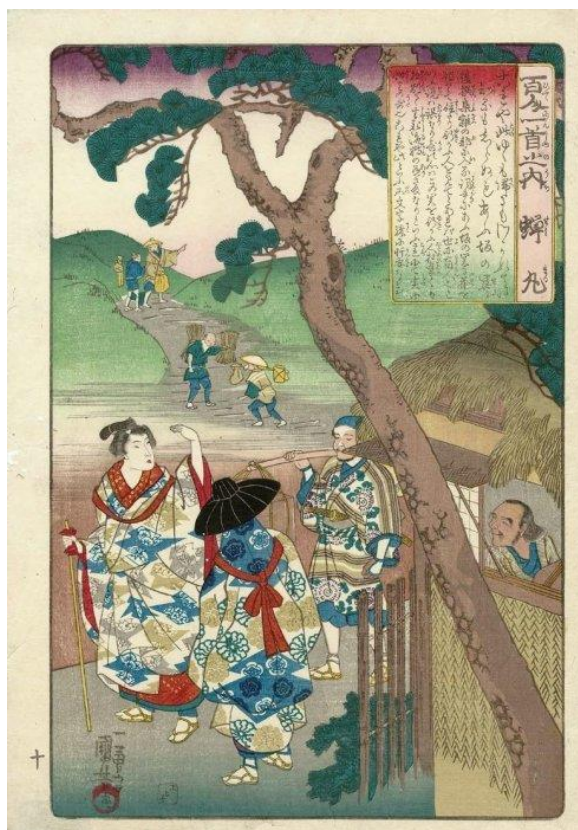
คำว่า 下る ในวรรคที่ 4 สามารถตีความได้ 2 แบบคือ 降る (ฝนตก) กับ 経る (ใช้วันเวลา
ผ่านไป) ส่วนคำว่า なかめ ในวรรคสุดท้ายก็สามารถตีความได้ 2 แบบเช่นกันคือ 長雨 (ฝนที่ตกอย่าง
ต่อเนื่องเป็นเวลานาน) กับ 眺め (ครุ่นคิดคำนึง) กลอนบทนี้จึงเป็นการเปรียบเทียบดอกซากุระที่ต้อง
ฝนเป็นเวลานาน จนสีซีดจางกับตัวกวีเองที่สังขารร่วงโรยไปในขณะที่ผ่านวันเวลาครุ่นคิดคำนึง
เรื่องราวต่าง ๆ ¹⁹

¹⁷ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

¹⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 28.

¹⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 28.

ภาพหมายเลข 10

ภาพที่ 10

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 10

ประพันธ์โดย เซะมิเมะรุ (蝉丸)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน ที่แห่งนี้เป็นด่านโอะซะกะ ที่ซึ่งทั้งคนที่ออกเดินทางไปและคนที่กลับมา ทั้งคนที่รู้จัก และคนที่ไม่รู้จักพรากจากกันไปและกลับมาพบกัน (これやこの 行くも帰るも 別れては 知るも知らぬも 逢坂の関)

ภาพที่ 10 เป็นภาพเซมิมารุคนตาบอดกำลังฟังนักเดินทางบนถนนข้างนอกอยู่ที่ข้างหน้าต่างในกระท่อม²⁰ โดยเซมิมารุผู้แต่งบทกลอนนั้นไม่มีประวัติแน่ชัด กล่าวกันว่าเป็นนักดนตรีบิวะ²¹ตาบอดซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19²² ในมือของเซมิมารุถือบิวะเอาไว้ใบหน้าหันไปทางหน้าต่างที่มีนักเดินทางสามคนอยู่ด้านนอก ด้านข้างกระท่อมมีรั้วไม้และพุ่มไม้ขึ้นอยู่ประปราย อีกด้านคือต้นสนที่พาดผ่านไปจนถึงกลางภาพ นักเดินทางทั้งสามอยู่ในอิริยาบถที่ต่างกัน นักเดินทางคนแรกกำลังโบกมือจากด้านหลังไปด้านหน้า ใบหน้าหันไปด้านขวาคล้ายออกคำสั่งกับคนที่กำลังเดินตามมา มือขวากถือไม้เท้า นักเดินทางคนที่สองนั้นบนศีรษะสวมหมวกปีกกว้างโดยเผยให้เห็นแค่ด้านหลังเท่านั้น นักเดินทางคนที่สามนั้นกำลังแบกหอบของเอาไว้ที่ไหล่ด้านขวา บนศีรษะโพกผ้าเอาไว้ ไกลออกไปเป็นกลุ่มนักเดินทางอีกกลุ่มที่กำลังเดินเท้าไปมาบนถนนที่ด้านข้างเป็นเนินหญ้า มีทั้งคนเดินทางจากไปและคนที่เดินทางเข้ามา คล้ายกับเนื้อความของกลอนที่เนื้อความของกลอนกล่าวถึงด้านโอชะกะซึ่งมีผู้คนสัญจรผ่านไปมา บ้างก็ออกเดินทางไปบ้างก็เดินทางกลับมา มีทั้งคนรู้จักและคนที่ไม่รู้จัก มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึ่งก็วีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอนมุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์

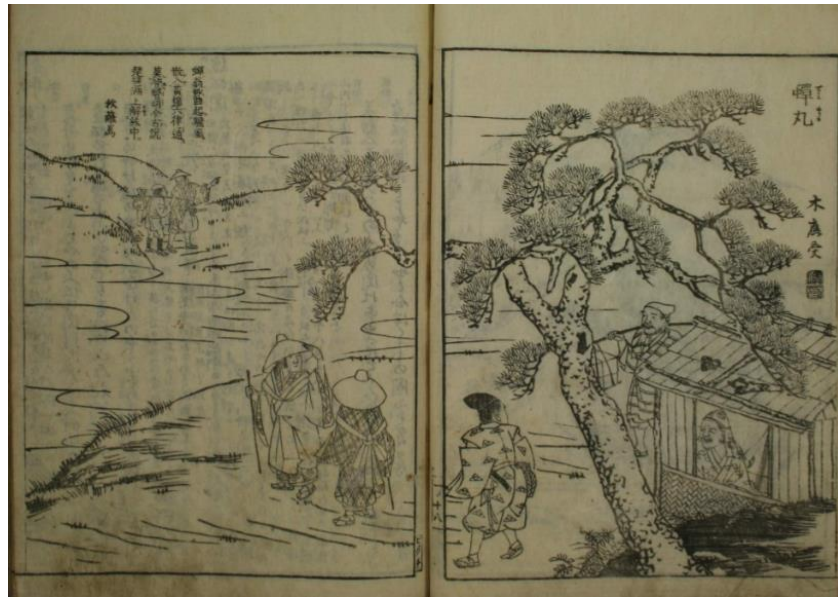
ภาพที่ 10 นี้คล้ายคลึงกับภาพวาดในหนังสือ 東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) เล่มที่ 1 ที่เขียนโดยอะคิซะโตะ ริโตะ (秋里籬島) โดยอะคิซะโตะ ริโตะนั้นเป็นนักเขียนในยุคเอโดะ มักถูกเรียกว่า นิซาเอมอน (仁左衛門) งานเขียนที่ได้รับความนิยมคือ 都名所図会 (Miyako Meisho Zue) ที่ตีพิมพ์ในปีค.ศ.1780 หลังจากนั้นอะคิซะโตะ ริโตะก็ได้ออกสำรวจตามพื้นที่ต่าง ๆ และตีพิมพ์ 大和名所図会 (Yamato Meisho Zue) และ 東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) หนังสือเหล่านี้มีภาพประกอบมากมาย เขาได้เขียนหนังสือหลากหลายประเภทเป็นจำนวนประมาณ 40 เล่ม เช่น หนังสือไฮกุ พจนานุกรม²³

²⁰ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

²¹ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดที่มีลักษณะคล้ายผลลูกแพร์ญี่ปุ่น มี 4-5 สาย เรียกอีกชื่อว่าพิณญี่ปุ่น มีคอกขนาดใหญ่และเล็ก ใช้บังคับเป็นเครื่องมือในการบรรเลงเพลง จัดอยู่ในเครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงดนตรีของราชสำนักแบบดั้งเดิม (Gagaku)

²² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 31.

²³ コトバンク [Kotobank] 「秋里籬島」 Web サイト (<https://kotobank.jp/word/秋里籬島-14484>) (2022 年 2 月 11 日参照)

東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) เล่ม 1

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 東海道名所図会. 卷之 1. เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2565

เข้าถึงได้จาก

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru03/ru03_00376/ru03_00376_0001/ru03_00376_0001.html

ภาพหมายเลข 11

ภาพที่ 11

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 11

ประพันธ์โดย โอะโนะ โนะ ทะกะมุระ (参議篁)

หมวดหมู่ การเดินทาง

เนื้อหาของกลอน เจ้าเรือตกปลาของชาวประมงเอย ฝากบอกผู้คนที่ทั้งหลายด้วยว่าฉันได้พายเรือออกเดินทางไปแล้ว โดยมีจุดหมายอยู่ท่ามกลางเกาะแก่งมากมายในท้องทะเลอันกว้างใหญ่นี้ (わたの原八十島かけて こぎ出ぬと 人には告げよ 海人の釣船)

ภาพที่ 11 เป็นภาพด้านหลังของเรือสำเภานขนาดใหญ่ที่มีเรือพายอยู่ด้านหน้าท่ามกลางคลื่นในมหาสมุทร ไกลออกไปในทิศที่เรือสำเภากำลังมุ่งไปนั้นมีเกาะตั้งอยู่ บนเรือสำเภابرทุกกองฟาง

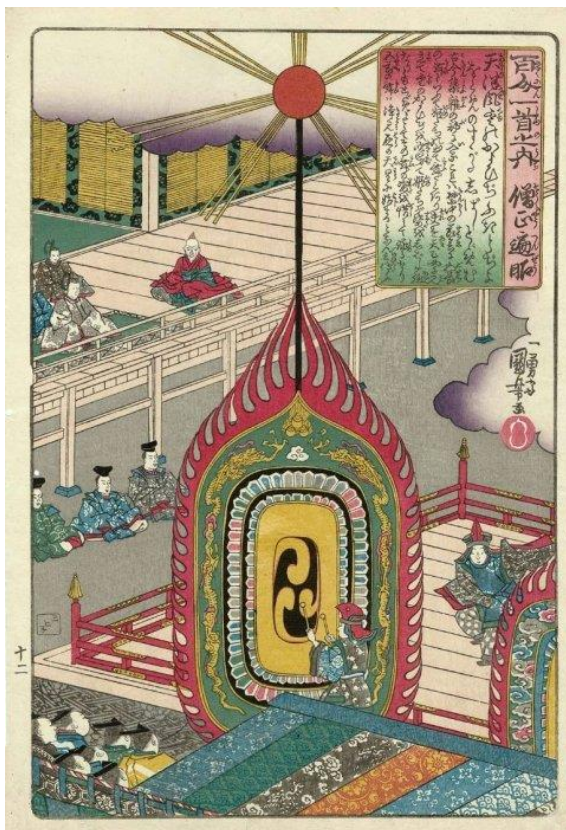
หรืออาจจะเป็นข้าวไว้จำนวนมาก มีคนอยู่บนคาดฟ้าเรือทั้งสิ้น 7 คน ทั้งหมดสวมเสื้อทรงฮัปปิ (法被) ท้ายเรือเปิดออกจนเห็นล้งไม้วางเรียงอยู่ ด้านท้ายปรากฏตราประจำเรือ ส่วนด้านบนมีธงที่มีอักษร “嘗” ปักไว้ ใบเรือขนาดใหญ่กางออกรับลมเต็มที่ ในด้านของเรือพายที่กำลังแล่นอยู่ด้านหลังของเรือ สำเภานั้นมีคนอยู่บนเรือทั้งสิ้น 3 คน คนหนึ่งนั่งส่วนอีกสองคนทำหน้าที่พายเรือ โดยคนที่พายนั้นสวมเพียงผ้าเตี่ยวและผ้าฮาชิมากิ (鉢巻) ฮาชิมากิแปลว่า "พันรอบศีรษะ" ปกติจะทำจากผ้าสีขาวและสีแดงถือได้ว่าเป็นผ้าโทกศีระชะหรือคาคหน้าผากและมีการใช้ในญี่ปุ่นด้วยเหตุผลและเหตุผลหลายประการ เช่น ใช้ในอาชีพช่างไม้คนขายปลา วัตถุประสงค์ของการใช้งานนี้ยังเป็นที่ที่จะแสดงความเชื่อมั่นในการดำเนินกิจกรรม²⁴ ในขณะที่คนที่กำลังนั่งอยู่สวมผ้าคาคศีระชะและเสื้อด้วย มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอนด้านล่างของคำอธิบายกลอนปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

คำเกริ่นนำกลอนบทนี้จากหนังสือรวมกลอนโคะกิงวะกะฉุอธิบายไว้ว่าเป็นกลอนที่ทะเลาะมูระ แต่งเพื่อส่งข่าวแจ้งให้คนที่เมืองหลวงทราบว่าตัวเขาซึ่งถูกเนรเทศไปยังเกาะโอะเกกิ (隠岐) กำลังจะลงจากเรือออกจากการเดินทางไปแล้ว จากคำเกริ่นนำนี้ทำให้ทราบว่าจุดหมายปลายทางของการเดินทางในกลอนบทนี้ก็คือเกาะโอะเกกิ ซึ่งเกาะนี้อยู่ในจังหวัดชิมิเนะ (島根) ในปัจจุบัน กลอนมีใจความว่า “ฝากบอกผู้คนที่ทั้งหลายด้วยว่าฉันได้พายเรือออกเดินทางไปแล้วโดยมีจุดหมายอยู่ท่ามกลางบรรดาเกาะแก่งทั้งหลายในท้องทะเลอันกว้างใหญ่” นอกจากนี้คำว่า 海人 (ชาวประมง) และ 釣船 (เรือตกปลา) ในวรรคสุดท้ายนั้นโดยมากมักถูกใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความอ้างว้างเปลี่ยวเหงาในระหว่างการเดินทาง²⁵

²⁴ เควิน เฮนริเก้, “ฮาชิมากิ – ผ้าพันคอแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่น,” Suki desu, สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2565, <https://skdesu.com/th/hachimaki-japanese-bandas/>.

²⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 33.

ภาพหมายเลข 12

ภาพที่ 12

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part I. เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20I.htm>

กลอนบทที่ 12

ประพันธ์โดย พระเฮ็นโจ (僧正遍昭)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน ลมที่พัดอยู่บนท้องฟ้าเอ๋ย จงพัดก้อนเมฆปิดเส้นทางผ่านสู่สวรรค์ ข้าจะได้เยี่ยมชม
การร้ายรำของนางฟ้าต่อไปอีกสักครู่หนึ่ง (天つ風 雲の通ひ路 吹きとちよをとめの姿
しばしとどめむ)

ภาพที่ 12 นี้เป็นภาพการแสดงบุงะคุ (舞楽) ต่อหน้าผู้ชม ขุนนาง และกวีโดยมีกลองขนาดใหญ่อยู่เบื้องหน้า หน้าสุดปรากฏเป็นหลังคาผ้าที่ถูกชิงเอาไว้ โดยผ้าแต่ละผืนมีลวดลายต่างกันไป เช่น ลายดอกไม้ ลายเมฆ ข้างกันเป็นกลุ่มคนที่กำลังนั่งชมการแสดงทั้งหมด 7 คน โดยนั่งหันหน้าเข้าหา

ประรัมพิธี ด้านหน้าของกลุ่มคนดังกล่าวเป็นภาพของกลองขนาดใหญ่ ตัวกลองนั้นเป็นรูปทรงรี ด้านนอกมีลวดลายคล้ายเปลวไฟที่กำลังลุกไหม้ ผนังกลองนั้นมีสัญลักษณ์เป็นฮิโตะริมิสุโตะโมะอะเอะ (左三つ巴) รอบผนังกลองปรากฏลวดลายคล้ายปลายดาบที่เรียงล้อมรอบเป็นวงกลมโดยปลายแหลมชี้ออกไปด้านนอก ถัดออกไปเป็นรอบนอกที่มีลวดลายมังกรที่กำลังกางเล็บเข้ากันโดยมีก้อนเมฆอยู่ตรงกลางเหนือผนังกลอง ด้านบนของกลองปรากฏเสายืดยาวขึ้นไปด้านบนของภาพโดยมีสัญลักษณ์คล้ายพระอาทิตย์ปักอยู่ตรงหัวเสา ผู้ตีกลองสวมหมวกที่ปิดจนถึงใบหู สวมชุดสองชั้น โดยชั้นในแขนเสื้อเหมือนกับชุดกิโมโนแต่ชั้นนอกเป็นแขนชุดเสมอไหล่ โดยเป็นชุดแบบเดียวกับผู้ที่กำลังรำร่ายอยู่กลางประรัมพิธีด้านหลังของกลอง ตัวประรัมพิธีนั้นมีลักษณะคล้ายกับสนามมัย ในภาพพิมพ์นี้ปรากฏให้เห็นเสาเพียงสองต้นเท่านั้น ไม้ที่ซึ่งอยู่ด้านบนกลองล้อมรอบมีทั้งหมดสามชั้น บนไม้มีลวดลายประดับอยู่ หัวเสาทั้งสองต้นเป็นรูปร่างคล้ายร่มที่กำลังพับอยู่ พื้นของประรัมพิธีนั้นเป็นพื้นคล้ายทำจากไม้เรียงต่อกัน โดยมีคนกำลังรำร่ายอยู่ตรงกลาง มุมขวาล่างของภาพปรากฏเสี้ยวของกลองอีกหนึ่งใบ ซึ่งกลองใบนี้มีลวดลายต่างกับแรก เป็นลวดลายคล้ายกลุ่มก้อนเมฆแทนที่ลายมังกรของกลองใบแรก ด้านซ้ายของภาพปรากฏเป็นระเบียงของพระราชวัง ด้านล่างระเบียงมีกลุ่มขุนนางนั่งอยู่ประมาณ 3 คน ส่วนด้านบนระเบียงนั้นอาจเป็นจักรพรรดิและเชื้อพระวงศ์ ด้านข้างองค์จักรพรรดิเป็นพระชรา คนทั้งหมดกำลังมองลงไปยังประรัมพิธี ด้านหลังของจักรพรรดิเป็นบานมู่ลี่ที่ถูกคลี่ปิดเอาไว้ ด้านบนของภาพปรากฏหมู่เมฆที่ปกคลุมไปจนถึงมุมขวาของภาพ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึ่กวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของคำอธิบายกลอนปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน มุมซ้ายข้างเสาแทนประรัมพิธีปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

ในคำกริณนำกลอนบทนี้ในโคะกิงวะกะมุเขียนไว้ว่า กลอนบทนี้แต่งขึ้นขณะที่ชม การรำร่ายที่ว่านี้จะจัดแสดงในพิธินิระมะะ (新嘗) ในเดือน 11 ซึ่งจัดขึ้นในพระราชวัง พิธินิระมะะเป็นพิธีบวงสรวงเทพโดยนำเอาธัญพืชที่เก็บเกี่ยวได้ครั้งแรกของปีไปบวงสรวงถวายแก่เทพเจ้าหญิงสาวที่รำร่ายในงานนี้จะคัดเลือกมาจากธิดาของพวกขุนนางชั้นสูงหรือธิดาของผู้ดูแลหัวเมือง โดยจะต้องเป็นหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน หญิงสาว 4-5 คนที่ถูกเลือกมาต่างก็แข่งขันประชันความงามกันในงานนี้ กวีจึงใช้เทคนิคการมองเหมือนเปรียบบรรดาสาวงามที่กำลังรำร่ายเหล่านี้ว่าเป็นนางฟ้าที่ลงมาจากสวรรค์²⁶ แต่ในภาพที่ 12 เป็นภาพพิธีการแสดงบุงะคุ(舞楽) โดยบุงะคุเป็นประเภทของมะอิ(舞) ที่ได้รับอิทธิพลจีนและเกาหลี เป็นการเต้นรำประกอบดนตรีในพระราชวังหลวงในสมัยเฮอัน บุงะคุมีการ

²⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 37.

เต้นรำหลายรูปแบบ เช่น ฮิระมะอิ (平舞) บุมะอิ (武舞) ฮิชิมะอิ (走舞) ฯลฯ บุงะคุสืบทอดมาหลายยุคสมัยผ่านทั้งยุคกลางและยุคสมัยใหม่²⁷ ในสมัยนาราและเฮอันการแสดงบุงะคุได้รับความนิยมอย่างมาก โดยไม่ได้จัดเฉพาะในพระราชวังเท่านั้น แต่ยังรวมถึงในวัดและศาลเจ้าด้วย การแสดงชุดนี้ได้รับการถ่ายทอดผ่านนักแสดงมืออาชีพในเกียวโต นารา และโอซาก้ามาเป็นเวลานานับ 1,000 ปี²⁸

ภาพวาดบุงะคุในม้วนภาพบุงะคุซุคัง (舞楽図巻)

ที่มา : みえむ. 舞楽図巻. เข้าถึงเมื่อ 11 มีนาคม 2565

เข้าถึงได้จาก <https://www.bunka.pref.mie.lg.jp/MieMu/82905046592.htm>

กลองในภาพคือกลองไตไทโกะ (大太鼓) เรียกอีกชื่อว่าคะเอ็นไตโกะ (火焰太鼓) เนื่องจากมีการตกแต่งเปลวไฟล้อมรอบตัวกลอง ไตไทโกะใช้ประกอบการเต้นรำ บุงะคุเป็นการเต้นรำกลางแจ้ง จึงใช้กลองไตไทโกะในการแสดงโดยถูกจัดวางคู่กันที่ด้านซ้ายและขวาของปะรำพิธี²⁹

²⁷ みえむ [Mie Mu] 「舞楽図巻」 Web

サイト (<https://www.bunka.pref.mie.lg.jp/MieMu/82905046592.htm>) (2022 年 3 月 11 日参照)

²⁸ 日本の雅楽会 「雅楽とは」 Web

サイト (https://www.nihongagakukai.gr.jp/about_gagaku/gagaku.html) (2022 年 3 月 11 日参照)

²⁹ 北之台雅楽 「雅楽の楽器」 Web

サイト (http://kitanodaiagaku.music.coocan.jp/link/about_instruments.html) (2022 年 3 月 11 日参照)

กลองโตไทโกะ (大太鼓)

ที่มา 北之台雅楽. 雅楽の楽器. เข้าถึงเมื่อ 11 มีนาคม 2565.

เข้าถึงได้จาก https://www.nihongagakukai.gr.jp/about_gagaku/instrument.html

ภาพหมายเลข 13

ภาพที่ 13

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 13

ประพันธ์โดย จักรพรรดิโยฮิเสะ (陽成院)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน แม่น้ำมินะที่ตกลงมาจากเทือกเขาที่ซุกุบะ ไหลรวมกลายเป็นลำน้ำลิก เหมือนดั่งกับ
ความรักสมทรวงของฉันทที่ทับถมลึกมากขึ้นเรื่อย ๆ (筑波嶺の峰より落つるみなのか
恋ぞつもりて淵となりぬる)

ภาพที่ 13 เป็นภาพขาวนาสองคนที่กำลังชี้ภาพทิวทัศน์ของน้ำตกมินะให้นักเดินทางสองคนดู³⁰ ขาวนาทั้งสองอยู่ในอิริยาบถที่ต่างกัน ขาวนาคนขวาสุดนั่งอยู่บนพื้น มือข้างซ้ายเท้าพื้นส่วนมือขวาวางอยู่บนหน้าขา เสื้อไหล่วาตกลงมาที่ข้อศอกมองจ้องไปยังน้ำตก ขาวนาคนถัดมายืนอยู่ในอิริยาบถที่มีมือขวาชี้ไปยังน้ำตกมินะ มือซ้ายถือไม้ค้ำ สวมชุดทรงฮัปปิ ที่ขาสวมปลอกขาเอาไว้ ลำตัวหันไปทางนักเดินทางทั้งสองคนที่ด้านซ้ายของภาพ ทรงผมของทั้งสองคนเป็นทรงชนมาเกะ (丁髷) ถัดมาคือนักเดินทางทั้งสองคน คนแรกสวมหมวกคะซะ (笠) ไว้บนศีรษะ มือขวาถือไม้ค้ำส่วนมือซ้ายจับหมวกเอาไว้ มีดาบสองเล่มเสียบอยู่ที่เอวด้านซ้าย ส่วนนักเดินทางคนหลังนั้นมีไม้ค้ำอยู่ในมือด้านขวา บนไหล่หอบของเอาไว้ โดยมีกล่องแขวนเอาไว้ที่แต่ละด้านของไม้หอบ บนกล่องด้านหน้าวางหมวกคะซะเอาไว้ ในขณะที่กล่องด้านหลังเป็นร่มที่กำลังหุบอยู่ ขาวนาสองคนแรกนั้นยืนอยู่บนพื้นดินที่มีลักษณะคล้ายบันได ด้านหลังเป็นพุ่มไม้พุ่มใหญ่ ไกลออกไปเป็นภาพน้ำที่กำลังตกลงมาเป็นสายท่ามกลางพุ่มไม้ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมู ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

เทือกเขาที่ซุกุบะเป็นเทือกเขาในเมืองฮิโตะชิหรือจังหวัดอิบะระกิ (茨城) ในปัจจุบัน ประกอบด้วยภูเขา 2 ลูก คือ ภูเขาตันตะอิ (男体山 ภูเขาผู้ชาย) และภูเขาเนียวตะอิ (女体山 ภูเขาผู้หญิง) มักปรากฏในกลอนญี่ปุ่นโบราณและเป็นที่ยึดกันดีเนื่องจากมีประเพณีอุตะงะกิที่หนุ่มสาวจะเดินทางมายังบนภูเขาที่ซุกุบะนี้เพื่อทำพิธีบวงสรวงเทพและหาคู่กัน ส่วนแม่น้ำมินะ (女男川) ในวรรคที่ 3 นั้น เป็นแม่น้ำที่ไหลมาจากภูเขาตันตะอิและภูเขาเนียวตะอิ ดังนั้น ข้อความในวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 ที่ว่า筑波嶺の峰より落つる (ตกลงมาจากเทือกเขาที่ซุกุบะ) จึงเป็นการขยายความอธิบายเกี่ยวกับแม่น้ำมินะในวรรคที่ 3 นั้น เป็นการกล่าวเปรียบเทียบความรักในใจของกวีที่นับมาวันก็ยิ่งสมหวังมากขึ้นเรื่อย ๆ ว่าเหมือนกับน้ำในแม่น้ำมินะซึ่งเป็นเพียงลำน้ำแคบ ๆ แล้วปริมาณน้ำก็ค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นกระแสน้ำเชี่ยวตกลงมาจากภูเขา และกลายเป็นลำน้ำลึกในที่สุด³¹

³⁰ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

³¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 40.

ภาพหมายเลข 14

ภาพที่ 14

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 14

ประพันธ์โดย มินะโมะโตะ โนะ โทรุ (河原左大臣)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ใจของฉันสับสนวุ่นวายเหมือนกับลวดลายบนผ้าโม่ะมิจิสุริของเมืองมิโนะบุทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ที่ใจฉันฉันเริ่มวุ่นวายเช่นนี้เพราะผู้ใดกัน ไม่ใช่เพราะตัวฉันเองแต่เป็นเพราะเธอ (みちのくのしのぶもちずり 誰故に 乱れそめにし 我ならなくに)

ภาพที่ 14 นี้เป็นภาพมินะโมะโตะ โนะ โทรุที่กำลังตรวจสอบม้วนผ้าย้อมสีโม่ะมิจิสุริ มินะโมะโตะ โนะ โทรุเป็นพระราชโอรสของจักรพรรดิเซวะ (嵯峨天皇) และได้ดำรงตำแหน่งเป็นขุน

นางคือเสนาบดีฝ่ายซ้าย (左大臣) เนื่องจากได้สร้างคฤหาสน์หลายแห่ง เช่น คฤหาสน์คะวะระระโนะอิน (河原院) ในกลอนบทนี้จึงถูกเรียกชื่อเป็นเสนาบดีฝ่ายคะวะระ (河原大臣)³² มินะโมะโตะ โนะ โทรุ ในชุดโนมิ (直衣) นั้นอยู่ในอิริยาบถที่กำลังนั่งขัดสมาธิอยู่กลางห้องแบบญี่ปุ่น (和室) ในมือถือม้วนผ้าย้อมสีโมจิสุริ โบหน้าหันไปทางซ้ายรับใช้เด็กหนุ่มในชุดชุยคัง (水干) ทางด้านข้างที่กำลังคลี่ม้วนผ้าตรวจสอบ บนพื้นมีม้วนผ้าสามม้วนวางเอาไว้ ด้านหลังมีซาร์บใช้อีกคนหนึ่งที่กำลังอุ้มม้วนผ้าเอาไว้อีกสามม้วน โดยโบหน้าของซาร์บใช้คนหลังนั้นหันไปทางมินะโมะโตะ โนะ โทรุ ด้านหลังของมินะโมะโตะ โนะ โทรุเป็นฉากกั้นห้องที่มีสองด้านที่คลี่เปิดออกคล้ายเปิดหนังสือ บนฉากกั้นเป็นลวดลายคล้ายกันกับม้วนผ้าในมือของมินะโมะโตะ โนะ โทรุ บนฉากกั้นนั้นมีกระดาษที่มีอักษรซึ่งใช้พู่กันเขียนเอาไว้ทั้งรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าและสี่เหลี่ยมจัตุรัสแปะเอาไว้ทั้งสองด้าน ด้านล่างของฉากกั้นเป็นลวดลายคล้ายคลื่นทะเล ส่วนด้านหลังของฉากกั้นนั้นเป็นพื้นที่ยกพื้นห้องชั้นสูงคล้ายกับโตะโคะโนะมะ (床の間) ในห้องแบบญี่ปุ่น (和室) มีแจกันดอกไม้วางอยู่ด้านบน ด้านข้างแจกันเป็นกล่องที่มีรูปร่างเรียวยาว เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีเชือกผูกปิดเอาไว้ ถัดไปเป็นหนังสือที่เรียงเป็นแนวสูงเท่ากับดอกไม้อันแจกัน ด้านหลังของพื้นที่ยกสูงเป็นกรอบหน้าต่างที่เชื่อมกับอีกห้องด้านหลัง กรอบหน้าต่างนี้เป็นทรงโค้งมน ด้านหลังกรอบหน้าต่างปรากฏห้องที่มีมู่ลี่สายดอกไม้ปิดเอาไว้อยู่ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนิอิมุชิ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาของมินะโมะโตะ โนะ โทรุขอปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบทนี้บรรยายสภาพจิตใจของกวีที่สับสนวุ่นวายเพราะความรัก โดยเปรียบเทียบกับลวดลายอันซับซ้อนของผ้าย้อมสีโมจิสุริที่ขึ้นชื่อของเมืองมิโนะบุ (信夫) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของญี่ปุ่นซึ่งที่ตั้งของเมืองอยู่ในจังหวัดฟูกูชิมะ (福島) ว่ามิโนะบุในวรรคที่ 2 นั้นมี 2 ความหมาย ความหมายแรกคือเมืองมิโนะบุ ส่วนอีกความหมายคือชื่อเรียกพืชชนิดหนึ่งที่ใช้ในการย้อมสีผ้า (忍草) ซึ่งคำว่า 忍 (shinobu) นั้นมีความหมายว่า “หลบซ่อน” จึงมักสื่อถึงความรักที่เก็บซ่อนเร้นเอาไว้ในใจ ข้อความแรกและวรรคที่ 2 จึงเป็นการบรรยายสภาพจิตใจที่สับสนวุ่นวายเพราะความรัก ส่วนวรรคสุดท้ายนั้นเป็นการขยายความเสริมว่า สาเหตุที่จิตใจสับสนเช่นนี้ เป็นเพราะหลงรักเธอ³³

³² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 44.

³³ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 44.

ภาพพิมพ์นี้มีลักษณะคล้ายกับภาพบันทึก 伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) วาดโดยคังเงทซุ ชิโตะมิ (蒔関月) จิตรกรในสมัยเอโดะค.ศ. 1747-1797 มีชื่อจริงว่า ยานาจิฮาระ โทคุโมโตะ (柳原德基) เขียนภาพประกอบไว้ในบันทึกหลายเล่ม เช่น 伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) และ 日本山海名産図会 (Nihon sankaimeisan zue) ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 51 ปี³⁴

伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) เล่ม 1

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 伊勢参宮名所図会. 卷之 1. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/bunko30/bunko30_e0211/bunko30_e0211_0001/bunko30_e0211_0001.html

³⁴ コトバンク [Kotobank] 「蒔関月」 Web サイト(<https://kotobank.jp/word/蒔関月-1080260>) (2022 年 2 月 12 日参照)

ภาพหมายเลข 15

ภาพที่ 15

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 15

ประพันธ์โดย จักรพรรดิโคโก (光孝天皇)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ผลิ

เนื้อหาของกลอน หิมะกำลังโปรยปรายตกใส่แขนเสื้อของฉันที่กำลังออกไปเก็บวะกะนะ(ยอดอ่อนสมุนไพรร) ในท้องทุ่งฤดูใบไม้ผลิเพื่อนำมามอบให้เธอ (君がため 春の野に出でて 若菜つむわが衣手に 雪はふりつつ)

ภาพที่ 15 เป็นภาพของจักรพรรดิโคโกที่กำลังเดินอยู่บนหิมะพร้อมกับบริวารอีก 4 คน จักรพรรดิโคโกทรงเป็นจักรพรรดิองค์ที่ 58 ของญี่ปุ่น ทรงเป็นพระราชโอรสของจักรพรรดินิมเมียว

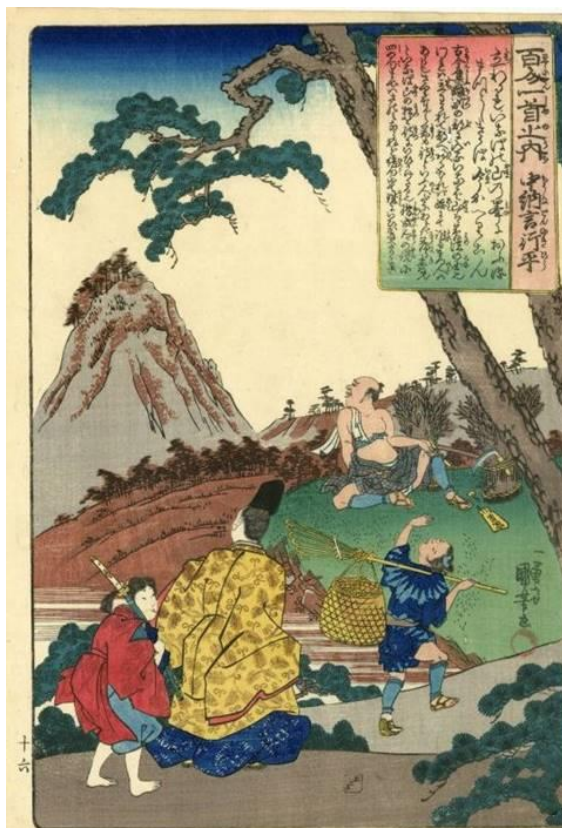
(仁明天皇) ทรงขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนมายุ 55 พรรษา โดยครองราชย์สืบต่อจากจักรพรรดิ โยะเสะอิ ผู้พระราชนิพนธ์กลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบที่ 13³⁵ ในภาพจักรพรรดิโคโกอยู่ในอิริยาบถที่ แขนงหน้าขึ้นมองไปด้านซ้ายที่มีภูเขาหิมะตั้งอยู่ไกลออกไป มือซ้ายยกขึ้นคล้ายกับกำลังบังแดด สวม รองเท้าไม้ที่สูงขึ้นเหนือพื้นหิมะ ถัดมาเป็นซาร์บใช้ที่กำลังหันหลังถือร่มขนาดใหญ่เอาไว้ในมือโดยเอียง ร่วมไปด้านจักรพรรดิโคโกที่กำลังเดินนำอยู่ด้านหน้า ถัดไปด้านหลังเป็นเด็กชายที่ตัวเล็กที่สุด สวม เสื้อผ้าแตกต่างไปจากซาร์บใช้คนอื่น อยู่ในอิริยาบถที่มีมือทั้งสองข้างซ้อนไว้ในแขนเสื้อที่จับกันอยู่ ด้านหน้า ด้านหลังมีซาร์บใช้สองคน คนหนึ่งถือของบางอย่างไว้ในมือ มีลักษณะคล้ายหมอนหรือกล่อง หลังสุดเป็นซาร์บใช้ที่กำลังเดินตามมา ทั้งสี่คนสวมหมวกสาน เค้าจมลงไปใต้หิมะ บนหิมะปรากฏรอบ เค้าของคนทั้งห้า โดยรอบเค้าของจักรพรรดินั้นต่างไปจากซาร์บใช้ทั้งสี่คน คือเป็นรอยรองเท้าไม้ ในขณะที่อีกสี่คนนั้นเป็นรอยเท้าเปลือยเปล่า ไกลออกไปเป็นทิวทัศน์ภูเขาหิมะสูงตระหง่าน มุมขวา ของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาล่างปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน และตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบทนี้บรรยายภาพตัดกันระหว่างสีขาวของหิมะและสีเขียวของต้นหญ้าอ่อน อันเป็น สัญลักษณ์แสดงถึงช่วงเวลาที่ยิ่งผ่านพ้นฤดูหนาว อย่างเข้าสู่ต้นฤดูใบไม้ผลิ วะกะนะ (若菜) ในที่นี้ หมายถึงพืชจำพวกสมุนไพรที่จะแตกยอดอ่อนเมื่อเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิ จากคำกริยาของกลอนโคะกิง วะกะนะทำให้ทราบว่ากลอนบทนี้จักรพรรดิโคโกทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นตั้งแต่สมัยที่ยังทรงไม่ได้ขึ้น ครองราชย์ เพื่อแนบกลอนพระราชทานแก่ผู้คนที่พระองค์ทรงเก็บวะกะนะมาให้ ไม่ปรากฏหลักฐาน ชัดเจนว่าผู้ที่พระองค์พระราชทานกลอนบทนี้ให้เป็นใคร แต่อาจเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีความสำคัญ อย่างมากสำหรับพระองค์ เนื่องจากการเก็บวะกะนะให้อีกฝ่ายนั้นเป็นการแสดงถึงจิตใจอันอ่อนโยนที่ปรารถนาให้อีกฝ่ายมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีอายุยืนยาว แต่โดยปกติแล้วผู้ที่มิหน้าทีเก็บต้นวะกะนะ จะเป็นผู้หญิง ดังนั้นจึงมีข้อสันนิษฐานว่าจักรพรรดิโคโกอาจจะแค่ทรงจินตนาการถึงจิตใจอันอ่อนโยน ของผู้หญิงที่เก็บต้นวะกะนะมาให้³⁶

³⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2555), 48.

³⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2555), 47.

ภาพหมายเลข 16

ภาพที่ 16

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 16

ประพันธ์โดย อะริวะระ โนะ ยูกิฮะระ (中納言行平)

หมวดหมู่ การพลัดพราก

เนื้อหาของกลอน ฉันต้องพรากจากท่านไปยังเมืองอินะบะ ภูเขาที่เมืองอินะบะมีต้นสน (มะทซุ) ขึ้นอยู่ หากได้ยินว่าท่านกำลังรอคอยฉันอยู่ (มะทซุ) ฉันก็จะรีบกลับมาในบัดดล (立ち別れ いなばの山の峰に生ふる まつとしきかば 今帰り来む)

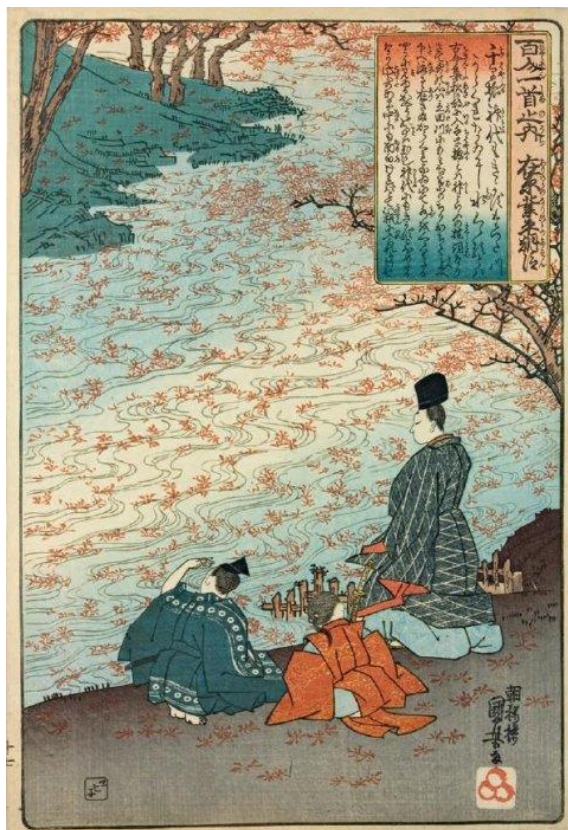
ภาพที่ 16 เป็นภาพอะริวะระ โนะ ยุกิฮะระที่กำลังมองข้ามหุบเขาไปยังภูเขาอินะบะพร้อมกับเด็กชายด้านหลังและคนตัดไม้ด้านหน้า³⁷ โดยเผยให้เห็นเพียงด้านหลังในชุดแบบขุนนางญี่ปุ่นของอะริวะระ โนะ ยุกิฮะระเท่านั้น อะริวะระ โนะ ยุกิฮะระเป็นโอรสของเจ้าชายอะโอะ (阿保親王) ซึ่งเป็นพระราชโอรสของจักรพรรดิเฮอิเสะอิ (平成天皇) ยุกิฮะระมีพี่ชายต่างมารดากับอะริวะระ โนะ นะริฮะระ ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบที่ 17 ใน ค.ศ. 855 ยุกิฮะระได้รับแต่งตั้งให้ไปเป็นผู้ดูแลหัวเมืองอินะบะ ต่อมาในสมัยจักรพรรดิมนโตะกุ (文徳天皇) ยุกิฮะระได้กระทำความผิดจึงถูกเนรเทศไปยังเมืองซุมะ (須磨) อยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมืองซุมะในปัจจุบันอยู่ในจังหวัดโกเบ (神戸)³⁸ เด็กชายที่เดินตามมานั้นหันหน้าไปคนละทางกับอะริวะระ โนะ ยุกิฮะระ สวมชุดซุยคัง (水干) ในมือถือดาบพาดไว้บนไหล่ขวา เท้าเปลือยเปล่า ขาวนาด้านหน้าอยู่ริยาบถที่กำลังก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า บนไหล่ขวาถือไม้กวาดพาดเอาไว้ ที่ปลายไม้กวาดมีตะกร้าสานห้อยอยู่ แขนซ้ายยกขึ้นบังใบหน้าที่กำลังหันไปมองในทิศทางเดียวกับอะริวะระ โนะ ยุกิฮะระ ทิศทางที่ขาวนาคนี้กำลังเดินไปมีขาวนาอีกหนึ่งคนนั่งอยู่ต่างกันตรงที่ขาวนาคนี้ถือเสื่อกองไว้ที่เอว ไหล่ขวาพาดผ้าไว้ ทรงผมเป็นทรงชนมาเกะ (丁髷) มือซ้ายพาดไว้ตรงหัวเข่า ใบหน้าแหงนมองไปทางภูเขาอินะบะ ข้างลำตัวมีตะกร้าที่ใส่เคียวตัดหญ้าวางอยู่พร้อมถุงที่มีลักษณะเรียวยาววางอยู่บนพื้นข้าง ๆ กัน ด้านขวาสุดปรากฏต้นสนขนาดใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านสาขาไปจนถึงกลางภาพ ไกลออกเป็นทิวทัศน์ภูเขาอินะบะและเนินดินที่สลับซับซ้อนโดยมีต้นไม้ขึ้นอยู่ประปราย มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาล่างปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ด้านล่างตรงกลางภาพเยื้องไปด้านขวาล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ยุกิฮะระผู้แต่งกลอนบทนี้ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ไปปฏิบัติราชการที่เมืองอินะบะ กลอนบทนี้จึงแสดงอารมณ์อาลัยอาวรณ์ของเขาที่ไม่อยากพรางจากเมืองหลวงและบุคคลอันเป็นที่รักไป³⁹

³⁷ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

³⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 50-51.

³⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 50.

ภาพหมายเลข 17

ภาพที่ 17

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 17

ประพันธ์โดย อะริวะระ โนะ นะริอิระ (在原業平朝臣)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน แม้แต่ในเรื่องเล่าสมัยยุคแห่งเทพที่มีเรื่องราวแปลกประหลาดมากมายก็ไม่เคยได้ยิน
เรื่องราวเช่นนี้มาก่อนว่าแม่น้ำทะเลที่ซุตะจะทำการย้อมสีของน้ำในแม่น้ำจนเป็นสีแดงเข้มเช่นนี้
(千早ふる 神代もきかず 龍田川からくれないに水くくるとは)

ภาพที่ 17 นี้ เป็นภาพอะริวะระ โนะ นะริอิระและเข้ารับใช้ที่กำลังดูทิวทัศน์ใบไม้เปลี่ยนสีที่
แม่น้ำทะเลที่ซุตะอะริวะระ โนะ นะริอิระเป็นโอรสของเจ้าชายอะโอะบะ น้องชายต่างมารดาที่อะริวะระ

โนะ ยุกิจิระ ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบที่ 16 นะริฮะระเป็น 1 ใน 6 กวีเอก (六歌仙) ของยุคนั้น ซึ่งถูกวิจารณ์โดยคินะทซุระยูกิว่า “บทกลอนแสดงอารมณ์ออกมาแต่คำที่ใช้มีไม่มากเพียงพอ เปรียบเสมือนกับดอกไม้ที่ร่วงโรยเหี่ยวแห้งสีจางลงแล้วแต่กลิ่นยังคงหลงเหลืออยู่” นะริฮะระเป็น นักรักซึ่งถูกกล่าวขานนามว่า “เปรียบเสมือนคาสโนวาของญี่ปุ่นในยุคนั้น” นอกจากนี้ตัวเอกของวรรณกรรมเรื่องอิเซะโมะโนะงะตะริ (伊勢物語) ก็ได้ต้นแบบมาจากนะริฮะระเช่นกัน⁴⁰ ในภาพอะริวะระ โนะ นะริฮะระในชุดขุนนางที่เผยให้เห็นใบหน้าเพียงแค่ด้านซ้ายด้านเดียวอยู่ในอิริยาบถที่กำลังก้มใบหน้าลงจ้องมองไปยังแม่น้ำเบื้องล่าง ด้านซ้ายมือเป็นข้าราชการใช้สองคนที่อยู่ในชุดเครื่องแบบแตกต่างกัน คนแรกสวมชุดซุยคัง (水干) เผยให้เห็นเพียงแผ่นหลังและไหล่ที่หันไปด้านอะริวะระ โนะ นะริฮะระเพียงเล็กน้อย ส่วนข้าราชการใช้ด้านซ้ายสุดนั้นหันหน้าไปทางแม่น้ำ แขนซ้ายยกขึ้นคล้ายกำลังบังแสงแดด รวบผมและสวมหมวกไว้บนศีรษะ เท้าเปลือยเปล่า เบื้องหน้าของทั้งสามคนเป็นแม่น้ำทะเลที่ถูกล้อมด้วยป่าทึบกลายเป็นสายน้ำไหลเอวไว้ว ด้านในแม่น้ำเต็มไปด้วยใบเมเปิลที่ร่วงลงจากต้น ด้านซ้ายของอะริวะระ โนะ นะริฮะระปรากฏรั้วไม้ขนาดเล็กที่ยาวจากพื้นดินที่เต็มไปด้วยใบเมเปิลลงไปแม่น้ำเล็กน้อย ด้านขวาของภาพเป็นต้นเมเปิลที่แผ่กิ่งก้านสาขาออกไปแต่บนต้นนั้นไม่มีใบเมเปิลหลงเหลืออยู่แล้ว มุมขวาบนของภาพปรากฏเป็นริมฝั่งอีกด้านหนึ่งของแม่น้ำที่มีต้นเมเปิลอยู่ประปรายโดยที่บนต้นนั้นยังคงมีใบเมเปิลอยู่ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาล่างปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน มุมซ้ายล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

แม่น้ำทะเลที่ซุตะ (龍田川) ในวรรคที่ 3 เป็นแม่น้ำที่ไหลอยู่บริเวณริมภูเขาทะเลที่ซุตะ (龍田山) ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในอำเภออิโกะมะ (生駒郡) จังหวัดนารา เป็นสถานที่ที่ขึ้นชื่อสำหรับการไปชมใบไม้แดง ส่วนคำว่า かわくはなを ในวรรคที่ 4 หมายถึง “สีแดงเข้ม” ซึ่งก็คือสีของใบเมเปิล ส่วนวรรคสุดท้ายคำว่า くくろ หมายถึงการย้อมสี เป็นการใช้เทคนิคการมองเหมือนโดยเปรียบเทียบใบเมเปิลสีแดงเข้มที่ไหลลอยอยู่ในแม่น้ำ มองดูคล้ายกับว่าแม่น้ำทะเลที่ซุตะกำลังทำการย้อมสีของน้ำในแม่น้ำด้วยใบเมเปิล แต่บ้างก็ตีความว่าเป็นตัวของใบเมเปิลเองที่กำลังทำการย้อมสีของน้ำในแม่น้ำอยู่⁴¹

⁴⁰ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 54.

⁴¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 53-54.

แม่น้ำทะที่ซุตะ (龍田川) จังหวัดนารา

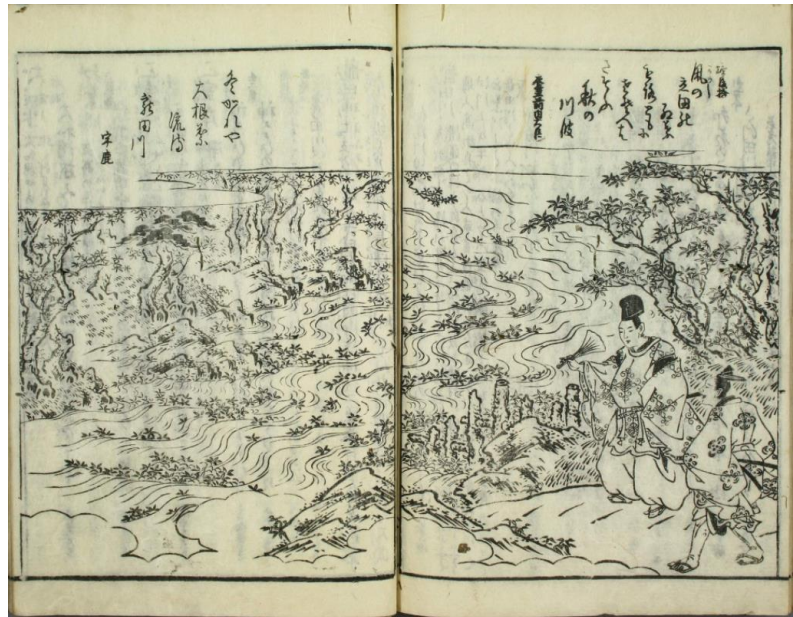
ที่มา : 赤い欄干が美しい「紅葉橋」周辺が見どころ. เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://www.travel.co.jp/guide/article/22353/>

ภาพที่ 17 นี้มีลักษณะคล้ายกับภาพในบันทึกสองเล่มด้วยกัน เล่มแรกคือบันทึก 大和名所図会 (Yamato meisho zue) วาดโดยทะเคะอะระระ ชุนโชไซ (竹原春朝斎) ชื่อจริงคือ มัตสึโมโตะ ยูคิมูระ (本姓松本) ศิลปินอุกิโยะอะสมัยเอโดะ โดยทำงานเกี่ยวกับการวาดภาพประกอบสำหรับหนังสือ เช่น 浪華のなかめ (Roka no kaname) และ 都名所図会 (Miyako no mesho zue)⁴² เล่มที่สองคือ 摂津名所図会 (Settsu meisho zue) ซึ่งถูกวาดด้วยศิลปินคนเดียวกัน

⁴² コトバンク [Kotobank] 「竹原春朝斎」 Web

サイト (<https://kotobank.jp/word/竹原春朝斎-1088847>) (2022 年 2 月 12 日参照)

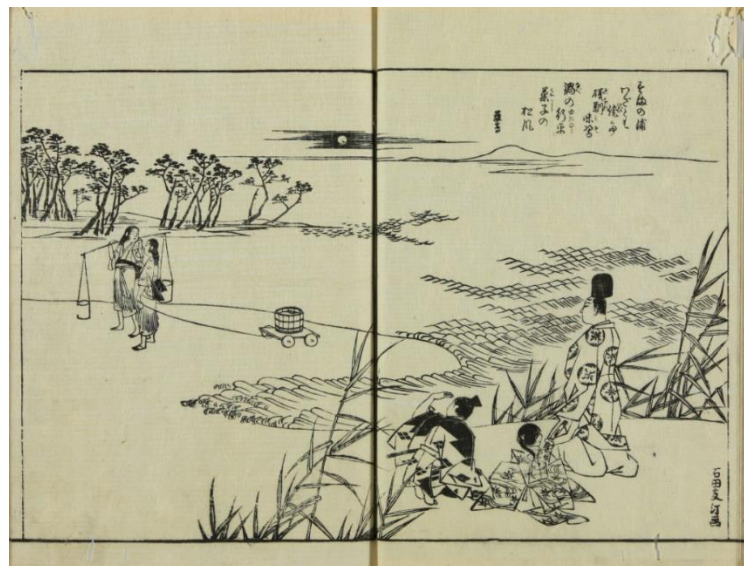

大和名所図会 (Yamato meisho zue) เล่ม 3

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 大和名所図会. 卷之 1. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565

เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_04695/

[ru04_04695_0003/ru04_04695_0003.html](https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_04695_0003/ru04_04695_0003.html)

摂津名所図会 (settsu meisho zue)

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 摂津名所図会. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565

เข้าถึงได้จาก <https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/bunko30/>

[bunko30_e0222/bunko30_e0222_0011/bunko30_e0222_0011.html](https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/bunko30_e0222/bunko30_e0222_0011/bunko30_e0222_0011.html)

ภาพหมายเลข 18

ภาพที่ 18

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 18

ประพันธ์โดย ฟุจิวาระ โนะ โทะะฉิยุกิ (藤原敏行朝臣)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน คลื่นสาดซัดเข้าสู่ชายฝั่งสุมิโนะอะะ ไม่เพียงแค่วันกลางวันที่เท่านั้น แม้แต่ในยาม
ค่ำคืนเหตุไฉนท่านจึงยังคงหลบเสียงสายตาผู้คน ไม่ยอมมาปรากฏตัวให้ฉันเห็นในฝันด้วยเล่า
(住の江の 岸による波 よるさへや 夢の通ひ路 人目よくらむ)

ภาพที่ 18 นี้เป็นภาพฟุจิวาระ โนะ โทะะฉิยุกิ ขุนนางตำแหน่งกวีเอกสมัยเฮอัน (朝臣) กับ
มหาดเล็กและผู้ดูแลที่กำลั้งขมสะพานแบบโค้ง (太鼓橋) ของศาลเจ้าสุมิโยะฉิ (住吉大社) ท่ามกลาง

ต้นสนในม่านหมอก⁴³ พุจิวาระ โนะ โทะมิยุกิในชุดขุนนางแบบญี่ปุ่นนั้นอยู่ในอิริยาบถที่กำลังยกมือข้างขวาขึ้นเหนือใบหน้าคล้ายกำลังบังแสงแดด ใบหน้าเงยขึ้นเล็กน้อย ด้านหลังเป็นมหาดเล็ก ในมือขวามีร่มขนาดใหญ่ที่หุบและผูกเชือกเอาไว้ นั่งโดยวิธีชันเข่าทั้งสองข้าง ไม่ให้ก้นถึงพื้น ใบหน้าหันไปด้านซ้ายและก้มลงเล็กน้อย ตรงข้ามกันเป็นซำรับใช้เด็กหนุ่มที่กำลังนั่งอยู่ในท่าเดียวกัน ในมือถือดาบหันหลังเผยให้เห็นเพียงใบหน้าด้านข้างเท่านั้น โดยมีสะพานแบบโค้งที่มีต้นสนขึ้นอยู่รอบด้านเป็นทิวทัศน์เบื้องหลัง มุมขวาของภาพเป็นชื่อนั่งเรือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านซ้ายล่างเป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน มุมขวาล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ไม่ปรากฏตราประทับสีแดงในภาพนี้

คำว่า 住の江 (suminoe) ในวรรณกรรมเป็นคำเรียกบริเวณชายฝั่งในตำบลซุมิโยชิ (住吉区) จังหวัดโอซากา ชายฝั่งซุมิโนะเอะเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงเนื่องจากมีต้นสนขึ้นเรียงรายอยู่เต็มไปหมด คำว่า “ต้นสน” (松 matsu) ในภาษาญี่ปุ่นนั้นจะพ้องเสียงกับคำว่า “เฝ้ารอ” (待つ matsu) ดังนั้น คำว่า “ซุมิโนะเอะ” จึงสื่อความหมายเกี่ยวโยงไปถึง “การเฝ้ารอคอยคนรัก” ด้วย⁴⁴

ศาลเจ้าซุมิโยชิ (住吉大社) หรือที่รู้จักกันในนามศาลเจ้าใหญ่ซุมิโยชิ (Sumiyoshi Grand Shrine) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 211 และเป็นศาลเจ้าชินโตที่เก่าแก่ที่สุดเป็นอันดับสองของญี่ปุ่น มีขึ้นก่อนการเข้ามาของพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่น ศาลเจ้าก่อตั้งโดยทาโมะมิ โนะ สุกุเนะ (田裳見宿禰) ซึ่งเป็นไปตามรับสั่งขององค์จักรพรรดินีจิงกุ (神功皇后) ศาลเจ้าแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตซุมิโยชิ (住吉区) ศาลเจ้าใหญ่ซุมิโยชิเป็นศาลเจ้าที่เกี่ยวข้องกับทะเลแม้ปัจจุบันจะมีสภาพไม่ติดชายฝั่ง ศาลเจ้าใหญ่ซุมิโยชิถูกรื้อและสร้างขึ้นใหม่นับหลายครั้ง ครั้งล่าสุดนั้นเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1810 แม้ว่าอาคารนั้นถูกสร้างขึ้นใหม่ แต่ก็ใช้การออกแบบในลักษณะเดียวกับการสร้างครั้งแรกในศตวรรษที่ 3 สะพานซุมิโยชิโชะริบะมิ (住吉反橋) ถูกสร้างขึ้นเมื่อ 400 ปีก่อน เนื่องจากการปรับปรุงถมที่ดิน ลำธารใต้สะพานที่กลายเป็นเพียงสระน้ำเล็ก ๆ ไป ตัวสะพานมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ยะสุโนะริ คะวะบะตะ (川端康成) ได้กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 1948 ว่า การเดินลงสะพานนั้นน่าจะเร็วกว่าเดินขึ้นเสียอีก สะพานมีส่วนโค้งขนาดใหญ่ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้คนนึกถึงสายรุ้งที่เชื่อมระหว่างทะเลกับท้องฟ้า⁴⁵

⁴³ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁴⁴ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 57.

⁴⁵ FUN! JAPAN Team, “ศาลเจ้าใหญ่ ซุมิโยชิโทะวะ ในโอซาก้า ญี่ปุ่น,” แก๊ซครั้งล่าสุด 22 กรกฎาคม 2563, FUN! JAPAN, สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565, <https://www.fun-japan.jp/th/articles/9346>.

สะพานสุมิโยชิโอะซะริบะฉิ (住吉反橋) ศาลเจ้าสุมิโยะฉิ

ที่มา : 住吉大社. 住吉っさんの見所. เข้าถึงเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://www.sumiyoshitaisha.net/grounds/highlights.html>

ภาพที่ 18 นี้คล้ายคลึงกับภาพวาดในหนังสือ 伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) วาดโดยคังเงทซุ ชิโตะมิ (蕃関月) จิตรกรในสมัยเอโดะค.ศ. 1747-1797 เช่นเดียวกับภาพที่ 14

伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) เล่ม 2

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 伊勢参宮名所図会. 卷之 2. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565

เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/bunko31/bunko31_

[e1285/bunko31_e1285_0001/bunko31_e1285_0001.html](https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/bunko31/bunko31_e1285_0001/bunko31_e1285_0001.html)

ภาพหมายเลข 21

ภาพที่ 19

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 21

ประพันธ์โดย พระโชนะเซะอิ (素性法師)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ท่านผู้นั้นบอกว่าจะมาหาในทันที ฉันทจึงเฝ้ารอตลอดค่ำคืนอันยาวนานของเดือนก้ำ
จนกระทั่งพระจันทร์ในยามรุ่งสางโผล่ออกมาให้เห็น (今来むと いひしばかりに 長月の
有明の月を 待ち出でつるかな)

ภาพที่ 21 เป็นภาพพระโษะเซอิที่กำลังนั่งสนทนากับข้ารับใช้บนเบาะรองโดยมีทิวทัศน์ภูเขา หินเป็นฉากหลัง⁴⁶ โษะเซอิเป็น 1 ใน 36 กวีเอกที่ฟูจิวะระ โนะ คินโดยยกย่องให้เป็นกวีเอกในสมัยเฮอัน ไม่ทราบปีที่เกิดและตายที่แน่ชัด บิดาของพระโษะเซอิคือเฮ็นโจผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉุบที่ 12 โษะเซอิเป็นขุนนางระดับสูงแต่ก็ออกบวชเหมือนเฮ็นโจผู้เป็นบิดา ทั้งโษะเซอิและเฮ็นโจเป็นพระที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทางราชสำนักและมีความสามารถด้านการประพันธ์ทั้งกลอนญี่ปุ่นและกลอนแบบจีน⁴⁷ เบาะรองนั่งของพระโษะเซอิเป็นเบาะที่มีลวดลายเป็นดอกไม้และคลื่นทะเล ในมือของพระโษะเซอิถือสิ่งที่คล้ายม้วนกระดาษเอาไว้ ใบหน้าหันไปด้านซ้ายซึ่งเป็นด้านที่มีหญิงสาวยืนอยู่ หญิงสาวสวมกิโมโนแขนยาวแบบฟูริโซเดะ (振袖) ลวดดอกไม้และใบเมเปิล ด้านล่างสวมกางเกงสะกะมะ (袴) มือทั้งสองประคองกล่องลักษณะแบนไว้ ใบหน้าหันไปทางด้านพระโษะเซอิที่มีเชิงเทียนตั้งอยู่ระหว่างทั้งสองคน มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาของภาพใกล้กับพระโษะเซอิเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน มุมซ้ายล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบทนี้กวีซึ่งเป็นชายแต่งขึ้นโดยจินตนาการถึงจิตใจของของหญิงที่เฝ้ารอคอยชายคนรัก โดยฝ่ายบอกว่าจะมาหาในทันที ฝ่ายหญิงจึงเฝ้ารออยู่ตลอดจนทั้งคืนจนกระทั่งรุ่งสาง ซึ่งยังคงมองเห็นพระจันทร์ปรากฏอยู่บนท้องฟ้า คำว่า 長月 หมายถึง “เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติ” ซึ่งเป็นช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วงและมีช่วงเวลากลางคืนยาวนาน ส่วน 有明の月 หมายถึง “พระจันทร์ในยามเช้า” ซึ่งจะปรากฏให้เห็นหลังวันแรม 1 ค่ำเป็นต้นไป โดยแม้ฟ้าจะสว่างแล้วแต่พระจันทร์ก็ยังหลงเหลือปรากฏให้เห็นอยู่บนท้องฟ้า เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายหญิงรอคอยฝ่ายชายนานมาก คือรอตลอดคำคืนอันยาวนานของเดือน 9 จนได้เห็นพระจันทร์ในยามเช้า⁴⁸

⁴⁶ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁴⁷ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 66.

⁴⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 66.

ภาพหมายเลข 22

ภาพที่ 20

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 22

ประพันธ์โดย บุนยะ โนะ ยะซุอิเดะ (素性法師)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน พอลมพัดต้นหญ้าในฤดูใบไม้ร่วงก็เอนล้มไป คงจะด้วยเหตุนี้เองกระมังลมภูเขาจึง
ถูกเรียกเป็นลมพายุ (吹くからに 秋の草木の しをるれば むべ山風を 嵐といふらむ)

ภาพที่ 22 เป็นภาพบุณยะ โนะะ ยะซุอิเดะและซำรับใช้ทั้งสองได้ต้นหลิวที่ด้านหน้าเป็นคณชาย
 รมและลูกชายทั้งสองที่กำลังไล่ตามร่วมซึ่งถูกพัดปลิวไปตามสายลม⁴⁹ บุณยะ โนะะ ยะซุอิเดะมีชีวิตอยู่ใน
 ในช่วงกลางศตวรรษที่ 9 เป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิระระ โนะะ คินโดยยกย่องให้เป็นกวีเอกในสมัย เฮอัน
 และเป็นบิดาของบุณยะ โนะะ อะยะซุ ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบที่ 37⁵⁰ ด้านหลังเป็นทิวทัศน์ภูเขา
 ที่มีต้นไม้อื่นอยู่บ้างประปราย และนกตัวหนึ่งที่กำลังบินอยู่บนท้องฟ้า บุณยะ โนะะ ยะซุอิเดะอยู่ใน
 อิริยาบถที่ยกแขนขวาขึ้นเหนือศีรษะคล้ายต้องการบังสายลมที่กำลังพัดแรง ข้างกันเป็นซำรับใช้ที่ยก
 แขนขึ้นเหนือศีรษะเพื่อจับหมวกไม่ให้ปลิวไปตามสายลม ในขณะที่เดียวกันซำรับใช้ที่กำลังวิ่งตามหลัง
 มาด้วยเท้าเปลือยเปล่านั้นก็ยกมือขวาขึ้นบังลมในขณะที่เดียวกันมือซ้ายนั้นใช้กุมดาบขึ้นพาดบ่า
 ด้านหน้าของทั้งสามคนเป็นคณชายรมสามพ่อลูกที่กำลังพยายามยึดร่มของตัวเองไม่ให้ปลิวไปตามลม
 คนแรกอยู่ในท่าค้อมหลัง มือขวาจับร่มที่ถูกลมพัดจนกางกลับไปอีกด้านหนึ่ง ส่วนมือซ้ายจับกองร่มที่
 กำลังลลิ่งอยู่บนพื้นเพื่อป้องกันไม่ให้ร่มลลิ่งหรือปลิวไป ในด้านเด็กผู้ชายข้างหน้านั้นใช้มือทั้งสองจับร่ม
 ที่กางออกยึดตรึงไว้กับพื้น ใบหน้าหันไปทางผู้เป็นพ่อ ในขณะที่เดียวกันเด็กชายด้านหลังอีกคนหนึ่ง
 กำลังวิ่งตามร่มที่ปลิวไปกับสายลม ด้านข้างของร่มที่ปลิวไปมีกระดาษสองแผ่นที่ถูกสายลมพัดปลิวไป
 เช่นกัน บนพื้นมีเสื่อหลายผืน มีด ไม้ไผ่ และกระดาษวางระเกะระกะอยู่ ด้านหลังของคณชายรม
 ปรากฏแผงไม้ที่ถูกตอกลงพื้นซึ่งมีร่มสองคันผูกเอาไว้ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอน
 เฮียะกุนินอิฉิมุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านซ้ายล่างเป็นลายเซ็นที่เขียน
 ด้วยพู่กัน และตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ไม่ปรากฏตราประทับสีแดงในภาพนี้

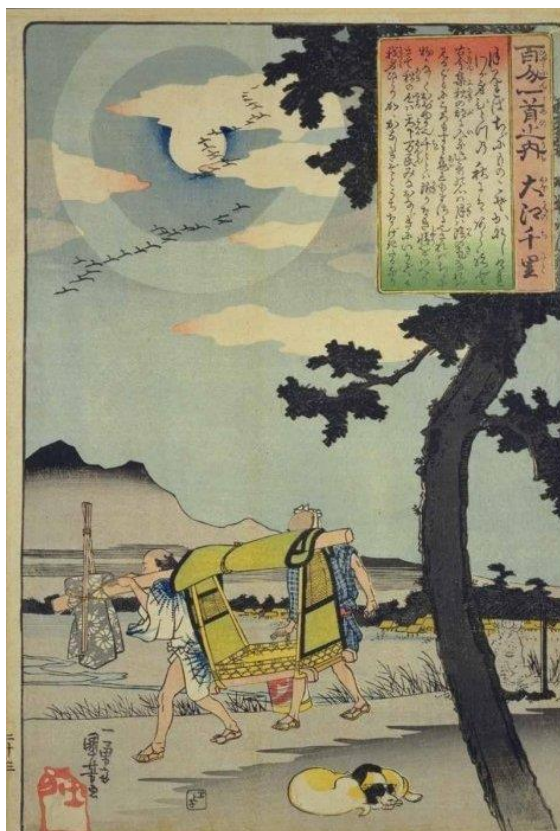
ในคำเกริ่นนำของกลอนบทนี้ในโคะกิงวะกะฉุเขียนว่า เป็นกลอนที่แต่งขึ้นเนื่องในงานแข่งขัน
 ประชันกลอนที่ดำเนินของเจ้าชายโคะโระชะตะ (是貞の親王) เป็นกลอนที่ใช้ไหวพริบในการเล่นคำ
 โดยตัวอักษรคันจิของคำว่า 山風 (ลมภูเขา) ในวรรคที่ 4 นั้นเมื่อนำตัวอักษรคันจิทั้ง 2 ตัวมารวมกัน
 เป็นตัวอักษรเดียวจะได้คำว่า 嵐 (ลมพายุ) กลอนบทที่ 22 นี้ยังใช้เทคนิคคำพ้องเสียงด้วย คำว่า 嵐
 (ลมพายุ) พ้องเสียงกับคำว่า 荒ら (รุนแรง) ทำให้มีความหมายซ้อนทับ หมายถึงลมที่พัดแรงมากถึง

⁴⁹ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁵⁰ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 68.

ขนาดที่ทำให้ต้นหญ้าเอนล้มลงไปได้ เป็นการบรรยายภาพของท้องทุ่งในฤดูใบไม้ร่วงที่ต้นไม้อิเหนียวกำลังถูกสายลมของฤดูใบไม้ร่วงพัดกระหน่ำจนเหี่ยวเฉาตายในที่สุด⁵¹

ภาพหมายเลข 23

ภาพที่ 21

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 23

ประพันธ์โดย โอเอะ โนะ ชิซุโตะะ (大江千里)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

⁵¹ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 68.

เนื้อหาของกลอน พอมองดูพระจันทร์ก็ทำให้คิดถึงเรื่องราวต่างๆที่ชวนให้รู้สึกเปลี่ยวเหงาเศร้าใจ ทั้ง ๆ ที่ฤดูใบไม้ร่วงไม่ได้มาเยือนฉันเพียงคนเดียวสักหน่อย (月見れば ちぢにもものこそ 悲しけれ わが身ひとつの 秋にはあらねど)

ภาพที่ 23 เป็นภาพชายสองคนที่กำลังแบกเกี่ยวไ่ว้นบ่าเดินไปตามทางโดยมีพระจันทร์เปล่งรัศมีเป็นฉากหลัง ชายคนหน้าทำผมทรงชนมาเกะ (丁髷) ใบหน้ามองตรงไปข้างหน้า สองมือประคองเกี่ยว ชายคนหลังผูกผ้าฮาชิมากิบนศีรษะ มือทั้งสองข้างปล่อยทิ้งไว้ข้างลำตัวคล้ายกำลังใช้ไหล่แบกเกี่ยวโดยไม่ใช้มือจับ หรืออาจปล่อยให้คนข้างหน้าแบกเกี่ยวคนเดียวตนแค่เดินไปตามทางเท่านั้น ศีรษะเงยขึ้นจ้องมองพระจันทร์คล้ายกำลังฝังใจเมื่อเห็นพระจันทร์ ตัวเกี่ยววางเปล่าไม่มีคนนั่ง มู่ลี่ถูกดึงขึ้นไปพาดไว้กับไม้คาน ส่วนด้านหน้าของไม้คานมีผ้าลายดอกไม้ผูกเอาไว้โดยมีไม้มัดเอาไว้ไม่ให้ผ้าลื่นหลุด ด้านข้างของชายทั้งสองมีสุนัขตัวหนึ่งนอนหลับอยู่ หางของสุนัขยาวจนพันรอบตัวไปถึงใบหน้า ด้านหน้าสุดปรากฏต้นไม้หนึ่งต้นที่ขึ้นสูงไปจนเลยด้านบนของภาพ ด้านหลังเป็นทางที่เชื่อมต่อไปยังหมู่บ้านที่ทิวทัศน์ด้านหน้าของหมู่บ้านเป็นแอ่งคล้ายท้องทุ่งที่มีลำธารไหลตัดผ่าน ด้านหลังของหมู่บ้านเป็นเงารูปร่างคล้ายป่า ไกลออกไปปรากฏภูเขาที่ตั้งตระหง่านอยู่ เทือกเขาคือหมู่เมฆที่ลอยปิดบังดวงจันทร์ที่เปล่งรัศมีสว่างไสวโดยมีฝูงนกบินเป็นแนวยาวอยู่ด้านหน้า มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนิอิมมู ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายของภาพเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบทนี้เป็นกลอนที่แสดงอารมณ์อันเศร้าสร้อยของฤดูใบไม้ร่วง ความคิดที่ว่าฤดูใบไม้ร่วงเป็นฤดูแห่งความโศกเศร้านั้นมีมาตั้งแต่สมัยเฮอัน โดยได้รับอิทธิพลมาจากกลอนจีน ความคิดที่ว่าถ้ามองพระจันทร์แล้วจะทำให้เกิดความคิดฟุ้งซ่านนี้ถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ชวนให้รู้สึกเปลี่ยวเหงาเศร้าใจนั้นปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมญี่ปุ่นสมัยเฮอันบ่อย ๆ เช่น ตำนานเจ้าหญิงจากดวงจันทร์ (竹取物語)⁵²

⁵² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 70.

ภาพหมายเลข 24

ภาพที่ 22

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 24

ประพันธ์โดย ชุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะ (菅原道真)

หมวดหมู่ การเดินทาง

เนื้อหาของกลอน การเดินทางครั้งนี้ไม่อาจบวงสรวงไม้ซุงได้ จะขอบวงสรวงกิ่งเมเปิลบนภูเขานี้แทน
ขอเทพดาโปรดจงรับเอาไว้ด้วยเถิด (このたびは 幣も取りあはず 手向山 紅葉のにしき
神のまにまに)

ภาพที่ 24 เป็นภาพซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะนำขบวนบริวารและม้าขาวไปยังศาลเจ้าชินโตบนเนินเขา⁵³ ซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะเป็นกวีที่เชี่ยวชาญการแต่งกลอนแบบจีน เป็นขุนนางคนสนิทของจักรพรรดิอุตะ (宇多天皇) และจักรพรรดิอะโอะ (醍醐天皇) ดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีฝ่ายขวา (右大臣) แต่ภายหลังถูกฟูจิวะระ โนะ โทะเกอิระ (藤原時平) กลั่นแกล้งจนถูกถอดถอนตำแหน่งลงมา เป็นแค่ตะสะอิฟู (大宰府) ซึ่งเป็นตำแหน่งขุนนางดูแลหัวเมืองแถบตะวันตกหรือบริเวณเกาะคิวชูในปัจจุบัน กลอนบทนี้เป็นกลอนที่แต่งขึ้นขณะที่ซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะติดตามจักรพรรดิอุตะ (宇多天皇) เสด็จประพาสเมืองมิยะตะกิ (宮滝) ซึ่งปัจจุบันคือบริเวณเขตภูเขาโยะมิโนะในเมืองนารา การเสด็จประพาสครั้งนี้มีกวีหลายคนติดตามไปด้วย ระหว่างเดินทางก็มีการแต่งกลอนกันหลายบทซึ่งกลอนบทนี้ก็เป็นหนึ่งในกลอนเหล่านั้น⁵⁴

จากภาพซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะเดินอยู่ด้านหน้าขบวน ในมือถือสิ่งของคล้ายพัดที่ยังไม่ได้กางเอาไว้ ข้างเอวห้อยดาบ ชายเสื้อยาวจนต้องให้ผู้ติดตามที่เดินตามมากอดจับเอาไว้ ด้านขวาปรากฏเด็กผู้ชายที่เป็นข้ารับใช้ในท่าทางที่หันไปด้านซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะยืนอยู่ เท้าของเด็กชายเปลือยเปล่า เป็นผู้เดียวในขบวนที่ไม่สวมรองเท้า ด้านหลังของผู้ติดตามที่จับชายเสื้อของซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะไว้ นั้นเป็นม้าขาวที่ถูกข้ารับใช้สองคนยืนประคองซ้ายขวา โดยเชือกจูงที่ผูกจากปากของม้าอยู่ในมือของข้ารับใช้ด้านซ้าย บนม้ามามีผ้าลวดลายคล้ายดอกไม้วางพาดเอาไว้แล้วผูกทับด้วยผ้าอีกสองผืน ปิดท้ายขบวนด้วยข้ารับใช้สองคน ข้ารับใช้คนท้ายสุดด้านซ้ายนั้นหันหน้าไปทางซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะที่อยู่ด้านหน้า เอวด้านซ้ายห้อยดาบเอาไว้ ส่วนข้ารับใช้คนสุดท้ายด้านขวานั้นหันไปทางข้ารับใช้คนสุดท้ายด้านซ้าย ขณะเดินทางนี้กำลังเดินอยู่บนเส้นทางที่รายล้อมด้วยต้นสนทั้งสองข้างทาง ด้านซ้ายและขวาปรากฏเป็นต้นสนในลักษณะที่แตกต่างกัน ทางด้านซ้ายนั้นปรากฏให้เห็นแค่บนส่วนยอดเท่านั้น ในขณะที่ทางด้านขวานั้นปรากฏเป็นต้นสนที่ขึ้นอยู่บนเนินดินซึ่งปกคลุมทั้งต้นทอดยาวไปจนส่วนบนของภาพ ต้นสนทั้งสองมีลักษณะใบไม้ที่แตกต่างกันผสมผสานกันอยู่ ทั้งแบบใบสนที่แห้งมีลักษณะเป็นเส้น ๆ และใบสนที่เขียวสด มีลักษณะเป็นพุ่ม ๆ ไกลออกไปเป็นทิวทัศน์ของภูเขาซึ่งมีต้นไม้อื่นขึ้นปกคลุมอยู่ตรงบริเวณยอดเขาตั้งสูงตระหง่าน ปรากฏทางเดินทอดยาวจากตีนเขาหายไปบริเวณที่ต้นไม้อื่นขึ้นติดกัน มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึ่งกวีผู้แต่งกลอน

⁵³ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁵⁴ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 74.

บทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านหน้าของซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน มุมซ้ายล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ไม่ปรากฏตราประทับสีแดงในภาพนี้

นุซะ (拵) เป็นผ้าทอหรือกระดาษที่ตัดเป็นริ้วหยักติดไว้บนปลายไม้เอาไว้ใช้บวงสรวงเทพเจ้า ในสมัยโบราณตอนที่ออกเดินทางไกลจะมีธรรมเนียมบวงสรวงไม้่นุซะเพื่อขอพรจากเทพเจ้าให้การเดินทางเป็นไปโดยสวัสดิภาพ ในที่นี้กวีใช้เทคนิคการมองเหมือน โดยมองเห็นใบเมเปิลบนกิ่งไม้เป็นผ้าทอที่ติดอยู่บนปลายไม้่นุซะ พร้อมทั้งชื่นชมความงามของใบเมเปิลว่างดงามมากจนไม่อาจบวงสรวงไม้่นุซะได้ ต้องขอบวงสรวงกิ่งเมเปิลที่งดงามนี้แทน แต่ก็อาจตีความอีกนัยหนึ่งได้ว่า เนื่องจากการเสด็จประพาสครั้งนี้เกิดขึ้นกะทันหันจึงไม่ได้เตรียมไม้่นุซะเอาไว้ กวีจึงกล่าวว่าจะขอ บวงสรวงกิ่งใบเมเปิลแทน⁵⁵

⁵⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 74.

ภาพหมายเลข 32

ภาพที่ 23

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 32

ประพันธ์โดย ฮะรุมิชิ โนะ ทซุระกิ (春道列樹)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน แฝงไม้सानฉิมะระมิที่สายลมก้าวข้ามผ่านไปในลำธาร แท้จริงแล้วคือใบเมเปิลที่ไหล
ลอยไปติดค้างอยู่ (山川に 風のかけたる しがらみは 流れもあへぬ もみぢなりけり)

ภาพพิมพ์หมายเลข 32 เป็นภาพหญิงสาวผู้แสวงบุญที่กำลังเดินทางไปกับเด็กหญิงเข้ารับใช้ข้างกายโดยมีน้ำตกเหนือสายหมอกเป็นฉากหลัง⁵⁶ หญิงสาวผู้แสวงบุญด้านหน้าสุดของภาพสวมชุดกิโมโนหลายชั้น โดยกิโมโนตัวนอกนั้นสวมแล้วผูกเชือกคาดเอวไว้หลวม ๆ เท่านั้น อยู่ในอิริยาบถที่ยกแขนขวาขึ้นจับหมวกสานบนศีรษะ ใบหน้าหันด้านซ้ายของภาพ ปล่อยผมยาวระบ่า ถือไม้เท้าไว้ในมือซ้าย เผยให้เห็นเท้าที่สวมถุงเท้าและรองเท้าแตะเพียงเล็กน้อย ส่วนเด็กหญิงรับใช้ที่ตามหลังมานั้นสวมกิโมโนแบบฟูริโซะเดะ (振袖) ยาวกรอมเท้า ใหน้าหันไปด้านเดียวกับหญิงสาวด้านหน้า ถือห่อผ้าไว้ในมือยกขึ้นระดับอก บนพื้นเป็นลายจุดคล้ายต้นหญ้า ฉากหลังคือสายน้ำตกที่ไหลลงมาจากภูเขาซึ่งปกคลุมด้วยต้นสนและต้นเมเปิล ด้านล่างภูเขาปรากฏสายหมอกที่ขวางกั้นระหว่างหญิงสาวและฉากภูเขา มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของภาพเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

จากภาพไม่ปรากฏฉิมุระมิ (冊) แผงไม้สานที่ใช้กั้นกระแสน้ำในลำธาร แต่ปรากฏใบเมเปิลที่ร่วงไปตามลำธารจนคล้ายแผ่นไม้ไผ่ เนื่องจากกลอนบทนี้ใช้เทคนิคการมองเหมือน โดยกล่าวว่าแผงไม้สานฉิมุระมิที่กวีกล่าวถึงนั้น แท้จริงแล้วก็คือใบเมเปิลที่ถูกสายลมพัดร่วงหล่นไหลลอยเป็นแพติดค้างอยู่ในลำธาร แลดูคล้ายกับแผงไม้สานฉิมุระมิที่ใช้กั้นกระแสน้ำ นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคบุคลาธิษฐาน โดยกล่าวถึงสายลม “พัดผ่าน” แผงไม้ไผ่ไป ซึ่งกริยา “ก้าวข้าม” นั้นเป็นกริยาอาการของมนุษย์ ในคำเกริ่นนำกลอนในโคะกิงวะกะฉุเขียนถึงกลอนบทนี้ไว้ว่า กวีแต่งขึ้นขณะเดินทางข้ามภูเขาแถบฉิมุระ (志賀) ซึ่งเส้นทางที่ว่าเป็นเส้นทางจากเกียวโตเมืองข้ามภูเขาไปยังเมืองโอทซุ (大津) ผู้คนในเมืองหลวงมักใช้เส้นทางสายนี้เพื่อเดินทางไปไหว้พระที่วัดฉิมุระ (志賀寺) หรือในอีกชื่อหนึ่งคือวัดชูฟุคุจิ (聖福寺) ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 668 และเป็นวัดที่สำคัญที่สุด 1 ใน 10 แห่งในสมัยนารา⁵⁷

⁵⁶ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁵⁷ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 98.

ภาพหมายเลข 33

ภาพที่ 24

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 33

ประพันธ์โดย คิ โนะ โทะโมะโนะริ (紀友則)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ผลิ

เนื้อหาของกลอน วันในฤดูใบไม้ผลิที่พระอาทิตย์ทอแสงอันอบอุ่นแจ่มใส เจ้าดอกซากุระคงสงปใจไว้
ไม่อยู่กระมังจึงได้ร่วงหล่นปลิวปรายเช่นนี้ (ひさかたの 光のどけき 春の日に しづ心なく
花の散るらむ)

ภาพที่ 33 เป็นภาพคิ โนะ โทะโมะโนะริและเข้ารับใช้ใต้ต้นซากุระโดยมีทะเลและเนินเขาเป็นฉากหลัง โดยคิ โนะ โทะโมะโนะริมีชีวิตอยู่ที่ ค.ศ. 905 เป็น 1 ในผู้เรียบเรียงหนังสือรวมกลอนโคะกิงวะกะฉุ แต่เสียชีวิตก่อนที่จะเรียบเรียงเสร็จสิ้น เป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิวะระ โนะ คินโดยยกย่องให้เป็นกวีเอกสมัยเฮอัน มีผลงานหนังสือรวมกลอนของตนเอง คือ โทะโมะโนะริฉุ (友則集) โทะโมะโนะริเป็นลูกพี่ลูกน้องกับคิ โนะ ทัชชะระยุกิ (紀貫之) ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉุบทที่ 35⁵⁸ คิ โนะ โทะโมะโนะริในชุดขุนนางแบบญี่ปุ่นลวดลายคล้ายดอกไม้กำลังยกมือซ้ายขึ้นเหนือศีรษะ ใบหน้าเงยขึ้นไปทางต้นซากุระ ในขณะที่ในมือขวานั้นถือพัดยกขึ้นแนบอก แขนงดาบไม้ที่เอวด้านซ้ายสวมกางเกงสะกะมะ (袴) ยาวกรอมเท้า ข้างขวาของคิ โนะ โทะโมะโนะริเป็นเด็กชายเข้ารับใช้ที่เผยให้เห็นเพียงแผ่นหลังเท่านั้น เด็กชายสวมชุดชุยคัง (水干) ลายดอกไม้ ทรงผมรวบต่ำ ใบหน้าหันไปด้านขวาเล็กน้อยหากแต่เท้าและลำตัวนั้นหันไปทางตรงข้ามกัน ถัดไปทางด้านขวาเป็นเข้ารับใช้ที่กำลังเงยหน้าขึ้นชมต้นซากุระด้านบน ใบหน้ายิ้มแย้ม ลำตัวหันไปด้านซ้ายของภาพ ส่วนด้านขวาสุดของภาพคือต้นซากุระที่ขึ้นสูงไปถึงกรอบภาพด้านบน โดยแผ่นกิ่งก้านสาขาไปจนเกือบสุดภาพด้านซ้ายบนต้นซากุระนั้นมีดอกซากุระบานอยู่เต็มต้น รอบต้นซากุระปรากฏกลีบดอกไม้ที่ปลิวไปตามลม ถัดไปด้านหลังเป็นลำธารขนาดเล็กที่อาจเชื่อมโยงกับทะเลที่อยู่ไกลออกไป โดยด้านหน้าของทะเลที่เป็นฉากหลังของภาพนั้นเป็นเนินเขาขนาดใหญ่ที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่ประปราย บนผืนทะเลใกล้จุดเส้นขอบฟ้านั้นปรากฏเกาะแก่งและเรือใบหลายลำ เหนือทิวทัศน์นั้นมีดวงอาทิตย์ขนาดใหญ่ลอยอยู่บนท้องฟ้า มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านซ้ายของภาพเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน มุมขวาล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบทนี้เป็นการบรรยายภาพอันเงียบสงบและอบอุ่นฤดูใบไม้ผลิ และยังมีภาพดอกซากุระปลิวโปรยปรายโดยกล่าวเปรียบดอกซากุระว่าเหมือนกับคนที่จิตใจไม่สงบด้วย ในวรรคที่ 2 ส่วน 2 วรรคหลังที่กล่าวถึงดอกซากุระนั้นกล่าวเปรียบดอกซากุระราวกับว่าดอกซากุระมีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับมนุษย์ โดยกวีให้เหตุผลที่ดอกซากุระร่วงหล่นว่า ในวันที่แสงแดดอบอุ่นแจ่มใสเช่นนี้ดอกซากุระคงสงบใจไว้ไม่อยู่จึงร่วงหล่นปลิวปรายลงมา กลอนบทนี้จึงให้บรรยากาศของฤดูใบไม้ผลิ ที่ดอกบานสะพรั่ง พลังที่สะท้อนความเป็นอนิจจังของธรรมชาติไปด้วยพร้อมกัน⁵⁹

⁵⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 101.

⁵⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 101.

ภาพพิมพ์หมายเลข 33 นี้คล้ายคลึงกับภาพวาดในหนังสือ 東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) ที่เขียนโดยอะคิซะโตะ ริโตะ (秋里籬島) นักเขียนในยุคเอโดะ เช่นเดียวกับภาพที่ 10

東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) เล่ม 1

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 東海道名所図会. 卷之 1. เข้าถึงเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru03/ru03_00376/ru03_00376_0001/ru03_00376_0001.html

ภาพหมายเลข 34

ภาพที่ 25

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 34

ประพันธ์โดย ฟุจิวาระ โนะ โอะเกะเสะ (藤原興風)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน จะนับเอาใครมาเป็นเพื่อนที่รู้ใจเรา แม้แต่ต้นสนแห่งทะเลชะงะ (ที่มีอายุยืนยาวนาน) ก็ไม่อาจจะนับได้ว่าเป็นเพื่อนเก่าแก่ของเรา (誰をかも 知る人にせむ 高砂の松もむかしの 友ならなくに)

ภาพที่ 34 เป็นภาพฟูจิระระ โนะ โอะกิกะเสะที่กำลังเดินอยู่บนชายฝั่งในคืนฝนตกโดยมีต้นสนเก่าแก่แห่งทะเลสาบโงะอยู่ด้านหลัง⁶⁰ ฟูจิระระ โนะ โอะกิกะเสะมีชีวิตอยู่ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 9 จนถึงต้นศตวรรษที่ 10 เป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิระระ โนะ คินโตยกย่องให้เป็นกวีเอกสมัยเฮอัน เป็น 1 ในกวีที่ถวายการรับใช้จักรพรรดิอูตะ (宇多天皇)⁶¹ ตากภาพเป็นฟูจิระระ โนะ โอะกิกะเสะในวัยชราที่สวมเสื้อคลุมตัวยาวมือขวาถือไม้เท้าพร้อมกับจับขอบหมวกคะซะ (笠) บนศีรษะ มือซ้ายถือโคมไฟช่อนอยู่ใต้ผ้าคลุม ใบที่มีรอยเหี่ยวบนหน้ามองต่ำ หลังค่อมลงเล็กน้อย เท้าในรองเท้าไม้เดินก้าวไปด้านหน้า ด้านหลังเป็นต้นสนที่ขึ้นตระหง่านอยู่ริมชายฝั่งบนพื้นทรายที่มีคลื่นทะเลสาบซัดเข้ามา ทั้งภาพปรากฏเส้นสายที่ขีดทับไปมาเป็นสายฝนที่ตกลงมา มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเสียดสิรินิฮิมุชิ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของคำอธิบายกลอนเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ด้านล่างของภาพใกล้กับเท้าของฟูจิระระ โนะ โอะกิกะเสะปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบทนี้บรรยายอารมณ์ความรู้สึกที่เจ็บเหงาเปล่าเปลี่ยวของกวีในบั้นปลายชีวิตที่เพื่อนฝูงและคนสนิทที่คบหากันมานานต่างก็เสียชีวิตไปก่อน เหลือแต่ตัวกวีเองอยู่โดดเดี่ยวเพียงลำพัง ต้นสนแห่งทะเลสาบโงะที่มีอายุยืนยาวเห็นมาตั้งแต่เก่าก่อนนั้นเป็นเพียงแค่ต้นสน ไม่อาจจะพูดคุยปรับทุกข์หรือยึดถือว่าเป็นเพื่อนเก่าแก่ได้ ซึ่งทะเลสาบโงะเป็นสถานที่ขึ้นชื่อเรื่องต้นสน อยู่ในเมืองฮะริมะ ปัจจุบันอยู่ในอำเภอทะเลสาบโงะ จังหวัดเฮียวเกะ ต้นสนแห่งทะเลสาบโงะมักถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการมีอายุยืนยาว ปกติแล้วการมีอายุยืนยาวถือเป็นเรื่องมงคล แต่ในที่นี้กวีกลับรู้สึกเปล่าเปลี่ยวเพื่อนฝูงที่เคยคบหากันมาล้วนตายจากไปก่อน ในวัยชราเช่นนี้จะหาเพื่อนใหม่ที่รู้จักก็ไม่อาจหาได้โดยง่าย⁶²

⁶⁰ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁶¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 104.

⁶² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 104.

ต้นสนแห่งทะกะซะงะ เมืองอะริมะ

ที่มา : 徒然なか話. 阿蘇神社 と 能「高砂」. เข้าถึงเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://blog.goo.ne.jp/np4626/e/74d0d6c9be136f70608b8ac4b85b8201>

ภาพหมายเลข 38

ภาพที่ 26

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 38

ประพันธ์โดย อุกน (右近)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ฉันไม่ได้นึกพะวงถึงตัวเองซึ่งเป็นฝ่ายถูกลืม แต่รู้สึกเสียดายชีวิตของท่านผู้หนึ่งที่เคยให้คำสัตย์สาบานเอาไว้ (ว่าจะรักฉันตลอดไป) (忘らるる身をば思はず誓ひてし人の命の惜しくもあるかな)

ภาพที่ 38 เป็นภาพกวีที่กำลังถือหมวกสานสีดำเดินอยู่บนเนินเขาเหนือม่านหมอก⁶³ อุณกณมีชีวิตอยู่ในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 10 เป็นธิดาของฟูจิโระระ โนะ ซุเอะนะวะ (藤原末縄) ซึ่งดำรงตำแหน่งพลตรีฝ่ายขวา (右近少将) จึงถูกเรียกชื่อตามตำแหน่งของบิดาว่าอุณก (右近) เคยเป็นนางกำนัลรับใช้พระนางอนฉิ (藤原暉子) มเหสีของจักรพรรดิอะฮิโระ (醍醐天皇) และเป็นกวีคนสำคัญในสมัยจักรพรรดิมาสะกะมิ (村上天皇) เป็นกวีหญิงที่มีสัมพันธ์รักกับขุนนางและกวีเอกหลายคนในยุคนั้น เช่น เจ้าชายโมะโตะยะฉิ (元良新王) ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุทที่ 20 คิโยะซะระ โนะ โมะโตะซุเกะ (清原元輔) ฟูจิโระระ โนะ อะทซุตะดะ (藤原敦忠) ผู้แต่งกลอนบทที่ 43 และโอะนะกะโตะมิ โนะ โยะฉิโนะบุ (大中臣能宣)⁶⁴ อุณกสวมชุดกิโมโนหลายชั้นที่แต่ละชั้นมีลวดลายแตกต่างกัน กิโมโนชั้นในเป็นลายดอกไม้ กิโมโนชั้นนอกสุดนั้นสวมไว้หลวม ๆ โดยดึงตรงส่วนคอขึ้นคลุมศีรษะแล้วผูกเชือกไว้ที่เอว มือขวาถือไม้เท้า ส่วนมือซ้ายถือหมวกสาน ลำตัวหันไปทางด้านซ้ายของภาพ มีทิวทัศน์ภูเขากลางม่านหมอกเป็นฉากหลัง มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุท ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของคำอธิบายกลอนเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

ในกลอนบทนี้นั้นกล่าวถึงชายคนรักซึ่งเคยให้คำสัตย์สาบานเอาไว้กับกวีว่าจะรักกันตลอดไปนั้นกลับผิดคำสาบานโดยไปมีคนรักใหม่ กวีจึงกล่าวว่ารู้สึกเสียดายชีวิตของชายคนรักที่คงจะต้องถูกเทพยาฟ้าดินลงโทษเอาชีวิตไป โทษฐานผิดคำสาบานเป็นแน่ เป็นการกล่าวประชดเสียดสีชายคนรักที่ทอดทิ้งตนไปมีคนใหม่ แต่ในอีกทางหนึ่งก็มองได้ว่ากวียังคงมีเยื่อใยต่อชายคนรักอยู่จึงได้กล่าวแสดงความรู้สึกเสียดายชีวิตของชายคนรักนั้นโดยไม่ได้นึกพะวงถึงตัวเองที่เป็นฝ่ายถูกทอดทิ้ง⁶⁵

⁶³ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁶⁴ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 116-117.

⁶⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 116.

ภาพหมายเลข 40

ภาพที่ 27

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 40

ประพันธ์โดย ทะอิระ โนะ คะเนะโมะริ (平兼盛)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน พยายามแอบซ่อนความรักเอาไว้ในใจแต่กลับแสดงออกมาทางสีหน้าเสียนี้ จนถึงขนาดมีคนทักถามขึ้นมาว่าหลงรักใครอยู่หรือ (しのぶれど 色に出でにけり わが恋は ものや思ふと 人の問ふまで)

ภาพที่ 40 เป็นภาพทะอิระ โนะ คะเนะโมะริขณะรับประทานกับนักบวชในพระราชวัง⁶⁶ คะเนะโมะริไว้ว่า ทะอิระ โนะ คะเนะโมะริมีชีวิตอยู่ถึง ค.ศ. 990 สืบเชื้อสายมาจากจักรพรรดิโคโก (光孝天皇) เป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิวะระ โนะ คินโดยยกย่องให้เป็นกวีเอกสมัยเฮอัน⁶⁷ จากภาพทะอิระ โนะ คะเนะโมะรินั้นอยู่ในอิริยาบถที่กำลังนั่งพับเพียบอยู่บนเบาะรองนั่ง มือทั้งสองข้างวางไว้เหนือเข่า ตรงข้ามกันคือนักบวชรูปหนึ่ง มีถาดอาหารวางอยู่ระหว่างคนทั้งสอง บริเวณห้องในพระราชวังเป็นลักษณะเปิดโล่ง ด้านบนเป็นส่วนเพดานของพระราชวัง ส่วนมุขซ้ายล่างเป็นระเบียงทางเดิน ด้านหลังของทะอิระ โนะ คะเนะโมะริคือทางเชื่อมไปยังอีกห้องหนึ่งที่ประตูบานเลื่อนเปิดเอาไว้ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนิอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอนด้านขวาของภาพข้างไหลขวาของนักบวชเป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ถัดลงไปด้านล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ภาพนี้ไม่ปรากฏตราประทับสีแดง

กลอนบทนี้กล่าวถึงกวีที่พยายามแอบซ่อนความรักเอาไว้ในใจแต่กลับถูกคนรอบข้างทักขึ้นมา กวีจึงรู้สึกตัวว่าได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกออกไปให้คนอื่นเห็นเสียแล้ว ทั้ง ๆ ที่ได้พยายามเก็บซ่อนความรู้สึกเอาไว้อย่างเต็มที่ จากคำเกริ่นนำกลอนในญิวะกะฉุทำให้ทราบว่ากลอนบทนี้แต่งขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนเท็นโตะกุตะอิริ (天徳内裏歌合) ที่จัดขึ้นโดยจักรพรรดิมุระกะมิ (村上天皇) เมื่อ ค.ศ.960 คะเนะโมะริได้รับหัวข้อให้แต่งกลอนเกี่ยวกับความรักที่แอบซ่อน (忍ぶ恋) จึงได้แต่งกลอนบทนี้ขึ้นมา โดยที่ฝ่ายคู่แข่งคือ มิบุ โนะ ทะตะมิ (壬生忠見) ก็ได้แต่งกลอนในหัวข้อเดียวกันนี้ขึ้นมาประชันกัน กลอนของทะตะมิที่แต่งขึ้นมาในตอนนั้นก็ถูกรวบรวมไว้ในเฮียะกุนิอิฉิมุ ต่อท้ายจากกลอนบทนี้ด้วย กลอนทั้ง 2 บทต่างก็แต่งได้ดีพอ ๆ กัน จนกรรมการไม่อาจตัดสินใจลงไปได้ว่าจะให้ฝ่ายใดชนะ แต่เนื่องจากจักรพรรดิได้ตรัสเอื้อนเอ่ยกลอนของคะเนะโมะริออกมา กรรมการจึงตัดสินให้กลอนของคะเนะโมะริเป็นฝ่ายชนะ⁶⁸

⁶⁶ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁶⁷ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 122.

⁶⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 121.

ภาพหมายเลข 42

ภาพที่ 28

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part II. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20II.htm>

กลอนบทที่ 42

ประพันธ์โดย คิโยะฮะระ โนะ โมะะโตะซุเกะ (清原元輔)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน เราเคยสัญญากันไว้แล้ว ต่างบิบบายแขนเสื้อที่เปียกชุ่มไปด้วยน้ำตาพลางสัญญาว่า จะรักกันยืนยงไม่เปลี่ยนแปลงเหมือนดังภูเขาซุเอะโนะมะที่ซุยะมะที่คลื่นยักษ์ก็ไม่อาจข้ามผ่านได้ (契りきな かたみに袖をしほりつつ末の松山 波こさじとは)

ภาพที่ 42 เป็นภาพคิโยะฮะระ โนะ โมะะโตะซุเกะและหญิงสาวบนหน้าผ้า โดยมีทะเลเป็นฉากหลัง คิโยะฮะระ โนะ โมะะโตะซุเกะเป็น 1 ใน 5 ของกลุ่มกวีฉิบุโอะ (梨壺の五人) ซึ่งเป็นกลุ่มกวีที่

เรียบเรียงหนังสือรวมกลอนโกะเซ็งวะกะฉุ และเป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิวะระ โนะะ คินโตยกย่องให้เป็น กวีเอกสมัยเฮอัน เป็นหลานของคิโยะฮะระ โนะะ ฟูกะยะบุ ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบที่ 36 และเป็นบิดาของเซะอิ โฉนงงน ผู้แต่งกลอนบทที่ 62⁶⁹ คิโยะฮะระ โนะะ โมะโตะซุเกะสวมชุดลายดอกไม้ มือซ้ายถือพัดไว้บริเวณเอว มือขวาชี้ไปยังทางซ้ายของรูปภาพ ลำตัวหันไปด้านซ้ายของภาพแต่ใบหน้า หันไปยังหญิงสาวที่อยู่ด้านขวาของตน หญิงสาวสวมกิโมโนะหลายชั้น โดยกิโมโนชั้นนอกสุดสวมคลุม ไว้แบบหลวม ๆ คลุมไปจนถึงศีรษะ แล้วสวมหมวกรูปทรงคล้ายขามข้าวคว่ำทับเอาไว้ ด้านขวาของ รูปภาพเป็นต้นสนที่สูงขึ้นจากพื้นดินไปจนถึงส่วนบนสุดของรูปภาพ ฉากหลังเป็นท้องทะเลที่ตรงเส้น ของฟ้าปรากฏเรือสำเภาอยู่ประมาณห้าลำ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ตรงกลางภาพด้านล่างเป็นตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก และลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน มุมขวาล่างปรากฏตราประทับสีแดงที่ค่อนข้างซีดจาง

กลอนบทนี้เป็นกลอนที่กวีแต่งขึ้นแทนชายคนหนึ่งที่ถูกหญิงคนรักเปลี่ยนใจไปมีคนอื่นใหม่ เนื้อความแสดงการตัดพ้อต่อฝ่ายหญิงและแสดงความมีเยื่อใยในตัวฝ่ายหญิงอยู่ โดยกล่าวทวนนึกถึง ช่วงเวลาเก่าก่อนที่เคยสัญญากันว่า จะรักกันยืนยงตลอดไป เหมือนกับภูเขาอะโนะมะทซุยะมะที่ ยังคงตั้งยืนยง ไม่ว่าจะคลื่นจะลูกใหญ่แค่ไหนก็ไม่อาจข้ามผ่านภูเขาไปได้ เป็นการอ้างอิงถึงกลอนบทที่ 1093 “หากฉันเปลี่ยนใจจากท่านไปมีคนอื่นใหม่ละก็ เห็นทีคลื่นคงจะข้ามภูเขาอะโนะมะทซุยะมะได้ เป็นแน่ (ไม่มีทางที่จะเกิดเหตุการณ์อย่างนั้นได้)” ส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงคลื่นว่า “ไม่อาจข้ามภูเขาอะโนะ มะทซุยะมะได้” จึงมักถูกใช้เปรียบเทียบกับความรักที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ในทางกลับกันส่วนหนึ่งที่ กล่าวว่า “คลื่นข้ามภูเขาอะโนะมะทซุยะมะ” ก็จะเป็นการเปรียบถึงการนอกใจไปมีคนรักใหม่ ภูเขา อะโนะมะทซุยะมะที่กล่าวถึงนี้ตั้งอยู่ในอำเภอทงะงะโจ (多賀城) จังหวัดมิยะจิ (宮城) ในปัจจุบัน⁷⁰

⁶⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2555), 128.

⁷⁰ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2555), 127.

ภาพหมายเลข 43

ภาพที่ 29

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 43

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ อะทซุตะดะ (権中納言敦忠)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน เมื่อเทียบกับความรู้สึกหลังจากที่ได้ผ่านคำคืนร่วมกับท่านแล้ว ความรู้สึกก่อนหน้านี้ก็ดูเหมือนว่าจะไม่ได้หนักหนาสาหัสสักเท่าไรเลย (ไม่อาจเทียบกับความรู้สึกในขณะนี้ได้)
(逢ひ見ての 後の心に くらぶれば 昔はものを 思はざりけり)

ภาพที่ 43 เป็นภาพฟุจิวะระ โนะ อะทซุตะดะขณะยื่นรับสารจากข้ารับใช้ที่กรอประตุ ฟุจิวะระ โนะ อะทซุตะดะเป็นบุตรชายคนที่ 3 ของเสนบดีฝ่ายซ้าย ฟุจิวะระ โนะ โทะเกะอิชะระ (藤原時平)

มารดาคืออิตาของอะริวะระ โนะ มุเนะยะนะ (在原棟梁) ซึ่งแท้จริงแล้วนางมีสามีอยู่ก่อน อะทซุตะตะจิงไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของโทะเกะยะระ เมื่อดูเชื้อสายทางฝ่ายมารดาแล้วก็จะพบว่าอะทซุตะตะสืบเชื้อสายมาจากอะริวะระ โนะ นะริอิระ ซึ่งเป็นกวีเอกในสมัยเฮอัน อะทซุตะตะเองก็เป็นกวีที่มีชื่อเสียงโดยเป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิยะระ โนะ คินโตะยกย่องให้เป็นกวีเอกสมัยเฮอัน นอกจากนี้ยังเป็นนักรักเหมือนกับนะริอิระ 1 ในบรรดาคนรักของอะทซุตะตะก็คืออุกน ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบที่ 38 ในกลอนของอุกนที่กล่าวถึงความรู้สึกเสียดายชีวิตของชายคนรักที่ผิดคำสาบานรักนั้น กล่าวกันว่าชายคนรักนั้นคืออะทซุตะตะที่เสียชีวิตไปด้วยวัยเพียง 38 ปี และที่อะทซุตะตะอายุสั้นก็เพราะถูกฟ้าดินลงโทษเนื่องจากผิดคำสาบานนั้น⁷¹ จากภาพฟูจิยะระ โนะ อะทซุตะตะนั้นอยู่ในอิริยาบถที่ยกขาโยกโยนที่มีสวดคล้ายคล้ายแมลงขึ้นปิดบริเวณริมฝีปากล่าง มือซ้ายเกาะกรอบประตูที่มีรูปร่างคล้ายของจดหมายสองของติดกัน ลำตัวหันไปด้านซ้ายของภาพ คิ้วโค้งขึ้นคล้ายกำลังสะเทือนใจ ด้านข้างเป็นเชิงเทียนที่กำลังลุกไหม้ ด้านบนกรอบประตูนั้นมีมู่ลี่ที่ถูกม้วนขึ้นเก็บแล้วห้อยผ้ามาลงมาโดยผ้ามาลงนั้นมีลวดลายต่างกันไป เช่น ลายดอกไม้ ลายเรขาคณิตที่มีดอกไม้อยู่ตรงกลาง ด้านหน้าของฟูจิยะระ โนะ อะทซุตะตะคือเด็กชายเข้ารับใช้บนระเบียงทางเดิน มีส่วนสูงประมาณเอวของฟูจิยะระ โนะ อะทซุตะตะซึ่งอยู่ในอิริยาบถที่มีมือซ้ายยกขึ้นชี้ไปที่ด้านขวาของภาพ ลำตัวหันไปทางด้านเดียวกับฟูจิยะระ โนะ อะทซุตะตะ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอน บทนี้กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาของภาพเป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน มุมซ้ายเป็นตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ภาพนี้ไม่ปรากฏตราประทับสีแดง

ในคำเกริ่นนำกลอนเขียนไว้ว่า กลอนบทที่ 43 เป็นกลอนที่กวีแต่งขึ้นส่งให้หญิงคนรักหลังจากที่ได้ผ่านคำคืนร่วมกันเป็นครั้งแรก ธรรมเนียมในสมัยเฮอันหลังจากที่ฝ่ายชายไปหาฝ่ายหญิงและผ่านคำคืนร่วมกันเป็นครั้งแรกแล้ว พอเช้าวันรุ่งขึ้นฝ่ายชายก็จะกลับไปยังบ้านของตนและส่งกลอนมาให้ฝ่ายหญิง กลอนที่ฝ่ายชายส่งให้ฝ่ายหญิงในเช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากที่ได้มีสัมพันธ์กันนั้นเรียกว่าคินุจิโนะอุตะ (後朝の歌) หลังจากที่มีความรักสมปรารถนาโดยได้ผ่านคำคืนร่วมกันกับหญิงคนรักแล้ว แทนที่กวีจะรู้สึกปลอดโปร่งสบายใจ แต่กลับรู้สึกกระวนกระวายคิดถึงอีกฝ่ายมากกว่าแต่ก่อน ก่อหน้าที่จะสมปรารถนาในรัก กวีเคยทุกข์ใจเพราะความคิดถึงคะนึงหาคนรักมาแล้ว แต่ความทุกข์ในตอนนั้นก็ไมอาจเทียบได้เลยกับความทุกข์ในตอนนี้นี้ จนดูราวกับว่าก่อนหน้านั้นไม่ได้รู้สึกอะไรสักเท่าไรเลย⁷²

⁷¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 130-131.

⁷² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 130.

ภาพหมายเลข 44

ภาพที่ 30

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 44

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ อะซะตะตะ (中納言朝忠)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน หากฉันไม่ได้พบท่านมาก่อนเลยแล้วล่ะก็ ฉันก็คงจะไม่รู้สึกแคँนเคื่องท่าน และไม่รู้สึกลับแคँนต่อชะตาชีวิตของตัวเองเช่นนี้ (逢ふことの絶えてしなくは なかなか
人をも身を もうらみざらまし)

ภาพที่ 44 เป็นภาพฟูจิวัระ โนะ อะชะตะตะที่กำลังนั่งคุกเข่าทาพื้นของตัวเองให้เป็นสีดำในพระราชวัง⁷³ ฟูจิวัระ โนะ อะชะตะตะ เป็นบุตรคนที่ 5 ของเสนาบดีฝ่ายขวาชั้นโจ หรือฟูจิวัระ โนะ อะชะตะตะ ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบที่ 25 อะชะตะตะเป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิวัระ โนะ คินโตยกย่องให้เป็นกวีเอกสมัยเฮอัน กลอนบทนี้ของเขาได้รับคำตัดสินให้ชนะฝ่ายคู่แข่ง คือ ฟูจิวัระ โนะ โมะตะสะเนะ (藤原元真) และได้คำวิจารณ์ว่าเป็นบทกลอนที่ประณีตงดงาม⁷⁴ ด้านหน้าของฟูจิวัระ โนะ อะชะตะตะมีอุปกรณ์สำหรับทาพื้นวางอยู่บนแผ่นไม้ที่พาดอยู่บนพานลายเมฆ ถ้วยและจานใส่น้ำ รวมถึงผ้าหนึ่งผืนวางอยู่ ข้างลำตัวนั้นมีหมวกวางอยู่บนกล่องทรงกระบอก ด้านหลังของฟูจิวัระ โนะ อะชะตะตะคือกิโมโนหลายผืนที่แขวนอยู่บนที่แขวนไม้ลายดอกไม้ โดยแต่ละผืนก็มีลวดลายต่างกัน เช่น ลายคลื่น ลายดอกไม้ ลายเรขาคณิต ด้านขวาของฟูจิวัระ โนะ อะชะตะตะเป็นบานประตูที่มีมู่ลี่ม้วนเก็บขึ้นไว้ด้านบน ด้านนอกของบานประตูระเบียงทางเดิน ซึ่งด้านนอกประตูระเบียงทางเดินปรากฏต้นไม้หนึ่งต้น ด้านซ้ายมือของฟูจิวัระ โนะ อะชะตะตะคือฉากกั้นที่มีลวดลายวงกลมเรียงสลับกัน มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของภาพเป็นตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ตราประทับสีแดง และลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน

โอฮาคุโระ (お 歯黒) คือการย้อมฟันให้เป็นสีดำ ในญี่ปุ่นนั้นจะย้อมโดยใช้คาเนะมิสี (鉄漿水) ประกอบด้วยผงตะไบเหล็ก น้ำส้มสายชู ชา และไวน์ข้าว โดยคาเนะมิสีนั้นมีกลิ่นเหม็นและติดฟันได้ไม่นานจึงต้องคอยย้อมใหม่อยู่เป็นระยะ โอฮาคุโระเริ่มมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยเฮอันแล้ว และได้กลายมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่แพร่หลายในกลุ่มชนชั้นสูงโดยเฉพาะในหมู่สตรี เนื่องจากโอฮาคุโระเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมความงามของการพอกหน้าขาว (白塗り) ซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยเฮอัน ด้วยการพอกหน้าขาวนั้นจะทำให้ฟันดูเหลืองกว่าปกติ จึงต้องย้อมฟันให้เป็นสีดำเพื่อให้ดูเหมือนว่าเจ้าของใบหน้ากำลังยิ้ม โดยที่ไม่ได้ถอดฟันของตน โอฮาคุโระยังช่วยให้ฟันแข็งแรงขึ้นรวมถึงช่วยป้องกันฟันผุอีกด้วย นอกจากนี้ชนชั้นสูงแล้วเหล่าซามูไรก็ยังย้อมฟันให้เป็นสีดำเพื่อเป็นเครื่องพิสูจน์ความจงรักภักดีที่มีต่อผู้เป็นนายของตนด้วยเช่นกัน⁷⁵

⁷³ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁷⁴ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 133.

⁷⁵ “โอฮาคุโระ: ทำไมชาวญี่ปุ่นถึงย้อมฟันให้เป็นสีดำ,” Japan Info, สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2565, <https://jpinfo.com/thai/1494>.

จากคำกริยำนำกลอนบทนี้ในฉิวะกะณูทำให้ทราบว่าเป็นกลอนที่ฟูจิระระ โนะ อะชะตะตะ แต่กลอนขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนเท็นโตะกะคะอิริ (天徳内裏歌合) ไม่ใช่กลอนที่ส่งให้หญิงคนรักจริง ๆ แต่ก็บรรยายจิตใจที่ทุกข์ระทมของชายหนุ่มที่ไม่อาจเจอหญิงคนรักได้อย่างสมจริง จากเนื้อความกลอนที่ให้ตีความสถานการณ์ได้หลายแบบ เช่น ฝ่ายชายได้เคยพบเจอและผ่านคำคืนร่วมกันมากับฝ่ายหญิงแล้ว แต่กลับมีเหตุที่ทำให้ไม่สามารถพบเจอกันได้บ่อย ๆ หรือไม่ก็อาจเป็นสถานการณ์ที่ว่าฝ่ายชายหลงรักฝ่ายหญิงที่มีเจ้าของแล้วและเคยได้แอบลักลอบพบปะกัน แต่ก็ไม่สามารถเจอกันได้บ่อย ๆ เพราะต้องคอยหลบซ่อนสายตาคู่คน⁷⁶

⁷⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 133.

ภาพหมายเลข 48

ภาพที่ 31

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 48

ประพันธ์โดย มินะโมะโตะ โนะ ฌิเงะยุกิ (源重之)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน คลื่นที่ถูกลมพัดไปกระทบโขดหิน (จนตัวมันเองแตกสลายไปนั้น) ก็เหมือนกับตัวฉัน
ที่จิตใจแตกสลายเพราะหลงรักท่านอยู่ฝ่ายเดียว (風をいたみ 岩うつ波の おのれのみ
砕けてものを 思ふころかな)

ภาพที่ 48 เป็นภาพมินะโมะโตะ โนะ ฌิเงะยุกิที่กำลังยืนอยู่บนขอบผาริมทะเลที่คลื่นโหม
กระหน่ำโดยมีภูเขาไฟฟูจิเป็นฉากหลัง มินะโมะโตะ โนะ ฌิเงะยุกิอยู่ในอิริยาบถที่ยกแขนขาขึ้นเหนือ

คีรีชะ ลำตัวหันไปด้านซ้ายของภาพ เสื้อผ้าถูกลมพัดปลิวไปด้านหลัง ด้านหน้าของมินะโมะโตะ โนะ ฌิเงะยุกิเป็นคลื่นทะเลที่ถูกลมพัดกระทบหน้าผาจนเป็นคลื่นกระเซ็นสูง ด้านหลังของมินะโมะโตะ โนะ ฌิเงะยุกิคือหน้าผาที่สูงจากพื้นขึ้นไปจนถึงกรอบด้านบนของภาพ ไกลออกไปปรากฏภูเขาไฟฟูจิที่ตรงเส้นของฟ้ามีเรือประมาณสามลำแล่นอยู่ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อ กวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านซ้ายของภาพใกล้กับคลื่นทะเลเป็นตราสำนักพิมพ์ ขนาดเล็ก ตราประทับสีแดง และลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน

กลอนบทนี้กล่าวเปรียบตัวกวีที่มีความรักอันร้อนแรงต่อฝ่ายหญิงว่าเหมือนกับคลื่นที่ถูกลมพัดไปกระทบโขดหิน ส่วนฝ่ายหญิงที่มีท่าทีเฉยชาไม่ไยดีนั้นก็เปรียบเหมือนกับโขดหินที่ไม่ว่าจะถูกคลื่นซัดกระแทกอย่างไรก็ยังคงอยู่อย่างไม่สะทกสะท้าน สุดท้ายแล้วคลื่นที่มากกระทบก็แตกสลายไป เหมือนกับตัวกวีที่จิตใจแตกสลายเพราะหลงรักฝ่ายหญิงอยู่ข้างเดียว⁷⁷

มินะโมะโตะ โนะ ฌิเงะยุกิมีชีวิตอยู่จนถึง ค.ศ. 1000 ปุของมินะโมะโตะ โนะ ฌิเงะยุกิคือ เจ้าชายเซตะโตะ (貞元親王) ซึ่งเป็นโอรสคนที่ 3 ของจักรพรรดิเซวะอิวะ (清和天皇) บิดาคือมินะโมะโตะ โนะ คะเนะโนะบุ (源兼信) ฌิเงะยุกิเป็น 1 ใน 36 กวีที่ ฟุจิวะระ โนะ คินโตยกย่องให้เป็น กวีเอกสมัยเฮอัน มีผลงานรวมกลอนของตนเองคือ ฌิเงะยุกิฉุ (重之集) กลอนบทนี้เป็น 1 ในกลอนจำนวน 100 บท (百首歌) ที่แต่งขึ้นเพื่อถวายแก่จักรพรรดิระอิเสะ (冷泉天皇) ในขณะที่พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งมกุฎราชกุมารอยู่ ฌิเงะยุกิได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางประจำอยู่ต่างเมือง และเสียชีวิตลงขณะประจำอยู่แถบมิชิโนะกุ⁷⁸

⁷⁷ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 144.

⁷⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 144.

ภาพหมายเลข 49

ภาพที่ 32

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 49

ประพันธ์โดย โอนะกะโตะมิ โนะ โยะฉิโนะบุ (大中臣能宣)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ไฟที่ทหารเฝ้าประตู่วังจุดขึ้นนั้น ในยามกลางคืนก็ลุกโชน ในยามกลางวันก็มอดดับ เหมือนกับความรู้สึกในใจฉัน (ที่ยามกลางคืนไฟรักลุกโชน ยามกลางวันก็ได้แต่จมดิ่งอยู่ในความคิดคะเนิงหา) (みかきもり 衛士のたく火の 夜はもえ 昼は消えつつ ものをこそ思へ)

ภาพที่ 49 เป็นภาพทหารเฝ้าพระราชวังสามคนล้อมวงรอบกองไฟตอนกลางคืน ทหารคนซ้ายสุดหันลำตัวไปด้านกองไฟที่อยู่กลางภาพแต่หันใบหน้าไปทางด้านซ้ายของภาพ ทหารคนถัดมานั่งหัน

หน้าเข้าหากองไฟ เผยให้เห็นแค้ใบหน้าขวาที่กำลังจืดจางไปที่กองไฟเท่านั้น ส่วนทหารคนขวาสุดของภาพมีใบหน้าเหี่ยวงอนและครายยาวกว่าทั้งสองคนด้านซ้ายบ่งบอกว่ามีอายุมากที่สุด หันใบหน้าและลำตัวเข้าหากองไฟที่อยู่ในตะกร้าซึ่งถูกแขวนเอาไว้โดยมีคานปักอยู่ใต้ต้นไม้ด้านขวาสุดของภาพ มือขวาของทหารชราถือตะเกียบคียบวางลงในกองไฟเพื่อเพิ่มเชื้อไฟ ด้านล่างของตะกร้ากองไฟนั้นมีกองฟางวางอยู่สองกอง โดยเหนือกองไฟปรากฏควันล่องสูงขึ้นไปจนถึงกรอบภาพด้านบน ด้านขวาสุดเป็นต้นไม้ที่ขึ้นสูงจากพื้นไปจนถึงกรอบภาพด้านบนและแผ่กิ่งไปจนเกือบถึงกรอบภาพด้านซ้าย ด้านหลังของภาพปรากฏพระราชวังและต้นไม้ที่เรียงสลับกันอยู่ด้านซ้ายของพระราชวัง มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนิอิฉิมู ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาของภาพเป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ภาพนี้ไม่ปรากฏตราประทับสีแดง

เนื้อหากลอนบรรยายสภาพจิตใจคนที่อยู่ในห้วงรัก โดยในยามกลางคืนซึ่งเป็นยามที่ได้อยู่ร่วมกับคนรักนั้น ไฟรักก็ลุกโชน ส่วนยามกลางวันที่ต้องอยู่ห่างจากคนรักนั้น จิตใจก็ทุกข์ตรมด้วยความคิดคะนองหา เปรียบเหมือนกับไฟที่มอดดับ เป็นเช่นนี้หมุนเวียนเปลี่ยนไปทุกวัน⁷⁹

⁷⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 146.

ภาพหมายเลข 50

ภาพที่ 33

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 51

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ โยมิตะกะ (藤原義孝)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ชีวิตของฉันที่เคยคิดว่าสละทิ้งเพื่อท่านได้โดยไม่เสียดายนั้น มาบัดนี้ (ที่สมปรารถนาในรักแล้ว) กลับรู้สึกอาลัยอยากจะมีชีวิตยืนยาวต่อไป (เพื่ออยู่ร่วมกับท่าน) (君がため惜しからざりし 命さへながくもがなと思ひけるかな)

ภาพที่ 51 เป็นภาพฟุจิวะระ โนะ โยมิตะกะที่กำลังนั่งกลัดกลุ่มอยู่บนเบาะรองในห้องแบบญี่ปุ่น (和室) ฟุจิวะระ โนะ โยมิตะกะเป็นคนที่ 3 ของฟุจิวะระ โนะ โคะระมะซะ ผู้แต่งกลอน

เฮียะกอนินอิฉิมบัทที่ 45 และเป็นบิดาของฟูจิระระ โนะ ยุกินะริ (藤原行成) ผู้ที่มีชื่อเสียงในด้านการเขียนฟูกัน โยะฉิมตะกะเป็นขุนนางหนุ่มรูปงามเพียบพร้อมด้วยความสามารถ เป็นชายหนุ่มที่สนใจศึกษารรณะและปรารถนาที่จะออกบวช แต่ก็ไม่สามารถทำได้ตามที่หวังไว้ สุดท้ายก็ล้มป่วยลงด้วยโรคไข้ทรพิษและเสียชีวิตไปด้วยวัยเพียง 21 ปี⁸⁰ จากภาพฟูจิระระ โนะ โยฉิมตะกะอยู่ในอิริยาบถที่กำลังนั่งชันขาซ้ายขึ้นแล้ววางแขนซ้ายไว้บนหัวเข่า มือซ้ายจับหน้าผาก ดวงตาหลุบต่ำใบหน้าก้มลงข้างลำตัวเป็นโถหรือหมอนทรงมนที่มีลวดลายอยู่ทั่วบริเวณ ด้านหลังของฟูจิระระ โนะ โยฉิมตะกะปรากฏราวแขวนผ้าที่มีผ้าหลายผืนแขวนอยู่ แต่ละผืนมีลวดลายต่างกัน เช่น ลายเรขคณิต ลายดอกไม้ ลายนกกางปีก ด้านหลังสุดเป็นผนังที่มีลวดลายคล้ายต้นหญ้าบนผิวน้ำ ด้านขวาของภาพเป็นพื้นที่ยกสูงคล้ายบริเวณโตะโคะโนะมะ (床の間) ในห้องแบบญี่ปุ่น ด้านหลังของบริเวณพื้นยกสูงคือกรอบหน้าต่างทรงโค้งที่มีบานหน้าต่างปิดเอาไว้ มุมซ้ายของภาพคือฉากกั้นห้องลวกกลายเป็นวงกลมเรียงสลับกัน มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนอิฉิมบัท ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาของภาพเป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ด้านล่างของภาพเยื้องด้านขวาเล็กน้อยตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ภาพนี้ไม่ปรากฏตราประทับสีแดง

กลอนบทนี้เป็นกลอนที่กวีแต่งขึ้นเพื่อส่งให้หญิงคนรักในตอนเช้าวันรุ่งหลังจากที่ได้ร่วมคำคืนกันเป็นครั้งแรก ก่อนหน้านั้นกวีเคยคิดว่าเพื่อหญิงคนรักแล้ว แม้แต่ชีวิตของตนก็ยอมสละให้ได้โดยไม่เสียดาย แต่หลังจากที่สมปรารถนาได้ร่วมคำคืนกับหญิงคนรักแล้ว ก็มีความรู้สึกอยากจะมีชีวิตยืนยาวต่ออุปเพื่อจะได้อยู่ร่วมกับคนรัก เนื้อความ 3 บรรทัดแรกเป็นการบรรยายความรู้สึกก่อนที่จะสมหวังในรัก ส่วน 2 บรรทัดหลังเป็นการบรรยายความรู้สึกก่อนที่จะสมหวังในรักแล้ว ความสุขสมหวังในรักทำให้ความคิดความรู้สึกของกวีเปลี่ยนไป คือเกิดความอาลัยอาวรณ์ต่อชีวิตอยากจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขร่วมกับคนรักเช่นนี้ แทนที่จะรู้สึกไม่อาลัยไยดีต่อชีวิตเหมือนก่อน⁸¹

⁸⁰ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 148.

⁸¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 148.

ภาพหมายเลข 53

ภาพที่ 34

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 53

ประพันธ์โดย มารดาของฟูจิวะระ โนะ มิชิทซึนะ (藤原道綱母)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ช่วงเวลาค่ำคืนที่ฉันต้องทุกข์ทรมานนอนคนเดียวจนถึงเช้า นั่น ท่านทราบหรือไม่ว่า
มันช่างยาวนานเพียงใด (嘆きつつ ひとり寝る夜の 明くる間は いかに久しき
ものとかは知る)

ภาพที่ 53 เป็นภาพมารดาของฟูจิระระ โนะ มิชิทซุเนะกำลังมองออกไปนอกหน้าต่างซึ่งมีชายยืนอยู่หน้าประตูบ้าน มารดาของฟูจิระระ โนะ มิชิทซุเนะไว้ว่า เป็นธิดาของฟูจิระระ โนะ โทะโมะยะซุ (藤原倫盛) เป็นภรรยาคนที่ 2 ของ ฟูจิระระ โนะ คะเนะอิเอะ และมีบุตรด้วยกัน 1 คนคือ ฟูจิระระ โนะ มิชิทซุเนะ (藤原道綱) ได้รับการกล่าวขานว่าเป็น 1 ใน 3 สาวงามในยุคนั้น มีความสามารถในด้านการแต่งกลอน และเป็นผู้เขียนบันทึกคะเงะโระซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทบันทึกเล่มแรกของญี่ปุ่นที่เขียนโดยสตรี⁸² จากภาพมารดาของฟูจิระระ โนะ มิชิทซุเนะนั้นอยู่ในอิริยาบถที่ยกขาโยมิโนบริเวณแขนซ้ายขึ้นปิดริมฝีปากกลาง ขณะเดียวกันก็พาดขาโยมิโนที่แขนขวาไว้ที่กรอบหน้าต่าง ใบหน้าเอียงไปด้านซ้ายของตน ด้านซ้ายของกรอบหน้าต่างนั้นมีมู่ลี่ที่ปิดเอาไว้ ไกล่กรอบหน้าต่างเป็นต้นไม้ที่มีใบไม้ยู่บนต้นเล็กน้อย ถัดไปเป็นกำแพงที่ทำจากไม้หรือฟางมัดเรียงเอาไว้ ด้านขวาของรั้วไม้เป็นกรอบประตูบ้านแบบญี่ปุ่นที่บนกรอบประตูค่อนข้างทรวดโถมเล็กน้อย ชายหน้าประตูอยู่ในอิริยาบถที่เผยให้เห็นเพียงแผ่นหลัง ลำตัวหันไปด้านกรอบประตู แต่ใบหน้านั้นหันไปทางด้านมารดาของฟูจิระระ โนะ มิชิทซุเนะที่อยู่ตรงกรอบหน้าต่าง มุมซ้ายล่างของภาพเป็นมุมหลังคาของกระท่อมที่ทำจากฟาง ส่วนมุมขวาของภาพปรากฏลำต้นของต้นไม้น้อยๆ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึเอะกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างคำอธิบายกลอนเป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน มุมซ้ายล่างของภาพคอตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ภาพนี้ไม่ปรากฏตราประทับสีแดง

คำเกริ่นนำบทนี้ในฉิวะกะมุเขียนไว้ว่าเป็นกลอนที่แต่ขึ้นตอนที่สามของกวี ฟูจิระระ โนะ คะเนะอิเอะ (藤原兼家) มาหา โดยในขณะที่สามีเคาะประตูและรอให้กวีมาเปิดประตูรับนั้น สามีก็ได้บ่นว่า “รอจนเหนื่อย” ออกมา ซึ่งเป็นบันทึกที่กวีเขียนเกี่ยวกับชีวิตที่ผ่านมาของตนนั้น กวีได้เขียนกลอนถึงกลอนบทนี้ แต่รายละเอียดของเหตุการณ์ที่ทำให้กวีแต่งกลอนบทนี้ขึ้นมาต่างออกไป คือสามีไปมีหญิงคนรักใหม่ ตอนที่สามีมามาหาและเคาะประตูเรียก กวีจึงไม่ยอมเปิดประตูรับเพราะรู้สึกน้อยใจ พอเช้าวันรุ่งขึ้นกวีจึงแต่งกลอนบทนี้ส่งไปให้สามี เป็นการตัดพ้อสามีว่าตนได้แต่เป็นฝ่ายเฝ้ารอคอยให้สามีมามา ช่วงเวลายามค่ำคืนที่ต้องนอนคนเดียวเฝ้ารอคอยสามีนั่นมันช่างยาวนานนัก ซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนที่มีความทุกข์ใจหรือกำลังเฝ้ารออะไรอยู่นั้นจะรู้สึกว่ามันยาวนานกว่าปกติ ภาพของภรรยาที่ต้องทนทุกข์รอคอยให้สามีมามาหา นั้น เป็นการสะท้อนสภาพสังคมในสมัยเฮอันที่ผู้ชาย

⁸² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 156.

มีภรรยาได้หลายคน และภรรยาต้องจำทนยอมรับสภาพนั้นโดยได้แต่เฝ้ารอคอยว่าเมื่อไหร่สามีจะมาหาตนบ้าง⁸³

ภาพหมายเลข 56

ภาพที่ 35

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 56

ประพันธ์โดย อีสุมิฉิมิกิบุ (和泉式部)

หมวดหมู่ ความรัก

⁸³ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 155.

เนื้อหาของกลอน ฉันทกจะไม่อาจจะมีชีวิตอยู่ต่อไปในโลกใบนี้ อยากรจะพบเจอท่านอีกสักครั้งเพื่อจะได้เป็นความทรงจำติดไปยังโลกโน้น (あらさむ この世のほかの 思ひ出に 今ひとたびの 逢ふこともかな)

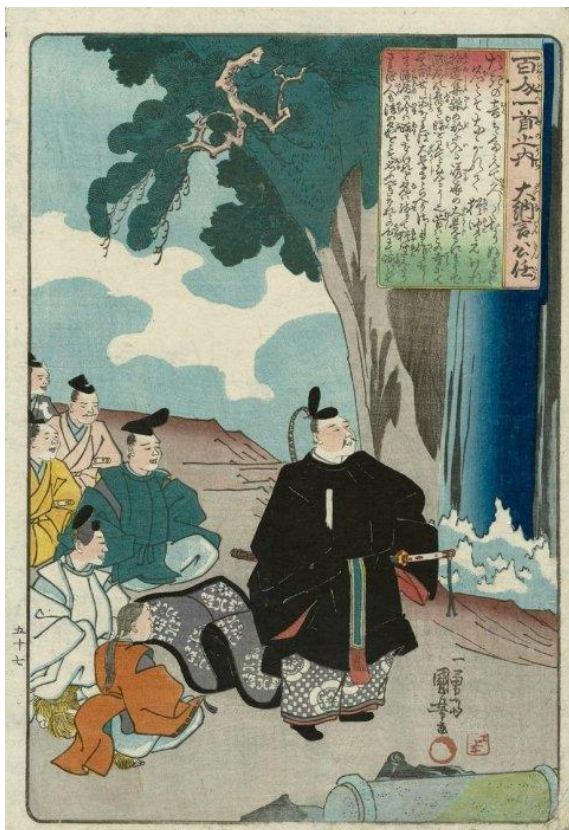
ภาพที่ 56 เป็นภาพอิสุมิ มิชิบุที่กำลังเดินผ่านต้นสนขนาดใหญ่ท่ามกลางสายฝน⁸⁴ อิสุมิ มิชิบุ ในชุดกิโมโนหลายชั้นโดยชุดกิโมโนชั้นนอกสวมไว้เพียงหลวม ๆ กำลังยกมือขวาขึ้นทาบอก แขนซ้าย กอบชายกิโมโนขึ้นเสมอท้อง ใบหน้ามองไปทางด้านซ้ายของภาพ มีเด็กหญิงรับใช้ในชุดกิโมโนลายดอกไม้เดินตามหลังมา ในมือซ้ายของเด็กหญิงถือหมวกสายขึ้นเสมออก มือซ้ายยกขึ้นเสมอท้อง ลำตัว และใบหน้าหันไปทางด้านซ้ายของภาพ ด้านหลังของทั้งสองคนคือต้นสนขนาดใหญ่ที่มีรั้วไม้ล้อมรอบ ด้านบนของต้นสนผู้ซอกและป้ายไม้เอาไว้ ด้านล่างมีหญ้าขึ้นเล็กน้อย ไกลออกไปปรากฏต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ติดกันท่ามกลางสายหมอก มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของภาพเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

อิสุมิมิชิบุเป็นธิดาของโอเอะ โนะ มะซะมุเนะ (大江雅致) อิสุมิมิชิบุแต่งงานกับทะชิบะนะ โนะ มิชิซะตะ (橋道貞) และมีธิดาด้วยกันคือ โคะมิชิบุ (小式部) ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบทที่ 60 ต่อมาได้แยกทางกับสามี และมีสัมพันธ์รักกับเจ้าชายทะมะยะซุ (惟康親王) และเจ้าชายอะทซุมิ (敦道親王) แต่ทั้งสองพระองค์ต่างก็ล้มป่วยเสียชีวิตไป หลังจากนั้นจึงเข้ามาเป็นนางกำนัลรับใช้พระนางโณมิ (彰子) มเหสีของจักรพรรดิอิชิโจ ต่อมาได้แต่งงานกับฟูจิวะระ โนะ ยะซุมะซะ และเดินทางไปใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองทังโงะ (丹後) อิสุมิมิชิบุเป็น 1 ใน 36 กวีที่ฟูจิวะระ โนะ คินโดยยกย่องให้เป็นกวีเอกสมัยเออัน จากกลอนบทนี้กวีล้มป่วยและรู้ตัวว่าคงจะไม่อาจมีชีวิตยืนยาวอยู่ต่อไปได้จึงแต่งกลอนบทนี้ส่งไปถึงคนรัก ข้อความในวรรคแรกและวรรคที่ 2 หมายถึง “ฉันทกจะไม่อาจมีชีวิตอยู่ต่อไปในโลกใบนี้” และ “ฉันทกจะต้องไปยังโลกอื่นที่ไม่ใช่โลกนี้ (โลกหลังความตาย)” อันแสดงให้เห็นว่ากวีรู้ตัวว่าความตายใกล้จะมาถึงแล้ว ส่วนข้อความ 3 วรรคหลัง กวีแสดงความปรารถนาที่จะพบเจอคนรักอีกสักครั้งก่อนตาย เพื่อที่จะได้เป็นความทรงจำติดตัว ไปยังภพโน้น เนื้อหาของกลอนสมกับที่เป็นกลอนขออิสุมิมิชิบุที่ผ่านชีวิตรักมากอย่างโชกโชน แม้กระทั่งก่อนตายก็ยังคงปรารถนาที่จะได้เจอกับคนรัก⁸⁵

⁸⁴ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁸⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 163.

ภาพหมายเลข 57

ภาพที่ 36

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 55

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ คินโต (藤原公任)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน เสียงของน้ำตกนั้นขาดหายไปยืนมานานแล้วแต่ชื่อของน้ำตกยังคงไหลมาให้ได้ยินอยู่ (滝の音は絶えて久しくなりぬれど名こそ流れてなほ聞こえけれ)

ภาพพิมพ์หมายเลข 57 นี้คือภาพฟุจิวะระ โนะ คินโตขณะชมน้ำตกกับเหล่าข้ารับใช้ ฟุจิวะระ โนะ คินโตเป็นบุตรของฟุจิวะระ โนะ โยะริตะดะ (藤原頼忠) และเป็นบิดาของ ฟุจิวะระ โนะ ซะดะโยะริ (藤原定頼) ผู้แต่งกลอนเฮียะกุนินอิฉุบุทที่ 64 คินโตมีพรสวรรค์ทั้งในด้านการแต่งกลอน

จีน ฎีปุ่น และเล่นเครื่องดนตรี ผลงานเรียบเรียงหนังสือสำคัญคือ หนังสือรวมกลอนวะกันโระอะอิฉุ (和漢朗詠集) และหนังสือรวมกลอน 36 กวีเอก (三十六撰) กวีแต่งกลอนบทนี้ขึ้นระหว่างที่กำลังชมทิวทัศน์แถบชะงะ ขณะผ่านวัดคะอิโกะกุจิ ซึ่งในอดีตเคยเป็นที่แปรพระราชฐานของจักรพรรดิชะงะ ก็ได้เห็นร่องรอยของน้ำตกที่เคยสร้างขึ้นในสวนของวัดแห่งนี้ รวมทั้งพระตำหนักที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ชื่นชมความงามของน้ำตก ตอนนี้น้ำตกได้แห้งหายไปหมดแล้ว เหลือเพียงร่องรอยและคำเล่าขานในอดีต กวีจึงแต่งกลอนนี้เพื่อรำลึกถึงคำเล่าขานนั้น⁸⁶

จากภาพฟูจิวะระ โนะ คินโตในชุดขุนนางแบบฎีปุ่นนั้นอยู่ในอิริยาบถที่กำลังยืนหันลำตัวทางด้านขวาของภาพที่มีสายน้ำตกไหลอยู่ แขนทั้งสองข้างแนบลำตัว ข้างเอดด้านซ้ายห้อยดาบเอาไว้ ชายชุดยาวลากพื้น ด้านขวาของฟูจิวะระ โนะ คินโตปรากฏได้รับใช้ที่กำลังนั่งลงกับพื้น เผยให้เห็นแค่แผ่นหลังและใบหน้าด้านข้างเท่านั้น ใบหน้าหันไปทางฟูจิวะระ โนะ คินโต ถัดไปเป็นข้าราชการทั้งห้าคนที่กำลังนั่งลงบนพื้นเช่นกัน ใบหน้าของคนทั้งหมดมุ่งความสนใจไปทางฟูจิวะระ โนะ คินโตที่อยู่ด้านหน้า ด้านหลังของน้ำตกคือหน้าผาที่มีต้นไม้แผ่กิ่งก้านอยู่ด้านบน มีเมฆลอยละล่องอยู่บนท้องฟ้าเป็นฉากหลัง มุมขวาล่างปรากฏเสี้ยวหลังคากระเบื้อง มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาล่างของภาพเป็นตราประทับสีแดงและลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็กที่ถูกพิมพ์ด้วยสีแดงต่างจากภาพก่อนหน้าที่พิมพ์ด้วยสีดำทั้งหมด หมายเลขของภาพพิมพ์นี้ระบุว่าเป็นภาพหมายเลข 57 แต่กลอนและคำอธิบายกลอนนั้นกลับเป็นกลอนบท 55 จึงสันนิษฐานว่าเป็นการระบุหมายเลขผิด

ภาพพิมพ์นี้มีลักษณะคล้ายกับภาพในบันทึก 伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) วาดโดยคังเงะทซุ ชิโตะมิ (蕃関月) เหมือนกับภาพที่ 14

⁸⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีฎีปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 161.

伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) เล่ม 4

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 伊勢参宮名所図会. 卷之 4. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565

เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_

[03526/ru04_03526_0004/ru04_03526_0004.html](https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_03526/ru04_03526_0004/ru04_03526_0004.html)

ภาพหมายเลข 60

ภาพที่ 37

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 60

ประพันธ์โดย นางกำนัลโคะฉิกิบุ (小式部内侍)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน เส้นทางข้ามภูเขาโอเอะและตัดผ่านทุ่งอิคุนั้นช่างยาวไกลนัก ฉันทน์ยังไม่เคยได้เหยียบ
ย่ำดินแดนอะมะโนะฮะฉะฉิตะเตะะ และยังไม่เคยได้เห็นจดหมาย (ของแม่) เลย (大江山
いく野の道の遠ければ まだふみもみず天の橋立)

ภาพพิมพ์หมายเลข 60 เป็นภาพชูเท็นโดจิ (酒呑童子) ที่กำลังยืนบนระเบียงข้างภูเขาโอเอะ (大江山) ที่เขียวชอุ่ม⁸⁷ ชูเท็นโดจิ (酒呑童子) คือโจรในตำนานที่มีรูปลักษณ์เหมือนปีศาจ ออกลักพาตัวหญิงสาวและปล้นทรัพย์สิน เขาอาศัยอยู่ที่ภูเขาโอเอะ ต่อมาถูกมินะโมะโตะ โนะ โยะริमितสึ (源頼光) ปรากฏตัว บริเวณถ้ำโจรที่ชูเท็นโดจิอาศัยอยู่จึงกลายเป็นตำนานในสมัยเฮอันซึ่งถูกดัดแปลงหลายแบบด้วยกัน เช่น ม้วนภาพ บทร้องละครโน คาบุกิ โดยมีเนื้อหาคือ ลูกสาวของอิเคะตะ จุนะงน (池田中納言) ถูกปีศาจลักพาตัวไป เขากล่าวเรื่องนี้กับจักรพรรดิด้วยความเศร้าเสียใจ จักรพรรดิจึงมีรับสั่งให้มินะโมะโตะ โนะ โยะริमितสึออกไปปราบปีศาจ มินะโมะโตะ โนะ โยะริमितสึจึงเป็นขึ้นภูเขาโอเอะไป ต่อมาจึงปราบปีศาจและช่วยหญิงสาวไว้ได้⁸⁸

จากภาพชูเท็นโดจิสวมกางเกงกะมะลากพื้นยาว ทรงผมกระเซอะกระเซิง อยู่ในอิริยาบถที่กำลังยกมือซ้ายขึ้นบังบริเวณหน้าผาก ทอดสายตามองไปยังด้านขวาของภาพ สองข้างลำตัวขนานด้วยเด็กรับใช้ทั้งสอง ด้านขวาของชูเท็นโดจิคือเด็กผู้หญิงที่เกล้าผมขึ้นสูง ใบหน้าทอดมองไปยังด้านเดียวกับชูเท็นโดจิ ในขณะที่มือทั้งสองข้างจับมือขวาของโชเท็นโดจิประคองพาดบ่าของตน ส่วนด้านซ้ายขอชูเท็นโดจิปรากฏเด็กอีกหนึ่งคนที่ถูกชายแขนเสื้อของชูเท็นโดจิบังบริเวณใบหน้า ขาทั้งสองข้างย่อลงกับพื้นคล้ายกำลังนั่งลงบนพื้น บริเวณที่ชูเท็นโดจิยืนอยู่นั้นเป็นพื้นคล้ายพื้นกระเบื้อง ด้านหลังเป็นไม้กั้นสามชั้นโดยมีภูเขาโอเอะเป็นฉากหลัง ด้านบนสุดปรากฏโคมไฟลวดลายดอกไม้ที่ประดับด้วยสายลูกปัดยาวล้อมรอบ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึเอะกิผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาล่างของภาพเป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันในรอบที่มีรูปร่างคล้ายน้ำเต้าสองลูกติดกัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

อะมะโนะสะฉิตะเตะ (天橋立) เป็นชื่อสถานที่ในเมืองทังโงะซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น 1 ใน 3 สถานที่ที่งดงามที่สุดของญี่ปุ่น กวีใช้ชื่อสถานที่นี้สื่อถึงเมืองทังโงะซึ่งมารดาได้อาศัยอยู่ เป็นสถานที่ที่มีทิวทัศน์ทะเลอันงดงามตอนที่มารดาของกวีคืออิสุมิอิชิบุได้เดินทางไปยังเมืองทังโงะพร้อมกับสามีแล้วนั้น กวีถูกสั่งให้เข้าร่วมงานแข่งขันประชันกลอน ในตอนนั้นฟูจิวะระ โนะซะดะโยะริ (藤原定頼) ได้มาหาและแกล้งพูดแหย่ว่า “ส่งข่าวไปเมืองทังโงะให้แม่ช่วยแต่งกลอนแทนแล้วหรือยังคนที่ไปส่งจดหมายยังไม่กลับมาอีกหรือ” กวีจึงแต่งกลอนบทนี้ตอบกลับเพื่อเป็นการแสดงให้ซะดะ โยะริเห็นถึงความสามารถและไหวพริบในการแต่งกลอนของตนซึ่งไม่จำเป็นต้องพึ่งแม่ โดยคำว่า “อิกุ” ในบท

⁸⁷ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁸⁸ コトバンク [KotoBank] 「酒呑童子」 Web サイト (<https://kotobank.jp/word/酒呑童子-77953>) (2022 年 3 月 10 日参照)

กลอนนอกจากจะเป็นชื่อทุ่งแล้ว ยังสื่อความหมายว่า “ไป” (行く) ซึ่งในที่นี้ก็กำลังเดินทางไปเมือง
ทังโงะซึ่งต้องผ่านภูเขาโอเอะและผ่านทุ่งอีกนั่นเอง⁸⁹

ชูเท็นโดจิจากภาพพิมพ์ชุดร้อยเรื่องผีจากจีนและญี่ปุ่น (和漢百物語)

ที่มา 歴史人. 酒呑童子～想いの叶わぬ女たちの怨念で望まずして鬼になった美少年.

เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.rekishijin.com/10286>

⁸⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 178.

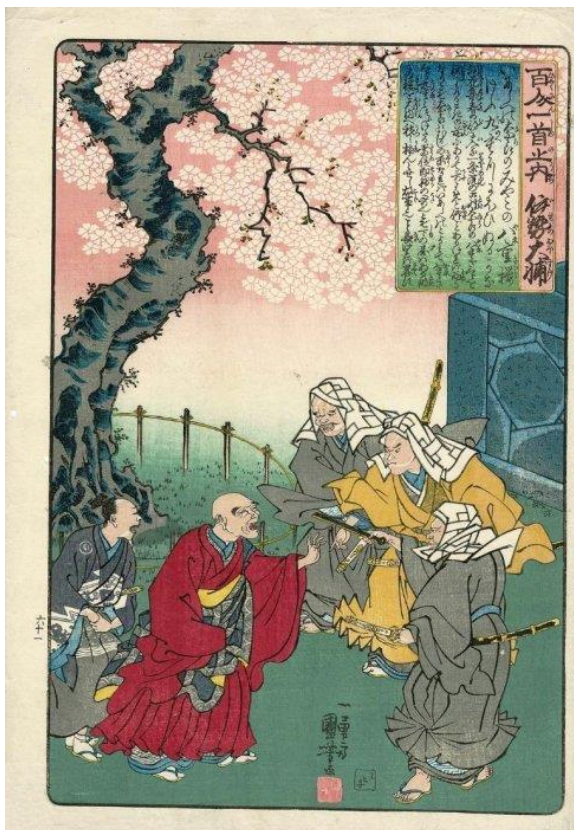

ภูเขาโอเอะ (大江山)

ที่มา Yamakei online. 大江山. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565.

เข้าถึงได้จาก https://www.yamakei-online.com/yamanavi/yama.php?yama_id=794

ภาพหมายเลข 61

ภาพที่ 38

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 61

ประพันธ์โดย นางกำนัลอิเซะ (伊勢大輔)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ผลิ

เนื้อหาของกลอน ดอกยะเอะซากุระจากเมืองหลวงเก่านารา มาวันนี้กลับเป่งบานงดงามยิ่งกว่าเก่าใน
พระราชวังแห่งนี้ (いにしへの 奈良の都の 八重桜 けふ九重に にほひぬるかな)

ภาพหมายเลข 61 เป็นภาพนักบวชและผู้ติดตามที่กำลังถูกนักพรตยะมะบุชิ (山伏) สามคน ฆัดขวางอยู่ที่ต้นซากุระ⁹⁰ จากภาพนักบวชตรงกลางภาพนั้นอยู่ในอิริยาบถที่กำลังยกมือซ้ายขึ้นเป็น ลักษณะห้ามปราม มือขวาอยู่บริเวณเอว ปากอ้ากว้าง สองขาก้าวปัดด้านหน้า ขำรับใช้ที่ตามมา ด้านหลังสองมือจับกันอยู่บริเวณเอวของตน ใบหน้าหันข้าง ปากอ้ากว้างคล้ายกำลังตกใจ เอวด้านซ้าย สะพายดาบ บริเวณไหล่ด้านขวาบนเสื้อมีตราสัญลักษณ์ประจำตระกูลปักไว้ ตรงหน้าของทั้งสองมี นักพรตยะมะบุชิสามคนที่กำลังยื่นประจันหน้ากันอยู่ ทั้งสามสวมผ้าคลุมแบบนักพรตยะมะบุชิขมไว้บน ศีรษะ นักพรตคนหน้าสุดยืนอยู่ในท่าที่เท้าขวาก้าวไปด้านขวาของลำตัว ส่วนท้ายซ้ายเบี่ยงไปด้านซ้าย แขนขวายกขึ้นชี้ไปที่หน้าของนักบวช ในมือถือของลักษณะยาวตรงคล้ายมีดหรือพัดดำจิวที่ไม่ได้คลี่ ออก มือซ้ายจับดาบที่ห้อยไว้ตรงเอวด้านซ้ายของตน นักพรตคนถัดมาตรงกลางยืนอยู่ในท่าทางที่ ลำตัวเบี่ยงด้านซ้ายของตน ใบหน้าถ่มถึง มือขวาชี้ไปที่นักบวชด้านหน้า มือซ้ายถูกนักพรตคน ด้านหน้าบังเอาไว้ ห้อยดาบไว้ที่เอวด้านซ้าย ส่วนนักพรตคนสุดท้ายนั้นใบหน้าแยกเขี้ยวใส่ นักบวช ด้านหน้า มือทั้งสองข้างถูกนักพรตคนกลางบังเอาไว้ เอวด้านซ้ายห้อยดาบ ลำตัวเอียงไปด้านซ้าย ด้านหลังของทั้งสามปรากฏเสียงหนึ่งของกำแพงหิน ด้านซ้ายของภาพเป็นต้นซากุระที่แผ่กิ่งก้านสาขา โดยมีดอกซากุระบานสะพรั่งอยู่ด้านบนโดยมีรั้วไม้ปักเอาไว้รอบลำต้น มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือ รวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึเอะกิวผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างบริเวณกลาง ภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

ในสมัยจักรพรรดิอิชิโจ (一条天皇) มีคนถวายต้นยะอะซากุระจากเมืองนาราเพื่อมาปลูกไว้ใน พระราชวังกิวซึ่งเป็นนางกำนัลในวังได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เป็นผู้รับมอบเอาต้นยะอะซากุระจาก นารานั้นมา และได้เอ่ยกลอนบทนี้ขึ้นในตอนนั้น โดยหน้าที่อันสำคัญนี้ก็ได้รับโอนมาจากมูระซะเกมิทากุ นางกำนัลรุ่นพี่ นาราเป็นเมืองหลวงเก่าของญี่ปุ่นนับตั้งแต่สมัยจักรพรรดินิเก็มเมะอิ (元明天皇) เรื่อยมาเป็นเวลากว่า 70 ปี ต้นยะอะซากุระเป็นซากุระชนิดหนึ่งซึ่งพบมากในเมืองนารา แต่สำหรับ เมืองหลวงโตเกียวนับเป็นพันธุ์ไม่หายาก ดอกมีขนาดค่อนข้างใหญ่ กลีบดอกไม้จะซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ซึ่งเป็นที่มาของคำเรียกดอกซากุระชนิดนี้ว่า “ยะอะ” (八重) ซึ่งหมายถึง “ซ้อนกันหลายชั้น”⁹¹ เมื่อ พิจารณาจากบทกลอน ต้นซากุระที่เป็นฉากหลังในภาพนี้จึงอาจเป็นต้นยะอะซากุระดังที่กล่าวในบท กลอนก็เป็นได้

⁹⁰ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113.

⁹¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2555), 178.

ภาพหมายเลข 65

ภาพที่ 39

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 65

ประพันธ์โดย ชงงะมิ (相模)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน คับแค้นใจจนหมดเรี่ยวแรงที่จะคับแค้นแล้ว ถึงจะรู้สึกเสียดายชายแขนเสื้อที่เปียก
 ชุ่มน้ำตาจนไม่มีเวลาจะตากให้แห้งแต่รู้สึกเสียดายชื่อเสียงที่เสื่อมเสียไปเพราะข่าวลือเรื่องความรักนี้
 ยิ่งกว่า (恨みわび ほさぬ袖だにあるものを 恋に朽ちなむ 名こそ惜しけれ)

ภาพนี้แม้จะถูกบันทึกว่าเป็นภาพที่ 62 แต่ชื่อกวีและบทกวีที่ปรากฏบนภาพนั้นเป็นบทกวีในเฮียกุกุโนอิฉิมบัทที่ 65⁹² โดยภาพนี้เป็นภาพพระงะมิที่กำลังยืนมองแม่น้ำที่ปกคลุมด้วยสายหมอกบนพื้นเฉลียง⁹³ พระงะมิมีชีวิตอยู่ในช่วงกลางศตวรรษที่ 11 เป็นภรรยาของโอเอะ โนะะ คินซุเกะ ผู้ดูแลเมืองพระงะมิ ในที่นี้จึงถูกเรียกตามตำแหน่งหน้าที่ของสามี พระงะมิเป็นนางกำนัลรับใช้เจ้าหญิงอูมิ (修子内親王)⁹⁴ จากภาพพระงะมิอยู่ในชุดกิโมโนหลายชั้นโดยชั้นนอกสุดเป็นกิโมโนที่มีลวดลายเมฆและนก มือทั้งสองข้างกระชับด้านในกิโมโนแล้วยกขึ้นบริเวณหน้าอก ลำตัวแนบชิดกับเส้าไม้ ผมปล่อยยาวสยาย ด้านข้างเป็นต้นไม้ที่ขึ้นแนบกับพื้นเฉลียงแผ่กิ่งก้านสาขาเข้าไปในม่านหมอกที่ปรากฏอยู่บริเวณส่วนบนของภาพ ฉากหลังเป็นแม่น้ำที่ถูกปกคลุมด้วยม่านหมอก ด้านข้างแม่น้ำมีต้นไม้อ่อนเล็กน้อย มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุกุโนอิฉิมบัท ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก กลอนบทนี้แต่งขึ้นในงานแข่งขันประชันกลอนที่จัดขึ้นในพระราชวังใน ค.ศ. 1051 (永承六年内裏歌合) ขณะที่กวีมีอายุ 50 กว่าปีแล้ว ถึงแม้จะเป็นเพียงกลอนที่แต่งขึ้นตามหัวข้อที่ได้รับ แต่ก็บรรยายจิตใจของผู้หญิงที่เจ็บช้ำเพราะความความรักได้อย่างสมจริง⁹⁵

⁹² William Pearl, “The Hundred Poets, Part III” kuniyoshi project, Accessed march 5, 2022. <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

⁹³ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 113-114.

⁹⁴ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 189.

⁹⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 189.

ภาพหมายเลข 63

ภาพที่ 40

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 63

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ มิชิมะซะ (藤原道雅)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน มาถึงตอนนี้ฉันก็ได้แต่ตัดใจ จะมีวิธีใดที่จะได้พูดคุยกับท่านโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง
บ้างไหม (今はただ 思ひ絶えなむ とばかりを 人づてならで 言ふよしもがな)

ภาพที่ 63 นี้เป็นภาพของหญิงในราชสำนักสองคนที่กำลังตรวจดูม้วนหนังสือบนเฉลียงที่มีต้นซากุระบานอยู่ด้านหลัง⁹⁶ ทั้งคู่อยู่ในอิริยาบถที่แตกต่างกัน หญิงที่กำลังนั่งอยู่บนพื้นเฉลียงนั้นกำลังก้มลงมองม้วนกระดาษในมือของตน ลำตัวหันไปด้านซ้ายของภาพ ตรงหน้าเป็นหญิงอีกคนที่กำลังยืนโดยที่ลำตัวหันไปด้านขวาของภาพ ศีรษะค้อมลงมองหญิงที่กำลังนั่งอยู่บนพื้นเฉลียง มือซ้ายยกขึ้น มือขวาถือพัดดำมัจฉ์ประดับฟูห้อยไว้บริเวณเอว สวมกิโมโนหลายชั้นโดยชั้นนอกสุดเป็นกิโมโนลายดอกไม้ ปล่อยผมยาวไปด้านหลัง ด้านหลังปรากฏต้นซากุระที่กิ่งก้านสาขาประดับด้วยดอกซากุระซึ่งกำลังบานเต็มต้น มุมซ้ายของภาพปรากฏข้อความที่ถูกเขียนด้วยอักษรญี่ปุ่นโบราณ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

เจ้าหญิงโทมิ (当子内親王) พระราชธิดาของจักรพรรดิซันโจ (三条天皇) ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเซอิจู (斎宮 หญิงสาวเชื้อพระวงศ์ที่เป็นพรหมจรรย์ซึ่งทำหน้าที่รับใช้เทพที่ศาลเจ้าอิเซะ) ได้เสด็จกลับจากเมืองอิเซะและมีสัมพันธ์รักกับฟูจิวะระ โนะ มิชิมะซะ (藤原道雅) จักรพรรดิทรงทราบเรื่องจึงรับสั่งให้นางกำนัลคอยเฝ้าจับตาไว้ มิชิมะซะจึงไม่มีโอกาสได้พบกับเจ้าหญิงโทมิ และได้แต่งกลอนบทนี้ออกมา⁹⁷ ภาพนี้จึงอาจเป็นภาพของเจ้าหญิงโทมิขณะที่ได้รับจดหมายจากฟูจิวะระ โนะ มิชิมะซะ

⁹⁶ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

⁹⁷ อรรถธยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 184.

ภาพหมายเลข 64

ภาพที่ 41

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

กลอนบทที่ 64

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ สะตะโยะริ (藤原定頼)

หมวดหมู่ ฤดูหนาว

เนื้อหาของกลอน พอท้องฟ้ายามเช้าค่อย ๆ สว่างขึ้น หมอกปกคลุมแม่น้ำอุจิกก็ค่อย ๆ จางหายไป
หลักไม้ตักปลาที่ปักไว้ในแม่น้ำก็ปรากฏขึ้นให้เห็นเป็นหย่อม ๆ (朝ほらけ 宇治の川霧
たえだえに あらはれわたる 瀬々の網代木)

ภาพที่ 64 เป็นภาพขวานาที่กำลังทำกับดักสำหรับจับปลาในแม่น้ำอุจิดอนรุ่งสูง⁹⁸ ขวานาในภาพนั้นกำลังนั่งอยู่บนเพิงไม้ที่ถูกรังให้สูงขึ้นเหนือน้ำเล็กน้อย บนศีรษะผูกผ้าคลุมหัว ห้อยขวานไว้ที่เอวด้านซ้าย สองมือกำลังทำกับดักจับปลาโดยมีบางส่วนที่ถูกทับเอาไว้ ด้านข้างเพิงเป็นเสาไม้ที่ถูกปักเอาไว้ ด้านซ้ายของเพิงปรากฏเรือพายลำเล็ก ฉากหลังของภาพเป็นทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำอุจิดอนที่มีต้นไม้อ่อนอยู่เล็กน้อย มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านขวาของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ข้างกันปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบรรยายทิวทัศน์บริเวณแม่น้ำอุจิดอน (宇治川) ในฤดูหนาว แม่น้ำอุจิดอนเป็นแม่น้ำอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดเกียวโต ต้นน้ำเริ่มจากทางตอนใต้ของทะเลสาบบิวะโกะ (琵琶湖) โดยมีชื่อว่าแม่น้ำเซตะ (瀬田川) และเปลี่ยนชื่อเป็นแม่น้ำอุจิดอนตั้งแต่ช่วงก่อนเข้าสู่จังหวัดโตเกียวเล็กน้อยจนถึงจุดที่ไหลรวมกับแม่น้ำคิสุ (木津川) และแม่น้ำคะทซุระ (桂川) เมืองอุจิดอนเป็นเมืองที่ขุนนางชั้นสูงสมัยเฮอันนิยมไปพักตากอากาศกัน หลักไม้ตกลา (綱代木) ที่กล่าวในกลอนคือหลักไม้ที่ตกลงไปในแม่น้ำไว้ใช้ติดตั้งเครื่องมือตกลาที่ทำจากไม้ไผ่สาน เป็นภาพที่พบเห็นได้ทั่วไปบริเวณแม่น้ำอุจิดอนในฤดูหนาวซึ่งนิยมตกลาฮิโอะ (氷魚) ซึ่งเป็นปลาขนาดเล็กยาว 2-3 เซนติเมตร มีสีขาวกึ่งโปร่งแสง ภาพหลักไม้ตกลาฮิโอะเป็นภาพทิวทัศน์ฤดูหนาวของเมืองอุจิดอน ซึ่งเป็นของดูหายากสำหรับคนเมืองหลวง⁹⁹

แม่น้ำอุจิดอน

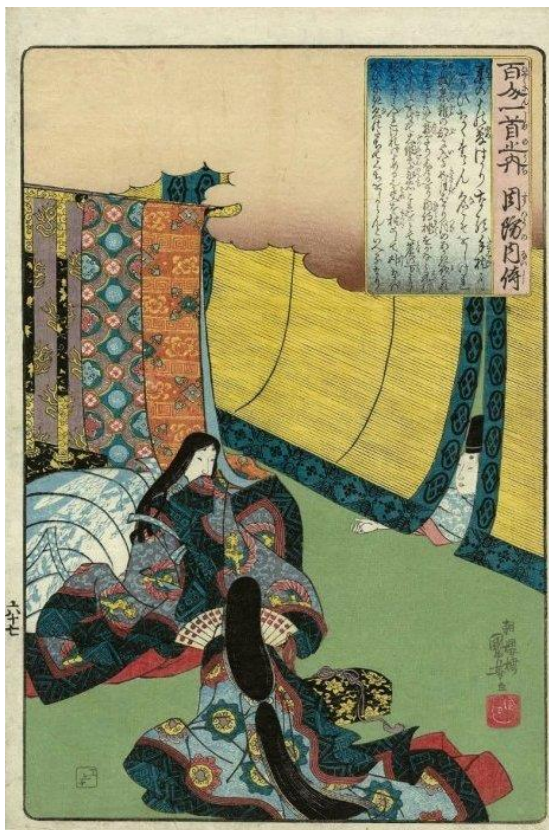
ที่มา : ぽん あそびマガジン. 宇治川. เข้าถึงเมื่อ 9 มีนาคม 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://tabi-mag.jp/ky0159/>

⁹⁸ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

⁹⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 184.

ภาพหมายเลข 67

ภาพที่ 42

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part IIII. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 67

ประพันธ์โดย ซุโอะ โนะะ นะอิฉิ (周防内侍)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน รู้สึกเสียดายหากชื่อเสียงจะต้องเสื่อมเสียไปโดยสูญเปล่า เพราะท่อนแขนที่ใช้หนุนนอนเพียงช่วงเวลาสั้นๆ เหมือนตั้งความฝันในคำคืนฤดูใบไม้ผลิ (春の夜の夢ばかりなる手枕にかひなく立たむ名こそ惜しけれ)

ภาพที่ 67 เป็นภาพขุนนางหนุ่มที่ยืนท่อนแขนขวักมือให้ชูโอ โนะะ นะอิมิและหญิงรับใช้ผ่านมู่ลี่ไม้ไผ่¹⁰⁰ ชูโอ โนะะ นะอิมิ มีชีวิตอยู่ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 11 กล่าวกันว่าเป็นธิดาของทะอิระ โนะะ มุเนะนะกะ ผู้ดูแลเมืองชูโอ ชูโอเป็นนางกำนัลในสมัยของจักรพรรดิโกะระเออิเสะอิ (後冷泉天皇) จักรพรรดิโกะซันโจ (後三条) จักรพรรดิมิระกะวะ (白河天皇) และจักรพรรดิโสะริกะวะ (堀河天皇) รวม 4 สมัย มีผลงานหนังสือรวมกลอนของตัวเอง คือ ชูโอโนะนะอิมิฉู (周防内侍)¹⁰¹ กลอนบทนี้มาจากเหตุการณ์ในคำคืนที่พระจันทร์ฉายแสงส่องสว่างในเดือน 2 ขณะที่ผู้คนกำลังพูดคุยนทนากันอยู่ในตำหนักนิโจอิน (二条院) อันเป็นที่ประทับของพระนางโฌมิ (章子内親王) มเหสีของจักรพรรดิโกะระเออิเสะอิ (後冷泉天皇) นางกำนัลชูโอได้เอนตัวลงพลางก็กล่าวออกมาเบา ๆ ว่า “อยากจะได้หมอนจัง” ฟุจิวะระ โนะะ ทะคะอิเอะ (藤原忠家) ได้ยินดังนั้นจึงยื่นแขนของตนเข้ามาในฉากกั้นพลางกล่าวว่า “ขอเชิญใช้เป็นหมอนหนุน” นางกำนัลชูโอ จึงแต่งกลอนบทนี้ตอบปฏิเสธกลับไปคำว่า かひな < ในวรรคที่ 4 หมายถึง “เปล่าประโยชน์สูญเปล่า” ในที่นี้ถูกใช้เป็นคำซ้อนทับพ้องเสียงกับคำว่า 腕 ที่แปลว่า “ท่อนแขน” โดยสื่อความหมายว่า “หากหนุนนอนท่อนแขนของท่านแล้วชื่อเสียงของฉันทันทีจะต้องเสื่อมเสียไปโดยสูญเปล่า”¹⁰²

จากภาพชูโอ โนะะ นะอิมิที่สวมกิโมโนลายนกสยายปีกนั้นอยู่ในอิริยาบถที่กำลังนั่งอยู่บนพื้นพร้อมยกแขนซ้ายขึ้นปิดบริเวณใบหน้าส่วนล่าง ด้านหลังมีผ้าที่มีลักษณะคล้าย “โมะ” (裳) ซึ่งเป็นกระโปรงยาวที่หญิงสาวชนชั้นสูงสมัยเฮอันสวมกันแต่ออกไป ถัดไปเป็นราวแขวนผ้าที่มีผ้าซึ่งมีลวดลายต่างกันไปวาดเอาไว้ ตรงข้ามชูโอ โนะะ นะอิมิคือหญิงรับใช้ที่นั่งเผยให้เห็นเพียงแผ่นหลังและผมที่มัดด้วยเชือกบริเวณเอว ในมือกางพัดดำจีวปิดบริเวณใบหน้า ด้านขวาปรากฏกลองลอยดอกไม้ที่ถูกมัดทับด้วยเชือกวางอยู่ ด้านขวาของภาพเป็นมู่ลี่ไม้ไผ่ที่ถูกคลี่ปิดไว้โดยมีขุนนางหนุ่มคนหนึ่งสอดแขนลอดผ่านช่องว่างด้านใต้ของมู่ลี่มาจากนอกห้อง ชายหนุ่มเผยให้เห็นใบหน้าและชายแขนเสื้อเพียงเล็กน้อย ใบหน้าจับจ้องไปยังชูโอ โนะะ นะอิมิที่นั่งอยู่ด้านในห้อง มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเสี่ยะกุนินอิมฉู ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน มุมซ้ายล่างปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

¹⁰⁰ Basil William Robinson, Kuniyoshi: *The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹⁰¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 193.

¹⁰² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 193.

ภาพหมายเลข 69

ภาพที่ 43

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part IIII. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 69

ประพันธ์โดย พระโนอิน (能因法師)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน ใบเมเปิลบนภูเขาที่มีโรที่สายลมพัดร่วงหล่น ก็คือผืนผ้าทอที่ไหลลอยอยู่บนแม่น้ำ
ทะซุตะ(あらし吹く 三室の山の もみぢ葉は 龍田の川の にしきなりけり)

ภาพที่ 69 เป็นภาพคณະนักเดินทางที่เดินอยู่ท่ามกลางสายฝนกระหน่ำ คณະนักเดินทางมีทั้งหมดหกคน ผู้ชาย 4 คน ผู้หญิง 1 คน และเด็กชาย 1 คน ด้านซ้ายของภาพเป็นกรอบประตูเก่าทรุดโรมที่ด้านบนถูกมุงด้วยหญ้าคา ด้านหน้าประตูคือชายนักเดินทางที่เผยให้เห็นแผ่นหลัง ใบหน้าหันไป

มองด้านขวาของภาพ มือขวาชี้เข้าไปในกรอบประตู ส่วนมือซ้ายถือร่มที่หุบไว้อยู่ สวมชุดที่มีคิมง (家紋) หรือตราประจำตระกูลอยู่ที่แผ่นหลังและแขนซ้าย เป็นคนเดียวในขบวนที่สวมรองเท้าไม้ คนถัดมาเป็นชายสูงอายุ บนศีรษะสวมหมวกคะซะ (笠) ใบหน้าและลำตัวหันไปด้านขวาของภาพ ริมฝีปากอ้ากว้าง ดวงตาหยี ในมือถือถาดไว้ระดับเอว สองเท้าในรองเท้าแตะก้าวไปด้านหน้า ข้างขวาของชายคนที่สองเป็นชายสูงวัยที่มีใบหน้าที่ทรงกลม มือซ้ายถือห้องผ้า ด้านขวาของเขามีร่มขนาดใหญ่ กางพาดข้ามไหล่ ใบหน้าหันไปด้านซ้ายของภาพขณะที่สองเท้าก้าวไปทางด้านขวา ถัดมาเป็นชายคนสุดท้ายของคณะเดินทาง บนศีรษะสวมหมวกคะซะ (笠) สวมเสื้อมีโนะ (蓑) หรือเสื้อกันฝนกางแบบ ญี่ปุ่น ลำตัวและใบหน้าที่หันไปทางด้านซ้ายของภาพ มือขวายกขึ้นบริเวณหน้าอก มือซ้ายถือกล่องที่ถูกห่อด้วยผ้าห่อของฟูโรชิกิ (風呂敷) ลวดลายคล้ายดอกไม้ ถัดไปด้านหลังเป็นฉากแม่น้ำที่กำลังไหลเชี่ยว ด้านบนเป็นสะพานขนาดเล็กพาดผ่านแม่น้ำ ด้านหน้าสะพานเป็นผู้หญิงที่ใช้สองมือถือคันร่มที่กางออกเล็กน้อยพาดผ่านไหล่ซ้าย ใบหน้าก้มลงไปด้านซ้ายของตน สายตามองลงไป เด็กชายซึ่งอยู่ด้านซ้ายมือ เด็กชายมีส่วนสูงประมาณเอวของผู้หญิงด้านข้าง ในมือประคองกล่องสามชั้นบดบัง ใบหน้าของตนเกือบหมด ด้านบนของภาพปรากฏสิ่งที่มีลักษณะคล้ายพุ่มไม้ซึ่งถูกบดบังด้วยสายฝนที่กำลังตรงกระหน่ำทั่วทั้งภาพ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิมฉุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดงลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน และตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

กลอนบทนี้ใช้เทคนิคการมองเหมือนเปรียบใบเมเปิลบนภูเขาที่ถูกลมพัดจนร่วงไหลลอยไปในแม่น้ำ โดยกล่าวถึงสถานที่ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านการไปชมความงามของใบเมเปิล 2 แห่ง คือ ภูเขา มิมุโระ (三室山) และแม่น้ำทะเลชุตะ (竜田山) โดยนำมาเรียงร้อยเข้าด้วยกันในกลอน ภาพใบเมเปิลบนภูเขามิมุโระที่ร่วงหล่นไหลลอยอยู่ในแม่น้ำทะเลชุตะจวนดูเหมือนกับผืนผ้าทอลายใบเมเปิลนั้น เป็นภาพที่กวีจินตนาการแต่งขึ้นเอง ไม่ใช่กลอนบรรยายทิวทัศน์ที่เห็นตรงหน้าจริง ๆ แต่กวีก็ใช้ชื่อสถานที่บรรยายให้เห็นใบเมเปิลอันงดงาม¹⁰³ ดังนั้นภาพลำน้ำด้านหลังจึงมีความเป็นไปได้จะเป็นแม่น้ำทะเลชุตะในบทกลอน

¹⁰³ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 197.

ภาพหมายเลข 70

ภาพที่ 44

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 70

ประพันธ์โดย พระเรียวเซ็น (良暹法師)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน รู้สึกเจียบเหงาจึงออกมานอกบ้าน พอมองไปไม่ว่าที่ไหนก็ล้วนแต่เป็นภาพยามเย็น
ในฤดูใบไม้ร่วงที่เจียบเหงาเช่นเดียวกัน (さびしさに 宿を立ち出でて なかむれば
いづこもおなじ 秋の夕暮れ)

ภาพที่ 70 เป็นภาพนักเดินทางที่กำลังซื้อทิวทัศน์ทะเลสาบให้แก่พระเรียวเซ็นบนชายฝั่ง¹⁰⁴ พระเรียวเซ็นมีชีวิตอยู่ในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 11 ไม่ทราบประวัติความเป็นมาแน่ชัด พระเรียวเซ็นเป็นพระวัดเอ็นริยะกุจิ (延暦寺) เคยอาศัยที่โอฮะระและวัดอุรินอิน (雨林院) ทางตอนเหนือของเกียวโต เป็นกวีที่มีชื่อเข้าร่วมงานแข่งขันประชันกลอนหลายครั้ง ในหนังสือรวมกลอนฉิกะวะกะฉุ บอกว่าเป็นกลอนที่แต่งขึ้นตอนที่กวีเพิ่งเข้าไปอาศัยอยู่ที่โอฮะระ (大原) ทางตอนเหนือของเกียวโต กวีซึ่งอาศัยอยู่ในกระท่อมคนเดียวรู้สึกเหงาจึงออกไปข้างนอกเพื่อแก้เหงา แต่พอมองออกไปไม่ว่าที่ ไหนก็ล้วนเป็นภาพยามเย็นของฤดูใบไม้ร่วงที่ชวนรู้สึกเปลี่ยวเหงา¹⁰⁵

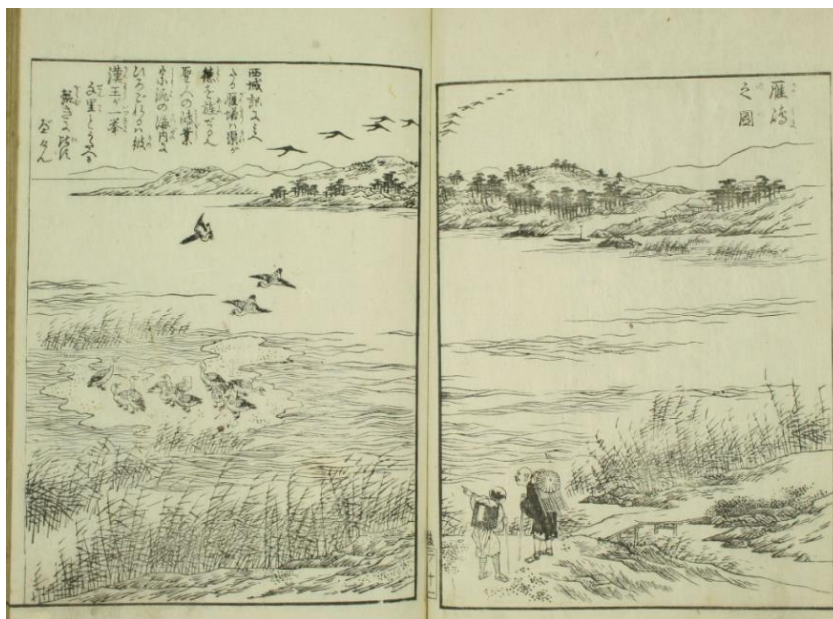
จากภาพพระเรียวเซ็นนั้นยืนโดยลำตัวหันไปทางทะเลสาบ ท่าทั้งสองและใบหน้าหันไปทางด้านซ้ายของภาพ ในมือถือไม้เท้า บนหลังสะพายกล่องไม้สัมภาระและหมวกคะซะ (笠) ส่วนนักเดินทางทางด้านซ้ายของพระเรียวเซ็นนั้นยืนอยู่ในอิริยาบถที่ท่าทั้งสองข้างหันไปทางขวาของภาพเผยให้เห็นแค่แผ่นหลัง มือขวาถือไม้เท้า มือซ้ายชี้ไปยังทิวทัศน์ทะเลสาบเบื้องหน้า สะพายกล่องสัมภาระไว้ด้านหลัง เบื้องหน้าเป็นทะเลสาบที่ส่องสว่างมีต้นหญ้าขึ้นอยู่ ฝั่งตรงข้ามเป็นเกาะแก่งที่มีหมู่บ้านตั้งอยู่ มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏสะพานไม้สำหรับข้ามฝั่งลำน้ำ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิมฉุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน และตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

ภาพพิมพ์นี้มีลักษณะคล้ายกับภาพในบันทึก 二十四輩順拜図会 (nijuyohai junhai zue) วาดโดยทะเลคะฮะระ ชุนเซ็นไซ (竹原春泉齋) ศิลปินภาพอุกิโยะในสมัยปลายเอโดะ นามสกุลจริงของเขา คือ มัตสึโมโตะ ผลงานมีชื่อเสียง คือ 二十四輩順拜図会 (nijuyohai junhai zue) 東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) และ จวงจื่อฝันเห็นผีเสื้อ (胡蝶の夢)¹⁰⁶

¹⁰⁴ Basil William Robinson, Kuniyoshi: *The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹⁰⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 200.

¹⁰⁶ コトバンク [Kotobank] 「竹原春泉齋」 Web サイト (<https://kotobank.jp/word/竹原春泉齋-1088846>) (2022年3月9日参照)

二十四輩順拝図会 (nijuyohai junhai zue) เล่ม 7

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 二十四輩順拝図会. 卷之 7. เข้าถึงเมื่อ 9 มีนาคม 2565

เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ha04/ha04_

[01810/ha04_01810_0007/ha04_01810_0007.html](https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ha04/ha04_01810/ha04_01810_0007/ha04_01810_0007.html)

ภาพหมายเลข 71

ภาพที่ 45

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 71

ประพันธ์โดย มินะโมะโตะ โนะ ทัซุเนะโนะบุ (大納言経信)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน พอดกเย็น ต้นข้าวในนาที่อยู่นอกประตูบ้านก็พริ้วไหวส่งเสียงเสียดสีกัน ลมฤดูใบไม้ร่วงพัดผ่านบ้านที่มุงหลังคาด้วยใบอะมิ (夕されば 門田の稲葉 おとづれて 葦のまろやに 秋風ぞ吹く)

ภาพที่ 71 นี้เป็นภาพมินะโมะโตะ โนะ ทัซึเนะโนะบุที่กำลังนั่งอยู่ข้างหน้าต่างห้องศึกษามองออกไปยังภายนอกที่มีปีศาจกำลังโหยหวนออกมาเป็นบทกวี¹⁰⁷ โดยข้างกรอบด้านซ้ายของภาพบันทึกเป็นหมายเลข 72 แต่ตัวกลอนและชื่อกวีเป็นของบทกวีเฮียะกุนินอิฉิมุหมายเลข 71 จึงเป็นภาพที่ถูกระบุหมายเลขผิด¹⁰⁸ มินะโมะโตะ โนะ ทัซึเนะโนะบุ นั้นเชี่ยวชาญทั้งด้านกลอนญี่ปุ่น กลอนจีน และเครื่องดนตรี เป็นบิดาของมินะโมะโตะ โนะ โทะโยะริ (源俊頼) ผู้แต่งกลอนบทที่ 74 กลอนนี้กวีแต่งขึ้นขณะไปที่บ้านพักของมินะโมะโตะ โนะ โมะโรกะตะ (源師房) ที่อุมะสุ (梅津) ทางทิศตะวันตกของเกียวโต ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านซ้ายของแม่น้ำคะทสุระ หัวข้อกลอนคือ บ้านในทุ่งนากับสายลมในฤดูจันไร ต้นข้าวพลิวไหวเป็นระลอกส่งเสียงเสียดสีกัน นอกจากนี้สายลมยังพัดผ่านบ้านพักที่กวีอยู่โดยให้ภาพราวกับว่าลมเย็นกำลังพัดผ่านถูกเนื้อต้องตัวอีกด้วย เป็นการบรรยายทั้งภาพ เสียง สัมผัสไปพร้อม ๆ กัน¹⁰⁹ แต่จากภาพคือฉากที่ กวีกำลังตอบโต้กับปีศาจซุซากุอิน (朱雀院の鬼) โดยกวีได้เอ่ยกลอนออกไปเป็นกลอนภาษาโบราณว่า “から衣うつ声きけば 月きよみ まだぬ人を空にしるかな” และปีศาจซุซากุอินก็ได้ตอบกลับมาเป็นกลอนจีนว่า “北斗星前横旅雁 南楼月下擣寒衣” ขณะนั้นมินะโมะโตะ โนะ ทัซึเนะโนะบุไม่ได้หวาดกลัวกับรูปลักษณะของปีศาจตรงหน้า แต่รู้สึกประทับใจในบทกลอนที่ตอบกลับมา¹¹⁰

จากภาพมินะโมะโตะ โนะ ทัซึเนะโนะบุในเสื้อผ้าที่มีลวดลายดอกไม้อยู่ในอิริยาบถที่กำลังนั่งขัดสมาธิอยู่บนเบาะรอง มือข้างขวาถือพู่กันอยู่บริเวณเอว มือซ้ายถือกระดาษวางบนตัก ใบหน้าแหงนมองออกไปยังปีศาจที่อยู่นอกหน้าต่าง ด้านหน้ามีเสาคู่เกียงน้ำมันและกระดาษเปล่าวางไว้ ด้านซ้ายปรากฏตู้สำหรับเก็บของวางชิดกำแพงห้อง ด้านหลังคือทิวทัศน์ผืนน้ำโดยมองเห็นได้จากหน้าต่างที่มู่ลี่ม้วนเก็บไว้ด้านบนทั้งสองมุม ปีศาจนอกหน้าต่างนั้นปากอ้ากว้าง ดวงตาเหลือกถลนขึ้นไปด้านบนกำลังร้องโหยหวนออกมาเป็นกลอนภาษาจีน ร่างกายท่อนล่างโปร่งใสจนเห็นต้นสนที่อยู่ด้านหลัง มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏสะพานไม้สำหรับข้ามฝั่งลำน้ำ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือ

¹⁰⁷ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

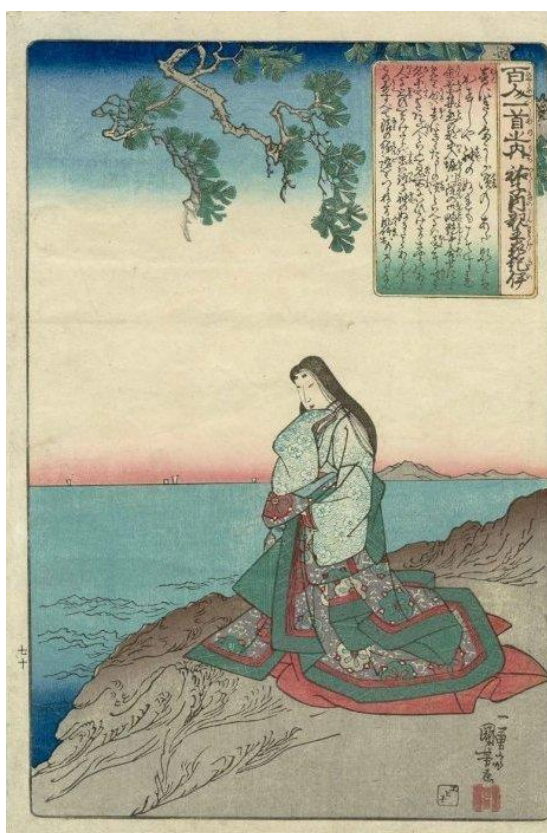
¹⁰⁸ William Pearl, “The Hundred Poets, Part III” kuniyoshi project, Accessed march 5, 2022. <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

¹⁰⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 202.

¹¹⁰This is media 「大納言経信 (百人一首之内)」 Web サイト (https://media.thisisgallery.com/works/utagawakuniyoshi_18) (2022 年 3 月 9 日参照)

รวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึ่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายด้านบนของภาพ เป็นข้อความที่ถูกเขียนด้วยตัวอักษรญี่ปุ่นโบราณ มุมซ้ายตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ด้านบนตรา สำนักพิมพ์เป็นลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกันที่ถูกเขียนเป็นแถวเดียวกันแตกต่างจากภาพอื่น ๆ ภาพนี้ไม่ ปรากฏตราประทับสีแดง

ภาพหมายเลข 72

ภาพที่ 46

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 72

ประพันธ์โดย คอิ นางกำนัลรับใช้เจ้าหญิงยูมิ (祐子内親王家 紀伊)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ฉันจะไม่อาบคลื่นที่ชายหาดทะเลกะมิซึ่งมีชื่อเสียงอันเลื่องลือ (ฉันจะไม่สนใจคำพูดของท่านซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นคนเจ้าชู้) เพราะคงจะลำบากหากชายแขนเสื้อ จะต้องเปียกคลื่น (เปียกน้ำตา)
(音に聞く高師の浜の あだ波は かけじや袖の ぬれもこそすれ)

ภาพที่ 72 เป็นภาพของนางกำนัลคือผู้รับใช้เจ้าหญิงยูมิที่กำลังมองทะเลบนผาหิน¹¹¹ โดยข้างกรอบด้านซ้ายของภาพบันทึกเป็นหมายเลข 70 แต่ตัวกลอนและชื่อกวีเป็นของบทกวีเฮียะกุนินอิฉิมุ หมายเลข 72 จึงเป็นภาพที่ถูกระบุหมายเลขผิด¹¹² นางกำนัลคือในชุดกิโมโนหลายชั้นลายดอกไม้บนผาหินโดยที่ลำตัวหันไปทางด้านซ้ายของภาพ เธอยกแขนซ้ายขึ้นปิดบริเวณคาง แขนขวายกขึ้นบริเวณเอว ด้านบนของภาพเป็นกิ่งก้านสาขาของต้นสนซึ่งไม่มีลำต้นปรากฏในภาพนี้ ด้านหลังเป็นทิวทัศน์ทะเลโดยบริเวณเส้นขอบฟ้าปรากฏเรือหลายลำและเกาะที่อยู่ทางด้านขวาของภาพ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอนมุมขวาล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน และตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

นางกำนัลคือมีชีวิตอยู่ช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 11 เป็นนางกำนัลรับใช้เจ้าหญิงยูมิ ฟุจิวะระ โนะ โทะมิตะตะ (藤原俊忠) ได้ส่งกลอนมาให้นางกำนัล คือความว่า “ฉันแอบหลงรักท่านอยู่อยากจะไปหาและพูดคุยกับท่านในคืนนี้” โดยโทะมิตะตะได้เปรียบตัวเองเป็นคลื่นที่ถูกลมพัดซัดสาดใส่โขดหิน นางกำนัลคือจึงแต่งกลอนบทนี้ตอบกลับไปซึ่งเนื้อหาของกลอนเป็นการกล่าวต้อรอนอีกฝ่ายโดยบรรยายภาพคลื่นบริเวณชายหาดซึ่งสอดรับกับกลอนของอีกฝ่าย ขณะแต่งกลอนนี้นางกำนัลคือมีอายุ 70 ปีแล้ว ส่วนฟุจิวะระ โนะ โทะมิตะตะมีอายุเพียง 29 ปี กลอนนี้เป็นเพียงกลอนที่แต่งขึ้นเพื่อใช้เล่นในงานประชันกัน ไม่ใช่กลอนรักที่ส่งถึงกันจริง ๆ¹¹³

¹¹¹ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹¹² William Pearl, “The Hundred Poets, Part III” kuniyoshi project, Accessed march 5, 2022. <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

¹¹³ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 204-205.

ภาพหมายเลข 74

ภาพที่ 47

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 74

ประพันธ์โดย มินะโมะโตะ โนะ โทะฉะมิโยะริ (源俊頼朝臣)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน อธิษฐานขอให้เจ้าแม่กวนอิมแห่งสะทซุเซะช่วยคลายใจให้คนที่ฉันรักมีใจให้ฉันบ้าง
เจ้าลมภูเขายอเยย ฉันไม่ได้ขอให้เจ้าพัดหนาวรุนแรงเช่นนี้สักหน่อย (うかりける 人を初瀬の
山おろしよ はげしかれとは 祈らぬものを)

ภาพที่ 74 เป็นภาพหญิงสาวสองคน คนหนึ่งแบกเด็กทารกไว้บนหลัง มีดอกซากุระบนภูเขา
เหนือม่านหมอกเป็นฉากหลัง แม้อภาพนี้จะถูกตัดขอบออกไปแต่หมายเลขตรงบริเวณนอกกรอบรูปภาพ

นั้นเขียนว่าเป็นภาพของบทกวีเฮียะกุนินอิฉิมุบัทที่ 72 ซึ่งเป็นการระบุหมายเลขผิด¹¹⁴ หญิงสาวที่แบกเด็กทารกไว้บนหลังนั้นลำตัวหันไปทางด้านซ้ายของภาพ ส่วนใบหน้าหันไปมองเด็กที่อยู่ด้านหลัง สวมกิโมโนลายดอกซากุระ ไม่สวมถุงเท้า แขนทั้งสองข้างโพลไปด้านหลัง ส่วนหญิงสาวอีกคนหนึ่งหันลำตัวไปทางด้านหญิงคนแรก หันหน้ามองไปทางด้านซ้ายของภาพ สวมกิโมโนลายคล้ายดอกอะซะกะโอะ (朝顔) หรือดอกว่านผักบุ้ง ถูร่มพาดหลัง มีพู่บางอย่างอยู่ในมือซ้าย โกลออกไปเป็นทิวทัศน์ภูเขาที่มีซากุระบานอยู่ด้านบน มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบัท ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดงลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน และตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

เนื้อหาของกลอนบทนี้คือกวีอธิษฐานขอพรต่อเจ้าแม่กวนอิมแห่งอะซะซะให้ช่วยดลบันดาลให้คนรักมีใจให้ตนบ้าง แต่คำอธิษฐานไม่สัมฤทธิ์ผล คนรักกลับยังมีท่าทีเฉยชาไม่ยี่ติตอบ กวีจึงกล่าวตัดพ้อกับลมภูเขว่าไม่ได้อธิษฐานขอลมพัดพาความหนาวเย็นมาเช่นนี้สักหน่อย คำว่า 初瀬 ในวรรคที่ 2 เป็นชื่อสถานที่ในเมืองยะมะโตะหรือจังหวัดนาราในปัจจุบัน เป็นที่ตั้งของวัดอะซะซะเดะระ (長谷寺) ซึ่งมีเจ้าแม่กวนอิมองค์ใหญ่ซึ่งมีชื่อเสียงในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ผู้คนต่างก็พากันกราบไหว้ขอพรมาตั้งแต่สมัยโบราณ¹¹⁵ เนื่องจากวัดอะซะซะเดะระ (長谷寺) ที่กวีกล่าวถึงในบทกลอนเป็นวัดที่ตั้งบนภูเขา ดังนั้นภูเขาที่เป็นฉากหลังภาพนี้จึงอาจเป็นภูเขาที่ตั้งของวัดอะซะซะเดะระก็ได้

วัดอะซะซะเดะระ (長谷寺)

ที่มา : 西国三十三所. 長谷寺. เข้าถึงเมื่อ 9 มีนาคม 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://www.saikoku33.gr.jp/place/8>

¹¹⁴ William Pearl, "The Hundred Poets, Part III" kuniyoshi project, Accessed march 5, 2022. <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

¹¹⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 209.

ภาพหมายเลข 77

ภาพที่ 48

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 77

ประพันธ์โดย จักรพรรดิชิโตะกุ (崇徳院)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน กระแสน้ำไหลเชี่ยวตกกระทบโขดหินที่ขวางกันจนแยกเป็น 2 สายแต่สุดท้ายก็ไหลมาบรรจบกันอีก แม้ตอนนี้เราจะต้องจากกันแต่อย่างไรก็จะได้พบเจอกันอีก (瀬をはやみ岩にせかるる 滝川の われても末に 逢はむとぞ思ふ)

ภาพที่ 77 เป็นภาพวิญญานอาฆาตของจักรพรรดิซุโตะกุที่กำลังเรียกลมพายุสายฟ้า กระทบน้ำ¹¹⁶ จักรพรรดิซุโตะกุเป็นพระราชโอรสองค์โตของจักรพรรดิโทะยะบะ (鳥羽天皇) จักรพรรดิซุโตะ กุทรงครองราชย์ 18 ปีจนถึง ค.ศ. 1156 ต่อมาในเดือน 7 ค.ศ. 1156 ก็เกิดเหตุการณ์แย่งชิงอำนาจ ทางการเมือง (保元の乱) ระหว่างอดีตจักรพรรดิซุโตะกุกับจักรพรรดิโทะยะบะ (後白河天皇) ซึ่ง ขณะนั้นเพิ่งขึ้นครองราชย์ได้เพียงปีเดียว ผลปรากฏว่าจักรพรรดิซุโตะกุเป็นฝ่ายแพ้สงคราม จึงทรงถูก เนรเทศไปอยู่ที่เกาะซะงุกิ (讃岐)¹¹⁷ มีตำนานวิญญานอาฆาตของจักรพรรดิซุโตะกุที่กล่าวถึงเหตุการณ์ หลังถูกเนรเทศไว้ว่า จักรพรรดิซุโตะกุที่ถูกเนรเทศไปยังเกาะซะงุกินั้นอุทิศตนให้กับพระพุทธศาสนา อย่างลึกซึ้งและได้คัดลอกคัมภีร์ทางศาสนาทั้งหมด 5 ฉบับ ส่งไปยังราชสำนักเพื่อให้ทางราชสำนัก นำไปเก็บไว้ที่วัดในเกียวโต แต่ต้นฉบับนี้ก็กลับถูกส่งกลับมา เนื่องจากขุนนางในราชสำนักคิดว่าในคัมภีร์ ที่จักรพรรดิซุโตะกุคัดลอกนั้นมีคำสาป จักรพรรดิซุโตะกุคับแค้นใจเป็นอย่างมาก เขาจึงใช้เลือดของตน เขียนลงบนคัมภีร์เหล่านั้นว่า "ข้าจะกลายเป็นมารและชำระแค้นนี้ได้" จากนั้นจึงกลายร่างเป็น วิญญานอาฆาต¹¹⁸

จากภาพจักรพรรดิซุโตะกุสวมชุดลายเมฆลำตัวหันไปทางด้านขวาของภาพ ใบหน้าเงมอม ท้องฟ้า ริมฝีปากอ้ากว้าง เส้นผมสยายถูกพัดไปทางด้านหลัง สองเท้าเหยียบบนริมหน้าผาท่ามกลาง คลื่นทะเลที่กำลังโหมกระหน่ำ ด้านขวาของภาพปรากฏสายฟ้าสองสายผ่าลงจากด้านบนลงด้านล่าง มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึ่งกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบาย กลอน ด้านซ้ายของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน ภาพนี้ไม่มีตราสำนักพิมพ์ แม้กลอนบทที่ 77 จะเป็นกลอนหมวดความรักที่แต่งขึ้นในงานประชันกลอนคิวนันเฮียะกุกุ (久安百首) ซึ่งจักรพรรดิซุโตะกุทรงเป็นผู้จัดขึ้น โดยมีเนื้อความกล่าวเปรียบความสัมพันธ์กับคนรักว่า ถึงแม้ตอนนี้จะต้องแยกจากกัน แต่ถึงอย่างไรก็จะได้พบกันอีก เหมือนกระแสน้ำเชี่ยวที่ตกกระทบโขด

¹¹⁶ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹¹⁷ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2555), 218

¹¹⁸ The Gate (2022) 「史上最恐! 【日本三大怨霊】にまつわる悲しい歴史とは? ゆかりの場所も紹介」Web サイト (<https://thegate12.com/jp/article/351>) (2022年3月10日参照)

หินจนแยกออกเป็น 2 สายแต่สุดท้ายก็ไหลมาบรรจบกันอีก¹¹⁹ แต่ภาพนี้กลับเป็นภาพวิญญูณอาฆาตของจักรพรรดิซุโตะกุ จึงอาจตีความภาพได้ว่าเป็นภาพที่จักรพรรดิซุโตะกุกำลังسابแข่งศัตรูของตน โดยอาจมีความเกี่ยวข้องกับกลอนคือ แม้ตอนนี้ตัวองต้องถูกเนรเทศมายังเกาะห่างไกล แต่จะขออุทิศตอนเป็นวิญญูณอาฆาตตามล้างแค้นไปตั้งสายน้ำที่แม้จะแยกเป็น 2 สาย แต่สุดท้ายก็จะไหลมาบรรจบกันอีก

ภาพหมายเลข 78

ภาพที่ 49

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part IIII. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

¹¹⁹ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 218.

กลอนบทที่ 78

ประพันธ์โดย มินะโมะโตะ โนะ คะเนะมะซะ (源兼昌)

หมวดหมู่ ฤดูหนาว

เนื้อหาของกลอน ก็คืนกันที่ทหารเฝ้าด่านซุเมต้องตื่นขึ้นมาเพราะเสียงร้องของนกชิโตะริที่บินมาจาก เกาะอะวะจิ (淡路島 かよふ千鳥のなく声に 幾夜寝覚めぬ 須磨の関守)

ภาพที่ 78 นี้เป็นภาพมินะโมะโตะ โนะ คะเนะมะซะกับเข้ารับใช้ที่กำลังมองออกไปยังทิวทัศน์ ท้องทะเลนอกบานหน้าต่าง¹²⁰ มินะโมะโตะ โนะ คะเนะมะซะมีชีวิตอยู่ช่วงต้นศตวรรษที่ 12 เป็นบุตร ของมินะโมะโตะ โนะ โทะมิซุเกะ (源俊輔) ไม่ทราบประวัติความเป็นมาแน่ชัด¹²¹ จากภาพมินะโมะโตะ โนะ คะเนะมะซะกำลังนั่งอยู่บนฟูกนอน แขนซ้ายเท้าไว้กับหมอนหนุน มือขวายกขึ้น บริเวณไหล่ ใบหน้าและลำตัวหันไปทางด้านซ้ายของภาพ ลำตัวท่อนล่างซ่อนอยู่ในกองผ้าห่ม ด้านหน้า มีอ่างหรืออาจเป็นเตาผิงวางไว้ ถัดไปคือเชิงตะเกียงน้ำมัน มุมขวาล่างปรากฏฉากกั้นห้อง ด้านขวาของ มินะโมะโตะ โนะ คะเนะมะซะเป็นเด็กชายเข้ารับใช้ที่กำลังยื่นลำตัวหันไปทางด้านมินะโมะโตะ โนะ คะเนะมะซะแต่ใบหน้าหันไปอีกด้าน เท้าเปลือยเปล่า มือขวาถือไม้ที่มีไฟจุดอยู่ด้านบน ทิศทางที่ทั้งสองมองออกไปคือทิวทัศน์ทะเลนอกหน้าต่างมีบานเลื่อนลายช่อดอกไม้ ใกล้กับหน้าต่างคือยอดไม้ คล้ายต้นสน บนท้องฟ้าปรากฏฝูงนกที่กำลังบินเรียงเป็นแนวยาว ตรงเส้นของฟ้าเป็นเรือใบสามลำบน ผิวน้ำ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและ คำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน และตรา สำนักรพิมพ์ขนาดเล็กที่ถูกระทับด้วยสีแดง

เมื่อพิจารณากลอนที่มีกล่าวถึงนกชิโตะริ ในภาพที่มีนกฝูงหนึ่งบินอยู่นอกหน้าต่างนั้นจึงอาจ เป็นนกชิโตะริที่กล่าวถึงในกลอนก็เป็นได้ โดยนกชิโตะริมักถูกกล่าวถึงในกลอนที่บรรยายทิวทัศน์ ชายฝั่งทะเลในฤดูหนาว เสียงร้องหาคู่หรือหาพวกพ้องของมันมักถูกใช้เพื่อสื่อถึงความอ้างว้าง เดียวดาย กลอนในมโนโธมูมักกล่าวถึงเสียงนกชิโตะริว่าชวนให้นึกถึงความหลังครั้งก่อน ในกลอนที่ กล่าวถึงนกชิโตะริมักจะกล่าวถึงเมืองซุเม (須磨) และเมืองอะกะมิ (明石) ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับ เกาะอะวะจิ อย่างเช่น ในวรรณกรรมเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ (源氏物語) ในตอนซุเมก็มีกลอนที่

¹²⁰ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹²¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2555), 222.

เอ่ยถึงนกชิโตะรินี้ ในสมัยเฮอันเมืองซุมะอยู่ไกลจากเมืองหลวง เป็นเมืองชายทะเลที่เงียบเหงา มองไปไกลๆ ก็ไม่เห็นเกาะอะวะจิ เสียงร้องของนกชิโตะริในตอนกลางคืนทำให้ออนไม่หลับและรู้สึกอ้างว้างเดียวดาย ในกลอนบทนี้เสียงร้องของมันชวนให้เกิดความรู้สึกเงียบเหงาเปล่าเปลี่ยว ทำให้หวนนึกถึงสมัยก่อนที่บริเวณนั้นเคยเป็นด่านที่ผู้คนจำนวนมากสัญจรผ่านไปมา¹²²

นกชิโตะริ (千鳥)

ที่มา : シンゾウケンイチのブログ. 千鳥達の飛び姿. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://ameblo.jp/kenko-shinzo/entry-11955099355.html>

¹²² อรรถยา สุวรรณระดา, “บทบาทหน้าที่ของสัตว์ในบทกลอนญี่ปุ่น เฮียะกุนินอิฉุ,” วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 3 ฉบับที่ 1 (2558) : 7.

ภาพหมายเลข 79

ภาพที่ 50

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 79

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ อะกิซุเกะ (藤原顕輔)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน แสงจันทร์ส่องสวาง เพลยลอดออกจากช่องว่างของกลุ่มเมฆที่ถูกลมฤดูใบไม้ร่วง
พัดจนเคลือบคล้อยแยกออกจากกัน (秋風に たなびく雲の 絶え間より もれ出づる月の
影の さ や け さ)

ภาพที่ 79 เป็นภาพฟุจิวะระ โนะ อะกิซุเกะที่ยืนอยู่บนเฉลียงพระราชวังในคืนจันทร์เต็มดวงที่มีลมแรง ฟุจิวะระ โนะ อะกิซุเกะอยู่บนอิริยาบถที่กำลังยกแขนขวาขึ้นบังลม ชายแขนเสื้อถูกพัดลง

ข้ามศีรษะ แขนซ้ายทิ้งข้างลำตัว ใบหน้าเงยขึ้นมองดวงจันทร์ รอบข้างเป็นพวงหรีดที่ถูกลมพัดปลิวไสว ไปทางด้านขวาของภาพ บนท้องฟ้าปรากฏดวงจันทร์เต็มดวงท่ามกลางหมู่เมฆบางเบา มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซึ่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านซ้ายของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกัน มุมขวาล่างของภาพเป็นตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

ฟูจิวะระ โนะ อะกิซุเกะ เป็นบุตรของฟูจิวะระ โนะ อะกิซุเอะ (藤原顕季) และเป็นบิดาของฟูจิวะระ โนะ คิโยะซุเกะ (藤原清輔) ผู้แต่งเฮียะกุนินอิฉิมุบทที่ 84 ฟูจิวะระ โนะ อะกิซุเกะเป็นผู้เรียบเรียงหนังสือรวมกลอนฉิกะวะกะฉุตามพระบรมราชโองการของอดีตจักรพรรดิซุโตกุ และมีชื่อเข้าร่วมงานแข่งขันกลอนหลายครั้ง บางครั้งยังทำหน้าที่เป็นกรรมการตัดสินในงานแข่งขันด้วย โดยกลอนบทนี้เป็นกลอนที่แต่งขึ้นในงานประชันกลอนคิอันเฮียะกุฉุ (久安百首) ซึ่งเป็นจักรพรรดิซุโตกุทรงเป็นผู้จัดขึ้นเช่นเดียวกับกลอนบทที่ 77 เนื้อหาของกลอนเป็นการบรรยายความงามของพระจันทร์ในค่ำคืนฤดูใบไม้ร่วง กลุ่มเมฆบนท้องฟ้าถูกสายลมพัดพาจนเคลื่อนคล้อยแยกออกจากกัน เผยให้เห็นพระจันทร์ส่องแสงสกาออกมาจากช่องว่างระหว่างหมู่เมฆนั้น กลอนบทนี้ใช้เทคนิคการจบด้วยนาม คือ 月の影の さ やけ さ (แสงสกาของพระจันทร์) เป็นการจบท้ายกลอนด้วยภาพแสงจันทร์ส่องสกาอ้งดงาม¹²³ ภาพที่ 79 นี้จึงเป็นภาพที่มีฉากหลังเป็นพระจันทร์ยามค่ำคืนในสายลมฤดูใบไม้ผลิ

¹²³ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 224.

ภาพหมายเลข 81

ภาพที่ 51

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 81

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ ซะเนะซะดะ (藤原実定)

หมวดหมู่ ฤดูร้อน

เนื้อหาของกลอน พอมองไปทางที่นกโอะโตะโตะจิสุงเสียงร้อง ก็เห็นแต่เพียงพระจันทร์ในยามเช้ามีด
 เท่านั้น (ほととぎす 鳴きつる方を ながむれば ただ有明の 月ぞ残れる)

ภาพที่ 81 เป็นภาพเสนาบดีฝ่ายซ้ายโอะโตะกุตะอิชิที่กำลังยื่นมองดวงจันทร์ที่มีนกบินอยู่บนท้องฟ้าบนทางเดินในพระราชวังข้างสวนหินซึ่งถูกปกคลุมด้วยสายหมอก¹²⁴ ฟุจิวะระ โนะ ซะเนะซะตะเป็นบุตรของเสนาบดีฝ่ายขวาฟุจิวะระ โนะ คินโยะฉิ (藤原公能) และเป็นลูกพี่ลูกน้องของเทะอิกะผู้เรียบเรียงเฮียะกุนินอิฉิมุ ซะเนะซะตะดำรงตำแหน่งเสนาบดีฝ่ายซ้ายและเป็นกวีที่มีความสามารถในด้านการเล่นดนตรีรวมถึงการร้องเพลงอิมะโยด้วย¹²⁵ ฟุจิวะระ โนะ ซะเนะซะตะอยู่ในอิริยาบถที่ยืนโดยลำตัวหันไปทางเดียวกับระเบียงทางเดิน เท้าขวาตั้งตรง เท้าซ้ายเบี่ยงออกด้านข้างสองมียอกขึ้นบริเวณเอว ด้านหลังเป็นชายของชุดที่ยาวออกไป ใบหน้าแห่งมองดวงจันทร์บนท้องฟ้าที่ถัดไปด้านซ้ายปรากฏตัวหนึ่ง ด้านบนของภาพคือมู่ลี่ที่ถูกม้วนเก็บไว้ด้านบน ด้านหลังของฟุจิวะระ โนะ ซะเนะซะตะเป็นกรอบภาพที่ตรงกลางเป็นลายคล้ายวงปีของต้นไม้ ใกล้กับทางเดินที่ฟุจิวะระ โนะ ซะเนะซะตะยืนอยู่คือสวนหินที่ถูกปกคลุมด้วยสายหมอก มุมขวาของภาพเป็นชื่อนั่งสี่รวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน กลางสวนหินปรากฏลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน มุมซ้ายล่างของภาพเป็นตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

จากกลอนเนื้อความ 2 วรรคแรกของกลอนเป็นการบรรยายเสียงร้องของนก ส่วน 2 วรรคหลัง เปลี่ยนจากการบรรยายเสียงนกมาเป็นการบรรยายภาพของพระจันทร์ในยามเช้า นกโอะโตะโตะงิซุส่งเสียงร้องแล้วบินจากไปเหลือไว้เพียงภาพของพระจันทร์บนท้องฟ้า ในยามเช้านกโอะโตะโตะงิซุมักจะส่งเสียงร้องในตอนก่อนรุ่งสางขณะที่ท้องฟ้ายังมีดออยู่ คนที่เฝ้ารอคอยฟังจึงต้องตื่นแต่เช้าเพื่อรอคอยฟังเสียงร้องนั้น ในกลอนญี่ปุ่นมักหยิบยกนกโอะโตะโตะงิซุ (時鳥) หรือนกคัคคูเล็กมาบรรยายคู่กับภาพพระจันทร์ที่ยังคงอยู่บนท้องฟ้าในยามเช้า กลอนบทนี้กวีแสดงความรู้สึกยินดีที่ได้ยินเสียงร้องของมัน แต่พอหันมองไปก็ไม่พบตัวนกโอะโตะโตะงิซุ เห็นเพียงแต่ภาพพระจันทร์ที่ยังคงอยู่บนท้องฟ้าในยามเช้ามีดอของฤดูร้อน ซึ่งแฝงไว้ด้วยความรู้สึกเศร้าเสียดายของกวี¹²⁶ เมื่อพิจารณาการกล่าวถึงนกโอะโตะโตะงิซุในบทกลอนแล้วนั้น นอกที่บินอยู่ข้างดวงจันทร์ในภาพจึงมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นนกโอะโตะโตะงิซุ

¹²⁴ Basil William Robinson, Kuniyoshi: *The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹²⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 228.

¹²⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, “บทบาทหน้าที่ของสัตว์ในบทกลอนญี่ปุ่น เฮียะกุนินอิฉิมุ,” *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 3 ฉบับที่ 1 (2558) : 8.

นกโอะโตะโตะงิซุ (時鳥)

ที่มา : きごさい歳時記. 時鳥(ほととぎす)三夏. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://kigosai.sub.jp/001/archives/2099>

ภาพหมายเลข 82

ภาพที่ 52

ที่มา : Kuniyoshi project. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 82

ประพันธ์โดย พระโดอิน (道因法師)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน ทั้ง ๆ ที่ทุกข์ตรมขมขื่นถึงเพียงนี้ แต่ชีวิตก็ยังคงยืนยาวต่อไปได้ สิ่งที่ทนทานความทุกข์ตรมนี้นี้ไม่ได้กลับเป็นน้ำตาที่ร่วงหล่นไป (思ひわびさても命はあるものを 憂きに堪へぬは 涙なりけり)

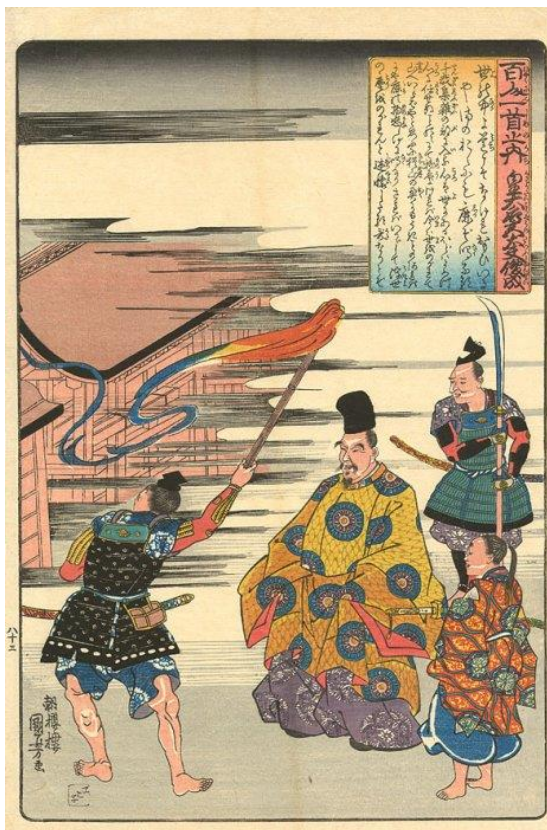
ภาพที่ 82 เป็นภาพพระโอดินที่นั่งอยู่บนเบาะรอง ด้านข้างเป็นนักบวชฝึกหัด ม้วนหนังสือ และฉากภาพวาดทิวทัศน์ได้ต้นสน¹²⁷ พระโอดินอยู่ในอิริยาบถที่กำลังนั่งหันหลัง ไบหน้าเหยงย่นมองทางด้านขวาของภาพ ด้านหน้าคือม้วนกระดาษที่มีแถวตัวอักษรเขียนเอาไว้ นักบวชฝึกหัดที่อยู่ใกล้กันนั้นเผยให้เห็นเพียงแผ่นหลังและศีรษะที่ถูกโกนผมออกไป ด้านขวาของพระโอดินปรากฏโต๊ะวางของขนาดเล็กที่บนโต๊ะมีม้วนหนังสือวางซ้อนกันสามม้วน ด้านข้างของโต๊ะเป็นหนังสือสองเล่มที่ถูกวางไว้อย่างระเกะระกะ ด้านซ้ายของพระโอดินปรากฏฉากภาพวาดที่มีภาพทิวทัศน์ที่กว้างเต็มตัวที่กำลังก้มหน้าอวดเขาทั้งสองข้าง มีกิ่งของต้นสนปรากฏอยู่ในภาพเล็กน้อย กรอบภาพเป็นลวดลายคล้ายภูเขาและนกที่กำลังบินอยู่ ด้านหน้าของพระโอดินและนักบวชฝึกหัดเป็นชั้นบรรยากาศคล้ายเมฆหรือหมอก มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ซ็อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอนมุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

พระโอดิน ก่อนออกบวชมีชื่อว่าฟูจิระระ โนะ อะทซุโยะริ (藤原敦頼) มีความสนใจด้านโคลกลอนมาก และมักจับกลุ่มกับกวีที่คบหาสนิทกับ เช่น ฟูจิระระ โนะ คิโยะซุเกะ (藤原清輔) ผู้แต่งกลอนบทที่ 84 มีเรื่องเล่าว่าหลังจากที่พระโอดินเสียชีวิตแล้ว ฟูจิระระ โนะ โทะฉิมิระริ (藤原俊成) ได้คัดเลือกกลอนของเขาใส่ไว้ในหนังสือรวมกลอนเซ็นสะอิวะกะฉุถึง 18 บท พระโอดินจึงมาเข้าฝันและหลั่งน้ำตาขอบคุณ ฟูจิระระ โนะ โทะฉิมิระริจึงคัดเลือกกลอนของพระโอดินใส่เพิ่มเข้าไปอีก 2 บท รวมเป็น 20 บท โดยกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุบทนี้เองก็มาจากเซ็นสะอิวะกะฉุเช่นกัน กลอนบทนี้บรรยายความทุกข์ตรมเพราะความรักโดยกวียกเอา “ชีวิต” (命) และ “น้ำตา” (涙) มาแสดงเปรียบเทียบกันว่า ทั้ง ๆ ที่ทุกข์ตรมขมขื่นถึงเพียงนี้ แต่ชีวิตก็ยังอยู่ยืนยาวมาได้ แต่น้ำตากลับร่วงหล่นไปไม่อาจทนทานต่อความทุกข์ระทมนี้ได้ “ชีวิตที่ยังคงอยู่” ในที่นี้สื่อถึงร่างกายที่ยังคงอยู่ไม่บอบสลาย ส่วน “น้ำตาที่ร่วงหล่นไป” สื่อถึงจิตใจที่แหลกสลายไปแล้วเพราะความผิดหวังในความรักนั้น นอกจากนี้ยังอาจตีความกลอนบทนี้ในอีกแง่หนึ่งได้ว่าเป็นกลอนที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกของกวีในวัยชราซึ่งหวนนึกถึงอดีตอันทุกข์ตรมของตน กวีผ่านความทุกข์ยากลำบากนานามา แต่ชีวิตก็สามารถอยู่ยืนยาวมาจนถึงบั้นปลายชีวิตได้ แต่กระนั้นก็ต้องสูญเสีย น้ำตาไปมากมายเพราะจิตใจไม่อาจทนทานต่อความทุกข์ระทมที่ผ่านมาได้¹²⁸ ในภาพที่ 82 เมื่อพิจารณาจากกลอนและสังเกตการแสดงสีหน้าของพระโอดินในภาพ จะพบว่าพระโอดินกำลังทำสีหน้าคล้ายเศร้าเสียใจขณะเหม่อมองออกไปไกล

¹²⁷ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹²⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 228.

ภาพหมายเลข 83

ภาพที่ 53

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 83

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ โทะฉินะริ (皇太后宮大夫俊成)

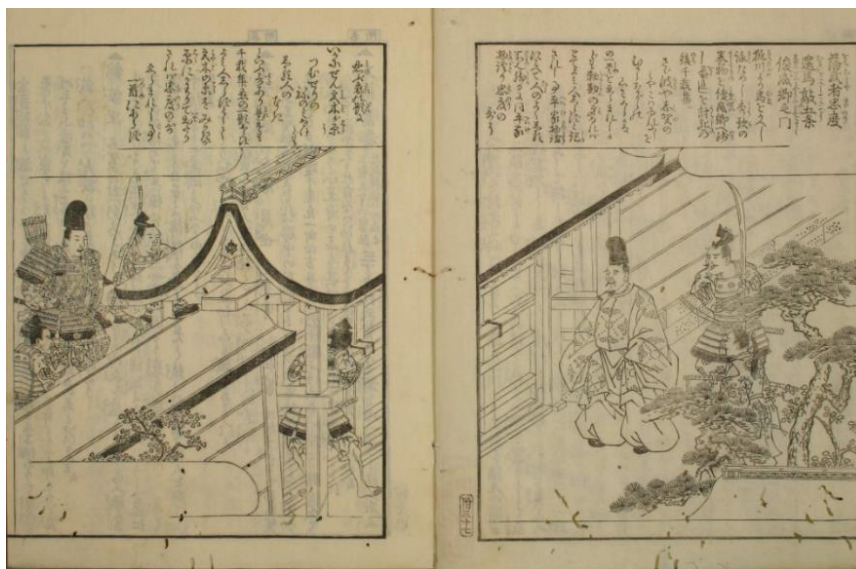
หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน ในโลกนี้ไม่มีหนทางใดที่ฉันสมควรจะก้าวเดินไป แม้แต่ในหุบเขาลึกที่ฉันปรารถนา
จะเข้ามาอาศัยอยู่นี้ เสียงร้องคร่ำครวญของกวางก็ยังแว่วเข้ามาให้ได้ยิน (世の中よ 道こそなけれ
思ひ入る 山の奥にも 鹿ぞ鳴くなる)

ภาพที่ 83 เป็นภาพฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริกับเข้ารับใช้และทหารสองที่คนหนึ่งถือคบเพลิง ส่วนอีกคนถืออาวุธยืนอยู่ใกล้กับพระราชวัง¹²⁹ ฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริอยู่ในอิริยาบถที่กำลังยืนโดยลำตัวหันไปทางด้านซ้ายของภาพ ปากฉีกยิ้มตาหยี สองมือปล่อยตามลำตัว ด้านหน้าของฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริคือทหารในชุดเกราะแบบญี่ปุ่นที่เผยให้เห็นเพียงแผ่นหลัง สองเท้าเปลือยเปล่า มือขวาโบกสะบัดคบเพลิงขึ้นเหนือศีรษะ ห้อยดาบไว้ที่เอวซ้าย ใบหน้าหันไปทางพระราชวังที่ปรากฏเป็นฉากหลัง ถัดไปทางด้านซ้ายของฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริคือเด็กหนุ่มเข้ารับใช้ที่ยืนหันลำตัวไปทางด้านซ้ายของภาพ มือถือดาบ สองเท้าเปลือยเปล่า ใบหน้าหันข้างจ้องตรงไปยังทหารคนก่อนหน้า ด้านหลังของฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริคือทหารอีกคนหนึ่งในชุดเกราะแบบญี่ปุ่น สองมือประคองง้าวไปตรงเอวด้านซ้าย ห้อยดาบไว้ที่เอวด้านขวา ใบหน้าหันไปทางด้านซ้ายของภาพ ด้านหลังของทั้งสองคนปรากฏสายหมอกหรือชั้นบรรยากาศที่บดบังพระราชวังซึ่งอยู่ไกลออกไป มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนิโนอิฉิมุ ซึเอะกิผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของภาพปรากฏตราลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

ภาพพิมพ์นี้มีลักษณะคล้ายกับภาพในบันทึก 伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) วาดโดยคังเงะซุ ชิโตะมิ (蕃関月) เหมือนกับภาพที่ 14 และภาพที่ 55

¹²⁹ Basil William Robinson, Kuniyoshi: The Warrior Prints, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

伊勢参宮名所図会 (Ise sangu meisho zue) เล่ม 8

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 伊勢参宮名所図会. 卷之 8. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565

เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_03526/ru04_03526_0008/ru04_03526_0008.html

ฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริเป็นบุตรของฟูจิวะระ โนะ โทะฉิตะดะ (藤原俊忠) และเป็นบิดาของฟูจิวะระ โนะ ซะดะอิเอะ (藤原定家) ผู้เรียบเรียงเฮียะกุนินอิฉมูกุ กลอนของเขาเน้นอารมณ์ความงามแบบยูเง็น (幽玄) คืองดงามแบบสูงส่งลึกซึ้ง โทะเนะริเป็นผู้เรียบเรียงหนังสือรวมกลอนเซ็นชะอิวะกะฉมูกุ ซึ่งกลอนบทที่ 83 นี้ก็อยู่ในหนังสือรวมกลอนเซ็นชะอิวะกะฉมูกุเช่นกัน โดยกลอนนี้เป็นกลอนที่ฉมูกุแต่งขึ้นในงานประชันกลอนจุกะอิเฮียะกุกุ (述懐百首) ขณะที่เขาอายุประมาณ 28 ปี ตอนนั้นบิดาของเขาเสียชีวิตแล้ว และในขณะนั้นเพื่อนพ้องคนรู้จักที่สนิทสนมกันเช่น ซะอิเงียว (西行) ต่างก็พากันออกบวช ฉมูกุจึงอยู่ในช่วงที่ครุ่นคิดจริงจังเกี่ยวกับหนทางข้างหน้าของตนว่าสมควรจะเดินไปบนเส้นทางใดดี ข้อความ 2 บรรทัดแรกเป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิดของกวีที่คิดว่าไม่มีเส้นทางใดที่ตนสมควรจะก้าวเดินไป ซึ่งเป็นการตัดจบประโยคก่อนที่จะขึ้นประโยคใหม่ในวรรคที่ 3 ส่วน 3 บรรทัดหลังเป็นการบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของกวีที่ได้ยินเสียงร้องคร่ำครวญของกวางว่า แม้แต่ในหุบเขาลึกซึ้งกวีปรารถนาจะละทิ้งชีวิตทางโลกและเข้ามาอาศัยอยู่นั้น ก็ยังหลีกเลี่ยงหนีความทุกข์ไปไม่พ้น¹³⁰

¹³⁰ อรรถยา สุวรรณระดา, เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 232.

ภาพหมายเลข 86

ภาพที่ 54

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 86

ประพันธ์โดย พระชะอิเงียว (西行法師)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน พระจันทร์สั่งให้ฉันร้องให้คร่ำครวญเช่นนี้หรือ ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่อย่างนั้นแต่กลับไปโทษ
พระจันทร์ว่าเป็นเหตุทำให้ฉันน้ำตานองเช่นนี้ (なげけて 月やは物を思はする かこち顔
なる わが涙かな)

ภาพที่ 86 เป็นภาพพระชะอิจิเอียวที่กำลังนำแมวสีทองที่จักรพรรดิมอบให้เขามาแสดงให้กลุ่มเด็กชมชมใต้ต้นหลิวริมแม่น้ำ¹³¹ พระชะอิจิเอียวก่อนออกบวชมีชื่อว่า ชะโตโนะริกิโยะ (佐藤義清) ออกบวชตอนอายุ 23 ปี เป็นกวีที่มีชื่อเสียงในด้านการแต่งกลอนที่มีเนื้อหาหววนาลัยอดีต กลอนของเขาเขาถูกรวบรวมในฉิงโกะกิงวะกะฉุมากถึง 94 บท¹³² วันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1186 พระชะอิจิเอียวได้แวะพักที่ศาลเจ้าสิริงะโอะกะสะะจิมังกุ (鶴岡八幡宮) ระหว่างทางไปฮิราอิซุมิ (平泉) เพื่อรวบรวมเงินในการสร้างวัดโทโต (東大寺) ขึ้นใหม่ ในขณะนั้นได้รับเชิญไปที่พระราชวังมินาโมโตะ โนะ โยริโตะโมะ (源頼朝) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับวิชาอิงรุ จากนั้นโยริโตะโมะมอบแมวสีเงิน (銀の猫) ให้พระชะอิจิเอียว ต่อมาพระชะอิจิเอียวได้มอบมันให้กับเด็ก ๆ ที่กำลังเล่นอยู่นอกประตู¹³³ ดังนั้นแมวที่อยู่ในมือของพระชะอิจิเอียวจึงอาจเป็นแมวสีเงินที่มินาโมโตะ โนะ โยริโตะโมะมอบให้ก็เป็นได้

จากภาพพระชะอิจิเอียวยืนโดยที่ลำตัวหันไปทางด้านขวาของภาพแต่สองเท้ากลับกำลังก้าวไปทิศทางตรงข้าม คล้องท่อสัมภาระและหมวกคะซะไวที่คอ ศีรษะก้มลงมองแมวที่ถูกห่อด้วยผ้าในมือของตน รอบกายเป็นกลุ่มเด็ก 6 คน เด็กผู้ชาย 5 คน เด็กผู้หญิง 1 คน เด็กชายคนสุดท้ายสุดของภาพอยู่ในอิริยาบถที่กำลังก้าวเท้าไปยังทิศที่พระชะอิจิเอียวยืนอยู่ ใบหน้ายิ้มแย้ม มือขวาชี้ไปที่แมวในมือของพระชะอิจิเอียว เด็กชายคนถัดมานั้นใบหน้าและมือขวาที่กำลังยกนิ้วขึ้นนั้นหันไปยังเด็กชายคนก่อนหน้า สองเท้าก้าวไปยังทิศทางที่พระชะอิจิเอียวยืนอยู่ ถัดมาเป็นเด็กชายในชุดลายดอกบ๊วย (梅) ยืนหันหน้าไปทางด้านพระชะอิจิเอียวเผยให้เห็นเพียงแผ่นหลัง สองมือชูขึ้นสองคล้ายต้องการอุ้มแมว ถัดมาเป็นเด็กหญิงที่ตัวสูงที่สุด ลำตัวหันไปทางพระชะอิจิเอียว สองเท้าหันไปทางด้านซ้ายของภาพ สองมือประคองเด็กชายตัวเล็กบนแผ่นหลัง เด็กชายคนสุดท้ายนั้นกำลังมองไปยังเด็กหญิงคนก่อนหน้า มือขวายกขึ้นบริเวณอก สองเท้าก้าวไปทางด้านซ้ายของภาพ ด้านหลังของทั้งเจ็ดคนเป็นต้นหลิวที่แผ่กิ่งก้านสาขาปกคลุมทั่วส่วนบนของภาพ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนิฮิมุชิ ชื่อ กวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของกรอบคำอธิบายกลอนปรากฏตราประทับสีแดงสลักขาว ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

¹³¹ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹³² อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 238.

¹³³ 鎌倉手帳 (寺社散策) 「源頼朝の時代にも猫ブーム? ~銀の猫の伝説~」 Web サイト (<https://www.yoritomo-japan.com/etc/neko.html>) (2022 年 3 月 10 日参照)

ภาพที่ 86 นี้คล้ายคลึงกับภาพวาดในหนังสือ 東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) ที่เขียนโดยอะคิซะโตะ ริโตะ (秋里籬島) เหมือนกับภาพที่ 10

東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) เล่ม 6

ที่มา : 早稲田大学図書館所蔵. 東海道名所図会. 卷之 6. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565

เข้าถึงได้จาก https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru03/ru03_

[03496/ru03_03496_0006/ru03_03496_0006.html](https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru03/ru03_03496/ru03_03496_0006/ru03_03496_0006.html)

ภาพหมายเลข 87

ภาพที่ 55

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 87

ประพันธ์โดย พระจະกุเร็น (寂蓮法師)

หมวดหมู่ ฤดูใบไม้ร่วง

เนื้อหาของกลอน ยามเย็นในฤดูใบไม้ร่วงซึ่งหมอกกำลังปกคลุมใบไม้เขียวชอุ่มที่หยาดฝนยังคงเกาะ
พราว (村雨の 露もまだひぬ 真木の葉に 霧たちのぼる 秋の夕暮れ)

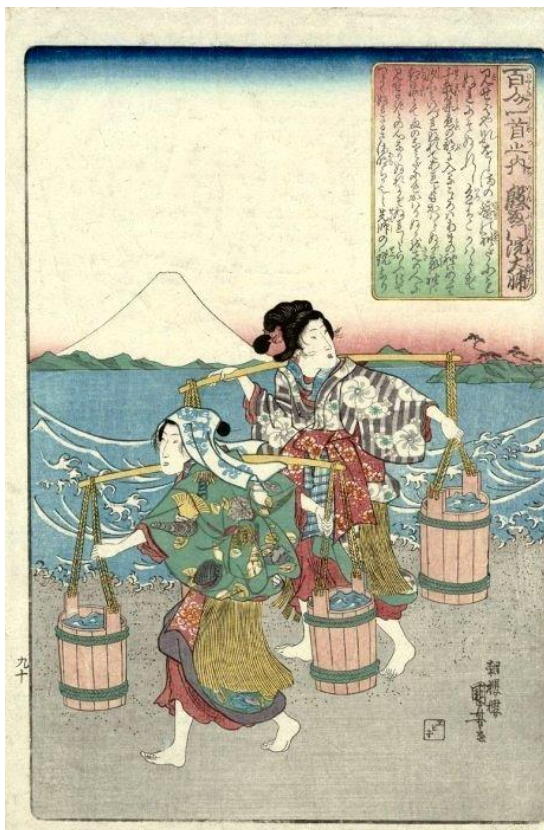
ภาพที่ 87 เป็นภาพพระจะกุเร็นและข้ารับใช้ที่กำลังกางร่มเดินเล่นท่ามกลางแสงอาทิตย์ยามเย็น¹³⁴ พระจะกุเร็นอยู่ในอิริยาบถที่ลำตัวหันไปทางด้านขวาของภาพ ใบหน้าหันไปทางที่มีแสงอาทิตย์ สาดส่องลงมา สวมรองเท้าไม้ มือซ้ายถือร่มมือขวาถือพัดตามจิวที่หุบเอาไว้ เด็กชายข้ารับใช้ที่เดินตามมานั้นทั้งลำตัวและใบหน้าหันไปทางพระจะกุเร็นที่อยู่ด้านหน้า สวมรองเท้าไม้ มือซ้ายถือร่มมือขวาถือไม้เท้า ฉากหลังเป็นต้นไม้และพุ่มไม้ที่มีแสงแดดสาดส่องผ่านลงมา มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิมมู ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของกรอบภาพปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟูกันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

พระจะกุเร็น ก่อนออกบวชมีชื่อว่า ฟุจิวะระ โนะ ซะตะนะงะ (藤原定長) เป็น 1 ในคณะผู้เรียบเรียงหนังสือรวมกลอนฉิงโกะกิงวะกะมู แต่เสียชีวิตก่อนเรียบเรียงเสร็จ โดยกลอนบทที่ 87 นี้ก็มาจากหนังสือฉิงโกะกิงวะกะมูที่พระจะกุเร็นเป็นผู้รวบรวม กลอนบทนี้เป็นการบรรยายภาพยามเย็นของฤดูใบไม้ร่วง โดยไม่ได้บรรยายภาพใบเมเปิลหรือพรรณไม้ผลัดใบที่เป็นสัญลักษณ์ของฤดูนี้ แต่กลับบรรยายภาพพรรณไม้ไม่ผลัดใบที่คงความเขียวชอุ่มตลอดปี (真木) หลังต้องฝนในฤดูใบไม้ร่วงเข้าสู่ฤดูหนาว (村雨) ซึ่งในขณะนี้ฝนได้หยุดตกแล้ว ข้อความ 3 บรรทัดแรกเป็นการบรรยายภาพในระยะใกล้ คือเป็นภาพหยาดน้ำฝนที่ยังคงเกาะอยู่ตามใบไม้ ส่วนข้อความ 2 บรรทัดหลัง 霧たちのぼる秋の夕暮れ เป็นการบรรยายภาพระยะไกลคือภาพหมอกที่กำลังปกคลุมต้นไม้นิยามเย็นของฤดูใบไม้ร่วง¹³⁵ ภาพที่ 87 นี้จึงเป็นเหมือนภาพกวีที่กำลังอยู่ในบรรยากาศของกลอนที่ตนแต่งขึ้นนั่นเอง

¹³⁴ Basil William Robinson, *Kuniyoshi: The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹³⁵ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 238.

ภาพหมายเลข 90

ภาพที่ 56

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 90

ประพันธ์โดย นางกำนัลรับใช้พระนางอิมปุมอนอิน (殷富門院大輔)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน อยากให้ท่านเห็นชายแขนเสื้อของฉัน (ที่เปลี่ยนสีไปเพราะน้ำตาที่กลายเป็นสายเลือด) ชายแขนเสื้อของชาวประมงที่เกาะโอะชิมะเปียกแล้วเปียกเล่าอยู่ตลอดเวลา แต่ถึงกระนั้นสีก็ยังไม่เปลี่ยน (見せばやな 雄島のあまの袖だにも ぬれにぞぬれし 色はかはらず)

ภาพที่ 90 เป็นภาพหญิงสาวสองคนที่กำลังเดินหาบน้ำเค็มเลียบชายทะเลโดยมีภูเขาไฟฟูจิเป็นฉากหลัง หญิงสาวคนซ้ายของภาพอยู่ในอิริยาบถที่กำลังเดินโดยหันลำตัวและใบหน้าไปทางด้าน

ซ้ายของภาพ สวมกิโมโนลวดลายคล้ายหอยหลายชนิด บนศีรษะพาดผ้าเอาไว้ มือซ้ายจับเชือกที่แขวน
 ถัดด้านหน้าไว้ ส่วนมือขวาจับเชือกแขวนถัดด้านหลัง ส่วนหญิงสาวที่เดินตามมานั้นอยู่ในอิริยาบถที่
 กำลังเดินโดยลำตัวหันไปทางด้านซ้ายของภาพ แต่ใบหน้าหันไปทางตรงกันข้าม สวมกิโมโนลาย
 และโอปิสลายดอกไม้มือขวาคานไม้มือซ้ายจับเชือกห้อยถัดด้านหลัง ไกลออกไปเป็นทิวทัศน์ภูเขาไฟ
 ฟุจิและเกาะแก่งกลางทะเลซึ่งมีต้นไม้ขึ้นอยู่เล็กน้อย มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุ
 นินอิฉิมู ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมขวาล่างของกรอบภาพปรากฏ
 ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ภาพนี้ไม่ปรากฏตราประทับสีแดง

กลอนบทนี้เป็นการนำกลอนเก่ามาแต่งเพิ่มใหม่ โดยกลอนเดิมคือ กลอนของมินะโมะโตะ โนะ
 ฌิเงะยุกิ (源重之) ที่ว่า “ชายแขนเสื้อของชาวประมงที่เกาะโอะจิมะในเขตมะทซุชิมะ (ที่เปียกชุ่มน้ำ
 ทะเลตลอด) ก็เหมือนกับชายแขนเสื้อของฉันที่ต้องเปียกชุ่มตลอดเพราะน้ำตา” (松島や
 雄島の磯にあさりせしあまの袖こそかくはぬれしか) แต่กลอนบทนี้เหมือนกับเป็นกลอนที่
 พุดโต้ตอบกลอนของฌิเงะยุกิ ข้างต้นทำนองว่า “ชายแขนเสื้อของฌิเงะยุกิก็แค่เปียกเหมือนชายแขน
 เสื้อของชาวประมง แต่ชายแขนเสื้อของฉันไม่ใช่แค่เปียกอย่างเดียว แต่สีก็ยังเปลี่ยนไปด้วย เพราะ
 น้ำตาที่กลายเป็นสายเลือด” ซึ่งสำนวนที่กล่าวว่าร้องไห้จนน้ำตากลายเป็นสายเลือดนั้นเป็นสำนวนที่
 ได้รับอิทธิพลมาจากกลอนจีน โดยเกาะโอะจิมะ (雄島) ที่กล่าวในกลอนนั้นเป็นเกาะหนึ่งในเขตอ่าว
 มะทซุชิมะ จังหวัดมิยะจิ (宮城) เป็นสถานที่ขึ้นชื่อด้านการประมง¹³⁶ ดังนั้นภาพที่ 90 นี้จึงอาจเป็น
 ภาพของชาวประมงหญิงสองคนที่กำลังเดินเลียบฝั่งชายหาดที่เกาะโอะจิมะก็เป็นได้

¹³⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2555), 249.

ชายหาดเกาะโอะจิมะ

ที่มา : 米ちのく悠々漂雲の記/宮城県. 雄島. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565.

เข้าถึงได้จาก http://mitinoku.biz/hist_walk/hist_miyagi/?p=2582

ภาพหมายเลข 97

ภาพที่ 57

ที่มา : Kuniyoshiproject. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
 เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 97

ประพันธ์โดย ฟุจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ (藤原定家)

หมวดหมู่ ความรัก

เนื้อหาของกลอน เฝ้ารอคอยคนรักที่ไม่มาหาสักที ตัวฉันจิตใจร้อนรุ่มเพราะความรัก เหมือนกับเกลือ
 โมะฉิเอะซึ่งทำมาจากพืชทะเลที่ถูกเผาจนไฟในยามเย็นของอ่าวมะทซุโฮะ (来ぬ人を
 まつほの浦の 夕なぎに 焼くや藻塩の 身もこがれつつ)

ภาพที่ 97 เป็นภาพฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะที่กอดแมวที่เขาเลี้ยงไว้ในอกขณะที่เข้ารับใช้กำลังเตรียมอาหารอยู่ด้านหน้าและมีหญิงสาวยืนมองอยู่ด้านข้าง¹³⁷ ฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ เป็นบุตรของฟูจิวะระ โนะ โทะฉินะริ ผู้แต่งกลอนบทที่ 83 ซะตะอิเอะหรือเทะอิกะเป็นผู้เรียบเรียงหนังสือฉิงโกะกิงวะกะฉุและฉินโฌะกะชูซังวะกะฉุ และยังเป็นผู้เรียบเรียงเฮียะกุนินิฉิมุด้วย ลักษณะกลอนของเขาจะเน้นที่ความลึกซึ้งกินใจ (有心) แทนที่จะเป็นแบบงดงามสูงส่ง (幽玄) ตามอย่างบิดา¹³⁸ มีเรื่องเล่าว่าฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะเป็นคนรักแมวมานัก เขาได้รับแมวมาจากภรรยาและรักมันมาก แต่วันหนึ่งแมวของเขาถูกสุนัขที่บุกรุกคฤหาสน์กัดจนตาย เขาจึงเขียนบันทึก "ความรู้สึกแสนโศกเศร้า" (悲慟の思) นอกจากนี้ฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะยังได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับปีศาจแมวเนโกะมาตะ (猫又) อีกด้วย โดยเป็นเรื่องราวของเนโกะมาตะที่ทำร้ายคนในเมืองนาราและสร้างความวุ่นวายในเกียวโต¹³⁹

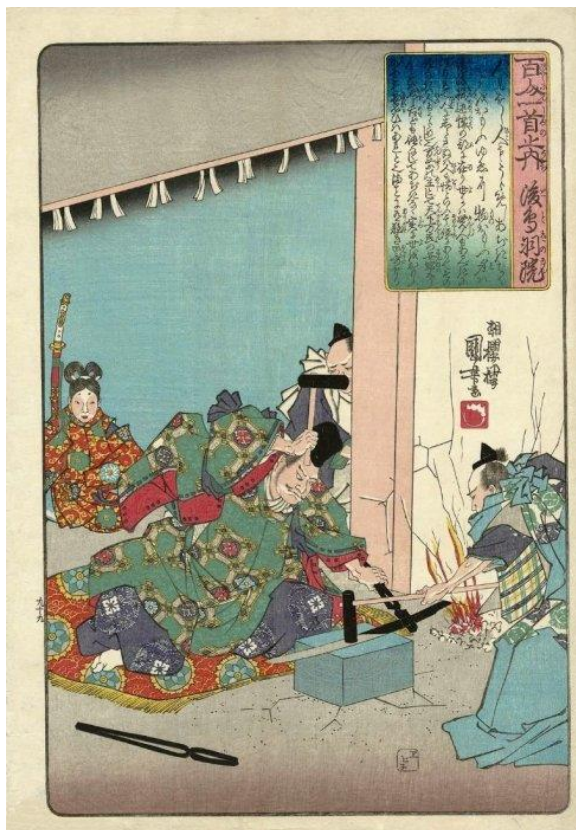
จากภาพฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะกำลังนั่งชันขาอยู่บนพื้น มือทั้งสองข้างอุ้มกอดแมวมอบุริเวณหน้าอกพร้อมก้มหน้าแนบกับศีรษะของแมว ด้านหน้าของฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะคือเด็กชายเข้ารับใช้ที่กำลังนั่งค่อมตัวลงโดยหันลำตัวไปทางฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ ขณะที่มือทั้งสองข้างกำลังจัดเตรียมอาหารสำหรับแมวลงถาดไม้ ด้านซ้ายของเข้ารับใช้มีถาดเปล่าวางอยู่ ด้านขวาของฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะปรากฏหญิงสาวที่กำลังยืนโดยมือซ้ายยกขึ้นบริเวณคาง มือขวาอยู่บริเวณเอว ใบหน้าก้มลงมองไปที่สองคนก่อนหน้า มุมขวาของภาพปรากฏสิ่งที่มีลักษณะคล้ายฉากกั้นห้องลายกิ่งไม้ ด้านนอกห้องถัดจากกระเปียงทางเดินเป็นฉากของสวนที่มีต้นไผ่ ต้นสน และกำแพงไม้ที่ถูดยืดไว้ด้วยไม้ไผ่ ไกลออกไปเป็นกลุ่มก้อนเมฆที่ลอยอยู่ มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน มุมซ้ายล่างของกรอบภาพปรากฏ ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันและตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ภาพนี้ไม่ปรากฏตราประทับสีแดง

¹³⁷ Basil William Robinson, Kuniyoshi: *The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹³⁸ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 270.

¹³⁹ 毎日新聞 (2018) 「新古今和歌集の選者だった歌人、藤原定家は…」 Web サイト (<https://mainichi.jp/articles/20180116/ddm/001/070/156000cl>) (2022年3月10日参照)

ภาพหมายเลข 99

ภาพที่ 58

ที่มา : Kuniyoshi project. (2006). The Hundred Poets, Part III. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565
เข้าถึงได้จาก <http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20IV.htm>

กลอนบทที่ 99

ประพันธ์โดย จักรพรรดิโกะโตะบะ (後鳥羽院)

หมวดหมู่ เบ็ดเตล็ด

เนื้อหาของกลอน โลกนี้ช่างไม่น่ารื่นรมย์เอาเสียเลย ตัวฉันคงคิดโน่นคิดนี่วุ่นวาย บ้างก็รู้สึกรัก บ้างก็
รู้สึกเกลียด (人も惜し 人も恨めし あぢきなく 世を思ふゆゑに もの思ふ身は)

ภาพที่ 99 นี้เป็นภาพจักรพรรดิโกะโตะบะและผู้ช่วยที่กำลังตีดาบโดยมีข้ารับใช้ทั้งสองคนอยู่ด้านหลัง¹⁴⁰ จักรพรรดิโกะโตะบะทรงเป็นพระราชโอรสของจักรพรรดิทะกะกุระ (高倉天皇) และทรงเป็นผู้สั่งให้เรียบเรียงหนังสือรวมกลอนฉินโกะกิงวะกะฉุ หลังจากความวุ่นวายทางการเมืองใน ค.ศ. 1221 ก็ถูกเนรเทศไปยังเกาะโอกิ และหลังจากประทับอยู่บนเกาะนั้น 19 ปีก็สวรรคต¹⁴¹ จักรพรรดิโกะโตะบะยังเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องดาบเช่นกัน โดยข้อเท็จจริงที่ว่าจักรพรรดิโกะโตะบะเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องดาบนั้นถูกบันทึกไว้ในบันทึกทางประวัติศาสตร์มาสุกะงามิ (増鏡) จักรพรรดิโกะโตะบะได้รวบรวมช่างตีดาบจากเมืองต่างๆ ในศาลเจ้ามินะเซะกุ (水無瀬宮) และสั่งให้พวกเขาตีดาบเป็นเดือนละครั้ง นอกจากนี้จักรพรรดิโกะโตะบะเองก็ลงมือสร้างผลงานของตัวเองเช่นกัน โดยผลงานของจักรพรรดิโกะโตะบะนั้นจะมีตราคิคุชะคุ (菊作) ประทับไว้ ซึ่งในต่อมาได้กลายเป็นตราดอกเบญจมาศ (菊花紋) อันเป็นตราแผ่นดินของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบัน¹⁴²

จากภาพจักรพรรดิโกะโตะบะอยู่ในอิริยาบถที่กำลังนั่งขัดสมาธิบนเบาะรองนั่ง ลำตัวหันไปทางด้านขวาของภาพ มือซ้ายจับที่คิบบิดาบวางลงบนแท่นหินที่ด้านล่างของแท่นหินปรากฏรอยริ้วเล็กน้อย แขนขวาลือค้อนที่ก้างจะทูลงบนดาบ ใบหน้าเคร่งขรึมจ้องมองดาบในมือของตน ตรงข้ามจักรพรรดิโกะโตะบะคือผู้ช่วยตีดาบซึ่งกำลังยืนค้อมหลัง ลำตัวหันไปทางจักรพรรดิโกะโตะบะ มือถือค้อนด้ามยาวทูลงบนใบดาบ ด้านขวาของจักรพรรดิโกะโตะบะมีที่คิบบางอยู่ขณะทางด้านซ้ายของจักรพรรดิโกะโตะบะปรากฏกองไฟเล็ก ๆ ที่กำลังลุกไหม้ ด้านหลังกองไฟเป็นกำแพงที่มีรอยริ้วขนาดใหญ่ ด้านหลังของจักรพรรดิโกะโตะบะคือข้ารับใช้สองคน ข้ารับใช้ด้านซ้ายสุดของรูปภาพเป็นเด็กผู้ชายที่ถือดาบไว้ที่แขนขวา ใบหน้าจ้องตรงไปยังจักรพรรดิโกะโตะบะ ขณะเดียวกันที่ทางด้านซ้ายของเด็กผู้ชายข้ารับใช้คือข้ารับใช้ผู้ชาย ดวงตาหลุบต่ำ ใบหน้าถูกบดบังด้วยค้อนในมือของจักรพรรดิโกะโตะบะ ขณะที่ร่างกายครึ่งหนึ่งก็ถูกบังด้วยกำแพงห้อง มุมขวาของภาพเป็นชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉิมุ ชื่อกวีผู้แต่งกลอนบทนี้ กลอนและคำอธิบายกลอน ด้านล่างของกรอบคำอธิบายกลอนปรากฏตราประทับสีแดง ลายเซ็นที่เขียนด้วยฟู่กัน มุมขวาล่างของภาพปรากฏตราสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก

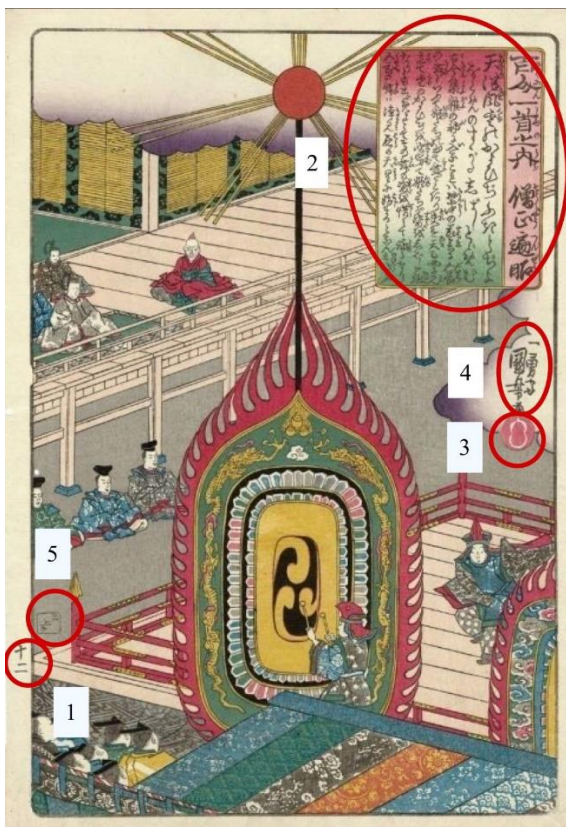
¹⁴⁰ Basil William Robinson, Kuniyoshi: *The Warrior Prints*, (Michigan: Cornell University, 1982), 114.

¹⁴¹ อรรถยา สุวรรณระดา, *เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 277.

¹⁴² 刀剣ワールド「Katana World」 「後鳥羽上皇と御番鍛冶「御番鍛冶とは」」Web サイト (<https://www.touken-world.jp/tips/23400/>) (2022 年 3 月 10 日参照)

4.2 วิเคราะห์ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี

4.2.1 องค์ประกอบของภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี

1. **หมายเลขภาพ** ภาพพิมพ์มีการระบุหมายเลขภาพให้ตรงกับบทกลอนที่เขียนตรงมุมขวาของภาพ แต่ก็มีภาพบางส่วนถูกตัดหมายเลขออกไปเหลือไว้แค่กรอบภาพด้านใน คือ ภาพที่ 32 ภาพที่ 40 ภาพที่ 50 ภาพที่ 60 ภาพที่ 74 ภาพที่ 79 มีภาพไม่ได้ระบุหมายเลขเอาไว้ คือ ภาพที่ 1 ภาพที่ 2 ภาพที่ 3 ภาพที่ 4 ภาพที่ 5 ภาพที่ 48 ภาพที่ 86 และมีภาพที่ระบุหมายเลขไม่ตรงกับกลอนในภาพ คือ ภาพที่ 43 ภาพที่ 71 ภาพที่ 72 ภาพที่ 83

4.2.1.2 **กรอบข้อความระบูกลอน คำอธิบายกลอน ชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉุและชื่อกวีผู้แต่งกลอน** ภายในกรอบสี่เหลี่ยมที่แบ่งออกเป็นสองช่อง ช่องขวาสุดคือชื่อหนังสือรวมกลอนและชื่อกวี มีทั้งตัวอักษรแบบคันจิ (漢字) และตัวอักษรกำกับเสียงอ่านแบบฟูริงนะนะ (ふりな) ช่องด้านซ้ายเป็นกลอนและคำอธิบายกลอนที่เขียนด้วยตัวอักษรญี่ปุ่นแบบโบราณ

กรอบข้อความระบูกลอน คำอธิบายกลอน

ชื่อหนังสือรวมกลอนเฮียะกุนินอิฉุฉุและชื่อกวีผู้แต่งกลอน

3. ตราประทับ (印鑑) ตราประทับแต่ละภาพมีตำแหน่งไม่ตายตัว ส่วนมากอยู่ติดกับลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันและตราประทับสำนักพิมพ์ ตราประทับมีลวดลายต่างกันไปแต่ก็มีบางส่วนที่มีรูปแบบซ้ำกัน มีทั้งตราประทับสีแดงล้วน และตราประทับที่ผสมสีแดง สีขาวและสีดำ นอกจากนี้ยังมีภาพที่ไม่มีตราประทับอยู่เช่นกัน คือ ภาพที่ 9 ภาพที่ 18 ภาพที่ 22 ภาพที่ 24 ภาพที่ 40 ภาพที่ 42 ภาพที่ 43 ภาพที่ 49 ภาพที่ 50 ภาพที่ 53 ภาพที่ 71 ภาพที่ 79 ภาพที่ 81 ภาพที่ 83 ภาพที่ 90 ภาพที่ 97

ที่	ลักษณะตราประทับ	หมายเลขภาพที่มีตราประทับ	ตราประทับ
1	ตราประทับลักษณะแปดเหลี่ยม ข้างในเป็นตัวอักษรสีขาว	ภาพที่ 1	
2	ตราประทับสี่เหลี่ยมขอบมน ข้างในเป็นตัวอักษรคล้ายอักษรกระดองเต่าของจีน (甲骨文)	ภาพที่ 2 ภาพที่ 48	

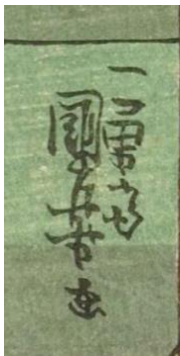
ที่	ลักษณะตราประทับ	หมายเลขภาพ ที่มีตราประทับ	ตราประทับ
3	ตราประทับรูปแปดเหลี่ยม ด้านในเป็น ตัวอักษรคล้ายตัว “囿” สีขาวสองตัวเยื้อง กัน	ภาพที่ 3	
4	ตราประทับรูปน้ำเต้า ข้างในมี ตัวอักษรสีขาวคล้ายอักษรกระดองเต่าของ จีน (甲骨文) ตัวอักษรแรกมีลักษณะคล้าย ตัว “感”	ภาพที่ 4	
5	เป็นตราประทับที่มีลวดลายคล้าย รวงข้าวม้วนขด มีหลายรูปแบบด้วยกัน รูปแบบแรกคือเป็นตราประทับสี่เหลี่ยม ขอบมน ด้านในเป็นรูปรวงข้าว แบบที่ สองคือแบบไม่มีขอบ เป็นตัวรวงข้าวรูป วงกลม ตราประทับแบบที่สองเป็นแบบที่มี มากที่สุด แบบที่สามคือตราประทับวงกลม ข้างในเป็นรูปรวงข้าวสีขาว แบบสุดท้าย คือตราประทับรูปสี่เหลี่ยมไม่เท่ากัน ด้าน นอกเป็นสีขาว ด้านในที่เป็นรูปรวงข้าวมีสี แดง	ภาพที่ 5 ภาพที่ 44 ภาพที่ 56 ภาพที่ 57 ภาพที่ 62 ภาพที่ 63 ภาพที่ 69 ภาพที่ 78 ภาพที่ 99	
		ภาพที่ 7 ภาพที่ 8 ภาพที่ 10 ภาพที่ 13 ภาพที่ 15 ภาพที่ 16 ภาพที่ 21 ภาพที่ 32 ภาพที่ 64 ภาพที่ 82 ภาพที่ 87	
		ภาพที่ 11	
		ภาพที่ 70	

ที่	ลักษณะตราประทับ	หมายเลขภาพ ที่มีตราประทับ	ตราประทับ
6	ตราประทับสี่เหลี่ยมสองรูปเรียงกัน เป็นแนวตั้ง รูปแรกด้านในเป็นลายสวัสตี กะ รูปที่สองด้านในมีสัญลักษณ์คล้ายตัว อี (E) สี่ตัวหันเข้าหากัน ตรงกลางเป็นเส้น ที่ลากยาวไปตามแนวขวางสองเส้น	ภาพที่ 6	
7	ตราประทับวงกลม ด้านในเป็น สัญลักษณ์รูปร่างคล้ายน้ำเต้า	ภาพที่ 12	
8	ตราประทับสี่เหลี่ยมขอบมน ด้านใน เป็นสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษรคคะตะคคะนะ (カ タ カ ナ) ของญี่ปุ่น	ภาพที่ 14	
9	ตราประทับสี่เหลี่ยม ด้านในเป็น วงกลมลักษณะคล้ายรวงเข้าที่วนเข้าหา กันซ้อนกันสามวง	ภาพที่ 17	
10	ตราประทับรูปร่างคล้ายกระสอบ ด้าน ในเป็นสัญลักษณ์คล้ายตัว “๐” และไม้ กางเขน	ภาพที่ 23	
11	ตราประทับลักษณะสี่เหลี่ยม ด้านในมี ลายคล้ายดอกไม้สี่กลีบ	ภาพที่ 33	
12	ตราประทับสี่เหลี่ยม ด้านในมีรูปร่างไม่ ชัดเจน	ภาพที่ 34	

ที่	ลักษณะตราประทับ	หมายเลขภาพ ที่มีตราประทับ	ตราประทับ
13	ตราประทับวงกลม ด้านในมีรูปร่างไม่ชัดเจน	ภาพที่ 38	
14	ตราประทับสี่เหลี่ยม ด้านในเป็นตัวอักษรโบราณลักษณะคล้ายอักษรกระดองเต่าของจีน (甲骨文) วางเยื้องกัน	ภาพที่ 61	
15	ตราประทับสี่เหลี่ยม ด้านในมีรูปร่างไม่ชัดเจน	ภาพที่ 67	
16	ตราประทับสี่เหลี่ยม มีทั้งหมดสองแบบด้วยกัน แบบแรกคือสองข้างด้านซ้ายและขวาเป็นแถบสีแดง ตรงกลางเป็นตัวอักษรสีแดงไม่มีกรอบ แบบที่สองคั่นเส้นสี่เหลี่ยมรอบนอกเป็นสีแดง ตรงกลางเป็นช่องสีแดง ตัวอักษรสีพื้น	ภาพที่ 72	
		ภาพที่ 74	
17	ตราประทับลักษณะสี่เหลี่ยม ด้านในมีลายคล้ายดอกไม้	ภาพที่ 77	
18	ตราประทับลักษณะสี่เหลี่ยม แบ่งสองฝั่งขาวแดงในแนวเฉียง แต่ละฝั่งมีตัวอักษรคล้ายอักษรกระดองเต่าของจีน (甲骨文)	ภาพที่ 86	

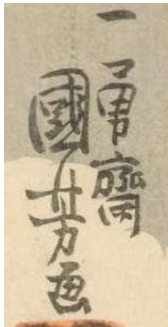
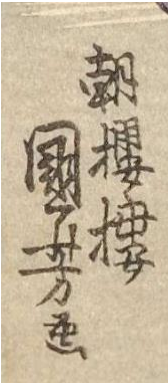
ตารางที่ 2 ตราประทับ (印章)

4. ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กันมีตำแหน่งไม่ตายตัว ส่วนมากมักอยู่ข้างตราประทับและตราประทับสำนักพิมพ์ มีทั้งหมด 2 รูปแบบด้วยกันดังนี้

แบบที่	ที่มาของลายเซ็น	ภาพที่ปรากฏ	ลายเซ็น
1	ลายเซ็นแบบที่ 1 นี้ อาจเขียนไว้ว่า “一勇斎国芳” (อิจิชุไซ คุนิโยะชิ/Ichiyuusai Kuniyoshi) ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นอีกชื่อหนึ่งของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ เนื่องจากบนป้ายหินอนุสรณ์สถานอุตะงะวะ คุนิโยะชิ ที่ตั้งอยู่ด้านในบริเวณศาลเจ้ามิเมะกุริ (三囲神社) ที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ.1873 โดยลูกสาวของเขานั้นก็มีชื่อว่า “ป้ายหลุมศพอาจารย์อุตะงะวะ อิจิชุไซ”¹⁴³ ลายเซ็นแบบที่ 1 นี้ มีสองลักษณะด้วยกัน โดยมีข้อแตกต่างคือตัวอักษรตัวสุดท้ายของแถวขวาสุดที่มีลักษณะต่างกัน แต่สันนิษฐานว่าอาจเป็นคำเดียวกันแต่ต่างกันที่วิธีการเขียน	ภาพที่ 1 ภาพที่ 4 ภาพที่ 8 ภาพที่ 9 ภาพที่ 10 ภาพที่ 11 ภาพที่ 12 ภาพที่ 13 ภาพที่ 14 ภาพที่ 15 ภาพที่ 16 ภาพที่ 22 ภาพที่ 23 ภาพที่ 24 ภาพที่ 34 ภาพที่ 38 ภาพที่ 42 ภาพที่ 43 ภาพที่ 44 ภาพที่ 48 ภาพที่ 49 ภาพที่ 50 ภาพที่ 53 ภาพที่ 56 ภาพที่ 57 ภาพที่ 60 ภาพที่ 61 ภาพที่ 62 ภาพที่ 63 ภาพที่ 64 ภาพที่ 69 ภาพที่ 70 ภาพที่ 72 ภาพที่ 74 ภาพที่ 77 ภาพที่ 79 ภาพที่ 86 ภาพที่ 87 ภาพที่ 97	ลักษณะที่ 1

¹⁴³ すみだ文化財・地域資料データベース 「「一勇斎歌川先生墓表」

(歌川国芳顕彰碑)」 Web サイト(http://jmapps.ne.jp/sumida_bunkazai/det.html?data_id=101080) (2022 年 3 月 20 日参照)

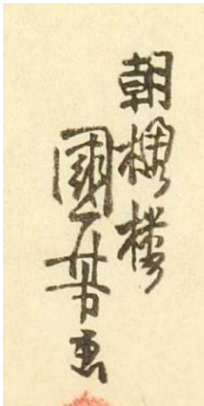
แบบที่	ที่มาของลายเซ็นต์	ภาพที่ปรากฏ	ลายเซ็นต์
		ภาพที่ 2 ภาพที่ 3 ภาพที่ 6 ภาพที่ 7	ลักษณะที่ 2
2	โยะชิเป็นผู้สร้างผลงาน¹⁴⁴ ซึ่งปัจจุบันชื่อ 朝桜楼国芳 จะเขียนเป็นแทน 朝桜楼国芳 เนื่องจากตัวอักษร 櫻 (Sakura) นั้นเป็นตัวอักษรแบบเก่าของ 桜 (Sakura)¹⁴⁵ ลายเซ็นแบบที่สองนี้ปรากฏอยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน ลายเซ็นแบบที่ 2 ลักษณะที่ 1 นั้นจะแบ่งออกเป็นสองแถวในแนวตั้ง ส่วนลายเซ็นแบบที่ 2 ลักษณะที่ 2 นั้นปรากฏอยู่เพียงภาพเดียวเท่านั้น คือภาพที่ 71 โดยมีลักษณะคือเป็นลายเซ็นแนวตั้งแถวเดียว ในขณะที่ลายเซ็นแบบที่ 2 ลักษณะที่ 3 นั้นมีลักษณะคล้ายลายเซ็นแบบที่ 2 ลักษณะที่ 1	ภาพที่ 17 ภาพที่ 32 ภาพที่ 33 ภาพที่ 40 ภาพที่ 67 ภาพที่ 82 ภาพที่ 83 ภาพที่ 90 ภาพที่ 99	ลักษณะที่ 1

¹⁴⁴ 早稲田大学図書館 「[朝比奈異国廻りの図] / 朝桜楼国芳画」 Web

サイト (https://www.wul.waseda.ac.jp/kotenseki/html/chi05/chi05_04414/index.html) (2022 年 3 月 20 日参照)

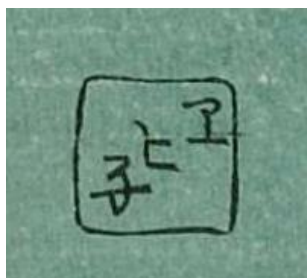
¹⁴⁵ 三省堂 WORD-WISE WEB 「第 1 回「桜」と「櫻」」(安岡孝一) Web

サイト (<https://dictionary.sanseidopubl.co.jp/column/%E7%AC%AC1%E5%9B%9E%E3%80%8C%E6%A1%9C%E3%80%8D%E3%81%A8%E3%80%8C%E6%AB%BB%E3%80%8D>) (2022 年 3 月 20 日参照)

แบบที่	ที่มาของลายเซ็นต์	ภาพที่ปรากฏ	ลายเซ็นต์
	แต่คั่นจิตัวกลางของแถวขวาสุดนั้นต่างไปเล็กน้อย	ภาพที่ 71	ลักษณะที่ 2
		ภาพที่ 18 ภาพที่ 21 ภาพที่ 78	ลักษณะที่ 3

ตารางที่ 3 ลายเซ็นที่เขียนด้วยพู่กัน

5. ตราประทับสำนักพิมพ์ ตราประทับสำนักพิมพ์มีตำแหน่งไม่ตายตัว ส่วนมากอยู่ที่มุมใดมุมหนึ่งของภาพ หรืออยู่ติดกับตราประทับและตราประทับตัวอักษร

ตราประทับสำนักพิมพ์

4.2.2 ลักษณะของภาพพิมพ์ในภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวี

ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีนี้มีบางภาพที่มีลักษณะคล้ายกับบันทึกซูเอะ (図会) ซึ่งเป็นชนิดของบันทึกที่รวบรวมแผนที่และรูปภาพไว้¹⁴⁶ หรือบันทึกเมะอิโอะซูเอะ (名所図会) ซึ่งเป็นบันทึกในสมัยเอโดะที่มีเนื้อหาและภาพวาดทิวทัศน์ประกอบอธิบายถึงประวัติของสถานที่ที่มีชื่อเสียงในบริเวณพื้นที่หนึ่ง เช่น อิเสะ (伊勢) หรือโทโคโด (東海道)¹⁴⁷ ทั้งหมด 6 เล่ม คือ 東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) 伊勢参宮名所図会 (Ise sangū meisho zue) 大和名所図会 (Yamato meisho zue) 摂津名所図会 (Settsu meisho zue) 伊勢参宮名所図会 (Ise sangū meisho zue) 二十四輩順拜図会 (Nijūyohai junhai zue) โดยมีรายละเอียดบางส่วนคล้ายการลอกลายเส้นแล้วตัดเอาส่วนอื่นออก เช่น ภาพที่ 70 ที่ตัดฉากด้านซ้ายของ 二十四輩順拜図会 (Nijūyohai junhai zue) ออก หรือเปลี่ยนฉากบางฉากให้มีเนื้อหาเข้ากับกลอนประจำภาพมากขึ้น เช่น ภาพที่ 17 ที่นำฉากของ 大和名所図会 (Yamato meisho zue) และ 摂津名所図会 (Settsu meisho zue) มารวมกัน ทั้งนี้ภาพที่มีลักษณะคล้ายกับบันทึกซูเอะ (図会) หรือเมะอิโอะซูเอะ (名所図会) นั้น คือ ภาพที่ 10 ภาพที่ 14 ภาพที่ 17 ภาพที่ 18 ภาพที่ 33 ภาพที่ 57 ภาพที่ 70 ภาพที่ 83 ภาพที่ 86

ภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยชิโนะมีความเกี่ยวข้องกับกลอนเฮียะกุนินอิชิซึ่งเป็นกลอนร้อยบทจากกวีร้อยคน ดังนั้นภาพพิมพ์ดังกล่าวจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับกวีหรือบทกลอนอยู่มาก โดยภาพพิมพ์ชุดนี้แต่ละภาพมีลักษณะเด่นต่างกันไป โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 แบบด้วยกัน ดังนี้

1. ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวี ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีนั้นมีกวีเป็นจุดเด่นของภาพ ไม่มีสิ่งอื่นที่สื่อถึงกลอนของกวีในภาพพิมพ์ลักษณะนี้ มักปรากฏในภาพเพียงลำพังหรืออาจมีเข้ารับช้อยู่ข้างกาย 1-2 คน โดยมีฉากหลังเป็นภาพทิวทัศน์หรือบรรยากาศในห้อง หากเป็นกวีหญิงมักอยู่ในลักษณะยืนโดยมีฉากหลังเป็นทิวทัศน์ธรรมชาติ หากเป็นกวีชายมักอยู่ในลักษณะที่กำลังนั่งโดยมีฉากเป็นห้องแบบญี่ปุ่น ทั้งหมดนั้นส่งเสริมให้กวีกลายเป็นจุดเด่นของภาพ ภาพพิมพ์ลักษณะนี้ ได้แก่ ภาพที่ 21, 38, 43, 44, 50, 56, 62, 63, 72, 82 และภาพที่ 83 เป็นต้น

2. ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีและลักษณะเด่นของกวี ภาพพิมพ์นี้มีกวีเป็นจุดเด่นของภาพ แต่ะบอกเล่าเรื่องราวหรือประวัติของกวีลงในภาพด้วย ไม่มีการกล่าวหรือแสดงสัญลักษณ์ถึงกลอนของ

¹⁴⁶ コトバンク [KotoBank] 「図会」 Web サイト (<https://kotobank.jp/word/図会-540617>) (2022 年 3 月 17 日参照)

¹⁴⁷ コトバンク [KotoBank] 「名所図会」 Web サイト (<https://kotobank.jp/word/名所図会-141104>) (2022 年 3 月 17 日参照)

กวีในภาพพิมพ์ลักษณะนี้ เช่น ภาพที่ 77 ที่เป็นบทกลอนหมวดความรักของจักรพรรดิซูโตกุ แต่ในภาพนั้นเป็นภาพวิญญูณาตจักรพรรดิซูโตะกุตามตำนานของญี่ปุ่น หรือภาพที่ 99 ที่เป็นภาพของจักรพรรดิโกะโตะบะที่กำลังตีดาบจักรพรรดิโกะโตะบะนั้นมีความเชี่ยวชาญเรื่องดาบและการตีดาบเป็นอย่างมาก แต่ในบทกลอนไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับดาบเลยแม้แต่น้อย ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีและลักษณะเด่นของกวีนั้นบางภาพอาจมีความเกี่ยวเนื่องเล็กน้อยในส่วนขอบทวิเคราะห์เนื่องจากกลอนบางบทก็แต่งขึ้นจากชีวิตของกวีในขณะนั้น แต่ความเกี่ยวเนื่องนั้นจะไม่ชัดเจนมากเท่าภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีท่ามกลางฉากในบทกลอนของตน ภาพพิมพ์ลักษณะนี้ได้แก่ ภาพที่ 8, 53, 71, 77, 86, 97 และภาพที่ 99

3. ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีท่ามกลางฉากในบทกลอนของตน ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีท่ามกลางฉากในบทกลอนของตนนั้นมีมากที่สุดใภาพพิมพ์ชุดนี้ ภาพพิมพ์ลักษณะนี้จะมีกวีปรากฏอยู่ในภาพพร้อมกับฉากที่เกี่ยวข้องกับกลอนบทนั้น บางภาพมีกวีเป็นจุดเด่นแต่บางภาพมีกวีเป็นส่วนประกอบจนเหมือนกลืนไปกับฉากหลังของภาพ บางภาพคล้ายกับภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีและลักษณะเด่นของกวี เนื่องจากกลอนบางบทแต่งจากชีวิตของกวี จึงต้องพิจารณาอย่างละเอียด โดยมีความแตกต่างคือ ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีท่ามกลางฉากในบทกลอนของตนนั้นจะเป็นฉากที่ปรากฏในบทกลอน แต่ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีและลักษณะเด่นของกวีที่มีลักษณะคล้ายกันนั้นจะเป็นฉากที่มีบรรยายประกอบในคำอธิบายกลอน และต้องศึกษาอัตชีวประวัติของกวีก่อนจึงแบ่งประเภทได้ ภาพพิมพ์ลักษณะนี้ได้แก่ ภาพที่ 2, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 18, 22, 24, 34, 42, 48, 57, 67, 70, 78, 79, 81 และภาพที่ 87

4. ภาพพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับบทกลอนโดยไม่ปรากฏกวีในภาพ ภาพพิมพ์ลักษณะนี้จะเป็นฉากจากบทกลอนหรือคำอธิบายกลอนโดยที่ไม่มีกวีปรากฏอยู่ในภาพ บางภาพอาจปรากฏส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลอนเพียงเล็กน้อย หรือปรากฏอยู่ในมุมเล็ก ๆ ของภาพ เช่น ภาพที่ 5 ที่ปรากฏที่ส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทกลอนคือกวางที่กำลังอยู่บนภูเขาตรงฉากหลัง หรือเป็นภาพที่ในบทกลอนไม่ปรากฏฉาก ต้องอาศัยการพิจารณาจากคำอธิบายกลอนประกอบด้วย เช่น ภาพที่ 6 ที่เป็นภาพเกี่ยวกับตำนานทะเลบะตะซึ่งเป็นเทศกาลในฤดูร้อน แต่บทกลอนประจำภาพนั้นเป็นกลอนในหมวดฤดูหนาว แต่ขณะเดียวกันก็มีการกล่าวถึงนกคะชะชะงิที่เกี่ยวข้องกับตำนานทะเลบะตะ ดังนั้นการตีความบทกลอนและรูปภาพจึงต้องอาศัยบทวิเคราะห์กลอนร่วมด้วยนั่นเอง ภาพพิมพ์ลักษณะนี้ได้แก่ ภาพที่ 1, 5, 6, 11, 13, 23, 32, 33, 49, 64, 74 และภาพที่ 90

5. ภาพพิมพ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทกลอนและกวี ภาพพิมพ์ลักษณะนี้นั้นไม่ปรากฏกวี ฉากของบทกลอน หรือส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทกลอนและคำอธิบายกลอนในภาพ เช่น ภาพที่ 12 ที่เป็นฉากของพิธีบุงะคุ (舞楽) แต่คำพิธิที่กล่าวถึงในภาพนั้นเป็นพิธีนินะเมะ (新嘗) ที่มีลักษณะต่างกัน หรือภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับคำอธิบายกลอนแต่ไม่ชัดเจนเท่ากับภาพพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับบทกลอน โดยไม่ปรากฏกวีในภาพ เช่น ภาพที่ 60 ที่มีคำว่าภูเขาโอะเอะปรากฏในบทกลอนแต่ไม่ใช่ส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญของบทกลอน แต่ภาพพิมพ์นี้กลับเป็นภาพของซูเท็นโดจิ (酒呑童子) ที่อยู่ในตำนานของญี่ปุ่น ซึ่งไม่มีความเกี่ยวเนื่องกับใจความสำคัญของบทกลอน หากแต่เกี่ยวข้องกับภูเขาโอะเอะที่กล่าวไปข้างต้นเพียงเท่านั้น ภาพพิมพ์ลักษณะนี้ได้แก่ ภาพที่ 12, 60, 61 และภาพที่ 69

บทที่ 5

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเรื่องภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและแนวความคิดในผลงานภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ ทั้งนี้รวมถึงศึกษาประวัติ ความเป็นมาของบทกลอนในหนังสือรวมกลอนเฮียะกินินอิฉุที่อุตะงะวะ คุนิโยะชินำมาดัดแปลงเป็นภาพพิมพ์ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาภาพพิมพ์ชุดนี้และภาพพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือรวมกลอนเฮียะกินินอิฉุต่อไป ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่าภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะนั้น บางส่วนมีลักษณะคล้ายกับภาพจากบันทึทซุเอะ (図絵) หรือเมะอิโอะซุเอะ (名所図会) ทั้งหมด 6 เล่มด้วยกัน โดยภาพที่มีลักษณะคล้ายกับบันทึทซุเอะ (図絵) หรือเมะอิโอะซุเอะ (名所図会) นั้นมีสองแบบด้วยกัน คือ แบบที่เหมือนกันทุกประการ โดยตัดรูปภาพครึ่งหนึ่งของต้นฉบับนั้นออก เหลืออีกครึ่งหนึ่งไว้ ส่วนอีกแบบคือดัดแปลงจากต้นฉบับ มีการเพิ่มหรือลดทอนรายละเอียด นอกจากนี้ยังมีการนำภาพสองภาพมารวมเป็นภาพใหม่อีกด้วย โดยบันทึทซุเอะ (図絵) หรือเมะอิโอะซุเอะ (名所図会) ที่เป็นต้นฉบับนั้น ได้แก่ 東海道名所図会 (Tokaido Meisho Zue) 伊勢参宮名所図会 (Ise sangū meisho zue) 大和名所図会 (Yamato meisho zue) 摂津名所図会 (Settsu meisho zue) 伊勢参宮名所図会 (Ise sangū meisho zue) 二十四輩順拜図会 (Nijuyohai Junhai Zue)

นอกจากนี้จากการศึกษา ยังพบว่าภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ นั้นมีลักษณะเด่นคือภาพส่วนใหญ่จะปรากฏกวีเจ้าของกลอนบทนั้นอยู่ในภาพ ทั้งภาพที่เป็นภาพกวีและทิวทัศน์ธรรมชาติ ภาพกวีและฉากที่เกี่ยวข้องกับอัตชีวประวัติของกวี หรือภาพของกวีที่อยู่ในบรรยากาศของกลอนที่ตนแต่งขึ้น ส่วนภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลอนนั้นมียุอยู่ แต่ก็มีจำนวนน้อยกว่าภาพกวี นอกจากนี้ยังมีภาพบางส่วนที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับบทกลอน กวี คำอธิบายกลอน หรือเกี่ยวข้องในทางอ้อมอยู่เล็กน้อย ดังนั้นจึงสามารถแบ่งลักษณะของภาพพิมพ์ในชุดภาพพิมพ์นี้ได้ดังนี้ คือ ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวี ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีและลักษณะเด่นของกวี ภาพพิมพ์ที่เป็นภาพกวีท่ามกลางฉากในบทกลอนของตน ภาพพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับบทกลอนโดยไม่ปรากฏกวีในภาพ ภาพพิมพ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทกลอนและกวี และเนื่องจากภาพพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับกวีมีอยู่มาก จึงอาจกล่าวได้ว่าภาพพิมพ์ชุดร้อยบทกวีของอุตะงะวะ คุนิโยะชิ ส่วนใหญ่นั้นจะใช้กวีเป็นตัวหลักในภาพพิมพ์และเป็นสัญลักษณ์ของกลอนแต่ละบท ทั้งนี้ยังมีการนำเอาตำนาน เรื่องเล่า และอัตชีวประวัติของกวีอัน

ได้รับแรงบันดาลใจจากกลอนบทนั้นมาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ชุดนี้ด้วยเช่นกัน เช่น ตำนานชูเดิน
โตจิแห่งภูเขาโอะเอะ ตำนานวิญญาณอาฆาตของจักรพรรดิซูโตะกุ หรือประวัติของจักรพรรดิ
โกะโตะบะที่มีความเกี่ยวข้องกับดาบ

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทย

James Jackson Jarves. (2545). **ชำเลื่องแลศิลปะญี่ปุ่น**. แปลโดย กิติมา อมรทัต. กรุงเทพฯ:

สถาบันการแปลหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2558). **ประวัติศาสตร์ศิลปะญี่ปุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรรธยา สุวรรณระดา, 2558. “บทบาทหน้าที่ของสัตว์ในบทกลอนญี่ปุ่น เฮียะกุนินอิฉิมุ.” **วารสาร**

เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา 3 (1): 1-16

อรรธยา สุวรรณระดา, 2559. “บทกลอนของกวีหญิงในเฮียะกุนินอิฉิมุ.” **วารสารเครือข่ายญี่ปุ่น**

ศึกษา 6 (2): 1-20

อรรธยา สุวรรณระดา. (2555). **เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาอังกฤษ

Basil William Robinson. (1982). **Kuniyoshi: The Warrior Prints**. Michigan: Cornell University.

Rexroth Kenneth. (1964). **One Hundred poems from the Japanese**. New York: New Direction.

William N. Porter. (1979). **A hundred verse from old Japan**. Rutland: Tuttle.

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E - book)

Akisato Rito and Shitomi Kangetsu. (1797). **Ise sangu meisho zue vol 1**. [e-book].

Kotensei sogo database, Waseda University, Tokyo. Retrieved February 12, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/bunko30/bunko30_e0211/bunko30_e0211_0001/bunko30_e0211_0001.html

Akisato Rito and Shitomi Kangetsu. (1797). **Ise sangu meisho zue vol 2**. [e-book].

Kotensei sogo database, Waseda University, Tokyo. Retrieved February 14,

2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/bunko30/bunko30_e0211/bunko30_e0211_0001/bunko30_e0211_0001.html

Akisato Rito and Shitomi Kangetsu. (1797). **Ise sangu meisho zue vol 4**. [e-book].

Kotensei sogo database, Waseda University, Tokyo. Retrieved March 10, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_03526/ru04_03526_0004/ru04_03526_0004.html

Akisato Rito and Shitomi Kangetsu. (1797). **Ise sangu meisho zue vol 8**. [e-book].

Kotensei sogo database, Waseda University, Tokyo. Retrieved March 10, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_03526/ru04_03526_0008/ru04_03526_0008.html

Akisato Rito and Takehara Shunchosai. (1791). **Yamato meisho zue vol 1**. [e-book].

Kotensei sogo database, Waseda University, Tokyo. Retrieved February 12, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_04695/ru04_04695_0003/ru04_04695_0003.html

Akisato Rito and Takehara Shunchosai. (1798). **Settsu meisho zue**. [e-book]. Kotensei

sogo database, Waseda University, Tokyo. Retrieved February 12, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru04/ru04_04695/ru04_04695_0003/ru04_04695_0003.html

Akisato Rito. (1797). **Tokaido meisho zue vol 1**. [e-book]. Kotensei sogo database,

Waseda University, Tokyo. Retrieved February 11, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru03/ru03_00376/ru03_00376_0001/ru03_00376_0001.html

Akisato Rito. (1797). **Tokaido meisho zue vol 6**. [e-book]. Kotensei sogo database,

Waseda University, Tokyo. Retrieved March 10, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ru03/ru03_03496/ru03_03496_0006/ru03_03496_0006.html

Ryotei and Takehara Shunsensai. (1809). **Nijuyohai junhai zue vol 7**. [e-book].

Kotensei sogo database, Waseda University, Tokyo. Retrieved March 9, 2022, from

https://archive.wul.waseda.ac.jp/kosho/ha04/ha04_01810/ha04_01810_0007/ha04_01810_0007.html

ข้อมูลจากเว็บไซต์ภาษาไทย

FUN! JAPAN Team. (2563). **ศาลเจ้าใหญ่ สุมิโยชิโตะ ในโอซาก้า ญี่ปุ่น**. เข้าถึงเมื่อ 14

กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.fun-japan.jp/th/articles/9346>

Japan Info. (2560). **โอฮาคุโระ: ทำไมชาวญี่ปุ่นถึงยอมฟันให้เป็นสีดำ**. เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 256.

เข้าถึงได้จาก <https://jpninfo.com/thai/1494>

Mapio (มปป.). **ภูเขาวะคะคุสะ**. เข้าถึง 4 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก

<https://mapio.net/wiki/Q2428328-th/>

Nine-thing glass. (2556). **ศิลปะของญี่ปุ่น**. เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2564. เข้าถึงได้จาก

<http://nopparat35080.blogspot.com/2013/08/4-1.htm>

เควิน เสนริเก้. (2564). **ฮาจิมากิ – ผ้าพันคอแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่น**. เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://skdesu.com/th/hachimaki-japanese-bandas>

กุลภัทร กล้าธนาภรณ์. (มปป.). **UTAGAWA KUNIYOSHI**. เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2564. เข้าถึงได้

จาก <http://pubhtml5.com/yunn/hxpm>

ชาคุระ เมืองร้อน. (2564). **รู้จักดวงดาว 2 ดวงซึ่งเกี่ยวข้องกับเทศกาลทานาบาตะ**. เข้าถึง 4

มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://th.angled.org/j-culture/tanabata-festival-stars.html>

ชาคุระ เมืองร้อน. (2564). **รู้จักดวงดาว 2 ดวงซึ่งเกี่ยวข้องกับเทศกาลทานาบาตะ**. เข้าถึงเมื่อ 9

ตุลาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://th.angled.org/j-culture/tanabata-festival-stars.html>

หนึ่ง. (2564). **รู้จักกับ 5 เครื่องดนตรีโบราณของญี่ปุ่น**. เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก

<https://allabout-japan.com/th/article/7590/>

ข้อมูลจากเว็บไซต์ภาษาอังกฤษ

William Pearl, **The Hundred Poets, Part III**, Accessed march 5, 2022, available from
<http://www.kuniyoshiproject.com/The%20Hundred%20Poets%20III.htm>

ข้อมูลจากเว็บไซต์ภาษาญี่ปุ่น

This is media 「大納言経信(百人一首之内)」 Web サイト

(https://media.thisisgallery.com/works/utagawakuniyoshi_18) (2022 年 3 月 9
 日参照)

The Gate (2022)

「史上最恐! 【日本三大怨霊】にまつわる悲しい歴史とは? ゆかりの場所も
 紹介」 Web サイト (<https://thegate12.com/jp/article/351>) (2022 年 3 月 10
 日参照)

コトバンク [Kotobank] 「竹原春朝斎」 Web

サイト(<https://kotobank.jp/word/竹原春朝斎-1088847>) (2022 年 2 月 12
 日参照)

コトバンク [KotoBank] 「名所図会」 Web サイト(<https://kotobank.jp/word/名所図会-141104>) (2022 年 3 月 17 日参照)

コトバンク [KotoBank] 「図会」 Web サイト(<https://kotobank.jp/word/図会-540617>)
 (2022 年 3 月 17 日参照)

コトバンク [Kotobank] 「秋里籬島」 Web サイト(<https://kotobank.jp/word/秋里籬島-14484>) (2022 年 2 月 11 日参照)

コトバンク [KotoBank] 「酒吞童子」 Web サイト(<https://kotobank.jp/word/酒吞童子-77953>) (2022 年 3 月 10 日参照)

コトバンク [Kotobank] 「竹原春泉斎」 Web

サイト(<https://kotobank.jp/word/竹原春泉斎-1088846>) (2022 年 3 月 9
 日参照)

コトバンク [Kotobank] 「薨関月」 Web サイト(<https://kotobank.jp/word/薨関月-1080260>) (2022 年 2 月 12 日参照)

すみだ文化財・地域資料データベース

「「一勇斎歌川先生墓表」(歌川国芳顕彰碑)」 Web

サイト(http://jmapps.ne.jp/sumida_bunkazai/det.html?data_id=101080) (2022年3月20日参照)

三省堂 WORD-WISE WEB 「第1回「桜」と「櫻」」(安岡孝一) Web

サイト(<https://dictionary.sanseido-publ.co.jp/column/%E7%AC%AC1%E5%9B%9E%E3%80%8C%E6%A1%9C%E3%80%8D%E3%81%A8%E3%80%8C%E6%AB%BB%E3%80%8D>) (2022年3月20日参照)

刀剣ワールド[Katana World]「後鳥羽上皇と御番鍛冶「御番鍛冶とは」」Web サイト
(<https://www.touken-world.jp/tips/23400/>) (2022年3月10日参照)

北之台雅楽「雅楽の楽器」Web

サイト(http://kitanodaigagaku.music.coocan.jp/link/about_instruments.html)
(2022年3月11日参照)

日本の雅楽会「雅楽とは」Web

サイト(https://www.nihongagakukai.gr.jp/about_gagaku/gagaku.html) (2022年3月11日参照)

早稲田大学図書館「[朝比奈異国廻りの図]/朝桜楼国芳画」Web

サイト(https://www.wul.waseda.ac.jp/kotenseki/html/chi05/chi05_04414/index.html) (2022年3月20日参照)

毎日新聞(2018)「新古今和歌集の選者だった歌人、藤原定家は…」Web サイト

(<https://mainichi.jp/articles/20180116/ddm/001/070/156000cl>) (2022年3月10日参照)

鎌倉手帳(寺社散策)「源頼朝の時代にも猫ブーム? ~銀の猫の伝説~」Web

サイト(<https://www.yoritomo-japan.com/etc/neko.html>) (2022年3月10日参照)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาวแสงเทียน เซาวนาสัย
วัน เดือน ปีเกิด	10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 28 หมู่ 8 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90250
หมายเลขโทรศัพท์	0969163103
E-mail Address	moei4545@gmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2555	จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านคลองแงะ (ชาติบุญยวิทยาคาร) สงขลา
พ.ศ. 2559	จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนพะตงประชานคีรีวัฒน์ สงขลา
พ.ศ. 2561	จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนพะตงประชานคีรีวัฒน์ สงขลา
พ.ศ. 2561 - ปัจจุบัน	กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีอักษรศาสตรบัณฑิตวิชาเอกเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์